KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA
A. 130.

כאריה על המטה לא תקרב זכתי איש אל כל שאר
כשרה לא תקרבו מלמד שלא עם הנשים בקומץ מפני טעות
הבריות ואל יהלך אדם עם אשה בשוק ואפילו אשתו וחיץ
צריך לומר אשה אחרת מפני טעות הבריות יהחק מן הכי
הכיעור ומן הדומה לביעור שכך אמרו חכמים החק מן
חטא הקל שהוא מביאך לחמור ומה מציע שעשה
משה רבינו סייג כשעה שאמר לו הקב"ה לך אל העם וקדשתם
היום ומחר ולא רצה משה עד שאמר להם לעשרת בדיבות שאמר
לו הקב"ה לא הוסיף יום אחד משלו ואמר להם היו נכונים
לשלשת ימים אמר שמא יבא אדם אצל אשתו ותצא מתוך
שכבת זרע כתוס השלשי ויהיו טמאים נמצאו שהן מקבלין
תורה בטומאה מהר סיני לא [illegible] להם היו נכונים
לשלשת ימים שמא יבא אדם אצל אשתו ומה מציע שעשו
בהגבלים סייג לדבריהם לכתוב החק מעלה לרבך השחה
אדם שלא יהלך בבית המינן ולא ישמיע לבריהם שמא יבעל
בהם ואם אמר ומה איכפת לי כטוח אני בעצמי שאינך שאלך
לשם איני נבעל אז לא אומר שאתה בטוח בעצמך שלא תבעל
החק מעלה לרבך שמא תבעל ושמא תאמר אשמיע
לבריהם וחוזר אני לכל באיה לא שיהיו החק מעלה
לרבך אז זוטה אומר לו לאדם אל תהלך לשוק ולא תבעם לשם

ולא לחבין שיש בה זוטה ופה ומשוכחת שמא תבעל בה ואם
אתה בלבו מה איכפת לו לבעם לשם אומר שאבעם איני נבעל
אומר לו אומר שאתה בטוח בעצמך שלא תבעל אל תקרב אל
פתח ביתה אל תרגיל עצמך לעבור על פתחה כי ובים
חללים הפילה ומה מציע שעשו חכמים סייג לבריהם
כדאמרי בברכות בעניין קש שלערבית עד סוף האשמורת
הראשונה דברי ר' ליעזר וחכמים אומרים עד חצות הלה רבן
גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר וממרי בתורה ולא אמרו
בלבד לא כל מה שאמרו חכמים עד חצות עד אם כן למה אמרו
חכמים עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה ומן מציע כ
באדם הראשון שעשה סייג לבריו שלא אכל עץ הוא אסרו
תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו ולא רצה אדם
הראשון נוח לחוה כדרך שאתה לא אתה לה מפני עץ
הוא נאכל ומפני העץ וכולן עד ולא תגעו בו הן המתהלכין ומן
מציע באיוב שעשה סייג לדבריו לכתוב כיה תם וישר ירא
אלהים וסר מרע מלמד שהרחיק איוב עצמו מדבר המביא
לידי עבירה ומן הכיעור ומן הדומה לביעור ומה איוב כיון
כתב לעניני ומה אתבונן על כתובה והלא לבריהם כל וחומר
ומה כתובה שאם ירצה אדם לישאה לעצמו לבע ולאחיו ולקרוב
התמיר על עצמו מלהסתכל בכתובה אמר שמא אבעל בה

היום ולמחר השש בחלה זו לאיש ונמצאת מסתבל בה
כאשת איש לכל שיט מתני׳ שמעון הצדיק היה
משירי כנסת הגדולה הוא היה אומר על שלשה דברים העולם
עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים פי׳ על
התורה כיצד הוא אומר חסד חפצתי ולא זבח מכאן לא זכה
שלמדה שהיא חביבה מזבחים מקבץ מה מקבץ שהעבירה
בלה לאישים שב והקטיר את הכל המזבחה במקום אחר הוא
אומר ויקח שתוך עלה חלב אחר ויעלה עולה כלעל גי׳ והתורה
יותר חביב שאם למד אדם ויודע דעתו של מקום שב ועל
להיות הולכא ובסיפרי נאמר והיה אם שמוע תשמעו אל
מצותי למה נאמר לפי שהוא אומר אותם ולמדתם אותם
לעשותם יכול שלא יהו קורין בהלמוד ת״ל ושמרתם לעשות
הלא היה אם שמוע תשמעו אל מצותי מניין הסכין שמיר
עתהייבו בהלמוד תורה אין לי אלא מצות שעה שלא נהגם
לארץ מכאן בכורות וקרבנות ומעשר בהמה ר׳ מצות משנהגם
לארץ מכאן העומר והלה ושתי הלחם והפגם מניין תלהיה
אם שמוע תשמעו אל מצותי למצות שאר מצות אין לי אלא
עד שלא כבשו וישבו משכבשו וישבו מכאן נקט שבחה ופמה
ערוות ומעשרות שמעין ויובלות מעין הלא והיה אם שמוע
תשמעו אל מצותי להוסיף עליהם מצות אחרות ולמדתם

ברק כלשון

אותם ושמרתם לעשותם מגיד שמעשה תלוי בהלמוד ואין הלמוד
תלוי במעשה וכן מציכו שעמד על התלמוד יותר
מן המעשה שכ שמעון הצדיק היה כהיה משירי כנסת הגדולה
חסד ואין דעת להיות בארץ אין אמת לא דברי תורה שב אין
אמת קנה ואל תאמר אין חסד לא דברי תורה שהיא אמת
ושהיא חסד שב חסדך יי׳ מלאה הארץ ואין דעת להיות כאין
אין דברי דעת נאמרין שב גדול עמי מבלי הדעת וכן הוא אומר
לכן כאכול קש לשון אש ובי יש לך קש שאוכל אש לא אשב
הוא הוא עשו שבל אומרים בניהן מן המצות שולט בהם
מפני מה כי מאסו את תורת יי׳ ואמרת ואומר מי איש החכם ויבן
אלה ויאמר יי׳ על עזבם את תורתי ודבר היי׳ ערפון ור׳ יוסי
הגלילי ור׳ עקיבה מסובין בבית עגרייה בלוד נשאלה שאלה זו
בפניהם מי גדול הלמוד גדול או מעשה אמרו כעבה ר׳ שהפרי
ואמר גדול מעשה כעבה ר׳ עקיבה ואמר גדול הלמוד עבד כולם
כלה ואמרו גדול הלמוד שהלמוד מביא לידי מעשה ר׳
יוסי הגלילי אומר גדול הלמוד שקלם לחלה מרבעים שב
ולמעשר מרבעה וחמשים ושלשה יובל ויובלות
מאה ושלש וכשם שעמד על הלמוד יותר מן המעשה כך
עמד שכר על הלמוד יותר מן המעשה שב ולמדתם אותם
את בניכם לשון יחיד ומיכם ואומר להם מרמות אים

בעבוד ושתיו חוקיו. ובמסכת פיאה גרסי' אילו דברים שאדם
חוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא
כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והכנסת אורחים והבאת שלום
בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם. והתם אמרו אמר
ר' יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב
ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה שלתורה שכל
מי שאינו עוסק בתלמוד תורה הרי זה נזוף שנ' נזם
זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם. ואומ' והלחות
מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על
הלוחות. אל תיקרי חרות אלא חירות שאין לך בן חורין אלא
זה שהוא עוסק בתורה שכל מי שהוא עוסק בתורה הרי
זה מתעלה שנ' ומהתנה נחליאל ומנחליאל במות ואם משיש
אדם עצמו כמדבר היה שהכל רשין כן עברה על התורה
שנ' ומהמדבר מתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו לא שכ
ומהתנה נחליאל וכיון שנתנה לו עלה לגדולה שנ' ומנחליאל
במות. ואם תאמר דשמא הקבה משפילו שנ' ומבמות הגיא
ואם תחזר כי הקבה מאביהו שנ' כל גיא ינשא. וכסיכרי
ואסו נמשלו דברי תורה במים מה מים חיים לעולם אף
דברי תורה חיים לעולם שנ' כי חיים הם למוצאיהם. מה מים
מטהרין את הטמאים מטומאתן אף דברי תורה משיבין
מוצא הנאים אף דברי תורה בלשון שאדם הוה בהן מוצא
עצמו הנאים אף דברי תורה בלשון שאדם הוה בהן מוצא

ברק כהנון

עצמו שנאים שנ' הורת יי תמימה משיבת נפש. מה מים
חנם לעולם אף דברי תורה חנם לעולם. אי מה מים אין להם
דמים אף דברי תורה אין להם דמים לב יקרה היא מפניני.
אי מה מים אין משחתין את הלב כך דברי תורה אין משח
משחתין את הלב הלב כי טובים דוריך מיין מה יין משחת
את הלב שנ' ויין ישמח לבב אנוש כך דברי תורה משחתין
את הלב שנ' פיקודי יי ישרים משחתי לב. מה יין אין מתה
עושה טעם בתחילתו ובלאחרון שהתיישן כקנקן סופו להשבית
כך דברי תורה בלאחרון שהתיישן סופו להשבית שנ' כי ששים
תכבה. מה יין אי אפשר להתקיים בכלי כסף ולא בכלי זהב
לא בתחות שבכלים בכלי חרס כך דברי תורה אין מתקיימין
בלבי שהוא בעושו בכלי כסף ובלי זהב לא בלבי שהוא
בעיניו כירוד שבכלים. אי מה יין פעמים רע לאדם וטוב
לראש יכול אף דברי תורה כן תל' לריח שאינך טובים מה שאין
יפה לראש ויפה לאדם כך דברי תורה יפין לראש ויפין לאדם
וכן הוא אומ' כי לויית חן הם לראשך ומשלת דברי תורה בשאין
ובכל שנ' ותורתם תזכה ותפת צופים. וכפי אמ' ר' חייא
בר אבא מאי דכתי' ערב הואה יאכל פריה נמה נמשלו דברי
תורה לואה לומר לך מה הואה אוכל אין שאינשא כה
מוצא הואים אף דברי תורה בלאחין שאדם הוה בהן מוצא

אין השמים את דברי תורה נתנו אין השמים דברי דברך

כה עשתים. אף ר' שמואל בר נחמני אף ר' יונתן מאי דכתיב
אילת אהבים ויעלת חן. למה נמשלו דברי תורה לאילה לומר לך
מה אילה זו פתחה צר וחכיסה על בעלה כל שעה ושעה כשעה
ראשונה. אף דברי תורה חביבין על לומדיהן כל שעה ושעה
כשעה ראשונה. ויעלת חן שאעלה חן על לומדיה. דדיה ירווך
בכל עת. מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא חלב אף
דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהם מוצא בהם טעמים הרבה.
ובחוץ תרחיב ארסו. למה נמשלו דברי תורה לנחש מה נחש
זה מביא את הקרח לתוכיה להכיא חיים לעולם אף דברי
תורה הן מכוונין ללומדיהן מלכתי מיתה לתוכי חיים. מי מת
נחש זה מיד שלטו אף דברי תורה מיד שלטין הכל וכאמרות
נעוצין מה מסמרות זה בראש אף דברי תורה קבועין. אי מה
מסמר זה חסר ואי יתר אף דברי תורה חסירין ואי יתרין הכל
נעוצים מה נעיצה זו קרה ורבה אף דברי תורה קרין ורבין.
דוש רבא מאי דכתיב אל נחת אחוז ירדתי. למה נמשלו דברי
תורה כאחת לומר לך מה אחז זה מלמטלמעלה שמלמטלמעלה
ואשלה אין מה שבראשו נראה אף תלמיד חכם אינו שפוי
אין תורתו נראית. ופתוח פתרי ארסו. למה נמשלו דברי
תורה לאשה. ופתוח פתרי ארסו למה נמשלו דברי
תורה לאשה שכשהיא נראית אף תלמיד חכם אינו שפוי
ואשלה אין מה שבראשו נראה אף תלמיד חכם אינו שפוי

כתר הלוי

נאמכם. מה אש חיים לעולם אף דברי תורה חיים לעולם. מה
אש לא אדם נכוה רוחק לה אדם צורך בה דברי תורה כל זמן אם מתקרב
שאדם עושה בהם חיים לעולם רחק מהם ממיתים אותו. מה
אש משתמשים בה בעולם הזה ובעולם הבא כך דברי תורה
משתמשין בה בעולם הזה ובעולם הבא. מה אש כל המשתמש
בו עושה בחטו רושם כך דברי תורה כל המשתמש בהן עושה
כחטו רושם. מה אש כוב אדם העולין בו נבריס אין הבריות
כך דברי תורה עכרין בריותן ובה לעתן ובעשיותן בשוק.
ובסוף תוספתא מסכת קידושין ר' נהוראי אומר אעח אני כתב
אומניות שבעולם אין מלאך מתבע לא תורה שאומנין שבר
עולה בעולם הזה והקיץ קיימת לעולם הבא. שבל אומניות
שבעולם אין עומדין בו לאדם לא בשעתו שבחו עליו אבל
אם בא לילי חולי לילי זקנה לילי יסורין ואין עושה מלאכה
לפוף מה כתוב אבל דברי תורה משמחתו בשעתו כשעתו
ואחרי לא אמרית ותקוה בסקלותו. בשעתו מהו אומר ותקוי
לי יחלצם כת. בסקלותו מהו אומר עוד יעטן כשיבה ושיבם
ורעננים יהיו. פ"ס על העבודה פ' הקרבנות שהם
מכפרים על החטאות ועל העשגות שכל אחת ואחת
מהן שבודת בית המקדש בעולם עולה מהברך על ושכון ועצרים
ונזירין בזמנן שהיה אם שמוע השמיע ונתני מטר מרצפם

בבבל ולא נאמר השמר לך פן תעלה שלוחך. אלא מה הם
חסדים שנגיל שאם נאמר בעלה ומצה שהיה מקריב
מציע בגיל שהיה מתעסק בגמילות חסדים ומה הם גמילות
עשה מפני מה לא עשית לא כך משיבה רוח הקודש ישן כיתי
סיון רע לעולם אמרו ישרץ לפני אביהן שבשמים הכועס של
מקום שיקב סיון יהב הוא מטוב למלך שכל זמן שהיין נוקה
מפני שהוא חרב. ואם אתם עוסקים בבנין בית המקדש אף אני
אשר הוא חרב. אבל מתכם שלא השרוי בתענית הא למדת שאין לך
מזהרה שהמקום יהרב מעבודת בית המקדש.

פיסקא. ועל גמילות חסדים כי כיצד היו הוא אומר כי חסד חפצתי
ולא זבח והלא העולם לא נברא אלא בגמילות חסדים שנ
עולם חסד יבנה. פעם אחת היה רבן יוחנן בן זכאי מהלך
בירושלם והיה ר' יהושע מהלך אחריו והאור בית המקדש שהוא
חרב אמרו אוי לנו על חרבן בית זה שהיו מתכפרין בו עונות
עונותיהן אמר להן בני אל ירע לבכם יש לנו כפרה אחרת כיוצא
ואי זו זו גמילות חסדים שנאמר חפצתי ולא זבח. וכן ר
מציע בגיל שהיה מתעסק בגמילות חסדים ומה הם גמילות
שנאמר בזכרו שונין היו לתלמידיהן ותלמידיהן לתלמידיהן
עמהן וקרקעו אחריהן אמרו מה ראו אבותינו לומר כך אפשר
לעולם שיעשה כל היום ולא יעול שכרו עבודת לא הוו יודעין
אבותינו שיש חיי עולם הבא ויש תחיית המתים לא היו אומרין

גמילות חסדים אמרו עליו שהיה מקיף את הכלה ואלה את
המת ועורך סעודה לעני ומחלק שבעה פעמים ביום ומתעסק
מקוברת בראון שנ' ויקבר אותו בגיא. ומציע לעני מקיף כראוי
ישב עולם לפני להיות חסד ואמת הן יעשוהו. חסד זו גמילות
חסדים. אמת זו תורה. עשרה כראוי אלעזר בן עזריה
שמים וארץ מתני' אין סומכין את הקבל משמע
משמעון הצדיק הוא היה אומר על תהיו כעבדים
המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס לא הוו כשבים המשמ
המשמשים את הרב על מנת שלא לקבל פרס ויהי מורא שמים
עליכם. כי יצוץ עשרו מאהבה ולא עשרו בשביל שיתן לו
חיי העולם הבא לא עשה מאהבה לא מיראה רעה ולא מצפה
טובה כראוי ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך
ובכל מאודך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך בכל הוי מודה
לו מאד מאד וחיי העולם הזה או יזכיה לחיי העולם הבא
מאהבת הטובה ומיראת הפורענות כשהוא יצריך כיצד טוב וכיצר רב.
הוא בבבל מאוקי: גמילות חסדים שהוא סומך היו שני תלמידים שהיו
שונין בזכרון שונין היו לתלמידיהן ותלמידיהן לתלמידיהן
עמהן וקרקעו אחריהן אמרו מה ראו אבותינו לומר כך אפשר
לעולם שיעשה כל היום ולא יעול שכרו עבודת לא הוו יודעין
אבותינו שיש חיי עולם הבא ויש תחיית המתים לא היו אומרין

ואילת חסר שאמל אדם לחבירו שאין לו עליו חוב לשאול
ואבד אותם וישמידם ויכלה קונם מן הכרם. ופי' פרס
האפיקורוסין כוראי שאין להם חלק לעולם הבא המקום
כרוך שהם רוצים ונקראו הצדוקין והבתוסין ויש להם
לפי שלא יכלו לעלות להלמידיהן זה הסוד בשביל שזו הסברא
מפריד המתחברים קל שאינו מחבר הנפרדים כי על
הדבר אינה הניח לא להשוות ולא לעשות וטוב לו לאדם
להלך אחר האות לבד ובמראית עין ונהנה מהאות העולם
הזה ושוה בו מלמוד ולעשות כלומר ומפסיד העולם
הזה ואינו יחל העולם הבא שהם רעות ואם לא יכלו להסיר
להכחיש התורה שלו הכחישו אותה לא היה אדם שומע להם
ומתקבצים עליהם ההמון והמצים אותן עשו כן עזרא ואמרו
להלמידיהן תורה שבכתב אמת ואין בה דופי אכל איך
הפרושין שיעתקו המפרשים והפירושים שבעל
פה אינם אמת ואילו משה אמרן היה כותבם כאן שכתב
התורה ואמרו שנוחלנה עולם שקר ובזו אותם מלבם ולא
הרשעים לא כן להלמידיהם זה העקר לא כדי להסיר עוזו
המצות מעליהם ועומס ההקהות והגזרות עמדו לפרש התלי
כדין שהם רוצים ונקראו הצדוקין והבתוסין מישון והם
האפיקורוסין כוראי שאין להם חלק לעולם הבא המקום
ואבד אותם וישמידם ויכלה קונם מן הכרם. ופי' פרס
האפיקורוסין כוראי שאין להם חלק לעולם הבא המקום

שמרים מקומן לחכמים ולתלמידיהם ולתלמידי תלמידיהם
יהי כרוך פתי וערב לחכמים פי כיצד מלמד שיהיה כורתו
ופי כורתו כך היו אומרים כיצד תלמידיהם. פי'
לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את
דבריהם. פי' אומר החכמים שקראם אישים אומר סופו אומר
צרה אומר ירושלם הם היו חכמי מוקן הלמידות וגדוליהם
ואותם להם לקרותם אישים שנקבו בשמות אומר פתאום
ומעשה והלאור וכתקוי הם שמוך עליה ברוך יהודה בר יחזקל
תלמידו כתן כן בר נש. וכשם שהאיש מפרנס עמקו ואשרע
ופי בורתו כך היו אומרים כיצד תלמידיהם. פי'
לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את
דבריהם. פי' אומר החכמים שקראם אישים אומר סופו אומר
צרה אומר ירושלם הם היו חכמי מוקן הלמידות וגדוליהם
ואותם להם לקרותם אישים שנקבו בשמות אומר פתאום
ומעשה והלאור וכתקוי הם שמוך עליה ברוך יהודה בר יחזקל
תלמידו כתן כן בר נש. וכשם שהאיש מפרנס עמקו ואשרע

מוחו חסר לא חסירות מחבר. ושבר שיעתבין לו חלף שבחבר
אשר עבדו וזו ההפרש שיש בין פרס ושכר. ואחר שעושה
לעבדו מאהבה עזוב עזאה מחבר ושעשתה בשבתיך עם
האהבה התורא מרי ויהי מזונא שמיש עלכם כפרסי את ה'
להיך תירא ואתרו חבש עבוך מאהבה עבוך מיראה ואמרו
הקדמונים קל כי האוהב איני מעט מצוה מאהבו שא
עשה אותה והיא איני עשר על איזה חבירו ופשבור זה יש
עראת השאר אזלה בראות לא תעשה ואין צריך עוד בחקים
שלא נתנו שעמיהן כאן כשר בחלב ובגיזת שעטנז.
מתוב. יוסף בן יועזר איש צריה ויוסף בן יוחנן איש ירושלם
קיבלו מהם יוסף בן יועזר אומר יהי כיתך בית ועד
לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את
דבריהם. פי' אומר החכמים שקראם אישים אומר סופו אומר
צרה אומר ירושלם הם היו חכמי מוקן הלמידות וגדוליהם
ואותם להם לקרותם אישים שנקבו בשמות אומר פתאום
ומעשה והלאור וכתקוי הם שמוך עליה ברוך יהודה בר יחזקל
תלמידו כתן כן בר נש. וכשם שהאיש מפרנס עמקו ואשרע

איש ומשלח אותו יהי בריך פרוח ברוחה ויהיו עניים בה
כהכרזת מיים קרים על נפש עייפה. מתני יוסף בן יוחנן
על הסדר שיהיו שמיית המיים הקרים על סופר התיבה
עליך ושרבים לך כאן שתיית המיים הקרים על סופר התיבה
כהכרזת ובאזניו ושמע ובלבבו יבין ושב ורפא ויהיו חביבין
לקבוץ והשות בדברי תורה אוה הוי אומר מהשועלין בביה פלג
לא יהי בריך בית וועד לחכמים כיצד בחמין שהיה נפסין מצלך
אם יש לך לשעות שנה לו ואם לאו יהי ושב לפניך
לא על המטה ולא על הספסל לא ישב לפניך על הארץ וכרי
דבר ובבר שיוצא מפיך יקבלהו עליו באימה ביראה ברתת
ובקיעי בריך שקבלו אבותי מהר סיני. פיס והוי מתאחרין
בעפר לפניהם פי שלא לעשות כמה עניו מלשמש תלמידי חכמים
כהכרזת פה לישוב כן שפט אשר יצק מיים על ידי שיהו יושבין לאחר
לפניהם. לא אשר יצק להוציע שפלות שתשפיל אדם עצמו
לפני תלמידי חכמים עליו הוא לו שהרי לישוב מעלת מעלת
ובהשאת בעיני שלשה מלבים באמור האומר עין לעיניהם
ששמש שהוי. פיס והוי שותה כצמא דבריהם. פי שתקבלם
בערבך בכל לבבך ובכל נפשך והבינה לבבך תכל עסקי
העולם ותאותו והבין להם את מאניך לשאוב ואת לבך להבין
כהכרזת ובאזניו ושמע ובלבבו יבין ושב ורפא ויהיו חביבין
עליך ושרבים לך כאן שתיית המיים הקרים על סופר התיבה

כהכרזת ובאזניו ושמע ובלבבו יבין ושב ורפא ויהיו חביבין
לשתות יין השקיון ואת שאין דרכו לשתות בשר האכילת בשר
את שדרכו לשתות פת חטים האכילתו פת חטים ואת שאין דרכו
עשה כן לא מחזיר ושט בעולם וכשתוצא מוחזים מבניסן לפניו
כיצד מלאך שיהיא ביתו שלשם פרוח ברוחה לצפון ולדרום
ולמזרח ולמערב כדרך שעשה איוב לביתו ומפני מה עשה
איוב ארבעה פתחים לביתו כדי שלא יהיו עניים מצטערים
לפיקוח את כל הבית הכא מצפון ובנו בדרום בצפון להכא בדרום
ובנו בדרום בצפון וכן לכל רוח ורוח. פיס ויהיו עניים בני
ביתך ואל בני ביתך ממש לא שיהיו עניים משיחין מה שאוכלין
שאוכלין בביתך ושותין בביתך שהיו עניים משיחין מה שאוכלין
ושותין בביתו שלאיוב. וכשעמדו זה בזה אומר אחד לחבירו
מאין אתה בא משיב חבירו מתוך ביתו שלאיוב ואין אתה
הולך לביתו שלאיוב וכשהאה עניו פרעשת אולה הוי
לפני הקבה לא הייתי מאכיל רעבים ומשקה צמאים שמ אם
אוכל פרי לבדי לא הייתי מלביש ערומים שמ ומתוך כבשי יתמי
אעבב אמ לן הקבה עדיין לא האמת לאברהם אתה יושב ושותה
בריך בביתך ועניים באים אצלך את שדרכו לאכול פת חטים
האכילתו חטים לאכול פת שעורים האכילתו שעורים. כשר
האכילתו כשר. את שדרכו לשתות יין השקיתו יין מבל אברהם לא
עשה כן לא מחזיר ושט בעולם וכשתוצא מוחזים מבניסן לפניו
את שדרכו לאכול פת חטים האכילתו פת חטים ואת שאין דרכו
לשתות יין השקיתו יין ואת שאין דרכו לאכול בשר האכילתו בשר

עם אחרים לבד מהקחך ודעתו אויבה מתישבת כאיקוותה עד
שאשתו אל תעשה מריבה עם אחרים ובניו אל יעשו מריבה
קפדנים והלך לו לשלום אלו יהי רצון מלפניך ה' שהי
מיושבת עליו עד שעה שיחזור. ובזמן שאדם ובני ביתו
עושין מריבה עם אחרים לבד אין מהקחך עליו ודעתו מ
ה' שאשתו אויבה עושה מריבה עם אחרים ובניו אין עם
אדם עשהגון והלך לו לשלום היום אדם מוזה אני לפניך
ובניו בניו והוציאוהו בבזיפה. זה בזמן שאדם עשוי ובניו
על פרחו שבעל הבית אדם להם אבוכם כאן אחרו לו כאן
ודעתו עליהן שאדם עשוי ובניו כאן קפדנין כא עני ואיך
והכנס עבוס ואכל ושתה ואחרך נשם שאדם עשוי לו ווחה
על פרחו שבעל הבית אדם להם אבוכם כאן אחרו לו כא
בזמן שהן אדם עשוי ובניו כאן עשוקנין כא עני ואיך
וחומסים. ואכאות לו לאו אדם עשוי לאו בני כאן עשה כיצד
שיעשוה בני אדם עניים ואל יקנה עבדים מפני שהם מזלפים
עניים בני כאן יש לך לעשות מלאכה או עשה מוטב
כיצד שלא יהיו עניים ואל יקנה עבדים מפני שהם מזלפים
ולא עזר לא עזר ובבה פלטרין על הדרכים והניח להם מאכל

האדם לבהמתו חבות עשה לך רב כיצד מלמד שיעשה לו
לו בהמה חיות עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל
האדם לכף זכות. יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי קיבלו ממנו יהושע
שיחזור

שיחזור פיס ואל תרבה שיחה עם האשה באשתו אמרו
קל וחומר באשת חבירו מכאן אמרו חכמים בלשון
שאדם מרבה שיחה עם האשה אורס רעה לעצמו ובוטל
מדברי תורה וסופו ירוש גיהנם פי ומתוך שהיא
אשתו ואין צריך לומר אשת חבירו שכל זמן שאדם מרבה
שיחה עם האשה אורס רעה לעצמו ובוטל מן התורה וסופו
שאדם מרבה שיחה עמה סופו לבבר בעסק הצמיש והמר
והמלבה מתוך הולך ומכך ומאור עינין טהה ואיבריו
מזדעזעין ומתרפה מדברי תורה ונמשך מאחריה ושוה
בה. ובשעה שהאדם מרבה בדברי חכמה ובשבוע יש חיוב קומה לחיי
העולם הבא. זה ואל תרבה שיחה עם האשה כיצד בזמן שבנא
הוא בבית המדרש לא יהיו נשים נכנסות או שעושה עם
חבירו אל ילך ואל יאמר לו ובזמן שעושה עם חברי וכך ואמרי
לו מקום שבזקה עצמו ובזקה אשתו ובזקה חבירו ואם היתה
אשתו טהורה כו כבוד עליה מלבשו ומשחקת עליו כדון
שאתה מוצא אדם גדול לבריות שבניו לבוש הלך ושתן
מאשתו נמצא האיש מכבה עצמו ואשתו וחבריו

אלא חבר לעצמו שיאכל עמו שישתה עמו ויקרא עמו ויש
לו עסקות. פיסקא יב לא חבר. פי כשר מלמד שיקנה
כלומר מעצמו תלמודו אינו עומד בידו ומשתכח ואינו מהנה
עמלך בידו לעבד ואינו משתבח ומפורסם לו הספק ואתם
תלמודו לעבד ואינו משתבח ומפורסם לו הספק ואתם
שיאמר לו טעם שהניח לו בהלכות סוף שיאמר לו באמת טעם
שהניח לו באמת נמצא אותו אלא יוצא מלפניו מלא טובה
וברכה. היה ר' מאיר אומר תלמד תורה מרב אחד שמא הוא
דומה לאחד שהיה לו שנים אחד ערב מקצתה חטים ומקצתה
שעורים ושנים מקצתה חטים ומקצתה מאכלות אחרים נמצא
האדם ההוא מיושב במקומו מלא טובה וברכה. תלמד תורה
מרבים שהרי הוא דומה לאדם שיש לו שלות הרבה ערבב
אחד חטים ואחד שעורים ושנים אחד קמח ואחד מאכלות
אחרים נמצא האדם ההוא מבזבז בין הארצות ומלא עוכרה
וברכה. לכך עורך לעשות רב לעצמו ומעמיד חבר לבך
להיות רבך ואפילו הוא כאותה בחכמה או פחות ממנו וסדר
לפניו שמשתיהן ודומה את עצמו כלו ממנו הוא שמך לפי
שאינו דומה תלמוד מעצמו לתלמד מאחרים שמך בידו
תלמודו לעבד ואינו משתבח ומפורסם לו הספק ואתם
כלומר מעצמו תלמודו אינו עומד בידו ומשתבח ואינו מפורסם
לו הספק ואתם

בהלכות

סוף שיאמר לו טעם שהניח לו באמת טעם שהניח לו
כאמת סוף שיאמר לו באמת טעם שהניח לו באמת סוף

מרכז בלאזן

עמו ואתם לו לעבד וכל סתרי ספר תורה וסתרי דרך ארץ וענין

ת

שאין

ואפילו מאחד מאלפים ורבבות שנאמר ואתה בן אנוש
כי צפיתיך וגו' ואתם לו סודותיו וכל לבו לא יסתיר ממנו אלעזר
בן חסמא חבר לעצמו שיאכל עמו שישתה עמו ויקרא עמו ויש
לו עסקות. פיסקא יב לא חבר. פי כשר מלמד שיקנה
כלומר מעצמו תלמודו אינו עומד בידו ומשתכח ואינו מפורסם
לו הספק ואתם תלמודו לעבד ואינו משתבח ומפורסם לו הספק ואתם
שאינו דומה תלמודו מעצמו לתלמד מאחרים שמך בידו
לפיכך שמשתיהן ודומה את עצמו כלו ממנו הוא שמך לפי
להיות רבך ואפילו הוא כאותה בחכמה או פחות ממנו וסדר
לבך לעשות רב לעצמו ומעמיד חבר לבך וברכה. לכך עורך
מרבים שהרי הוא דומה לאדם שיש לו שלות הרבה ערבב
אחד חטים ואחד שעורים ושנים אחד קמח ואחד מאכלות
אחרים נמצא האדם ההוא מבזבז בין הארצות ומלא עוכרה
וברכה. תלמד תורה מרבים שהרי הוא דומה לאדם שיש לו
שתים או שלש חיות. ואף אם חבמא אחד
מיהודא. וחכמים אומרים לעולם יחלוק אדם כבוד
וחבמת מחברו. וחכמה הטוב והישר. ואהו פירושן חבמת
חכמת מחברו. וחכמה הטוב והישר. ואהו פירושן חבמת
האמה כאן חכמת השיתופין והמלך עם מחנה וחיילותיו. ואין
וחכמת מחברו מתחלקת לשתי מחלקות חכמת התאוה כחכמת
האנשים עם הנשים ואותו דומה להן. והמחלקת השניה
חכמת נאותית כמו חכמת אדם עם חבירו אשר לא יאמין איש
ואפילו עם הנשים ואותו דומה להן. והמחלקת השניה
חכמת נאותית כמו חכמת אדם עם חבירו אשר לא יאמין איש
ואפילו עם הנשים ואותו דומה להן. והמחלקת השניה
חכמת נאותית כמו חכמת אדם עם חבירו אשר לא יאמין איש
ואפילו עם הנשים ואותו דומה להן. והמחלקת השניה
חכמת נאותית כמו חכמת אדם עם חבירו אשר לא יאמין איש

כלום ומפעלנו ומשעבדנו ואיע מקרא מיוצא
שיעלה לו מסורין שעלה לו לאחריות והעוסק בעבודה באחת
נעלה לו אוצרות כסף וזהב ומטמונות ולא יהיר אומר אעמ
מפני ואדם מכהם אומר וחברת הטובה והישר שהיתה
טובה לישראל לקיטת חברה ומוד מיצע ורעותם נאמנה
לעשות איתה וכל אחד מסייע את חברתו להאיר מלפני הדיוט.
וזהו החבור שצוו חכמים לקיימו וזו היא מדרגת הרב
והתלמידים לאחת הרב נעשת בלבם מידת החברה מה
שקנה ולאחת התלמידים לשמוע כל מה שלמד הרב מידת
חכמות וידע מהתבוננות ומחקרות טובות הבל טובה את מול
אחד וזו החברה והריעות היא החברה המעלה והמשובחת
ויותר מבולע ואין לאחרה לי לאחרה מפני שהועתה דרך האמת
ואיבה בטילה לגמרי יהיו הדרך לבריע שלהרב רבינו משה
ז"ל ואחר שמייה וכי הרב וקשיה וכי חבר מפני שמעשה
ילדי אדם ויותר חביב מקציעין ורבו שלי חייב לחלוק לו כבוד
ואולי אבל דבר הלוקח אין השוק איזי יקר על האדם כמעשה
ידיו ועל כן הקונה בדבר לחלוק כן כבוד הרב וכבוד
החבר: פיס והוי דן את כל האדם לכף זכות: פי אדם
שלא היה יזועד מאליך ואין אותה יודע הבריות הוא או ישא
העוכר הוא או רע ותראה עשה לדברים אם תעה אותם בדעתך

שוכה ינשו לדעך הטובה ויהיו לכף זכות ואם תעה אותם בשקל
הדעת לדעך רעה ישנו לדעך רעה ולכף חוכה יש עליך רבן
הדין להטותם לכף זכות ולא כבף חובה כדרך העולמים אחת
מעשיו ודרכו אבל כאדם שעלה לו שהוא תם וישר ירא אלהים
סר מרע אפילו ראיע שעשה מעשים נעטים לצד רעה כבל
צד שבעון אותו כו לא שיש לו דרך מחוקה עד מאד שנדרין
אותו כו לכף זכות חייבין אע לדון אותו לכף זכות. אבל אם הוא
רשע מפורסם כרשעו ומאיעלהו עושה מעשים רעים אם הדין
אותו הדיכים ונשו לדעך טובה וישרה ויש דרך רחוקה לאחר
אם הדון אותו כה ונשו לדעך רעה חייבין אע להשחר מאיע
ולדון אותו לכף חובה זו היא סברת הרב רבינו משה בן מיימון
ז"ל בזו המחלוקת השנית ואע מודיעין שלפי הדין יש לנו לדון
לכף זכות וכייקיע נאי האי ספרא דאדם כל האדם לאייתויי
ואפילו היא זו המחלוקת השנית מיהו האי דאדם חייבין אינש
להשחר מאיע קושטא קאמר דהכי קיימא לן לגבלה ויהיו בעיניך
כל אדם כנפסטים והוי מכבדן כדרך אנלל והרי אע כותבין
מעשיות דרך משל אמרה שאירע לחסידים הראשונים ורצה
חבריהם לכף זכות מעשה בריבה אחת שעשתה והלבו אחריה
שש חסידים לבדותה ובבא אחד מהם לקוצה אצלה כשיצאת
אה לחבירו חבורי כאה חשתבע אה לא אחזיר שאת לרצ

ברק נלבון

הרי כאן מעשה בחסיד אחד שפרה ורבה והעשיר
ואמרו לו כשם שעשית לנו זכות
ואנו כשם שעשית לנו זכות יהיו לך זכות
עשה בהתאם וכשבאתי אצל חבריו התירו לי את נדרי
שלא היה הקדוש ברוך הוא מניח כבוד שלהם
עשה לך זכות לעשות את רצונך כרצונם
ואת כבוד שלהם לא תניח לעשות שאתה לך לא תניח להמה שלא
לא אין לי אלא לא תניח לי קרקע אלא לא תניח לי פירות תניח לי כדי
וכשראה שלא אין לי השיגל בעלתי לאחיו והלך לו בפחי נפש
לביתו לאחר הרבה נעל בעל הבית שערו וישן עמו משני
ששה חמורים אחד שהאכיל ואחד שהשקה ואחד שהיו
מוציאים לאחר שאכלו ושתו נתן לו שנים שלא לך כשאתה בא
אין לי מעות כלום חשדתני אתה שמא מצאת פרקמטיא בדרך
ולקחת בהם וכשאתה בא אין לי כלום בלום חשדתני אתה
שמא מושכות הם כיד אחרים וכשאתה בא אין לי פירות בהם
חשדתני אתה שמא וכשאתה בא אין לי כרים וכסתות בהם
מפיה על לא עשו להם כך העבודה כך היה וכשם שזכותו לבדו
זכות המקום ידין אתכם לבף זכות וכיי שהזכרתי בשל המע
המעשיות. מהבי ובעבי האחבי אוב הרחק משקר
ואל תתחבר לשקר ואל תרבה אש בין הפרעות כי הרחק
משקר רע כגר אחד שקן בביתו ואחר שקן בשדה שמא העגל
העגלים כאים בביתו שלעגל בשדה סוהרין אחר

בתר בלעין

אצל אחיהן למחר השכים וטבל ועלה ושנה להלמידיו כשם
כשהשכימה אצל אחיהן כמה חשדתוני אחרון יש ביניכם
תלמיד שאיני בקי בכל ושלחתי כמה חשדתוני שמא
מעות הלירך ראה רבי יקרי אם להם העבודה כך היה ואתם כל
שזכותו לבף זכות כך המקום ידין אתכם לבף זכות. תנו
רבנן פעם אחת הוצרך רבי לחכמים אצל מערערתא אחרי
שכל גדולי רומי מצויין אצלה אמרו מי ילך אצלה אם להם
י' יהושע בן חנניה אני אלך הלך הוא והתלמידין כיון שהגיע
לפתח הכניסו בחוק אחרת ושבעם ושתעבם נעל הדלת
לפניו הכניסו בחוק אחרת ושבעם ושתעבם נעל הדלת
לאחוריו וכשיצא טבל ועלה ושנה לתלמידיו אם להם כשעה
שהלכתי הלני כמה חשדתוני אחרון שמא סכור רבינו אסף
עכשו לביתו הטמפת בבר קדושה וכשנעלתי הלת מאחרי
כמה חשדתוני אחרון שמא כבר מלבות כיצד לביה וכשיצאתי
וטבלתי ועליתי ושניתי כמה חשדתוני אחרון שמא נתזה צרעת
מפיה על לא עשו להם כך העבודה כך היה וכשם שזכותו לבדו
זכות המקום ידין אתכם לבף זכות וכיי שהזכרתי בשל המע
המעשיות. מהבי ובעבי האחבי אוב הרחק משקר
ואל תתחבר לשקר ואל תרבה אש בין הפרעות כי הרחק
משקר רע כגר אחד שקן בביתו ואחר שקן בשדה שמא העגל
העגלים כאים בביתו שלעגל בשדה סוהרין אחר

כותלא שלפניך בניגוד שלשער. כ' ישמעאל בנו שלר' יוחנן כן

ברוקא אומ' אוי לנו שכיום הזה שעתידין שלשער יראו

לפתוח בפתח שלפניך. פי' ואל תתמהר לשער פי שמא יעלה

אותך מהעשיון הרעים. וכך אמרו חכמים לא יתמהר אדם

לא לדון דין ולא לאדם רשע שכן מצינו בהושפט שנתמהר

לאחאב ועלה עמו למלחמת רמות ויצא עליו קצף מאת ה' שכן

הרשע תעזור ולשונאי ה' תאהב ועליה קצף מ' שוב עתמהר

לאחזיה ויקץ ה' את מעשיו שכן כהתחברך עם אחזיהו קרע

ה' את מעשיך וכן מצינו באחיהו שנתמהר לו ליורבע ויעקר לו

עצה רעה שכן ואחיהו רע ושמו ויורבע כן שמעצה אחי דוקא

ויורבע איש חכם מאד. איש חכם לבריות. ר"א אל תהי חכם

לשער ואפילו לקהלו לתורה. והתם מהריקין ברוך מעצמו ושער

מחכירו. פי' ואל תתיאש מן הקריעות פי כיצד מלמד שיהא

לבו שלאדם מהתפלל עליו בכל יום שכן כי טוב פתחתי ויאתיני.

ואומ' ר"א ואל תתיאש מן הקריעות כיצד בחיל שאדם רואה את

פיתו מצלף ואת אל יאמר כשכיל שזכתי מן הקב"ה אלא

מאכל ומשתה כעולם הזה והקיל קיימת לי לעולם הבא אלא

יאמר אוי לי שמא לא עיצאת לי לא זכות אחת בלבד ובמקום

אחר אמרו כל שמא לא עיצאת לי לא זכות אחת בלבד ובמקום

חטאת אם ראית שחטאת אל תאמר שהקב"ה נפרע ממך בעולם

ברוך כתאן

הבא לא מכה ואל הרעאש מן הסרעעות. מהעג יהודה כן

עבאי אומ' כל שמח קיבלן מהם יהודה כן עבאי אומ'

אל תעש עצמך כעורכי הדיינים וכשיהיו כעלי הדין עומדין

לפניך יהיו בעיניך כרשעים וכשנפטרין מלפניך יהיו בעיניך

כזכאין כשקיבלו עליהם את הדין. פי' עורכי הדיינים עמדי

דיני ממונות ומריבות ובאין בהרשאה בפעלי הדינין ושומרין

את עצמיהן משיבין עצמם אם הדיין אומר כך משיבין אותו

כך ובזוה והחזיר בבאן שנא לעיל בעלי הדין האיות ועדות

ואפי' היה עשוק ורעוץ וחברו טוען עליו שקר באומדן דעתך

עד. לעיל והאיה לפטרו מן הדין. ר"א בא"ת לו עתן נרפס

אל תעש עצמך כעורכי הדיינים כיצד מלמד שאם באת לפני

המדרש ושמעת טעם או הלבה אל תבהל להשיב אל הוי יושב

ושוב כאי זה טעם אמרו ומאי זה טעם היה הדין שאתה

או ההלבה. פי' וכשיהיו כעלי הדין עומדין לפניך יהיו כל

בעיניך כרשעים זה וזה לקלקל ולחקור בדבריהם ותדרוש

כאר היטב ואחר כך התפוק הדין ויצא לאמתו. פי' וכשנפטרין

מלפניך יהיו בעיניך כזכאים שקיבלו עליהם את הדין. פיהו

אותן שיצאו לפניך מלחוייב חובות הוא לו שפטר עצמו מהבעלי

חבורו ועשרתן. ובאמת ששם כעלי דינין באין לפניך אחד עני

ואחד עשיר אל תאמר היאך אוכה את העשיר ואחייב את

העני נמצא עני אויבי ואם אני אזכה את העני ואחייב את
העשיר נמצא עשיר אויבי אל האמר היאך אטול ממונו
שלמה ואתן לזה והתורה אמרה לא תכירו פנים במשפט. היה
ר' מאיר אומר מה תלמוד בקטן בגדול תשמעון שלא יהא אחד
עומד ואחד יושב אחד מזכיר כל צרכו ואחד אומר לו קצר
דבריך אמר ר' יהודה שמערבין שמש רצו בה להושיב את שניהם
כאחד שמושיבין מי יהו אמור שלא יהיה עומד האחד ואחד
יושב יהי לין קטן עליך כדין גדול ודין שלפחות כדין שלי
מאה מנה. מתני' משמען כן שטח אומר הוי מרבה לחקור
את העדים והוי זהיר בדבריך שמא מתוכם ילמדו לשקר
כי שמא מתוך דבריך ישמעו השומעים ויוסיפו עליהם שקר
מפני הרמאים. מתני' שמעיה ואבטליון קבלו מהם שמעיה
אומר אהוב את המלאכה — מכה ושנה את הרבנות ואל תגלע
בשום. כי אהוב את המלאכה שכשם שהתורה נתנה בכרות
כך מלאכה נתנה בכרות שכן ששת ימים תעבוד ועשית כל
מלאכתך. ר' עקיבה אומר שמים שאם עשה מלאכה מתבטל
מן המיתה ושמים שאם אינו עושה מלאכה מתחייב נשמים.
כיצד שכבל ומות השבוע לא עשה מלאכה נשבת שמת אין לו
מה יאכל היו לו מעות שלקדש בהן בערב שבת ושל מהם
ואכל ונתחייב מיתה נשמים. אבל אם היה פועל והולך

והלך זר ולא פיקח. ר' עקיבא אומר כל המאחיה עצמו עד
עשרה בראשו מעצמו אבל מחריש ועתו לו עטרה של
פיקחים. ושמע את הרבנות. כי כיצד מלמד שלא ועד אדם
ויצר ואינו מוצא מא ואכל וסופו שאוכל וחומס ומשטים.
ואינו מוצא מה יאכל ועתיד ליתן את הדין. ואל תגלע בשום
ואל תעשה בבית המקדש ונעל בשבת מעות שלקדש ואבלן עד
שלא יתן החיתה. ר' יוסה אומר מניין שאם לא עשה מלאכה כל ששה
ימים כל שבעה הרי שישב לעצמו כל ימות השבת ולא עשה
מלאכה ולעצמו שבת אין לו מה יאכל הלך ונעל בין החיים ובין
המתים ותפשוהו ואחזוהו בקולר ועשה מלאכה בשבת תחת אשר לא
עשה מלאכה כל ששה ימים. ר' שמעון בן
לעזר אומר אף אדם הראשון לא נתנה לו עשה מלאכה
שנ' ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה. והדר מכל עץ הגן אכל
תאכל. ר' יהודה בן בבא אומר אדם שאין לו מלאכה מה יעשה
ש' לו חבלות שלות הכתוב שנ' ששת ימים תעבד ועשית כל
מלאכתך להביא מי שיש לו חצר הכתה או שלות הרבה. לך
ויתעסק בה. ר' יוסי אומר אין אדם מת אלא מתוך הבטלה שנ'
ויאמר ויתו. זה שנכתה ונפל עליו אבן ומת אינו מת אלא מתוך
הבטלה שנ' ויאמר ויתו. זה שנכתה שכן שמעתי לאנשים
ולנשים מניין לכל איש או אשה. נתפלגו מניין שכן נאמר
ויבלא העם מהביא שאם לא עשה מלאכה למקדש שעה
ומיצר ואינו מוצא מא ואכל וסופו שאוכל וחומס ומשטים.

הוא שר המשטרה מפני שהוא נושא ונותן עמהם. לפי אין יתכן אדם
שלא ילמד תורה אפילו אדם גדול כמו הוא שר העיר אם
לא יתעסק בתורה ויהגה בה יומם ולילה כדי שלא ישכח
מה שלמד ולא יוכל לחזור עליה כראוי. לפי אל תהרהר
אחר המשרה שהוא נושא ונותן עמהם כי ודאי אין אדם
יכול לעמוד על כל מה שהוא לומד אלא אם כן חוזר
ושונה עליו תמיד ומחדד בו ומעיין בו והוא הדין
לשאר אדם שיש לו חבר יושב בשוק אחד המקום
ואחד ונותנין מתוק כיצד היה חבר יושב בשוק אחד המקום
וחנוני לפניו אחד היום יצאו מתוך פיהו מאה שוורים ומאה
חמרים ומאה עגלים שהיו מביאים סרדיון וכשאו ונתנו להנחון וכשא
והקיף את כל פיתו ונטל מאתו ועל זה נאמר מברך
רשעים בקול גדול קללה תחשב לו. לפי חבר בשוק יושב ואומר
המקום יחנני לפניו אחד היום הטעים לתוך פיתי מאה כורים
שלחטים ומאה שלשעורים שאתי מאתו ליסטים וכשא ואמר
לחבירו כאו והקיפוהו ונטלו כל מאומה לשחרית אין לו לאדם
מה יאכל על זה נאמר מברך רשעים בקול גדול. לפי אל תרהיב
פוך משפילין אותו וכל המשפילו עצמו על דברי תורה סופך
שיגביהו אותו. פיפ ואל תהרהר בדעת פי כיצד מלמדין
שלא יצא לו לאדם שם בדעות שפוך שיהבל עיניהן בו והופכין
אותו ונותנין מתוק כיצד היה חבר יושב בשוק אחד המקום
וחנוני לפניו אחד היום יצאו מתוך פיהו מאה שוורים ומאה
חמרים ומאה עגלים שהיו מביאים סרדיון וכשא ואמר להנחון וכשא
והקיף את כל פיתו ונטל מאתו ועל זה נאמר מברך
רשעים בקול גדול קללה תחשב לו. לפי חבר בשוק יושב ואומר
המקום יחנני לפניו אחד היום הטעים לתוך פיתי מאה כורים
שלחטים ומאה שלשעורים שאתי מאתו ליסטים וכשא ואמר
לחבירו כאו והקיפוהו ונטלו כל מאומה לשחרית אין לו לאדם
מה יאכל על זה נאמר מברך רשעים בקול גדול. לפי אל תרהיב
פוך משפילין אותו וכל המשפילו עצמו על דברי תורה סופך
שיגביהו אותו. פיפ ואל תהרהר בדעת פי כיצד מלמדין
שלא יצא לו לאדם שם בדעות שפוך שיהבל עיניהן בו והופכין
אותו ונותנין מתוק כיצד היה חבר יושב בשוק אחד המקום
וחנוני לפניו אחד היום יצאו מתוך פיהו מאה שוורים ומאה
חמרים ומאה עגלים שהיו מביאים סרדיון וכשא ואמר להנחון וכשא
והקיף את כל פיתו ונטל מאתו ועל זה נאמר מברך
רשעים בקול גדול קללה תחשב לו. לפי חבר בשוק יושב ואומר
המקום יחנני לפניו אחד היום הטעים לתוך פיתי מאה כורים
שלחטים ומאה שלשעורים שאתי מאתו ליסטים וכשא ואמר
לחבירו כאו והקיפוהו ונטלו כל מאומה לשחרית אין לו לאדם
מה יאכל על זה נאמר מברך רשעים בקול גדול. לפי אל תרהיב
פוך משפילין אותו וכל המשפילו עצמו על דברי תורה סופך
שיגביהו אותו. פיפ ואל תהרהר בדעת פי כיצד מלמדין

ברוך הגבר

שלא יצא לו לאדם שם בדעות שפוך שיהבל עיניהן בו והופכין
אותו ונותנין מתוק כיצד היה חבר יושב בשוק אחד המקום
וחנוני לפניו אחד היום יצאו מתוך פיהו מאה שוורים ומאה
חמרים ומאה עגלים שהיו מביאים סרדיון וכשא ואמר להנחון וכשא
והקיף את כל פיתו ונטל מאתו ועל זה נאמר מברך
רשעים בקול גדול קללה תחשב לו. לפי חבר בשוק יושב ואומר
המקום יחנני לפניו אחד היום הטעים לתוך פיתי מאה כורים
שלחטים ומאה שלשעורים שאתי מאתו ליסטים וכשא ואמר
לחבירו כאו והקיפוהו ונטלו כל מאומה לשחרית אין לו לאדם
מה יאכל על זה נאמר מברך רשעים בקול גדול. לפי אל תרהיב
פוך משפילין אותו וכל המשפילו עצמו על דברי תורה סופך
שיגביהו אותו. פיפ ואל תהרהר בדעת פי כיצד מלמדין
שלא יצא לו לאדם שם בדעות שפוך שיהבל עיניהן בו והופכין
אותו ונותנין מתוק כיצד היה חבר יושב בשוק אחד המקום
וחנוני לפניו אחד היום יצאו מתוך פיהו מאה שוורים ומאה
חמרים ומאה עגלים שהיו מביאים סרדיון וכשא ואמר להנחון וכשא
והקיף את כל פיתו ונטל מאתו ועל זה נאמר מברך
רשעים בקול גדול קללה תחשב לו. לפי חבר בשוק יושב ואומר
המקום יחנני לפניו אחד היום הטעים לתוך פיתי מאה כורים
שלחטים ומאה שלשעורים שאתי מאתו ליסטים וכשא ואמר
לחבירו כאו והקיפוהו ונטלו כל מאומה לשחרית אין לו לאדם
מה יאכל על זה נאמר מברך רשעים בקול גדול. לפי אל תרהיב
פוך משפילין אותו וכל המשפילו עצמו על דברי תורה סופך
שיגביהו אותו. פיפ ואל תהרהר בדעת פי כיצד מלמדין
שלא יצא לו לאדם שם בדעות שפוך שיהבל עיניהן בו והופכין
אותו ונותנין מתוק כיצד היה חבר יושב בשוק אחד המקום
וחנוני לפניו אחד היום יצאו מתוך פיהו מאה שוורים ומאה
חמרים ומאה עגלים שהיו מביאים סרדיון וכשא ואמר להנחון וכשא
והקיף את כל פיתו ונטל מאתו ועל זה נאמר מברך
רשעים בקול גדול קללה תחשב לו. לפי חבר בשוק יושב ואומר
המקום יחנני לפניו אחד היום הטעים לתוך פיתי מאה כורים
שלחטים ומאה שלשעורים שאתי מאתו ליסטים וכשא ואמר
לחבירו כאו והקיפוהו ונטלו כל מאומה לשחרית אין לו לאדם
מה יאכל על זה נאמר מברך רשעים בקול גדול. לפי אל תרהיב
פוך משפילין אותו וכל המשפילו עצמו על דברי תורה סופך
שיגביהו אותו. פיפ ואל תהרהר בדעת פי כיצד מלמדין

מרבין הלך ושמאי קיבלן מהם. הלל אומר הוי מתלמידיו של
באר היטב כדי שלא להכשיל בני אדם ברשותם.
דבריהם היוצא מכלם ובללנם בשפתם ויהיו דבריהם מבוארים
מאוזנים אוש סופן עם התלמידים וחוקר אחריהם עד שיכין
אותם מאבדם אותם מחיי העולם וחללתם שם שמים כאן שאיבא
נאמנות ואומרים שדשמאי מקפיד בדבר זה שדשוהו ובאלו
דבר מפיהם ופרשוהו אותם המיוחס על ידך אותו חומרין כלם
מפני שדעתם נוטה לחומרות ומפני שהתלמידים שמעו אותו
מעלין והוברים אותו שם אותם האנשים באותו דבר שאפשר
אפשר שיוצא מאחת דרך לחומרות ואפשר שיהו שם אחרי לא
הדברו בדברים שנאמרים לבוה פעם ואחד מאותן הפעם
שיהיה עמו. לא היתרו בדבריכם בשעת התלמוד בדברים שאתה
החלין מאפשרת אכות ואפי׳ אומר הרב שאלה מלין
אתם על ידיכם ונמצא שם שנים מהתלמידים בכך וכאילו הן
הדברים בהם ידעו להחזיר בה ושמרה יפה ויאותו ונמצא
הדברים לא ידעו להחזיר בה ושמרה יפה ויאותו ונמצא
התוכן חובה אחת ואחת לאותו מיום הדעים ואם תלמדו להם
בני אדם הדעים שאם תהיו רצים לעשות כל אדם שאתם
כאשראתם יאחז לעבודה קשה. לא שלא תלמדו הדרכם אלא
שלא כתלמוד תורה ויהתחייבו כי חובת אחת ואחת לאותו מיום
הדעים ויתערבו בהיום ולמדו מאעשייהם. לא מיום הדעים

מישרץ הא כיצד באותו שהוקדם ואחר במקום אחר. פיסקא
אחד ואחד לא יחזר בשלשם וכולן שלשם כין כל אחד ואחד
יושב אדם באותו ושותק היאך כולן שלשם כישראל כין כל
מבא ועשה טוב בקש שלשם וכלפהו. י שאשון כן עשרה אוב
כולן שלשם פי כיצר מלמד שיהיה אדם כולן שלשם שיהא סדר
כפה אפשר שאדם זה כפה לבך נאמר ויבבו את אהרן. פיסקא
הדברים שאמרתי לראשון עד שאסיר קצה מלבו וכשתצא זה
אחר לא תאמר קצה מלבו. שוב הלך אהרן ויושב נו אצל חביבו ואב נו
בשבו מאחר שאנו הוא יושב עליו עד שיסיר עליו עד שיסיר
עצמו ואוב אוי לו היאך אשא את עיניי ואראה את חביבי //
לו בני רואה חביבך אהו אוב מטרף על בבו וקורע בגדיו ואותן
שעשו מריבה זה עם זה והלך אהרן ויושב אצל אחד מהם אב
שלשם ונמצא אותו האיש מלעבוד עבודה. וכן שני בני אדם עניני
או מעשה עבודה ואיך אשא פני את אהרן כשהיה הימנו כי עתה לו
שלשם לאחר כקש אותו האיש לילך לעזר אחר אוי לי איך אלך
כשהיה אהרן מהלך בדרך פגע אדם רע או רשע ועתה לו שאלך
ואחד מישראל שם הוא אחר אחת היתה בביתו והכיס השיב משלו
כין כל אחד ואחד כדרך שהיה אהרן אוהב שלשם כין כל אחד
פי׳ אוהב שלשם כיצד מלמד שיהא אדם אוהב שלשם כישראל
אהרן אוהב שלשם ורודף שלשם אוהב את הבריות ומקרבן לתורה.

אוהב את הבריות מלמד שיהיה אדם אוהב את הבריות ואל יהא
שונא את הבריות שכן מצינו באנשי דור הפלגה שמתוך שהיו
אוהבין זה את זה לא בקש הקב"ה לטרדן מן העולם אלא פזרן בארבע
רוחות העולם אבל אנשי סדום מתוך שהיו שונאין זה את זה
אבדם הקב"ה מן העולם הזה ומן העולם הבא שנ' ואנשי סדום
רעים וחטאים לי' מאד בגלוי עריות בחלול השם. מאד שמתבונין
וחוטאים הא למדת מתוך שנאה ששונאין זה את זה אבדם הקב"ה
מן העולם הזה ומן העולם הבא. פיס' ומקרבן לתורה פי' כיצד
מלמד שיהא אדם מקפח את הבר — יות ומכניסן תחת כנפי
השכינה כדרך שעשה אברהם אבינו שנ' ויקח אברם את שרי
אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם ואת הנפש אשר עשו
בחרן והלא כל באי העולם אינן יכולין לבראות אפילו יתוש אחד
מה תל' אשר עשו מלמד שהעלה עליהן כאילו עשו אותן וכן
מפורש בתרגו' ויתכל נפשתא דשעבידו לאורייתא. דא' אמרו
עליו על אהרן עה' בעת שהיה יודע באדם שיש בו עבירה או
הגיד לו על אדם שהוא רשע היה אהרן עובר עליו ומקדים לו
שלום ומספר עמו ומתחבר עמו ולפיכך היה אותו האיש בוש
מעצמו ועושה תשובה ואומ' אוי לו אילו היה יודע אהרן במעשי
הרעים ולבי הזונה לא היה נותן לי שלום ומספר עמי ורוצה
בחברתי אלא בודאי חשב עלי שאני אדם חסיד וצדיק וישר

ולפיכך קרבני אליו ולפיכך היה עושה תשובה ומתעסק בתלמוד
תורה ובעשיית המצות נמצא אהרן הוא שהביאו לחיי העולם
הבא והעלהו מבאר שחת והיינו דכתי' ורבים השיב מעון.
מתני. הוא היה אומ' נגד שמא אבד שמיה ודלא מוסיף יסיף
ודלא ילוף קטלא חייב. פי' נגד שמא כיצד שלא יצא לו
לאדם שם במלבות סוף שנותנין עיניהם בו והורגין אותו ונטו
ונטלין ממונו ממנו. דא' מי שעשה מעשיו שלא לשם שמים
אלא כדי שיצא לו שם בעולם סוף שנברת שמו. פיס' ודלא מוסיף
יסיף. פי' מי שאינו למד ומוסיף חכמה על חכמתו ושנה מסכתן
אחת שתים או שלש מסכתות ואינו מוסיף עליהם סוף שהוא
שוכחן. ולשון יאסף מלשון ויאסף אל עמיו שהוא מיתה ולא
נתקרה דעת זה החסיד בזו הצומה עד שקלל מי שעובר על
מצותו ובוטל מדברי תורה לפיכך אמ' יאסף כלומ' ואבד מן העו
העולם. פיס' ודלא ילוף קטלא חייב. פי' מי שאינו עוסק בתורה
ולמד חכמה חייב מיתה לפי שלא נברא העולם אלא
לעסוק בתורה ובמצות ולידע אמתת יוצרו ואם ישב בטל
ולא נתעסק בלימוד ובמעשה שנברא האדם ללמדם ולעשותם
חייב מיתה. פיס' ודלא משמש לחכמייא קטלא חייב. פי' מפני
שלא שימש תלמידי חכמים ולא ידע החכמה על אמתתי
שאינו דומה לומד מפי הכתב ללומד מפי חכמים לפי שהלומד

משכרי שבירה מפני שאתם הוא בשתי הזדכים והעשה טובה
בעשייתן לא היה לן הזין לשלם שכר לעושי מצוה ולפרוע מעל
ואלו היו כירי שמים שתי הזדכים ולא היו כירי מזם והיה אתם
ולפיכך משלמין שכר לעושי מצוה ופרעין מעשכי עבירות
ושנות עשוה לי כדכתיב ראה עתה לפניך היום את החיים וכול
ועשות מעשים טובים מי יקנה אותם לי והלא הם מסורים בידי
ואם לא עכשיו אימתי. כלומר אם אני לא אזכה בחיי לקנות הוא
הוא היה אומר אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני
שהוא נאמר להשתמש בתלמידו כדי לשמרו ולחשבו. מתני׳
אחריות. הגה נשריקון תלמיד חברו אחריות מפני שמכשילו
בהם ולא קרוס לחברו בהם. גמ׳ השתא דתלמיד חברו
הזה נערך מהשלם הבא כאשר הוא לא העשם עשה להתלמד
ואם אני לא אזכה לעצמי כמי. מי יזכה לי לאחר מיתה לפי
שקיבלן החכמה וכבוש שכינה וכבני העוב והיושר להדות בהם
השם חיים לא לעולם הזה והוא שלם המעשה שהעסק אינה משפע
הרעה והחכמות ויודע אמיתת האמת לא כבני אומתה באימי
האלם לפיכך התאוו כל העבדים והחכמים ואנשי המעשה והחסד
האמת ויהיו בשלם הזה להשיג הרבה מהחכמות ולהלך בדרכי
האמת והשלום כדי שיזכה לשלם הבא כאשר העולם הזה דומה
לפרוזדור כפני השלם הבא התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס
לטרקלין. ופירשת אם זה העניין בהלכות השובה וכן אמר שלמה
בחכמתו כי לבב חי הוא עוב לן האריה המת. כי לבב חי זה רשע
החתקיים בשלם הזה לן האריה המת אפילו מאבדים ויצחק שובב
עבר. דגמ׳ כי לבב חי זה רשע החתקיים בשלם שאם עשה השובה

מברק כלאזן

אעפ הוא לעשותה ולמה נתנין לו שכר וקבה שנעשה עריך רעה
אעפ הוא בהלכתו כה ולמה נבריעין מיעט ותלנה לו מרשב
ושלי מעולם לא אמר אמר אוכה לעצמו ומתחייב בעצמו ואין
אומר אותו מחזק על החיים ועל הטוב ועל התורה ועל הבורא
וכבר פירשת זה העניין פרוש מבואר היטב בהלבות השובה בפ
בהלבות שחברת שקריית שמם חקים ומשפטים. פיפ וכשאני
לעצמי מה אני וכן כלומ אעשה מעשים טובים כפי השתדלי
ואפסת עבדתי לא יספיקו לי. פיפ ואם לא עכשיו אימתי. פיפ
אם אני לא אזכה לעצמי כמי. מי יזכה לי לאחר מיתה לפי
שקיבלן החכמה וכבוש שכינה וזכני העוב והיושר להדות בהם
השם חיים לא לעולם הזה והוא שלם המעשה שהעסק אינה משפע
הרעה והחכמות ויודע אמיתת האמת לא כבני אומתה באימי
האלם לפיכך התאוו כל העבדים והחכמים ואנשי המעשה והחסד
האמת ויהיו בשלם הזה להשיג הרבה מהחכמות ולהלך בדרכי
האמת והשלום כדי שיזכה לשלם הבא כאשר העולם הזה דומה
לפרוזדור כפני השלם הבא התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס
לטרקלין. ופירשת אם זה העניין בהלבות השובה וכן אמר שלמה
בחכמתו כי לבב חי הוא עוב לן האריה המת. כי לבב חי זה רשע
החתקיים בשלם הזה לן האריה המת אפילו מאבדים ויצחק שובב
עבר. דגמ׳ כי לבב חי זה רשע החתקיים בשלם שאם עשה השובה

הקבה מקבלו בתשובה אבל צריך כיון שמת אינו עושה זכות
וזהו פי' אם ימות ובר היחיה · כלומ' במיתתו היוכל לקנות
חכמות ומעשים טובים בעולם הבא והלא אינו עולם קניין
לא עולם שלום שכר לצדיק ולרשע · וכן פירושו שלאותו פסוק
כי לא שאול תודך כלומ' אדם שמת והלך אל שאול לא יוכל
לקנות מעשים טובים ולדעת מדע מהמדעות שקניינהם הלל
והודאה להקבה וכל הפסוק שיעלה בדעתך שמוכיח שאין
שם תחייה למתים על זה הדרך מתפרש וברר זה הענין ש
שלמה בחכמתו ואמר כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה
בשאול אשר אתה הולך שמה · והרב רבינו משה ז"ל פרש
כי אין אני לי מי לי פירוש אחר וזה תרף דברי אם לא אקנה
מעשים טובים וחכמה בנעורותי מתי אקנה אותם אם תאמר
בומי הזקנה לא יתכן מפני שהרעות כבר באו כמים בקרבי
ובשמן בעצמותי ורחוק מלבי ובעבור זה הדבר צוה
שלמה ואמר חנוך לנער על פי דרכו · וזה הפירוש שפרש
אמת ויציב הוא וכך ראוי לעשות אבל פי' שפרשנו הוא יותר
משובח מזה מפני שהוא כולל ימות האדם כלם ימי הנערות
והזקנה · ובאבות דר' נתן גרסי' הוא היה אומ' אם תבוא לבית
אני אבוא לבית כיצד אילו בני אדם שמשכימין ומעריבין
לבית המדרש ולבית הכנסת שלכל מקום כענין שנ' כבר

המקום

ברק כלשון

המקום אשר אזכיר את שמי ובו"ל למקום שלבי אוהב רגלי
מוליכות אותי כיצד אלה בני אדם שמניחין כספם וזהבם ועולין
לרגל להקביל פני שכינה במקדש שהקבה משמרם בתוך מחני
מחניהם שנ' ולא יחמוד איש · הוא היה אומ' אם אנה כה כל
כה אם אנה לת כה מאן כה · כלומ' אם היה אדם רגל בחבורה
בחכמה ובמעשה ולא נמצא מהם לא הוא כלו כלם היו שם
ואם לא ימצא בעניינם אפילו נמצאו כלם הרי הם כלו לא
נמצאו · ועליו אמ' שלמה כי זה כל האדם · ואמרו חכמים
במסכת ברכות בן זומא ראה אכלוסין על גב מעלה בהר הבית
אמ' ברוך שברא כל אלה לשמשני כמה יגע אדם הראשון ולא
טעם אפילו מלגימא אחת עד שחרש וזרע וקצר ודש וזרר
וברר וטחן והרקיד ולש ואפה ואחר כך אכל ואני עומד
שחרית ומוצא אני כל אילו לפני כמה יגע אדם הראשון ולא
לבש חלוק עד שגזז ולבן ונפץ וצבע וטוה וארג ואחר כך
לבש ואני עומד שחרית ומוצא כל אילו לפני כמה אומנות
שוקדות ומשכימות ואני עומד ומוצא אותם לפני · וגרסינן
באבות דר' נתן משמיה דהלל אף הוא ראה גולגולת אחת צפה
על פני המים ואמ' לה על דאטיפת עטפוך וסוף מטיפיך
יטיפון כלומ' לא נהרג זה אלא בעבור שהרג וההורג אותו
עתיד לירן את הדין · מתני' שמאי אומ' עשה תורתך

הרבה ואפי' מעט אין עושין שלא מצינו באברהם שאמר לאנשים
השב להם לבתי אשר עשה עמי. ומינין שהרשעים אומ
כשנפרע מהם לא נפרע מהם לא בשריפה ושבעים אומות שנ אז
אשחית את כל הגוים אשר אתם באים שמה. אבל באחרונה
אינו נפרע אלא בלילה שנ ויהי בחצי הלילה ויהי מכה מצרים וגו'
ואומר ואשמרה הלילה הזה לה' להוציאם וגו' ואומר ליל שמורים
הוא לה' לשמור אותו וגו' ואומר ולילה כיום יאיר. ואומר
ולילה אור בעדי. ואומר ואת הלילה הזה אכלו צלי. ואומר
ולא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר. ויקח כל בכור בקר מאבותם
שנ' ויהי בחצי הלילה. ואומר ויאמר פרעה קומו צאו מתוך עמי
אבל באחרונה בא ואמר מה עשה להם שלשה שוורין ותשעה סאין
השיר בפה שהם סועדים עמי היום שנ' ואקחה את לחם
אומר מעט ועושין הרבה שלא מצינו באברהם שאמר שאקח
הרבה אבל הרשעים אומ הרבה ועושין מעט. ומינין שהצדיקים
ועשה הרבה כינצר מלאך אומ מעט ועושין
ואחר כך ונלאך את בנו. ישרל תן ומשקה. פי' מאור מעט
כך בעזרא הוא אומ כי עזרא הכין לבבו לדרוש בתורת ה' ולעשות.
בבית המדרש אלא עשה מתוך שאתה עושה למעלה
כך. למאי למאחרים ועשו שנ ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם
הקפיד עליהם. לא מלמד שאם שמע אדם לבר מפי חכם
וכל שקיים ולמדים לה אם אפשר להם לעשות מוטב ואם לאו אל
פעם יפות. פי' עשה תלמוד תורתך קבע שאעשה תלמוד תורתך עיקר
קבע מאור מעט ועשה הרבה והוי מקבל את כל האדם בסבר

פנים יפות. כיצד מלמד שאם עתיד אדם לחבירו כל
מה אתה שבור לו ואמר. פיס והוי מקבל את כל האדם כשמחה
כסבר פנים יפות. כיצד מלמד שאם עתיד אדם לחבירו כל
מהות ושאלות שבעולם ופנים כבושות לאריך מענין עליו באיזה
לא יתן לו כלום. אבל המקבל את כל אדם בסבר פנים יפות
ואפילו לא נתן לו כלום מענין עליו כלו נתן לו כל מהות שב-
עולם. מהות ואל תניחנו אומ עשה לך רב והסתלק
מן הספק ואל הרבה לעשר אומדות. פי' עשה לך רב אם פא
לך לפניך לחתוך בחתוך או בכבר מעשה באסור והיתר הלכה
אחת כל שאין הקטן מתך ואל הקטן מתך לבדוק אתה
הוראות הוראה כראש הדם בירושלמי. קול אייר לי אחר
לי אחר הוראות הוראה כראש הדם בירושלמי. קול אייר לי אחר
השוק לאסתוך עליה ואשרי לך. ואומ רבי אומ כי היכי
לקמיה מיבעיא ואייר עשה רבון אייר כי אומ כי היכי לקמיה
שיבא מבשורא. ואי שיאמר זו הצוואה ועשה אם תשלים
הספק. פיס ואל הרבה לעשר אומדות פי' קורין אומדות
ועומדות. לפי שאומדות אין לך מהחלפות כל אחת בחברתה
ואמר שלא יעשר אומדות. ובלשון קרקע כי אין שעה כשעה.
מהרי שעתים. והטעם שאת יוצא בחוץ מבשעור שחייבתו תורה
שאין עשירים. ואל תהי כעבדים המשמשין את הרב על
מנת שיטול פרס אומ כל ימיו אלא קבל עליך עול מלכות
שמים ופרוק מעליך עול מלכות בשר ודם

וכל המרבה דברים מביא חטא. כי לא יהיה אדם מרבה דברים בטלים
שלא כדבר דברים לא יחדל פשע. וסימן לחכמה שתיקה ורב
דברים סימן סכלות. וכן אמ׳ שלמה בחכמתו וקול כסיל ברב
דברים. ואמרו חכמ׳ מיחסותא דבבל שתיקותא כלומ׳ אם ראית
אדם מרבה לשתוק דע שמבני הטובים הוא ושבחו השתיקה
הרבה עד שאמרו דרך משל מלה בסלע משתוקא בשנים.
ועוד אמרו סמא דבולא משתוקא. באבות דר׳ נתן ורס׳ אם
לחכמים יפה שתיקה כל שכן לטפשים לא כל המרבה דברים
חכם לא חכמה אבי דברים ולא דברים אבי חכמה לא מעשה
וכל המרבה דברים מביא חטא שלא כדבר דברים לא יחדל פשע.
ואומ׳ גם אויל מחריש חכם יחשב יוחלק הרב רבינו משה
כן מיימון ז״ל הדברים אל חמש מחלקות. המחלקת
הראשונה דברים שמצוה לדבר בהם. השנייה דברים שאסור
לספר בהם. המחלקת השלישית דברים שאינם ראויים לספר
בהם ולא מצאנו בהם בתורה איסור. המחלקת הרביעית
שראוי לו לאדם לספר בפי יכלתו ולא נצטוינו עליהם בתורה.
המחלקת החמישית דברים שהם רשות. המחלקת
הראשונה בהם תלמוד תורה ולמודה ברבים ומשא ומתן
במלחמתה שלתורה והיא התורה שבעל פה דכתי ודברת
בם וזו מצות עשה ושננתם לבניך ודברת בם וכתו ולמדתם

אותם את בניכם נבת לשון תהיה תורת ה׳ בפיך. והרבה
מקראות בתורה מצויים על זה הענין. המחלקת
השנייה הדברים שאסור לדבר בהן כאן עדות שקר ודברי
כזב ורכילות ולשון הרע וקללת אלהים וקללת אב ואם
וקללת חרש ונבלות הפה וכל אחד ואחד מהדברים שהזכרנו
יש לו מקרא בתורה הזהיר עליו שלא לספר בו. המחלקת
השלישית הדברים שאין ראוי לספר בהן והם הקוראים
אותם החכמים שיחה בטלה כאות ספרי הזכרונות ספרי
הימים שלמלכים שעברו בו שהם כאותו הזמן כמו המלך
היאך הוא וכמה מלחמות עשה וכמה מדינות לבר וכמה
עיירות בנה כמה נהרות חפר כמה גנות ופרדסים נטע
או היאך פלו בקנייתו וסחורתו והוא וכלי חמדתו וכבמה
מדינות הלך ומאיין היה עשרו וכמה בנים היו לו ואיך
היתה מיתתו. וכמה היו החכמים טורחים שלא לספר
אדם כולו הדברים אמרו על רב תלמיד ר׳ חייא שלא שרו
שיחה בטלה בימיו. ומזה המחלקת שלא לספר אדם בגנות
המצות ושבח העבירות. המחלקת הרביעית הדברים
הראויים לו לאדם לספר בהם והם שבח המצות והדורן
ולספר בגנותן שלעברות ובגנותן שלרשעים ותועבותיהם
צא ולמד כמה ספרו הנביאים בגנותן שלרשעים ואשרו

שלבים כדורים הם שאותו לא נאמר בכבשן האש
השניה והשלישית והם האסור והדברים שאינן מפני
הרבה מאוכלות אבל לא הזהירו על המחלוקת
בחוכים. ושאר אמרו הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה
צוו הכתוב אל להתעטף מהם וכן אמרו לא כל המבה
עשה שהתלמוד שותק אין שבח להדבר בהם ועליהם
מאה ומאחה שיתפרנסו ממנה אם רוצה שפר בזה מספר
ומשתה ומשבוע ורפואה ושאר צרכי האדם מאוכל
טעמי אין הרי זה ונשבר וכל המבה בעניין זה הרי זה משבח.
המחלוקת החמישית הרי רשות כאן צרכי האדם מאוכל
כגי אדם להחיק אדם ין העבודה ושוב מוסיף מרעפים מרעפת
ההבל והבעלה ושבח קורת לתעבדן ולהפיל שאותם כלי
ולעשות ולהכין אותם ולפעמים. ולפר בעלות השעבים ואחל
וכעלי מעשה להיות הבעל מהלוה והלוה כאותה לאחר
כדי לחבב המלאכה ולחבב בעלי חכמה
ורוב העבואים ומי שיש לב נבון וחכם לחבב שיריים בעניין
מפסקים שנאמרו בעניין הייע מביאים רוב התורה
בהרבה מקומות סמה בעלות שבעה שמונים ובעלות אנשי
המלכה והנשות כיצד לאחר שלשים כאלף והיתה שאין הבאלי
צוו הכתוב אל להתעטף מהם וכן אמרו לא כל המבה
עשה שהתלמוד שותק אין שבח להדבר בהם ועליהם
מאה ומאחה שיתפרנסו ממנה אם רוצה שפר בזה מספר
ומשתה ומשבוע ורפואה ושאר צרכי האדם מאוכל
טעמי אין הרי זה ונשבר וכל המבה בעניין זה הרי זה משבח.
המחלוקת החמישית הרי רשות כאן צרכי האדם מאוכל
כגי אדם להחיק אדם ין העבודה ושוב מוסיף מרעפים מרעפת
ההבל והבעלה ושבח קורת לתעבדן ולהפיל שאותם כלי
ולעשות ולהכין אותם ולפעמים. ולפר בעלות השעבים ואחל
וכעלי מעשה להיות הבעל מהלוה והלוה כאותה לאחר
כדי לחבב המלאכה ולחבב בעלי חכמה
ורוב העבואים ומי שיש לב נבון וחכם לחבב שיריים בעניין
מפסקים שנאמרו בעניין הייע מביאים רוב התורה
בהרבה מקומות סמה בעלות שבעה שמונים ובעלות אנשי
המלכה והנשות כיצד לאחר שלשים כאלף והיתה שאין הבאלי

ברק רבמן

ואל יספר בהן. והמחלוקת הראשונה והמחלוקת הרביעית
והם המצוה והדברים הראויים לספר בהן אם יכול אדם לספר
בהן כל ימי חייו הרי זה משובח מבלי עניי מעשה ולפי
שהוא מהלך בדרכי ה' והלך ועשה ולפי שאם מתחיל בשבת
הל כדרכה חלקי ה' אמרה עשי. לקחו ה' לחכל נחלה כדאמרי
חלק ה' עמו אלה כנסת ישראל דכתיב את ה' האמרת היום. ואמ
ה' האמירך. אבל חייב אדם להיות מעשיו כאות לבריות
ואם הוא משבח המצות ומאשר הצדיקים שעשים צריך
לעשות כמעשיהם והלך בדרכיהם ואם ראה את העבירות
והתעיב ילך הרשעים צריך להתרחק מהם ושלא לפעמים
אלהים כדכתי את הפעל אל הלילים. ומפי השמועה אמרו אל
בפיושו אל הפעל ל בדעתכם. והרי דבר עה היה מבריז
בשבחו ואפי אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ושל אפי
כי אם בתורת ה' חפצו. והגיד עליו התלמוד הכתי בתריה והיה
כעץ שתול ליפוי שלא יהיה כאילן סרק שאינו עושה פירות
פירותיהם בשעתם וזמנם כל מה שנתוקן עשה כפי לחות שאלו
יש בידו הרבה ואינו עושה מעשים לא כאילן מאכל שאינו
פירותיהם בשעתם וזמנם כל מה שנתוקן עשה כפי לחות שאלו
יש בידו הרבה ואינו עושה מעשים לא כאילן מאכל שאינו

סתרים הרבה אין לך ולהד הרבה ציורות בעור. והיוחצן בשם
ועל זה אמר שלמה בחכמתו ויותר מהמה בני הזהר עשות
ספרים הרבה אין קץ. ולהיות בעור מועט בשעה שהיה
מרובה אין ההוזל לעשיך מנה הספרים בהזדמן ולהשתמש
בהם ולכן היה העצה שהבחינו עמאי
בשעותם לשלש שנה שהיו מרבים לכתוב
זוכרים מעט מעט עד שיהיו הרבה וכך אמרו חכמים ז"ל
ויהיה דברים לפניכך נויך להכך את הדבר דברים מעוטים
מחכותך ואמר כי מה החלום פרש עניין. ועוד אמרו והסכל
משוטים לא יחסר שלא נעשות כן ושנו הזהירו שלמה בחכמה
והיות אי אפשר כתוב או מספר ספרים הרבה ועניינם
אלם הוא"ל וכל המרבה לספר בדברי תורה הרי זה משובח.
לדרוש ובל תוסיף פן יוסיף עליו אמרו
המלמדים החכמות ומרבים ההבחה בשיעור מוב לך שיה
ולא השלים עיקר לא המעשה: וקצתו החכמים הצדיקים
זקן ואמרו שנים דברים שיוצאים מפי עושיהם ועלו אמרו
שיה ומשובח בכל עת כך הצדיקים ועל זה הזהירו הפוסקים
ברכות החמה שיאמרם כעניים אבל זה האיש מתבטה בעניים
ומתעשר בעושר ומפלגין ואיש שיש שאין
אם מעשים ומפלגין מה ועלהו לא יבול שרוב האישות בעלייהן

בעניות חבורו ואוצא כספו רעה ושאפלגו רשע לך וכל
ולא שהתירו חכמים עמו ועשיו. נשון הרב כיצד הספר
מהדברים שאסור בספר כתן הרשב מיחיר כתן היאך יהיה
לעניין לשון הרב שאמרנו שהוא מהשלמת העניה מהם
המשהאות ושעשה אותו כעין זמיר מבואר רעה למלה
בעניות אחרון אחרים ז"ל הקורא בספר משיר השירים בשעת
העניות אחרון אחרים ז"ל הקורא בספר משיר השירים בשעת
העניין זה אפשר שאוצאים מקוצף לחוד לעבדי הבעל"ת
לפי מה הוצרא עניין מהספוקים שבשיים וכתובים
אומרין יתר עליהן כי אם היו אומרים בלשון אחר זקוק ובל
הקבה מצוה לשונר שיר בתן ואפי בשבת המשהאות ואיסור
בשבת חבורו ואוצא כספו רעה ושאפלגו רשע לך וכל
ולא שהתירו חכמים עמו ועשיו. נשון הרב כיצד הספר
מהדברים שאסור בספר כתן הרשב מיחיר כתן היאך יהיה
לעניין לשון הרב שאמרנו שהוא מהשלמת העניה מהם
המשהאות ושעשה אותו כעין זמיר מבואר רעה למלה
בעניות אחרון אחרים ז"ל הקורא בספר משיר השירים בשעת
העניין זה אפשר שאוצאים מקוצף לחוד לעבדי הבעל"ת
לפי מה הוצרא עניין מהספוקים שבשיים וכתובים
אומרין יתר עליהן כי אם היו אומרים בלשון אחר זקוק ובל
הקבה מצוה לשונר שיר בתן ואפי בשבת המשהאות ואיסור

שמרים לו שפר בחוקי ואין לו לשקר לאשתו ואחיו לא
המספר בעבור חברו בפני שומעין היו אי אפשר לשון הרע
מה שאירע לו ומה היה אומר לחברו וכן הוא בכל
המעלה שהעיד עליו. או אומר היה לו לומר לפני פלוני
חבירו ואינו אומרו כפי האומר מה היה אומר לפניו פלוני
לשון הרע. ואפשר שהרב כפר המספר דברים מכלם בעת
שהיה אומר כאלה היה איש כן אומר ראה את ראובן היה
אז יודע ולא עבדוהו כן היה זה לשון הרע ועוד אז שלא
ידע הוא ולא אחרים שהוא איש יודע וכשמחזין בידו אות
ואיות לפי הומו וכן אותו איש יודע וכשמחזין בידו אות
ואיות מהלה לשומעים שלבבו עליו לא מספר לך
הרע עצמו. וכן המספר בלשון הרע לך שחוק וקלות ראש
אף לשון המליצה יותר מן האומרו אז ולמי מלומי אף לשון
הרע הזורקין האומרו והשומעין שניהם שוין
אף והמקבל יותר מן האומרו שאומרים אף לשון
וכן השומע אותם דברים ממנו ועליה אומרו חבריהם כל שלשה
גדול הוא והמספרו אשם הוא ושובר עבירה וחוטא על חבירו
לשון הרע מספר אחת על חבירו מאחרים רעים ואשמים שון
בוראם אל חבירו ואכזב עליו שזה נקרא מוציא שם רע על חבירו אחד
שיספר עליו שקר על חבירו ואומר עליו דברים שלא עשה אלא
ואפלו לא דבר לא אחד היו זה לשון הרע לפי שאין לשון הרע

שמר לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה ואל תאמר לברוך לפני
מה יקלל אל לא קבה ומה אזעם לא זעם ה׳ כי מראש צורים
אראנו ומגבעות אשורנו הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב
ר׳ יוסי בן חלפתא אומר כל המספר לשון הרע עושה כאלו עשה ג׳
עבירות שפיכות דמים וע״ז וגלוי עריות. ר׳ יוחנן אומר אף
מי שאומרו עבירה כנגד כולם ר׳ יוסי אומר כל המספר לשון הרע
כאלו כפר בעיקר שנאמר אשר אמרו לשוננו נגביר שפתינו
אתנו הוא יכזבו מי אדון לנו אר״א כל המספר לשון הרע
אינו חוטא אלא הוא והמקבלו ושלשתן עתידין ליתן דין
לפני המקום ברוך הוא שנאמר ויאמר ה׳ הן עם אחד ושפה
אחת לכולם ואין לך דבר שעומד בפני הקב״ה אלא
הלשון שנאמר לשון מה אעשה לך או מה יוסיף לך לשון רמיה
ר׳ יוחנן בן זכאי אומר למה יקרא שמו יעקב שנאמר
ויעקבני זה פעמים ר׳ יוסי אומר מפני מה נמשלה
לשון הרע כקשת שנאמר דרכו קשתם שקר ולא לאמונה
בארץ כי מרעה אל רעה יצאו ואותי לא ידעו נאם ה׳
ר׳ יוחנן בן ברוקא אומר מפני מה נמשלה לשון הרע
כחץ שנאמר חץ שחוט לשונם מרמה דבר בפיהו שלום
את רעהו אומר אמתי ובלבו ישים ארבו

משמים ועל הארץ והבריות שבינתים וירצה שיהיו
והוא הנ"ל ויתרומם ויתנשא את כל העולמים
פי' על האמת כי אחרי שיעת החכמה האלהי הראשון
יתברך שמו הנקרא בשם אלהים ושם הקדוש עולה הנ"ל ומילוי
בצבא ובקראת המלכות והאותיות משלימים לפי
טבעם ואהבתם זה את זה בעל השפע אנשי אמת שיהיו
והאותיות שפע שנאצלות משפע ונתן בהם ומשים
ויהיו ובקיומם הנ"ל מתקיימת המליצה
על השאלה אשר חטא הבעל הדבר והנשארים ונשמע מי
ומאות למעלה השכל איך הדבר על כרחו ואין
משתין לחטא אחד לחסד ושנשתין הנעשים מקשות ואיזות
בין כך אלא מאליהן וחבלות שאינם נחוצ איך עשוק
ומשפט שהם שפעו בשעריהם. כי הדברים האמורים
מתקיים על הדין ועל האמת ועל השלום כי אמת
ומשפט שלום שפעו בשעריהם. כי הדברים האמורים
מתקיים על הדין ועל האמת ועל השלום כי אמת
ומשפט שלום שפעו בשעריהם. כי הדברים האמורים
עצמו מאפס שהוא היה ושהי שלא ישאל בשעת הדבר
להקהיל את כל אחד ואחד שיהא כל אחד
ושפיכות דמים ושהוא הדבר כנגד כולם. והרוחני כשם העניין
מהאדם בשלם היה ואין לו חלק לעולם הבא כך ואלו עשות

לצדקה אלו כלי שלא יעשה כוונה כך לעתיד לבוא מחזור
לבעלם כל עת ולא תהא ליבון עמו כאחת שאינו מרגיש
ומרגיש שהוא ואוהב וכוון כדבר זה הוא בעל חיים הם
הקדם עד ושם אחרון בשעת עליהם. את הקרקע ושם לא ושם
עוד להלך בהם כדאי והלבת בדרכיו ורואה בשעתו על-
בין כל צדדי הרחוקות כל אחת מהחברתה וכן דרכי זו משה
פיו. ועל השלום כי שלום הדעות הישרות שמתנהג אדם
טובת הנעלם היולדות ובקראת בלשון עבר כאלו נעשה.
עיניכם וראו כי פרא אלה. הודיע האמת על בוראו ויהו
מהלכת רוחו בראש בחכמה ובדעת כדאי שאו מרום
ומעלותם ותרשה וקוראים אותם הפילוסופים רחוקים והכל
עוה כלא אלא והם החלאים שהם צדוקות מובדלת
אין אלוהים בראשונים ולא צורתם כעלמה. ואלה בדואים
קבועים בכלאיהם כאן החלאים והטובעים הקבועים בהם
ועזבה אבל משתנים את אלה ואצורה לשום לא צורתם
מפות האלם והבהמה והעופות. ואלה בדואים ואלה
מעשה חלקים אלה בדואים ובפרים ואלאים תמיד כאן
ואלה ובטובן חיון וילד אחרית הבדואים כלם ואם עולם

תהיה כונת האדם לחיות לא בשביל שיאכל לא תהיה
נשובה עשו וכן צוו החכמים הראשונים במצותם ל
צריך להם ואינו אפשר להיות אובדם כעניין שיהיה אוכל
ואומר ה' אל משה פסל לך. וכן לא יתואר לא בדברים שהרי
אתה שכתב ושבר אותם תחת הזה. אתה תחלת לכתוב
אתה משה. אתה השלמת לכתוב ושלך מיוחס את הלוחות.
אתה הקבה אתה השלמת שכתב אתה תחלת לכתוב ויהי
תחתא. וכאילו קהלת את התהלל בעשה זה משה אל
ינאץ ושוב אחרו אל תהיה לה אלהים אחרים לא תעשה
לך אל בניאי אבדך ואל בניאי אמך וכתב ואומר ני ה
מיכלל לשה אישם אינה. שבואה מאישעד לכתב מה ל
מיעת ואם בניא הוא שבואתו מסתלקת ממנו. חכמה משה
נבר. ושוב אחרו כל הכועם אם חכם הוא חכמתו מסתלקת
הרעה הוא כעם רעה עד אשר אחרו חכמים כל הכועם
כאילו עובד עכ"ז לכתב לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל
אחר. כנגד מי שלשתחוה הכוונות האמיתיות
ועוונו. וכל מי שלשתחוה הכוונות האמיתיות
לא יהיה שחת כל ימיו בעוה"ב כפשוטו ופעמים שאחר
עקרא חכם ומי שמקיים על עצמו כתוב ומתרחק מדעת
פיעות את הקצה האחרון עוד קרי עקרא חסיד. כנגד מי
שיתרחק מאפשות הלב עד הקצה האחרון ויהיה שפל רוח
בתורה עקרא חסיד וזו היא מדת חסידות בדעה האמצעית
בלבד ויהיה עניו עקרא חכם ועל זולתך זה שאר כל הדעות
וחסידים הראשונים היו מטין לצות שלהן מידת האמצעית
המוצעת בין שני הקצוות את הקצה האחרון וזו היא
בפעם משותת הדין. ומצוה להלך בדרכים אינה הכוונים
מפני שהם טובים וישרים שיהיה אתכם כדרך טובה
והישמר וכתב להלכת בדרכיהן מפני השמועה לאדון לפי
את המשנה מה הוא עקרא חנון וחוס אף אתה היה חנון וחוס
מה הוא עקרא קדוש אף אתה היה קדוש ואביהן עקרא הקבה
בכל אינן הכינויים שיש אתך אפיים ורב חסד צדיק וישר
תהיים וחייב אדם להתאות בדרכי הוראות ולהלך בהם.

ברוך שלמדנו

כונת האדם לעשות לצורך עצמו ולא יהיה עמל בעסקו לא
דבר שצריך לו לחיי שעה שיש שוב מעט לצריך. וכן לא יקנה
ומלה כיוצא בזה אלא מה שיזדקק לו ולא יקנה אוכל
כראוי לאדם שצריך לו ולא יהא מהולל ושוחק ולא עצב ואונס
לא יהא שחוח כל ימיו בעוה"ב כפשוטו וכן שאר
דעותיו. וכל מי שלשתחוה הכוונות האמיתיות
עקרא חכם ומי שמקיים על עצמו כתוב ומתרחק מדעת
פיעות את הקצה האחרון עוד קרי עקרא חסיד. כנגד מי
שיתרחק מאפשות הלב עד הקצה האחרון ויהיה שפל רוח
בתורה עקרא חסיד וזו היא מדת חסידות בדעה האמצעית
בלבד ויהיה עניו עקרא חכם ועל זולתך זה שאר כל הדעות
וחסידים הראשונים היו מטין לצות שלהן מידת האמצעית
המוצעת בין שני הקצוות את הקצה האחרון וזו היא
בפעם משותת הדין. ומצוה להלך בדרכים אינה הכוונים
מפני שהם טובים וישרים שיהיה אתכם כדרך טובה
והישמר וכתב להלכת בדרכיהן מפני השמועה לאדון לפי
את המשנה מה הוא עקרא חנון וחוס אף אתה היה חנון וחוס
מה הוא עקרא קדוש אף אתה היה קדוש ואביהן עקרא הקבה
בכל אינן הכינויים שיש אתך אפיים ורב חסד צדיק וישר
תהיים וחייב אדם להתאות בדרכי הוראות ולהלך בהם.

ולא תעשיך כספר עבדין. פיפ והוי זהיר בתלוה
כא ניח אבוה ניע מה לאעלה מאיך עלך רואה ואלן שוראעת
שכר עבודה כנגד הפסידה הסובל כשלשה דפרים ואין אתה
עריקים לעתיד לבוא והוי מחשב הפסד מלוה כנגד שכרה
הלה כתלוה חמורה שאין אתה יודע מיכן שכנגד שלתלוה
הפסדת לעשה ותפארת לך מן העולם והוי זהיר בתלוה ה
ב אומ מי אין היא מלוה שיהיה לו העולם כל שהיא
פרק שיני.
משנה ראשון.
בני אדם נאמרים אותו ואת העולם בעבור ——
זו הדרך מאות פעמי מצאתי ומשבחין אותו
שלא נאמרו אלא לשבח. והשם אברהם את אשר דבר עליו. והשם
שלא למען הביא ה על אברהם אבינו עליה שלא כי ידעתיו ידע
שיצוה בניו וביתו אחריו ושמרו דרך ה לעשות צדקה ומשפט
ה והם הדברים שהלך אברהם אבינו עליה שלא כי ידעתיו ידע
האמצעים שיהיכן אז לבוא בהם עקבות דברים אלו אתו
שהם הדברים שיהיו מעשיהם קשים עליו ולא יהיה לו בהם
הרעות עד שיהיו מעשיהם קשים עליו ולא יהיה לו בהם
כיוצא בזה שהיה עצמו בהם זולתן הרבה כך עשה כל
ושלשית תעלוד מהניך עצמו בהם זולתן הרבה כך עשה כל
ויהיה עכוב מלכתך אתו, ועשה אותם פעם ראשונה ושניה

מלכתה ואפי העניין הזה נאה העלמך בארצות פעמים
ולא הודיע לו שכר כל אחת מהם לפיכך מאחר שהלה מלכ
מאחר שהלה ותורה אין עושין בעשיית המלכות
לא עתידין לו שכר כל אחד מהם לפיכך עד שיגיע
שעשה תחלה תחלה ושעשה קלקלה אבל מחלקין מצות שהיה
מלכתה ואפי העניין הזה נאה העלמך בארצות פעמים
ולא הודיע לו שכר כל אחת מהם לפיכך מאחר שהלה מלכ
מאחר שהלה ותורה אין עושין בעשיית המלכות
לא עתידין לו שכר כל אחד מהם לפיכך עד שיגיע
שעשה תחלה תחלה ושעשה קלקלה אבל מחלקין מצות שהיה
קלה כן כל התורה כלה מחלקת לשכר מחלקת ראשונה מצות

מן המצוה שאנו אומ׳ שאותה מצוה שהניח שמא שכרה גדול
יותר מאותה מצוה שנתעסק כה · ואם נאמר מפי השמועה
אין מעבירין על המצות כלומ׳ אם באת לידך מצוה לא תניחינה
כדי לעשות מצוה אחרת ובשביל העניינים האילו שאמרנו
על כל מצוה שיעלה בדעתינו שהיא קלה כגון שמחת הרגל
ולמוד לשון קודש כמצוה חמורה שנתפרש גדלה כמות המ״ל
המילה והציצית ופסח וטעם הדברים כמות שאמ׳ שאין אתה
יודע מתן שכרן שלמצות · פי׳ והוי מחשב הפסד מצוה
כנגד שכרה פי׳ אע״פ שלא ידענו מן התורה מתן שכרן
שלמצות עשה כדי שנחכב מצוה מחברתה יש לנו דרך אחרת
ללמוד הימנה מעלת על חברתה וזו היא אותה הדרך כל
מצות עשה שתמצא מפורש בתורה עונש העובר עליה חמור
דע כי העושה אותה יש לו שכר הרבה כמות מצות עשה
מילה וקרבן הפסח ושביתת שבת ועשיית מעקה כל אילו
מצות עשה מיהו פרש שעונש העושה מלאכה בשבת בסקילה
והמבטל מילה או קרבן הפסח במועדו כרת ומי שלא עשה
מעקה מלקות ומזה הדרך ידענו ששכר מצות שבת גדול
משכר מצות המילה וקרבן הפסח מפני שהשבת בסקילה
והמילה והפסח בכרת ושכר מילה ושכר מקריב פסח גדולים
משכר מצות מעקה מפני שמבטל המילה והפסח במועדו

ברק שני

בכרת והשם דמים בביתו לוקה ארבעים · פי׳ ושכר עבירה
כנגד הפסדה פי׳ ובזו המדה אתה למד שהיושב
ולא עבר עבירה נתנין לו שכר כעושה מצוה יודע לנו מפני
שונש העבירה שענש לפי שעבר עליה הכי פרש מופת
הדור הרב ר׳ משה ז״ל בזה העניין וזה הפירוש איני נכון
משום דאיכא לאקשויי עלה בשלמא שכר עבירה כנגד הפס
הפסדה שפיר שאם שבת ולא עבר עבירה נשתבר אותו השכר
גדול כמות שונש אותה העבירה שהפסיד לו עשה אותה · אלא
הפסד מצוה כנגד שכרה חלוף היה לו לומר והוי מחשב שכר
מצוה כנגד הפסדה לפי ששכרה אם עשאה שלא נתפרש
בתורה הוא שרוצה לידע אותו מענשה המפורש · ודאוי
דברי שנגה הם ואין לסמוך עליהם · והפי׳ הנכון הוא שפירש
רביע יצחק בן ראובן וזהו נסחו · הוי מחשב הפסד מצוה
כנגד שכרה אם אתה עושה מצוה ומתבטל משכרך דע
שהקב״ה מכפיל לך שכרך · ושכר עבירה כנגד הפסדה אם
נזדמנה לך עבירה וכדומה אתה שיהיה לך כה שכר הרחק
ממנה שהפסדה מרובה לעריך לבוא ופי׳ יפה הוא עד מאד ·
פי׳ הסתבל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע
מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך
בספר נכתבין · פי׳ שהמהרהר ויודע בודאי שכל המעשים

יפה ומקבלין בספר פעם יפות עד שיוכיח אותן ויכיר
בהן שיש בלבן מחשבת והוא עיכובן עם הבריות עיירוב
מלאכה כדי לחיות ממנה עשה אסור. ויש לפרש לפי ארץ
ויפול לעסוק בהורה לפי שאין לו מה יאכל ולפי שאינו יודע
בעיר אחר סוף מלטים הבריות שהיו רעות איש
ואין כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה ומוריד עון
מה ואבדו מלשון ואמיה לפרוש זה מזה שאי בהן בסיפא
והנין לפשוט פרשה לעון מחנה לא עלות בלוה
אם אין קולח אין תורה כי אם יחיד בשעתה עד שיקנה תורה
אחר משיתה. פי׳ כיון ארץ בהאי מיקומא בלאמרי׳ במיקום
ובקשתם עמלה שנד ואתם מעלה אני עליכם שפר כאילו
מסייעין אותם לשם שמים שיכבוש אבותם מסייעתן
והין מסתלק עמהם לשום שמים שיכבוש אבותם מסייעתן
ויהי בהם סופה בטילה ומוריד עון. וכל העמלין עם הציבור
מלאכה סופה בטילה ומוריד עון. וכל העמלין עם הציבור
כיון ארץ שיעשה עשה משכחת עון וכל תורה שאין עמה
מקבלין בספר יפה הלמוד תורה עם
מלאכה. מהני רבן ואליעזר אומר יפה הלמוד תורה עם
ואעבר. שלשי כל מעשיו בספר עסקיך בכתב מספרך אשר
לא בלבבם לשאול אוכל לנפשם. וכל כתיבה שמיע להם
בחשוכא. וכל מה שמהמהר בלבו כשמיע לפומי ויפול
מסק שמים שם אתה ואצעה שאול הנך. וכל ילוד מה
שעושה בסיר בהשכות אדון יש לו מעלה עון מאה כלפי אם

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

מיקן אב

עשתם להם. והתם אמרינן רב הונא ורב חסדא ורבי
אפרים אמרי זכותו תולה וחובתו אין תולה. ואתן אני לכם שכר אותם שלא
עשו. ואתן אני לכם שכר אותם שלא
את עליהם באילן עשיתם התורה שלא נהשתקעם עמהם
לעשות בהורה ובמצות בעה שאתעסקים בצרכי ציבור מעלה
עם הציבור ונמצאת בלאכתם ומשאם עליהם ואינם
העסקים בי פרטי הציבור יהיו עוסקים בצרכי צ — בור
ומלאכתן נעשית על ידיהם ונפנה לעסוק בהורה. פיס ואל

בזכות השם הקבה עתיד לך שכר כענין מה שעשית ומכטל
והנחה מאויבי העולם שאתה מתאוה להם וחשקת להדבק
וכטלת רצונך מפני רצונו ונתעשקת במלאכת שמים
וחפציך ועשה אותם כאלו שעשית רצונו ואם נפרצת //
בעשיית מצות התורה וקנית החכמה עדיף מאותיך והשבר
עשית מצות התורה וקנית החכמה עדיף מאותיך והשבר
כדרכיו להזהות אלו אם חפצת בהם והתאוית להם כאלו //
מפני רצונך כדי שיכטל רצון אחרים מפני רצונך. פי' אם
רצונך כרצונו כדי שיעשה רצונך כרצונו. כטל רצונך
מפני רצונו כדי שיכטל רצון אחרים מפני רצונך. פי' אם
עם המלבות וקרש טעם. מתני' הוא היה אומר עשה
כי כבר פרשנו שהרשות המלבות והזהיר בשלא שלא להתעסק
בא והכין בשעת העשיר ואין עומדין על מקום בשעת הקנו.
שאין מקדמין על מקום לא לצורך עבר — מן עבדין כאומה
ונתן התם וייתי ערב וייתי בקר. מתני' חוו זקיריו בראשי
בראשית כתי הכא וישכים אברהם בבקר ועוד עבד
עשית אלא לצורך עבר מעלה עליו הכתוב כאלו עשה
אחת מעלה עליו הכתוב כאלו עשה שותף להקבה במעשה
נעשית אלא לצורך עבר כל כך ק"ו שלא לצורך אמרתי שעה
העלה עליך שמשה יושב ודן כל היום כולו והתיר אימתי
כבר מצפה ויעמוד העם על משה מן הבקר ועד ערב. וכי

שיעשה צורתו וצורת חלקיו צורות אחרות ויהיה יכולה לעשות
הפעמים שלאחר זו מפעולותיו חלקיו טובות ורעות. וחלקין
פעמים שלפעמים עבודתם מהוקנים מאד כדי שיהיו אותן הפעמים
והריאות הנוח שיעשה צורתו וצורת חלקיו עשה בהם הנפש
בהן תמיד רעות וחקים לא טובים ומשחתים לא יהיו בהם
היטרם ואלה שתהיה צורתה וצורת חלקיה צורות שישרו
צורתה וצורת חלקיה צורות עשה בהם הטובות והפעמים
והריאות לא בריאות ויש לא חולי. ובריאות הנפש שהיא
העולם הקדמונים הנפש יש לה חלאים כאות
האלו שיש לו בריאות ויש לא חולי. ובריאות הנפש שהיא
שיעשה צורתה וצורת חלקיה צורות אחרות ויש לה חלאים כאות
והיאיהו עה מי והנני כאלפר מלון אחרים. אמרו חכמי אומות
לא מצא ולך במדבר מקום שאין בני אדם מצויין כאות שאתה
האמצעיות הישרות ואם לא מצא מדינה קרובה לך לחזקה
מכניסם למדינה אחרת שמנהג יושבה יפה ורשותם הרעות
ומהלך בדרכיהם הרעים ונערך מדרך חיים צריך לעשות לעצמך
עסקו רשותיהם וקולף אם ישיע עמהם שמא למיך אוחזות
שלא ירחיק דעותיו מדעותיהם לא אם ראה אנשי מדינתו //
הצבור ואל תאמן בעצמך עד יום מותך. ואל
הדין את חבירך עד שתגיע למקומו. פי' אל תתרוש מן הצבור
כאשר מדה. מתני' הלל אומר אל תפרוש מעצמך מן
רצון אחרים החפצים להזיקך ואיבר מועצותיהן מעליך מדה

אל למותק ומחוק שאר הפעל הדברים כך אירע בעבר.
ומפעל הלאים לא הלשון שנאמר בהם וכאמו שנאמר בעל הוא
ושמו לך היושר והטוב והמיוחד ואהבת בעבר הדעת והאות
הסכלות המרשיעות בעותם רשה עד שעמדו מזעקת בזעם
ובשר מתעמים שים כך הפעלות החולות והם
מתעבדים אותם אוכלים בסר ואלמה ופחמים ושונאין פרים
מהיות והמהולק מר ומתאוים מתעמים ואוכלים שהבריאים
החולאים הבטל התשוקה ויפסד טעמיהם עד שיתעמים המר
והמתעסק במלאכת שמים הוא שמקבה ועושה. וכשם שאפשר
להתעסק במלאכת הפעל שזו המלאכה שאין מחמת לא נחוץ הלבי הוא להעמידם על בוריין לעשות
מפעלותיהם כראוי וכדת ואין לו לזולתו יותר מזה העניין ואחת
שלשים עד מאד בין שהיו אותם הפעלים טובים או רעים
הפעל ועזות חלקיה הנמצאים על ידי הלב ועל ידי חלקיו
שהוסיף מחשבתו וכוונתו בפעולות לאותו עשוי פועל צורתו
ומקום הפעל המתעסק במלאכת שמים לא
הפעולות בפועל מחשבתו הנזכר במלאכת רצונות הפעל
ופעולות אחוליה הנזכר במלאכת מרפאת אותו על ידי החולאים
אחד מהניו מלאכת הרפואות מרפאת אותו על ידי החולאים
מחסרים מן התרופות והחלקים אין הראוי לה לעשות ופעולת
הפעולה הנמצאים לאותו או לתלקיו מהחלקים שהוזכרו לא יוציאם

והיושר ומתרפאים מחלויים רפואה שלמה אם הזהירו אותם
מהרפואין שביבים להוליעם הדברים ההולבים בהם וזרכים
הנשחרים להם עד שחוזרים לאוטב ואהלבים בדרכ הטוב
והיושר ומתרפאים מחלויים רפואה שלמה אם הזהירו אותם
מאכלות רעות והתעבבו הרעות. כך בעל רפואה מחוק
עד שחיו אחלנים והבריאו מטעמותיהם עד שחזרו להתאוות
לבם מפני רע בעיניהם והזהירו אותם על מקי רפואות הלחי
כך וכך ואל תאכלו כך וכך המזיקות לבם שחשבתם שמהנים
זרכי רפואתם ואומרים להם התרפאו בשם פלוני ואכלו מאכלו
ואודיעם אותם היאך רפואתם ובאיה מתרפאין ומשערים
היאך משכלל דרך הרפואה ובריאות צוואתם את תרופאים ור
העוזבים אחריות יושר לבבת בדרכי חושך. וכשם שחוש
עתרפות רשה מפני האות נפשו ועליהם הכתוב אומר העוזב
הדרכים הרעים ואניש האופים והולך בדרכים הרעים ויפצא
עשיים ושם מהם מי שיודע הדרכים הטובים והלויים לפניו
שמים מלהיא אחד מהיות הקיל שהחלה אומרים ובסוף
כך אילו חולים וזה שאין בהחלת הפסוק אומרים וכפוף
רעת עוב ועוב רע כלו אין בינהם הפרש כשם שאילו חולים
ואוי לחושך. לפי סמכם הפרש זה בזה ואמר הוי האומרים
אחלת הפעל אומרים רעת עוב ועוב רעת שמים חושך לאור

תרגיש ולך בדרך זו ימין מרובה עד שתעקר דרך החמה
ההולך בעצמך בשפלות הרוח שאם קוללך או הכלים אל
תשגיח בדבר מי שהוא בעלחיבה אפי לא
הפסיד כלום אלא שהוא בעל חובה ואם לא עשה כן
נמצא מפסיד מעותיו ומאבד מצותיו ומכשיל אחרים
שמתוך שראו שלא נפרע ממנו חובו הם עושים כמוהו
ואם היה מוחל לו ומקבל עליו בשמחה ובסבר פנים יפות
היו אחרים מתלמדים ממנו לעשות כן ומתוך כך
נמצא שהוא מרויח בשני דברים אחד שמקבל מצות
מחילה ומצות הלואה ועוד שמרויח בזה שלא יהיה
נוגש ומיסר ומצר לחבירו ומכשיל אחרים ומביאם
לידי עבירה ואם אינו מוחל לו אלא נוגש ומיסר
ומצר לחבירו ומכשיל אחרים ומביאם לידי עבירה
ואם אינו מקבל עליו מצות הלואה ומחילה הרי
הוא מפסיד מעותיו ומאבד מצותיו ומכשיל אחרים
ומביאם לידי עבירה ואם אינו מוחל לו אלא נוגש
ומיסר ומצר לחבירו ומכשיל אחרים ומביאם לידי
עבירה ואם אינו מקבל עליו מצות הלואה ומחילה
הרי הוא מפסיד מעותיו ומאבד מצותיו ומכשיל
אחרים ואם אינו מוחל לו אלא נוגש ומיסר ומצר
לחבירו ומכשיל אחרים ומביאם לידי עבירה ואם
אינו מקבל עליו מצות הלואה ומחילה הרי הוא

העדף ואין העמה שהיא לריך בהיבורות לא מהבטן בה
הצדיקים הין החסידים בלבדן מהם ומהתחקין אל הקדמה
או אל הרובע אחרל דברים הבינוניים בין החסידות והקדושה
והטובע והרוטב שאין מועיל לו בלעם לא שמטין אותו אל
הקדמה האחד בשיעור לה שנעה מדרך הבינוניות אל הקצה
הגרוע אבל אם נטה אל הקצה האחר כגון מי שהוא מקפיד
או שאוהב בעצם בלב ואפילו על דברים שאין לבעלם
עליהם וכשמחזירין אותו אל הקצה האחר אין צריך פעמים
הרבה וזמן מרובה כמולת הפעמות הראשון מפני
שחזרתו אם היה מקפיד אל הדרך הבינונית יותר קרובה
מחזירתו מהקצות היה לדרך האמצעית וכן שאר הפעמות.
ויש מאנשי הדעות הבינוניות דעות שאינם שהם קרובי
הצדיקים הין החסידים בלבדן מהם ומהתחקין אל הקדמה
העדף כגון העמה שהוא לדך בהיבורות לא מהבטן בה

הגרועות הדעות ומהתחקו הרבה מפני מעשים שאתה יכול בהם
לאדון ממעשיהם שהוכיח לאן הקצוות שאתה נפלא הקצות
או בעל מדותיהם רעים ומטאים נחשבו משבותם שאתה
שהין בעלי תאוה באוכלין ובמשקים ובנשים או אוהבי לב
דברים אילן לא רמאה כדי שיחזרו לדרכים הבינוניות בשביל
ותשובת זו הקושיא כאן שאתה מבאריס לא עשו ראשונים
אילן הדרכים אין בינוניים ואם אינם מהמדות הבינוניות.
מעשיהם ופרשו מעשותיהם ושהיו בקדמות וברחו מן הישוב
ומסובבים בהרבות ואינם אוכלים ולא שותים יין ומנדרים שינם
מהחסידים הראשונים מעשים את כאלו הם ומסיבותם ומסי
מהם ולא עשות מעניהם ימין ושמאל אפילו מה שניתן מהחסיד
והאמר הלא ר' הדרכים האילן הם מכל היושר ואמרו שלא נזוז
אילן הדרכים הם המקראים לענים משותת הדין, ואם הקשה
אל הקצות העולמות ומרחיקים מן הבינוני ומן הלומה כלי
ויש דעות מחרות בינוניות כאן אילן שהין מתחקין מהם
הבינוני בזו המדה עד שיראה כלי בעל מומין כה הבעם.
הרוח וכן הבעם רעה רבה עד מאד והיו מתרחקים מדרכי
לא מוסיפין עוזה מעלה עד שפלות הרוח לא ולמד מה כתוב

ואבעל הנשמה שאין מחסיגין בין עוב לעב כל המינין אלא
על מה שאמרנו כגי שיתבטל העניין אמרה תורה לא תאכל
שלכיה דרכים בינונים הוי אלו חוברים בסאן משלים
ההורה מאכלות עשה ומאכלות לא תעשה הבין ותשכיל
האמצעיים כמו שפורשנו למעלה ואם תתקוף על מזהירות
לא הזהירה על דבר מאילן הזכרים לא אמרה הלך בזכרים
ומשקה יפה ופרשו משותיהם ושכנו במדברות והתורה
אילו הפלגים עגיי הערת מנעו עצמם מאכל טוב ומשמ
על בורחי היה אוכלם והולך לא הקניש עך שהלה כך עשו
בריא על מאכלות כאלה שיעמידוב אלו הסממנין החמים
באלו הסממנין עך שחיין מחלים וחזקו בריאותם אע שאב
האיש קל בעצמו ומה אילו החולים שעשו למות עברפאו
להם סממנין חמים שעתחמו ומבפאו מחלים. נשא אורב
הדרך האמצעית אל הקריות כאלן מי שעתקרר מפס ומעט
בבקואות האוך ובאלה הרופאים עשו סממנין לחולים שעשו
להתמר בהם והדבר אינו כן הוא למה זה דומה למי שאינו פקי
הקלקולים הללו חושבים שהדרכים הלו שוים בכל ובאלו הם
בה לא למקצת שיצטרכו אליה. ולפי שאלו הסכלים מעשיה
שאין שם ארם ושב בהן. זו התורה אינה חק על הכל להתרחק
והעפל בהם לא באהבה ועצל לפיכך בחרו על האזכרות מקום

שהזהירה מעשיות המעשרות והבוחות והפרט והעולות
הנשים ושטוף בהם והיה כאלו הבהמה. וכן כל מה שהזי
כן התורה עך שתקבע בלבינ דרך היושר שלא נטה אל
לא בקטנותו שהוא רך ונחלש כל לו החקים כדי להתרחק
אורך אחר שמיתתם אותם בנר עך ידי כלי בחקים ובמשפטים
יזועים ולו החקים נקראות שחיטה והאיתה שאינה עך דרך
חקים ומשפטים לו נקראה בבילה כל לו הזכרים להרחיק מקצת
הבהמה העלפתי. וכן הזהירה שלא לבשל כל השנים אלא
מקצתן שהן בריות בריות ואותן המקצת חלקין לשני חלקים
חלק אחד אסרתן מכל וכל וחלק אחד התירן והצריכנו בהבנה
וקידושין. ושוב אמרה לו שהתרתי לך בשחוטה וקידושין אינן
מותרות בכל אופן לא בחמנים יזועים בחלן שלא ידע לם
גדות ממנה או לם ציבות או לם עיפה אבל אם היתה באחד
מהזמנים הללו הרי היא מסוכה. ושוב אמרה זו שהתרתי לך
לבשל בימים טהורים אינו אותר לא בלילה אבל בינם
אסור ואפי בלילה בשר אור הבהמה או אור הר אסור. ושוב
הזהיר ואפי בלילה לא באור לאשה בתשמיש. ושוב מעקר
אין לאול בשר השלה להחלש האבר. ושוב לא אמרה אילה
לא בקטנותו שהוא רך ונחלש כל לו החקים כדי להתרחק
מן התאוה עך שתקבע בלבינ דרך היושר שלא נטה אל
הנשים ושטוף בהם והיה כאלו הבהמה. וכן כל מה שהזי
שהזהירה מעשיות המעשרות והבוחות והפרט והעולות

צריך בפרה הפרשנית על קבה מהקצות לא יתרחק
קל וכי מה מצא על הנפש שמענה עצמו מן היין אי
בנזיר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש. מגיד רבותינו
הרה לא שמעתי מוסר עליך דברים מחרים. ועוד כתוב
האומרים ר' איזי בשם ר' יצחק לא ניתן מה שאמרה עליך
בשעה שדיברה אמרו על העוקרים ואסרין על עצמן דברי
לא מנכים ומשמטים לא יחזו כהם ועובר על הוסיף. ופיר
ועכן לא מצינו להקדש או לעניים הרי זה עושה חוקים
ופרץ מה עשים ואסר עצמו המלבושים שהתירה לו תורה
הוצה מהמאכלות האותרים ואת המשקים האותרים
לביך אם הוסיף אדם על עצמו ואסר מה שהתירה לו את
הפעם הזאת שלא במקומו לא ניתן בדרך הביטוי
הוסף תוכיח כדי שלא יעשה את הקבה אחר ולעשות בשאת
אביך אלא בשנר כדי להסיר עשות פעם. וכן זה שאמרה
הפעם אין לב. ואם שאמרה מפני שיכה תקום וכבר את
שלא ניקום ושלא ניטול. ועכוב העגוב והקם תקים כדי להסיר
העגן ומצא מהלך בדרך הביטוי. ומה שהזהירה תורה
לעניות את קבה התורים כדי להתרחק מהביטוי ושורש
ניטות את קבה התורים האחרים אותו ומדמה את
מאיבדין הלא יתרחק מהקבדים האחרים אותו ומדמה את
והטהרה והשמיטות והיובלות והמתנות וראשית הגז ופרישת

והעבל מחיב או שתהיה אתה והוא ותעמוד אתה בשעין
ויכולת לעמוד בשעין לא עד שיאמרו עליך תלמיד
כלום חסר שאיעשה אילן איבד לך אותן האומרים לא עשה
מקרה ולא עשך בשעין את תצנה אותו ואמרו לא עשה
חכמתך עד שתעשה לאחרים כך. מה איבד לחביך
תסור מלבב ותחלה עשו. פיס. ואל תבין את תת
ולא יאחר דבר שהוא בנגי שמא יעלה בה
מעשותה אם באה עדו להוסיף לקבוע על קבי שתקבע
ראה מלה טובה שהקבעה בתפלה לא יתעבל מעש
פיס. ואל תאחן בעצמך עד יום מותך. כי כעבד אם
מלה אין עניך באדם אשר יעשה טוב ולא יחטא.
ט מלה אין עניך באדם אשר יעשה טוב ולא יחטא.
בניעות מצוות לתרבה הושר ולא יאבד פחם זקן וכתב
ותקלה תמצאתה כי לא יאבד אדם בבל מצותנו כלם בניע
ראה אבד מאיבדין מלמלך מרפא ולא יעיד אותה שתקבע
יתנהלה ולא יחשה לא יכיהר ומרפא אר עצמו וכן אם
שיהיה בזדעתה מדיך הבינוניות אל קבה להיקבות לא
לפומה הנעשה בריך לחקור על מלותנו בבל יום ויום ובל שלה
ומחזיק אותן בשאינו רשאה כך האדם הגדול הירבה
מלאיבדין הלא יתרחק מהקבדים האחרים אותו ומדמה את
ולא יחשה לא יכיהר ומרפא אר עצמו וכן אם ראה אבד

הוא היה מוכן אין בור וכו׳ חטא ולא עם הארץ חסיד

מתני׳

ומסיים מעלין על מלאות ואין דרך ארץ

התעסק בלמוד התורה כשתי מדרגתך זכותך מועילה לך

לתלמוד ולי שמא הוסיף עשיר על עשיר ולא תבנה לעולם ואם

עבד את התלמוד עד שאפנה מעשקי ומשלים מלאכתי ומחזור

עריך בדרך ארץ ועסקן בעול המצות ואל יעלה בדעתך שתאמר

אשנה שמא לא תבנה ׳פי׳ התעסק בלמוד ואעפ׳ שאתה

שהוא על פיך זה אינו למוד יפה ׳פי׳ ואל תאמר לשאפנה

שלא יהיה בהם פסק ויהיו צריכים לבריות שכל למוד

חכמה לא יהיו דבריך דברים מבוארים הכל מכינים אותם

החכמה ממך ואם תחקור עליו באר היטב ידקד לך שהוא דבר

אל תאמר דבר שנראה מהלכו ממנו שהוא רחוק מעניני

כך יצחק בן ואומלק״ל. והא דבי משה בן מיימון נר״ו פי׳ בן הכוכב

אב שסוף הדברים לשמוע והבוא עדי מריבה הוי פי׳ הרב

להשמיע. פי׳ אל תאמר דבר על רעך בעה ותאמר מי שומע

אם ונצלה. פי׳ ואל תאמר דבר שאי אפשר להשמע וסופו

לא אם כא בדרך מעשה ומסית עצמך ולא עברת ונעשה לך

ואל ועבור ואבר ולא נהנה אל תאמר חטא חבורי שלא נהנה

ממצות התורה ובזה דעתם להעבירו שמצוה עליו שיהנה

והוא לא ישמוך כיצד הפשוהו אוים ואפשוהו לעבור עליו מ״ש

שלמדו הרב אפשר שאין מתבונן מה שפירש ר׳ שמה ל׳ פעם אחרת. ואם

לומר לפי לא הבינותי לזכרון ר׳ שמה ל׳ פעם אחרת. ואם

והולך בדרכיהם. פי׳ ולא הבושין לעיל. מפני שמעשה

להם לפי שאינו פורש מהם ואינו חולק עליהם עושה כמעשיהם

המדינה ולמוד מהם דברים האסורים ומותרים מפני שהם יכולים

איפשר לו להיות יודע חטא כי יש דרך אלף להתערב בה עם כני

על דרך הבינעתי לר שיעשה אל קצה העולם דרך החסידות אבל

ואפי׳ שאין בו חכמה אינו יודע לעשות לפניהם משותת הדין והחוסן

שהם טובות ומתערבים עמו והיא עהבה מהם והם נהנים ממנו

קראהו כאן השם מפני שהוא האוי לישוב המדינה מפני ביעותו

האלץ חסיך פי׳ עם הארץ אלם שיש בו דרך ארץ ואינו הוה

להזדקק להם והם הדעות לפרוש מהם. פי׳ ואם

מהמדות טובות והם דעות אין בו ידאת חטא לפי שאינו יודע

ולפי שהוא דומה אל מרץ שלא נתרבה בה כלל לא טוב ולא רע לא

כלום לא טוב ולא רע ביקש אלם. ואל תי שלא נקבעה בטבעו מדה

והדעות קראהו כאן השם לפי שלא נקבע בטבעו מהמדות

ואל הבושין לעיל ואל הקטן מלמד. ואל המרבה בשחוק מחכים

ומשון הכתוב ואסכן איש עמו ולא שלח ידו בשורר כלומר
אנשים השתדל להיות איש. פי׳ משון השתדל
שיהא מלאכתו ועסקיו והכתובים על היומם. פי׳
הסחורה לא תמצא לא בסוחר ולא בתגרין כלומר המלבוש עד הסוף
כלומר ולא כמלבוש המלכים לא מעבר עם היין.
ולא כמלבוש המלכים לא בשרים כלומר לא יהיה כלומר לשון
מעלה. ואם רבותינו ז״ל התירו לא התירו אלא כדי
כבל בבד. ומפרשין אמר מחכם ולא אמר עוזר כמו
שאמר אלה ומשון הם כמו המסיק העלוא וכבר עמ״ש בפרשת
מלחמות לה ולמד מזמנה ראשי הדברים ואיני יודע לעמת שלא
הלמוד היה ואפי׳ כשהוא שוטה כמותך ישתוק ואל יהיה פעמים
מדבר ודעתו טרודה ובבר מתעסק בחכמה אל תאמינה אל
תסמוך עליה שהוא מתעסק בחכמה כבר יום ויום מאמינה אל
תסמוך עליה. פי׳ ולא כל המרבה בחכמה מחכים
ובועט לתורה. פי׳ ולא כל המרבה בחכמה מחכים
להם שנה את העניים עד שנרעם כחם עליהם ואיבדם
העניים עד לכם ולא ותבוזנו תלמידיו כלומרו ואם אומרי׳
מלאכי. פי׳ הרב הקפדן לא ישנה לתלמידיו
ואחוזה לא ישא בעניני שיולך בזנו. פי׳ ולא הקפדן
לך ולא הבן ואתבייש עמו ואומרא לא עלתה בזנו
שיאמרו שפירש לך הכל ההבטה אות לו הכיעות היא שיאמרו

מלאכת רשע שיאמרו לו ואחרים כלומר אוי לרשע כי כי
סופו להיות עול מאחר היותו הרבה בני שלמלך אשר
כבל מלכי ואמר שכל מי שמלך רעה ומחזק מיני רשעים
שהוא מוכה בה מלכות לו ועניין אי יכול ולמי. לכל העמים
שהם מוכה בה מלכות לו ועניין אי יכול ולמי. לכל העמים
יזדו עליהם: וכל יושבי עולם כראשו. ואם רשעה כל בחוזקה
שהיה בפסל בוכדנצר וניחתיה. וסיי כי בכבר אשר
שהיה אתה בפסל בוכדנצר וניחתיה. וסיי כי בכבר אשר
עלפני המים אשר נתן עמלה האמלה ובתרגום כעלם אל מפני
כשון הקודש. ועניין אילן הדברים שראה אחת מאחרת עבה
כשון אחת מאחרת עבה כשון אחרת אשר העיף יי. כאשר שהוא עבה
פי׳ עבה בשון אחרי משון אשר העיף יי. כאשר שהוא עבה
אל תשמח ישראל אל תשמח אחת עבה עלפני העמים
אמרי׳ כאן כן בר נש כלומר כאיש שהוא ואוי לקרותו איש.
איש ראוים לקרותם אנשים בכבוד שהיה ואחרים. והנה
היקום ואין שם כמותו מי שראוי לקרותו איש לא הוא ואלם
יחשוך איש ויחשלם. כלומר פלוני הירוע בחבר באחרים
שמשמן איש הצבה. יוסף בן יועזר איש צריתה. יוסף בן
יוחנן איש ירושלם. כלומר פלוני הירוע בחבר באחרים
שהוא מהגדולים מהגדולה ומהעשירות ומהחכמה ומהתורה
שהוא מהגדולים מהגדולה ומהעשירות ומהחכמה ומהתורה
ומהמצות ומהגמילות חסדים ומהתפלה ומהתשובה ומהיסורים
שלמד בו עמי הארץ ואלו הי׳ משלמדתם מפני שאם הבורי
אם משחכם כמותו כי יחזק בעצמו שיתעשא עליהם ואמרי
להם שהם עמו. ועניין מלה הדברים שצוה שאם יהיה בחיקום שאינן

פיס . מרבה נשים וזונל פי כל אחת ואחת אינה עושה לו כשפים
נפשו ויראל בהם ומעמיד עצמו מעומד ומוכיח אותן.
אבל לא ישמע לו אבל סבתה אפשר שיאבד כאן ובזמן
מאוחר עם כל אלו בעצמותם ועם מכשפות שבעולם ביום ד בשבת
ומומחין בקעיית דבר אסור . פיס מרבה שפחות וזכל פעור
מרבה עבדים פי שולטת עליהם אלו ואלו אין
בתים ורעיונו כל ימיו מכוונים בכשפי עמיהן . פיס .
או בצואלה או יקחה בהם אלקה הזכן שהיה או שביעה
ודומה שמא יאבדו ממנו שלא יקחוס כך אלו בתיבה
פיס מרבה נכסים מרבה לאחה: פי מרבה נכסים מפחיד
שמשמן בשרו אין לו ממנו שבר עשלו לא שמרבה ימים
והולעה בשביל הרטיבות שעליהם ממנה .
פיס מרבה נכסים מרבה לאחה: פי מרבה נכסים מפחיד
הבא . פי מרבה בשר מי שהוא אוכל ושותה הרבה עד
שם טוב קנה לעצמו קנה לו חיי העולם
מרבה נשים מרבה כשפים . מרבה תורה מרבה חיים . קנה
מרבה עבדים מרבה גזל . מרבה שפחות מרבה זימה . גזל
היה אומר מרבה בשר מרבה רימה . מרבה נכסים מרבה לאחה .
אמרו עליך כי טוב כי פרי מעלליהם ואכלו . מתני . הוא
מחשבתו מיני טופות סוף שאתה עתיד שתשבח בדבר אחר
אחוליהן יהיו יעשה לו . וכתיב פועל אדם ישולם לו . וכתיב מי שהלוה

אומר אם עשית תורתך הרבה אל תחזיק טובה לעצמך
מהנך ראין יוחנן בן זכאי קיבל מהלל ומשמאי הוא היה
הבא פי שלו המעשים שיקנה בהם אותו העולם הם התורה .
אשר לא יאבד בדבר שם שלם אחת לו אשר לא יבוא . לעצמו
קנה ולא לאחרים . ואחר שהודיע שלעצמו קנה אלו העולם
הבא פי שלו המעשים שיקנה בהם אותו העולם הם התורה .
מהנך ראין יוחנן בן זכאי קיבל מהלל ומשמאי הוא היה
אומר אם עשית תורתך הרבה אל תחזיק טובה לעצמך

את ר' לעזר שכל הדברים ששומע מפי רבו אינו מאבד
ונוצאים לחוץ לקיים מה שכ' יפורנו מעייניהך חוצה. כי אשי
כן ערך קוה לו נהר שומף מעיין המתגבר שמימיו מתברים
שמחלקת מימיה תלמידי שרבו עליו. ר' לעזר
חסיד הדור. ור' שמעון בן נתנאל קורא לו בחינה שבאדם
קורא לו והחוט המשולש לא במהרה ינתק. ור' יוסי הכהן
טיפה קטנה שפורחת שמשחרת ויוצה. ור' יהושע בן חנניה
קורא להן שלות. ר' לעזר בן הורקנוס בור סיד שאינו מאבד
כלום. ואחרים אומרים בור שמימיו מועטים אלא שאינן
יולדין. יוסי הכהן חסיד. ר' שמעון בן נתנאל ירא חטא. ר'
אלעזר בן ערך מעיין המתגבר. ואחרים אומ' נהר ואינו פוסק
שמעון בן מנסיא שיפה. יהושע בן חנניא אשרי
יולדתו. מתני' הוא היה אומר שכתן ר' לעזר בן הורקנוס
שבהם. והרבה תלמידים היו לו חוץ מאילן ולא הגדילו
כמו ערך. כי תלמידי רבן יוחנן הסנדלרים במשנה אילן החמישה
והושע בן חנניא. ור' יוסי הכהן. ור' שמעון בן נתנאל. ור' לעזר
יוחנן בן אחאי ואילן הן ר' לעזר בן הורקנוס. ור'
היו לו לרבן כמו שכתוב. מתני' חמשה תלמידים
כנגד שהיו מחכמים יותר מכל חבריו פעמו שכל אחת מהן
כי לבך נוצרת. כי אם השיב אדם מהמדרשות הרבה וקנה מהחכ

שכמוהו שהיא האם אם לא נתן כשורה כלפי האדם
ואינה יודעת ושעם הדברים שכוכבים אותו אחרי הפנים
חכם ישמח אב וכן כסיל העוזב אמו כלפי בן
ברוך שובים הם וישר בוכין פעמו אחרי אמו כלפי בן
כל מה שלמדו רבו לא אבד מהם כלום. והוסיף לן באבות
נזקות ממון אלא משוערים ושמדים כך ר' לעזר בן הורקנוס
כלום מהם כאלות המים המועטים בבור סיד שאין המים יוצאים

ב' מועט

כרך ב'

ואבועה אחת היא כי אותיות מתחלפות אחת באחת
ונאמרת מאיה והוא מלשון ותשוף מים מצא ואבועה
ורבוזות ושם נקוות והיא מחזיק כל אותן המימות ואינם
מקום אשכורן שכל מקום הבור שאותן מדבר אלינו יוסי
לר' נתן בבבועה הכין פירושו הקישו אל בבועה שבמדבר
כין בצריק וחסיד. ומה שאשר את ר' שמעון בן נתנאל באמת
לר' נתן בבבועה הכין פירושו הקישו אל בבועה שבמדבר
האמת חכמה הראשונה על בוריה והיא הנקראת מעשה.
מחכמה ומי יודע מעשה בראשית בריותיו שהקבה בעלי
רוחות ולמים. וזו היא מדת החכמה. והחכמה השניה
שהיה מהלך בחכמי היושר לחשם בינעשים הנקראים דרכי ה'
והחכמה השלישית שהיה מלמד בני אדם חכמה ומעשים
טובים כפי מה שהיה יודע ועשה וכאמת אי שהיה משלש
אלו המדות לא במהרה יעתק. ואשר ר' יוסי הכהן בחסידות
שהיה נועה באזותיו מן הכיעות ועושה עניים משורת
הדין. ואשר ר' שמעון בן נתנאל בקראת חטא שהיה מעמיד
את מלותיו בדרכים הכיעתים דרכי הצדק וקרא חטא נקרא
צדיק והיה כין מעלת ר' נתנאל וכין מעלת ר' יוסי מה שיש
כין צדיק וחסיד. ומה שאשר את ר' שמעון בן נתנאל באמת
לר' נתן בבבועה הכין פירושו הקישו אל בבועה שבמדבר
מקום אשכורן שכל מקום הבור שאותן מדבר אלינו יוסי
ורבוזות ושם נקוות והיא מחזיק כל אותן המימות ואינם
מלשון ותשוף מים מצא ואבועה
אחת היא כי אותיות מתחלפות אחת באחת

וכך היה אומר ר' שמעון בן נתנאל כל מה שלמד מהחכמות סובל
אותן ואין מתקשה עמהן ויש לו לבחור להכין ולא היה מתעצל
מקנין החכמות לפי שהיה סובר שעון גדול לו לאדם לעמוד
התורה ולהתעצל בעמודה ואם קנה ממנה הרבה אל יגיח
מלהוסיף ואל יחזיק טובה לעצמו שלכך נוצר. נמצאת יראת
חטאו מרומה לו לקנות החכמה ולהחזיק טובו להכיל כל מה
שישמע ואף שאמר בפרק ראשון באבות לר' נתן לענין אחר
הוא יוצא ואומר בסוף אשרי תלמיד שרבו מעיד עליו לאשרי
ר' שמעון בן נתנאל מפני שהעיד עליו שקיים התורה ומעשים
טובים יראת חטאו קנית חכמה כאשר פרשנו וקנאה ויראת
חטאו לחכמתו לפיכך החזיק לבו כל מה ששמע בבבועה
שבמדבר שמחזקת את מימיה ואם התקור על אשור שלפנין
לא הרצה מהם שמעיד לא הוא. ואשר ר' לעזר בן ערך
וקרא לו מעיין המתגבר כלומר בעל פלפול וספר שמכין דבר
וכל כמיים אחרים ומעלה מיעלות ביניו משרי קטרין
וכל דבר לא אמרם לה. ובאבות לר' נתן הוסיף לו שבח אחר
וקרא אותו נחל שוטף כלומר מביא ראיות על זכריו ומפרק
קושיות מאין דוקשי עליה בפיקוקי הרבה. ואמר באבות לר'
נתן כאשר ר' יהודה הנשיא קורא לחכמים שיאות ואומנה שכתן
לר' טרפון ולר' עקיבה ולר' לעזר בן עזריה ולר' יוחנן בן נורי

הלכך מלקין אפי׳ בלא התראת הדיוט. דכתיב שמעון בן אחיו על שלשה דברים חייב מיתה בידי שמים. ר׳ יוסי הגלילי אומר אף על שלשה דברים חייב מיתה בידי שמים. ר׳ יוחנן בן נורי אומר אף על עשרה בן עזרי׳ ה׳ עקביא בן מהללאל. ר׳ אלעזר בן עזריה ור׳ יוסי הגלילי היה אומר עמהן. ר׳ יוסי עמהן היה אומר בן עזריה. ר׳ יוחנן בן נורי אומר אף על שלשה דברים חייב מיתה בידי שמים. ר׳ יוסי הגלילי אומר אף על שלשה דברים כיון שהן אחד מהן מלקין אפי׳ בלא התראת הדיוט. ר׳ יוחנן בן נורי אומר אף על שלשה דברים כיון שהן אחד מהן מלקין אפי׳ בלא התראת הדיוט

מיך נשרף לקיים מה שנ׳ הלאכה דברי כאש נאם יי׳. מתני׳
הוא היה אומ׳ אם יהיו כל חכמי ישראל כולל לדברי שניהם
ר׳ ליעזר בן הורקנוס משובח משאר החכמים אלא לתנא קמא אין
אחד מהחכמים כמעלתו ולאבא שאול משובח הוא מכל החכ׳
החכמים כלם חוץ מר׳ ליעזר בן ערך שהוא משובח נגד כלם.
ופי׳ משמו משום רבן יוחנן בן זכאי כלומ׳ שמע שהוא אומ׳
כך ולא שמע מפיו ואם תאמר היאך יתכן שאמ׳ רבן יוחנן
בן זכאי אלבא דתנא קמא שר׳ ליעזר בן הורקנוס משובח
יותר מר׳ ליעזר בן ערך והלא בתחילה פי׳ שבחן ואמ׳ שר׳
ליעזר בן הורקנוס בור סיד שאינו מאבד טיפה כלומ׳ ששומע
כל מה שלומד ואינו שובח ור׳ ליעזר קרא מעיין המתגבר
שמכין דבר מתוך דבר ומוסיף חכמה מלבו על מה ששמע
מפי רבו וזו המעלה גדולה בותר על מעלת ר׳ ליעזר בן הורקנוס
ויש להשיב כי תנא קמא אינו שונה כך אלא חלוף. ועוד יש
להשיב והוא הנכון שהוא תנא קמא אליבא דרבן יוחנן בן זכאי
אינו חולק על אותה הלכה שלמעלה וזה שבח שבבאן מנו
שלמעלה שלמעלה הזכיר חדודו ופלפולו ושהיה מסודר
יותר מחבריו ואפי׳ מר׳ ליעזר בן הורקנוס וזה השבח שהזכיר
באחרונה במעשים ובמילות חסדים שר׳ ליעזר בן הורקנוס
היה משובח יותר מכלן וראויה לפי׳ כף מאזנים וההכרעה

שאמ׳ בבאן שהוא לשון הכרעת הזכיות. מתני׳. אמ׳ להם
צאו וראו אי זו היא דרך טובה וכו׳. אמ׳ להם צאו וראו אי
זו היא דרך רעה שיתרחק ממנה האדם כדי שיכנס לעולם הבא.
נכנס ר׳ ליעזר ואמ׳ עין רעה. נכנס ר׳ יהושע ואמ׳ ר׳ עקיבא
חבר רע. נכנס ר׳ יוסי ואמ׳ שכן רע. נכנס ר׳ שמעון ואמ׳ ר׳
לוה ואינו משלם שהלוה מן האדם כלוה מן המקום שנ׳ לוה רשע
ואמ׳. נכנס ר׳ ליעזר ואמ׳ הלב רע לשמים ולב רע לבריות אמ׳
להם רואה אני את דברי ר׳ ליעזר בן ערך מדבריכם שבכלל דברי
את דבריכם. פי׳ עין טובה השמח בחלקו ושש במה שנתן לו
הקב״ה ואם היה מעט רואה אותו שהיא הרבה ונמצאו כל ימיו
בששון ובשמחה. וחילופה עין רעה שקונה נכסים ועושר וכבוד
ורואה אותו שהוא מעט ורץ אחרי הבלי העולם להשיג
תאוה יותר ממה שיש לו ונמצאו כל ימיו מכאובים וכעם
הרבה וחלי וקצף. ר׳ יהושע אומ׳ חבר טוב לפי שבשעה שקנה
חבר טוב מסייעו על הפעלים הישרים ועל רדיפת החכמה
ועל העירוב עם הבריות ומיישרו אל הטובות וכמה הנאות
יהנה ממנו בכל עניינו וחלופיהן בחבר רע שמכשיל
ומונעו מדרכים טובים ומסיתו ומדיחו ומפעלו בשחיתות
הרשע ומניחו עד שערי מות. ר׳ יוסי אומ׳ שכן טוב לפי
שלומד מפעלותיו ונהנה מחבורתו בכל עסקיו בין בעסקי

ג׳ ומפעלו

משלם רשע הוא לפניו. פיפ. עבדם ל לעשות אותם לב טוב. פי
חזק ואתן. ובאמת המשלם חובתו עליו הוא לפני המקום. ושאינו
קראוי מקום והמשלם לבעל חובו את נשיו קראוי שיבא עליו ובעליה
שלם לו כלו לה מהמקום ולא שלם שיבא לה ושלם. המקום
כלה מן המקום ברוך הוא פי כלה מן האדם ולא
בעת שהיא תחת בעלה. פיפ. אחר לזה מן האדם
ומפני שלא ראה את העולם עדיין שיעבד בפעולות בפני
ובראוים בני אדם מחיל לעשות מפני שלא לבעל חובו הראשון
שמפקד בעת שמצטרך לעות פעם אחרת ולא ימצא מי שילוה
לו פרע עליך משלם הלוה ואינו משלם שלא הסכיל לעתיד
שאחריותם מוטל עליהם כדרך שהיו מלוין הדברים
מוסרבל בפונקס אם טוב ואם רע ולפי השכיל וידע והבין וידע
לבר מהפך הדברים אם היו יפים באותה שעה עשה אותן והיו
בעשה בתחלה ומחלטים מהחלאים שבפוך. וההולך בתאות
מאוחותיהן באותה עשה אותן אשת האדם
בתחלה שכן דבר רע הוא לזה זה לומה שמי רפואות הרע
על אחריהן ומתבוננין בהם אם היו טובים ויפים והנחלל מ״
ל שמשון אוהב הרואה את העולם. פי חוקר הדברים ומחפש /
בשפקי העולם הזה ועמק מדרכיו ועורכו מחיי העולם הבא.
העולם הזה כנו בעסקי העולם הבא. ותיעוב בשכן רע מאיקון

מפני שאותן המקום יש בו ריח ונפש מהבבד את הרעב ומ״
שיתרחק מלהיות עמידתו באותו המקום בוש
ולמען שמצא מעלה ואמינה זהו שנתן להיות מחיה ה המאכל
אחר הלעיסה עבדם אל בית הכלעה והוא ראש הוושט ומחיה
יורד אל האצטומכא ושם מתחם עד שיתעבל כראוי שש שעות
ולוקחת מחיה טיפה והשאר מפי התהרון ונקרא השומר
ונראה נקראת בזה השם מפני שהפתח הזה סתום יהיה לא יפתח
עד הזמן שיצטרכה להוציא החזון שיתעבל בהלכה ואחר
יצאתן נפתח הפתח ויורד מזה הפתח אל מעי אחור כדי
והוא הנקרא בעל שתים עשרה אצבעות מאחר מזה שם
בעל החיים וזה החיה עומד מלמעלה השדרה עומד מכוון בושר
והיה בזה התבעת ומפני שני דברים הראשון כדי שיהיה החזון
האוכל בהרה ולו היה עקום לא היה יורד בהרחה. והשני
והחיה נמצא פה העפש הנאצא בתחלת החלק הראשון
קרא אותן ערב מזקא אותן עקרס ושרשם חמימות הלב ומ
סות העפש מתחלקות ה חלקי ואם הרבה לקיות שיהם כוחות

והשלשי זה הוא בעת שיהפך באיברים שלמותר וצריכין
החזון השיני מדרך החזון וקריאת הכישול השני שלחזון
שבאמצע ואחר כך יתעכל שם עכול אחר ואחר כשל ויהפך לשם ויהיו
כאותה כאין שהיו מפרשים ולא ושאר בו ממנה כלום ואויה
לכבר מה שאתה רואה בבהמות העאכלות זה המעי הרחוק
שיוצא בו יוכש בתוכו וחד המעי עקרא סעא ביבי ובלשון ע
ערבי לחוכ"א והיא וזה המעי דרוש לכולם והוצרך להיות בזאת
התבונת מפני הכבד שעושאת לחלוחית ממעי ולו היה
ישר לא היה משתהא שם עד שתשאב הכבד לחלוחית שבו
כי מיד המהלך אל מקום בדרך עקום יותר מיתן המהלך אלינו
בדרך ישר ועושאת הכבד זה הלחלוחית בעיים לקיום בתוכו
קורין להם הרופאים מאסקיקא מוכין אל זה המעי וזומה
מעשה הכבד בזו הלחלוחית מעשה אבן שואבת לברזל
שמתחבמת אלינו ואחר כן תצטם זו הלחלוחית בעי הכבד
שבאמצע ואתעכל שם עבול אחר ואחרבשל ויהפך לשם ויהיו
החזון השיני מדרך החזון וקריאת הכישול השני שלחזון

וזה הקריא הכשול השלשי כאן שאנו מפרשים ולעכ בעת שיהפך
החזון לכבד בכם מפרשת חלקיו זה מזה העבה מן הקל ולקשת
מזוועתיה מן הראוי לה הזומה לטבעת ומשלחת מאותן החלקים
אל כיס המרה החס שבו ביותר הזומה לעניע המרה
היוקה ועזוה מהראוי לה ממעי הקרוב לטבעה והנשאר
מחריין הוא המרה היוקה ולא נשאר בה מהם כלום ומשלחת
הכבד העבה והשמרים אל העחול ועזון העחול הזומה לשבעת
והנשאר ממעי הוא העקרא ממעי מה שחוכה ומקבלת המיאה
הקצף שעולה על הים הזומה לקצף על המים לא למזוועתיה
שאינה נזונת לא מן הים לא לבשלן כמו לה לעבותן עד שיהא
לחלוחית לבנה לקה והוא העקרא בלשון ערבי בלעם לעצף כי
מפה ומסייעה על הטבעך להיותו תמיד כמו שלא ניבש
מפה והתחזק לחוך על הלב להוציא ממעי החמימות השלמת
כמו שלא השקע אשן והוא מחופפת על הלב מצל צדדיו נה
ומרחפת עליו תמיד יומם ולילה לא תשבות ואם שכחה מיד
מיך ולביכך ברואו שתים אם מירע מקרה ופגע באחת
משאר השניה משמשת הלב מפני שהלב שורש החמימות
ואם לא יתרחף עליו העקרא חמימותו מפני האויר העלב
מן לביכך ברא לו הקבה שתי העשות מחופפות האחת
מוציאה האור העלב על הלב הזומה לעשן העלב באש ומן

התנועה הבאה בהשגעת הריאה והאחרת השגעתה מן הלב ומתפשטת
מאנה אל ... כדי להמשיך אצל רוח קרה מן החוץ אל הקרב
ומן הקנה אל הריאה ומן הריאה אל הלב בעצות הריאה ממיל
מועילת מן החוץ אל הלב ומתקבלת ממיע מן הקנה וכן הלב
ברא ה' יתי האיברים הללו על הדרגות הללו מפני כמה טעמים
עמוקים. הראשון מהם אלמלי היה הנשם מחוץ אל הקנה
ומן הקנה אל הלב ולא היתה שם ריאה או התנועה
קלה בקרוב מהרה או מחר או והיה כל אשר נשמת רוח
חיים באפיו מתנועע הרבה. השני שלא היה יכול לעמוד
לסבול מזון התנועה מעט בעת שיסבול כאיים. השלישי
לא היה יכול לעמוד במקום שיש בו עשן ואבק או ריח רע
לפי שבעת תנועותיו מעט ומיפני הריאה העבראת מתוצעל
בנשם אפשר לו לחוף על הלב בעת שפותח פיו וחוטמו
רוח שבנשם בריאה קודם לבן. ועוד הוצרך להיות הרוח
הנכנס מחוץ אל הלב להתחמם בה ויתבשל בה מעט
מעט ומתקרב מטבע הרוח שכלב ויהיה נוח ללב לסבל
ואל טבע הרוח. ואות שהתנועה אשר ניאוה כמשכת מחר
הנועת הצלעות שלבין ואחר שיסבל הנשם מחוזק
ומתלחוחית הלבבה משארת הכבד אותו אל הלב ומוצץ
הלב ממיע ופולבו ונתון בו והשני משלחן בריאים

הכבד עם העלעות הנשם אל הכלות ויצא עם מי רגלים וזה
מבית לחוץ אבל אם הין קלשים החזירהו אל הכבד ושארו
וקטין בגוף בשהיו האיברים בריאין מרשין את הסמולת
האילאות שעלך מן הסמולת הנשארת בחזונם קלינקן וסוכן
לא נעשה אל היבשות עלך ממיע השיער כאן העשבים
נקבי העור הקטנים יעשה אם היה רטוב ואם לא היה רטוב
האוכן כאות שעזה ומהחוסס לנחית ומהחיך היר ומשאר
הקרופים אל אותם האיברים יוצא מן העכן לפעלך ומן האל
זה הנשאר ממיע הוא פסולת מנקבי העור הקטנים
ובאירים לעיניים ובעצמות בבל אבר ואבר אל קלותו
והשאר ממיע משתלת ממיע אל הנקב שיצאו ממיע מי רגלים.
והכישול השלישי שלאיזון באיברים עד שיהיה בבשר בשר
האזלאיות ונשאר ממיע קט מאלם והנשם משתלח מן הכלות
בן עניין מרמיאות שלנשם אל הכלות וניקות ממיע באותה
אל מקום שמתקבץ בו השתן ובשון שבב קורין מיתאה
והשאר משתלח ממיע אל הנקב שיצאו ממיע מי רגלים.

האיברים לעבוד ולמלוכת את עצמם וישאר למלאכת סרוחה
כלומר לענין הזרע ואחר שמשחרר הכבד את האיברים לא יוכלו
ולא יצטיר הכבד האוכל המעובל ואיך מתעבל יפה ויהפך לדם
בעניין אם הוא לבן או אדום או שחור או מפוקר או מלוכלך וכו
ומאיך מביטים ראייה אל העבול השלישי שבאיברים החזק
הוא הכח המעכל הוא אם רב ואי חלש עצבין מביטים ראייה
על העיבול הישיר שבכבד מסתכלין בעניין הלבן הוא או אדום
או ירוק או שחור אזיק כאות הראוי שהיא ראייה על העבול הראשון
שבאצטומכא ובמרה הם מוכיחין לה . ואם לא יכלו האיברים
להחזיר פסולת מזונם אל הכבד ולא להוציאה מבית לחוץ עם
הצואה עם הרטובות שבין האיברים ועם הזיעה שבאברים להיות
הרוחות והטעם שמתעכלת באיברים לעבלה ולהאחיזם בעצמם
מפני שאר מפני שלא נצרכו אליהם או שאין שלא מתעבלין
בעבול ראשון באיצטומכא יפה או שלא מתעבלת בכבד יפה
ושאר מא ולפיכך לא יכלו האיברים לסבלם והטעם שלא יוכלו
הוא אבל להתעבל עבול ראשון או שני מה שאת אומרים מפני
שיכלו האדם וקורם שיתעבל במעיו או בכבד מתבשל ואוכל
מאכל שיש ובעת שיתעבל העבול הראשון יורד מן המעיין אל הכבד
ומתעבל עבול השני ואחר כך יורד אל האיברים ומתעבל עבול
ג השלישי חום יבש כטבע המיה הירקה ולפי שהעבול השלישי
נמצא בכל אבר ואבר לפיכך אדבק כחות הנפש אחרונות
אבר לפיכך מושך כל אבר המזון הראוי לו כחות הנשר מושך
אלינו הדם הטוב והעצם מושך אלינו הדם הקרוב אל הקרירות

כבד אב

כגון הריות שבין האיברים או כאדים שם הדם משולח ומעכב שומן
וזיעת המלאים עליהן כאלו כפי אותה הנחה שם היה עבה אחרת
ומעכב החום יבש שלה מרה ויוקה שהוה שם כלן הרבה עד
שמתעבשת ועלה ממנה לקלת כלשון התורה וכלשון חכמים
מישתא כמיתא . מוחזקין יום ומנחת אותן לעת יהיה טובעת
כך וכשוב עלה ממנה שם ומתעבשת ועלה ממנה לקלת
מוחזקין כלומר ואינה מתבשלת לא מאחה . היה טבע האדם
שבאצטומכא ובמרה הם מוכיחין לה . ואם לא יכלו האיברים
להחזיר פסולת מזונם אל הכבד ולא להוציאה מבית לחוץ עם
הצואה עם הרטובות שבין האיברים ועם הזיעה שבאברים להיות
הרוחות והטעם שמתעכלת באיברים לעבלה ולהאחיזם בעצמם
מפני שאר מפני שלא נצרכו אליהם או שאין שלא מתעבלין
בעבול ראשון באיצטומכא יפה או שלא מתעבלת בכבד יפה
ושאר מא ולפיכך לא יכלו האיברים לסבלם והטעם שלא יוכלו
הוא אבל להתעבל עבול ראשון או שני מה שאת אומרים מפני
שיכלו האדם וקורם שיתעבל במעיו או בכבד מתבשל ואוכל
מאכל שיש ובעת שיתעבל העבול הראשון יורד מן המעיין אל הכבד
ומתעבל עבול השני ואחר כך יורד אל האיברים ומתעבל עבול
ג השלישי חום יבש כטבע המיה הירקה ולפי שהעבול השלישי
נמצא בכל אבר ואבר לפיכך אדבק כחות הנפש אחרונות
אבר לפיכך מושך כל אבר המזון הראוי לו כחות הנשר מושך
אלינו הדם הטוב והעצם מושך אלינו הדם הקרוב אל הקרירות

והיבשות וכן כל אבר ואבר · ג' הכח העובר קר ויבש מזה שהוא
שחורה הפסד המאכל באבר עד שיתעבל וישתנה כמו האיכ
האיצטומכא והרחם שכחם נבר לענין האצטומכא הפסדי
המאכל כמו שש שעות והרחם הפסד העובר ט' חדשים · ד'
הכח המשנה והמשנה וההופך במאכל מצורתו אל צורת האב
כחם רטוב בטבע הזם · ה' הכח החודק והמבריח פסולת
המאכל באדם קר רטוב בטבע לתועלת לבד פסולת העבול
והוא הזע · ופסולת העבול השני והוא מי הרגלים ופסולת העבול
השלישי והוא שומני מי הרגלים ושערך האוף לעיון להחלף
אלינו מה שיצא מרטיבותו מבית ומחוץ ולהחזיר לאיבריו
אותה התועלת ואינה משתנית אל האוף כראוי בבריאות
עד שיהו בו שלשה לרכים הלב מוסיף בעובי האיברים ו
ומתבקבק ומתקשר אלינו ונהפך בזמיעת חסר אחת מהן יוצא
מהבריאות אל החולי כשהוא מוסיף המאכל בעובי האיברים
הרי זה חולה כמו צרעת הכתן שמוסיף העובי ואינו מתדבק
נדבק והוסיף ולא נהפך הרי זה חולה כמו בשר העתק שמוסיף
המאכל באבריהם ואינו משתנה אל עניני הכח המשנה
האיצטומכא והרחם שכחם נבר לענין האצטומכא תפסדי
שיעור הפסד המאכל באבר עד שיתעבל וישתנה כמו האיכ

עברי אות ט

עבר אותבלא · והוא שורר חכם ההקשות החמש שהרגשה
ומאורעיה · החלק השלשי מחלקי הנפש כח מדמה וכשון
בחומרו ומאכלה יולד המלך שהוא הלב לפרי מאכלתו ואין
שישלם העובר ואחר זה הכח כח האומן והוא שמאכל מיבר
האוף ומלדת ומיזה מתחלת יצירת העובר עד סוף חמש ושלש
ושלשים שנה ומשהגים כח המולדת שע כחות הכח המשנה
וההופך טפה שכבת זרע והדם אל טבעו כל אבר ואבר מה
מה שעבר בעלמיה הארבע והם החם · והקר · והיבש · והרטוב ·
והשע המשתנה כח העוקן צורת כל אבר אבר כפי המאוי
והחכמה כפי זה החלק יותר ומלאי · החלק השני מחלקי
הנפש כח ההרגש ומתחלת אל החמשה מיבנן · א' מהמישי
הענין · ב' שמיע · ג' ריח החוטם · ד' טעם החיך · ה' החמשי
וכל אומיותה כל האוף כלו מה שאין כן באיבעה הרגשות
הראשונות שיש לכל אחת מהם מכרים מיוחדים מהאוף וחמי
וחמשת מיבנן הלב כל אחד מהם מרגיש הרגש הראוי לו ולו
החמש משמשין לבח שכלב המאסף חמשת הרגשות הלב בחיר
ומשיג אותן נודעבן הפקידן על חמשת חומשי האוף להודיעו
כל פקד מהם מאורעות שמרגיש בפעלתן וזכרים שעתחד אז
בחומשו ומאכלה יולד המלך שהוא הלב לפרי מאכלתו ואין
ומאורעיה · החלק השלשי מחלקי הנפש כח מדמה וכשון

בהן אחר הסתלק כח הרגש מכלי אומנותו מחברת מקצתם אל
מקצתם ומפרדת מקצת חיבורים הרבה ופירודים הרבה משונים
זה מזה מקצת חיבוריה ופירודיה אמת ומקצתם שקר וכזב
לא יתכן מציאותם חוץ לנפש בעולם כמות אדם פורח באויר
או מהלך על פני המים ואוף ראשו ראש אדם ושאר איבריו
איברי בהמה ויש לו עינים הרבה או חצי אדם בעין אחת
ואזן אחד מהלך על רגל אחד אינו נשמר ממעשיו בין עד
בין ישן ואין אתה מוצא מה שעושה כן בחלקי הנפש לא זו
והחלק הראשון בלבד · החלק הרביעי מחלקי הנפש כח
התיאבון ובלשון ערבי קוהנזוניא וזה הכח מאודותיו נוטה
הנפש לדברים ואוהבת אותן ומתרחקת מדברים ובוחלת
ומואסת אותם ובזה הכח הדעה והרחמנות והאכזרות והאה
והאהבה והשנאה והחשך והמאוס והתאוה והאומץ והפחד
והרבה ממאורעות הנפש וזה החלק עקרו בלב ויש לו משר
משרתים אותו לפי שזה הכח שבלב פעמים תואב לדברים
שמשיג ברגשי הגוף החמש הנעשים באיברי הגוף כמו
העינים לראות והחוטם להריח והחיך לטעום ושלטון היד
על התפישה ורגלים להלך ושאר האיברים המתנועעים
ברצון הנפש והאיברים כלי אומנות משרתים לעשון רצון
מלכם כח התיאבון שבנפש ומעשים אילו מחוברים משני

דברים הראשון מכח תאבון הלב ותאות הנפש לעשותו · והשני
המעשה שלא יתכן לא באיברי הגוף כמות דברים נאים שתאב
הלב לראותן ושמועות טובות שרוצה לשמען ובשמים שרוצה
להריחם לא יתכן לו עד שיפתח ויכוין אותם אל הדברים שרוצה
לראותם ואם היה ביניהם מאכל הסיר אותו ואם היה המדבר
ברחוק מקום או הבשמים הלך אליהם כדי שישמעו וירח
הריח וכן בשאר ההרגשות ואם היה התאבון אל בבואת דבר
השיג אותם מאודות כח הנבואה שלאותן הדברים שמקוה
להן שיבאו ומיחלן להיות לעתיד או דברים שהיו היאך היו
אומ׳ בבואות ההרגשות שחשבה עליהן שלום ונוטה רע ופחד
השיגה אותם · ואם היה התאבון אל דברים שאין משיגין ועל
ועומדין על אמתתן לא בבח הדעת המבחין בין טוב לרע ישיג
מה שנבסף אליו בבח אחר בדעת הנקרא תבונה ומזמה
וכיוון הדעת ופרוש דברים מתוך דברים · החלק החמישי
מחלקי הנפש כח הדעת והוא הכח המכיר כח בין טוב לרע
בפעלים ומשיג החכמות ועומד על אמתת המצואים וקונה
למוד האומנות ונקרא זה הכח גם כן רעיון ומשכנו בראש
בשני חללים הקדמונים ונקרא בלשון ערבי פכר ובחלל
האמצעי משכן הבבוא ובלשון ערבי תכיל ובחלל האחרון
כח הזכרון ובלשון ערבי דכר ואעפ שאלו השלשה כלי אומנותן

ברוש עיקרם חמימות הלב לפי שאין עושין מעשיהן כראוי לא
בעת שתראה חמימות הלב בשיעור קצת פני הראוי לבל אחר
מהם ומה המוח כראוי שמשים חמימות הלב על מה שראוי
לו ומה הזיכרון מראוי לו והמוח אין לו כלי המעשים לא שירות
ועבודה בלבד להשלים חפצי הלב ולמלאת משאלותיו. וזה
ואחלק מעשה זה החלק לשני מינים. המין הראשון קניית
למוד המעשים והמין השיני מינו תלוי במעשים לא תלמוד
בלבד. והמין השני מתחלק לשני לסדרים החלק הראשון הם
המלאכות שצריכין לשתוף מצורה אלהית כאן חוטי צמר
וחוטי פשתן שאוחזין מהם בצדיים. והלבנים והחומר והקירות
שעושין מהן בית כן וכל כוצא בזה מהמלאכות כלם. והמין
השני הוא הרעיון והמחשבה שכהם ישיג מיני המלאכות.
האיפשר שיעשו או לא יעשו וכמה יעשו ואיך יעשו עד
שעשים מהן המלאכות שאינ מצים לעשותן. המין הראשון
הוא העניין אשר בהם ישיג ויעמוד על אמיתת הדברים
האינין אשר אין אנו יכולין לשתוף מתאר אל המתואר
כאו המדעות הראשונות ולו המדעות הראשונה שהם
ראויה על כל המציאיים כאו השלשה שהם חשבון עבד
והאחדעה שהם זוגות אין אנו יכולים לעשות מיקוה שלה
מרובעת מחרי היותה עשלה ובשני הפנים עקמות קוה.

ומאלו המדעות הראשונים רוב השגגים על האחד. ומקצת
דבר פחות מכל ושני לדברים כל אחד ואחד מהם לבדו שורה
לבדו האחד זה השגגים הראשונים שוים זה לזה וקורא לדין
בדעין ערכי מעלמות ז ואלו הדעות הראשונות אין אנו
יודעין היאך ידעו אותן לא מצינו דעתינו השיגה אותם
ואמרה על אמיתתם ולא ידעינו כמה השיגה אותם ועמדה
על אמיתתם ובוריותם ומכח לו הדעות הראשונות נראו
כל המדעות כמה ב מאלות הלייבנין מהמאמינים שעשה
מחכמה ידי עת מאשב המדעות שכהם שוקלים הראיונ
והטעמים על תל ההכרות אם יש בהם אמת ואם לאו וחוקרים
וזוחזים על כל החכמות וכל מי שאינו יודע החכמה אינו
בינו כלום לפי שאינו יודע לחקור על הדברים וכמה יחקור
עליהם והיאך יחקור עליהם וקורין לו בלשון ערבי מנטק
והוא ראבי והיה חכמת ההלמוד חלק אחד מחמשה
חלקים מחמה וכרמזה בזותי מאינ הדברים וחלקוה אל
מחלקותיה ומינינ שכחייה בחיבורים האמונה בשב ז נקס
ז אלהי שחכמין בלשון ערבי ושם תראה מפורש כאר היטב.
נחזור לעניין שהיינ בו ואלו החלקים החמשה שאמרנ
שהחלקה הנפש כלם הלוים זה בזה החלק האשון והוא הכח
אשר בו עזוות הרי היא כאלה לחלק השני שהוא כח ההרגש

האוסף מחמשת המובאת אשר בלב והיא כאות הצורה

לה המיון וזה החלק השני נאלם לה בבואה אשר עקרה מחק
מחמימות הלב והוא החלק השלישי וזה החלק השלישי אלם לה
הדעת והוא החלק החמישי ומה הדעת צורה לה בבואה ואינה
אלם לה אחר נאצלות צורה לב הצורות שקדמוה והחלק הכי
הרביעי שהוא כח התאכן נאשר מאחי כלם כאן שפרשנו
נאצאו כלם מעשיהם אחר כח הדיעות ולא נבראו לא בעבודה
שאם לא קיבלה צורת הדעת תהו ובהו ועליה נאמר אם לא בריתי
דעת נקבע לא עוב כלום בהוות הנקבע כלא מדעך לא טוב היותה
וראוי לה כלו לא נבראת ואין בינה ובין נקבע הבהמה כלום ובבר
פירשנו הנקבע וחלקיה ולא אומנתם ומעשיה הנפלאים בספר
הראשון מחכמויות האדון הגדול הנודע בחקים ובמשפטים מתחלת
פרק עשירי ממנו עד סוף פרק אחד ועשרים מהילכות עבודת
הכוכבים ובתחלה בפרק אחד ועשרים ובפרק שני ובשלישי
אשר נצטוינו בתורה להלך בהם הם הדרכים הבינוניים הטובים
והישרים ובלשון ערבי ﻃﺮﻳﻖ ﻭﺳﻂ ואם לא יהיו המדות שלנו
נקבע בינוניים לא נוטים לקצה הארוך או לקצה הקצר הרי הן רעות
ובהם אם כן יעשו העבירות אך בלקצתם בלבד לא
בכלם דעת כי בחלק השני שהוא כח ההרגש ובחלק השלישי
שהוא כח התאכן ונצאו הנצאת והעבירות והם הדברים
הנעשים בחמשת הרגשים בעניני הנצאת כאן בריאות

ואבעה הכסף ולפי שהלב משכן רוחות הנקבע כאן שפרשנו
מהם נקבע. ואמר והי הימים בחוקיך. וכאלה יש בעשרה
מהשטל לבותם. ואמר השמן לב העם הזה. ובכתובים לב יודע
לבל לבבך. ואמר מי יתן והיה לבבם זה להם. ובבינוניים
נאמר בכל מקום מחיוב בתורה על הלב כח ואהבת את יי אלהיך
ואמר בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך ועל זה פירשנוהו בלשון ערבי בכל טב ובכל נפס ובכל מאל

להאיץ בעבירות ובתורת שהיו מן השמים והעבירות
לא אחד אין לך תורה מלך שלכל העולם ומעניש כו ולא
החיצות והעבירות שאין להקדוש ברוך הוא שיהיו שם
שאין בהם מעשה אבל תלוים במעבר אף בהם הדעת תיצא
עשים החיצות והעבירות שיש בהן מעשה . אבל בחיצות
נעשים לא כשתאב לעשותן . כלו הפחות העניים בעבי-
ואיצאו החיצות והעבירות לפי שהחיצות והעבירות אינם
ואם בהם התאבון הוא החפוה בלשון הרמב זיל כי החתעוה
בעולה בגבולה . בעבירה לפעמים בועל בעולת לעשותן
בחיצה מהתנתק בעצמות לפעמים מרעתו לב בועל
אוכל מאכלות אסורות ושותה משקין אסורין . החשוב
מיצה בפסח וכשר הפסח ושותה קדוש והבדלה . בעבירה
עליהן . שבירה בהן בשמים שלעגים . החיך בחיצה אוכל
כשמים שלברכת המזון או ריח בשמים שחויב לברך
שבות הפה . בחחיה החך חיצה בהן שהריח ריח בשמים
קול שופר וקול מגלה . בעבירות בשיר שלפני עגל או שמוע
הערוה או שאר העבירות . בשמע חיצות בהן שמוע
ושרל ואלבי האומות . ובעבירות בהן אם נתבון לראות
ואוכלוסי אומות העולם וחכמי אומות ושרל ואלבי
עוכות אשר בא אלנו חחיוב לברך עליהן ואוכלוסי ושרל ואוכלי

וחדוך המדיב וחלבוניה ופלפולה ופלפלתן כמו החכמה והשלל
ונעשין מאוכות הראשונות והם העקמים הידיעות הקניות
בטבעיון והם הידיעות הראשונות והידיעות אשר אינן
עלות החיצוין הקרובים והחוקים והמדע אשר נחצא בנו
בריאים ואם נאו נקראו חלשים . כגון בפעל היושר כי שהן
שומר רושם החקשות מחרי הסתלק ומחבר ומפסיד נקראו
ובשלוה והיא כח הניזונת בו מעכלת המזון וכח בבואה
מיצה ולא עבירה לא אם עשו מעשיהם שעבדאו לו כהוגן
בן עד בן ישן נאצאו שם הכחות הלו אין בהם לעשות
מיצה הלא הבחה שלו שם הכחות עושים מעשיהם בחום
העיכול אינן מהקבריים שישתן כדי אדם ועשה אותן מן
מיצתו הלא הבחה שלו שם הכחות עושים מעשיהם בחום
לפי שהכחות הלו רוצה לומר כח הבבואה כי החדמה וכח
את החיזון כשלשת העיכולין אין בו לא מיצה ולא עבירה
וכח הבבואה אין בו לא מיצה ולא עבירה . ואם כח המעכל
ביצע ואינו עובר על מיצתן ואינו משיב אותן מה הפעל
עליהם כח התאבון לקבל או לשלח וכח הרגש משמע ועשה
כלל . ומעשי היושר והם מיצות התורה והרחקת העבירות
אבל המיצות והעבירות שהם במעשה אינם בכח הדעת כל
כאן כתוב בשם הבקיב בבריאים בתורה ובתחיית המתים .

מצד ואחוי עיניו הלך לבד ועתעלם מלעיני הידיעות האמת
בבחי שבאמצע מיתוך כלי שלא יאבד, ואם הלך אחר התאוות
מיתאווי האדם ולא ידעה מהם כי אם במעט בבחי שיחלוף
ויתאבד לבד מהלך בבחי הקרובות והחזקות ויבטל בבחי
ועלותהן הקרובות והחזקות ויבטל בבחי מהלך לבד ויתאבד
בבחי אחר והוא הנאוז עד שיידע מאמתת המציאות עד כדיון
ולא יוצא לא מיתוך האמונה והבטחון לאחוז מאחת מהשתים
הכל מאמת אל יפתוס את חבירו בשוה פרוטה והקבה הקפיד
עליך כשלך כיצד בחנם שיש לו לאדם מאות רבוא ומעלין את
עליך כשלך כיצד בחנם שיש לו לאדם מאות רבוא ומעלין את
להוציא שם רע על חבירו שלחבירו. כך יהי רצון מלפניך חביב
רוצה שלא להוציא שם רע על חבירו כך יהי מלפניך שתהיה
רוחה את בבואך ויהיה רוחה לבואו שלחביתו כשם שאדם
אוהב יהי בעיני כך מלאך שכשם שאדם

מהחכמות. מהבי והם מאמרי שלשה לפרים ר' לייעזר
להרחוקם בלבבי חבריים פרטים והתקשר בפרי הדבה מלאכל
נקניתיו אותם כאן שפירשתי והרחבתי בפרי הלבבה להיה
ולדרך מהם לא תמצא בכל אחת משתי דרכים הללו לא בתפלה
מיום הבאתו טוב וישר או רע ושקר לא מיכון לקבל לדרך
ואת הטוב ואת המות ואת הרע. ולא יתכן להיות לה הכח
החיים או בדרך המות ועליה נאמר ראה נתתי לפניך את החיים
נמצא שאין הכח בידו לעשות הטוב או הרע לבית בדרך
הרי זה נמצא לדרך מקולקלת מעלה שכאן קמשונים וסופנין

הנקרא

בן פריחה לא עלה שאותו החבר האמור למעלה הוא הנקרא
שהקדיר ר' לייעזר בבאן אינו החבר שהקדיר עליו ר' יהושע
מלך לעולם אל תעשה חבר עמו לפיכך לא נאמר כאן אל
תקדיר את החבר בחברתו והוא אמרו ית' ואהבת לרעך
כמוך והחבר הוא השבוך. וזה החבר

שלא תקיים מצות אשה לפני שיהיו עול בעבדי
בשביל שהוא עבד עברי ואפילו עם החבר האמור
בתורה שהוא עשוק בתורה ובמצות שם החבר
שאשה שהוא בשותפות עבד מקבלי הזית ועושים אותה והם
רבים ועבד אחד מי אלך אם מצא אותו קודם המוסר הרצע
הראשון פטור ואל יהיו עוד בעבדים. כי זה המוסר השני
כיצד מלמד שיהא אדם עומד כשהלב היקר ואל יהי קטן
כשמאי. מה היתה עטרתו של הלל הזקן מורו משלה
בשעה בנו אדם ה' המרו זה את זה בב' מאות זוז אמרו כל מי
שיקניט הלל יקח ד' מאות זוז ואותו היום ערב שבת היה
והיה הלל חופף את ראשו של אחד מהם ויפה לו עד
הלילה אמר מי מי כאן הלל עבד ונתעטף ויצא
לקראתו אמר לו בני מה אתה עריך אמר לו הלבה אני עריך
לשאול אמר לו אמור אמר לו מפני מה עיניהם של טרונים
תרוטות אמר לו מפני שדרין בחול במדבר כל יום וזום
באות רוחות ומכין אותן על עיניהן לכיך עיניהם תרוטות
חזרתו לו שעה אחת ויפה לו עד הלילה אמר מי מי כאן הלל
מי כאן הלל נתעטף ויצא לקראתו אמר לו בני מה אתה עריך
אמר לו הלבה אני עריך לשאול אמר לו אמור מפני מה
שלאטקיים רחבות אמר לו מפני שהן יושבין על בצבוצי

המים ובבל יום ויום הם מהלבין כחים לביכך רגליהם חסבורת.
חזרתו לו שעה אחת ויפה לו עד הלילה אמר מי מי כאן הלל
נתעטף ויצא לקראתו אמר לו בני מה אתה עריך
אמר לו הלבה אני עריך לשאול אמר לו אמור מפני מה רגליהן
של בבליים אחופות אמר לו בני שאלה גדולה שאלת מפני שהן
עובדים ושלשפחות אבל הן שיש להן חיות פחות כשהלך
הגבר לאגלות אותן בעריסה ומטחות ירדין על ראשו ומה
ומפשפשות ראשו לביכך רגליהן שחופות. אמר לו בני כל שאל
שאלות שיש לך שאל אמר לו שאלות הרבה יש לי לשאול ומה
ואתירא אני שמא תקפיד אמר לו כל שאלות שיש לך לשאול
שאל אמר לו אתה הוא הלל נשיא ישראל אמר לו הין אמר לו
אל ירבו בישראל אלו אחרת מחני מרבבת מאות זוז אמר לו
כדיי הוא הלל שיתאבך על ידו ד' מאות זוז והלל
אל יקפיד אפי שעה אחת. מה היה קפידתו של שמאי הזקן
מעשה באדם אחד שבא לבנו אמר לו ר' כמה תורות יש לכם
אמר לו שתים אחת בכתב ואחת בעל פה אמר לו על שבכתב
אני מאמינך ועל שבעל פה אינו מאמינך צערו עד והוציאו
בניפה בא לפני הלל הזקן אמר לו כמה התורות יש לכם אמר לו

שתלמוד תורה כנגד כולם שהקדושים היאך העטיב נרות
מבקש להקביל פני מלך אלמלא המלבוש הקבה"ה אין הוא
בשר ודם לא כן הוא שילמוד תורה בעם והיאך יוצא ומתהא
מיד שהוא כנגד כולם. בא לפני הלא יאמר לך מי שמבקש פני מלך
כך והוצאתו בשמיטה. בא לפני הלא יאמר לך עייר עיר
בבהונה אולה אל הר הקל הזה שלא כאו מם בתקל שער
המזבח. אמר וכו אין בישראל שיעמדו וישמשו
על מנת שאהיה להן אולה ואשמש בבהונה אולה על כל כאו
ומקריב עלי כאו המזבח כאו לפני שמאי הקל אמר לא עייריע
כל הכבוד הזה למי אמרו לא לפני אלא שהוא עומד
תשוק שהיה קומא ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד ואעל.
מעשה באחד מי שהיה עובר אחרי בית הכסא ושמע קול
עלך זה לן תקבל תורה שבעל פה לן הראשונים ואמר. ואוב
מלך אמר לך שבך מסרו לך הראשונים שקיבלתם
כיצד וזה אלך אמר לך מעיין אתה יודע שאם וזה צילם ואחד
כיצד. כאב לך כיצד אמר לך מהו זה אמר לך אין זה
כאב לך אלך אמר לך מהו זה אמר לך אין זה אלא
מאמינך ועל שבתה אינו מאמינך לך אמר לך שב ואומר לך
שתים אחת שבכתב ואחת שבעל פה אמר לך על שבכתב אני

היאך תקריב על גבי המזבח תסיר את המערכה כאב
לך אלך ולמוד עד שהגיע אצלך והזר הקרב יומת אמר לך על מי נאמר אמר לך
אפי' על האזרח שבישראל מיד נשא האר קן בעצמו ומה ישראל
שנקחו כעם למקום ואמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ואני
קדוש אומר עליהם והזר הקרב יומת אנו אלקל שלא באתי כי
אם בתקל וכהנים לא כל שכן מיד נתביים האר מאלינו בא
לפני הלא יאמר לך כל כרכות שבעולם ועתו על ראשך
שלו היית כשמאי לא באת לקהל ושכל וקפדנותו שלשמי אי
בקשה לאכדיר לן העולם הזה ולן העולם הבא ועשותיך
הבאתי לחיי העולם הבא עלמו לא שב כעם אחד קיבלו
הלל ואחד קראו אשלגל והיו קורין אותן אים שלהלל. וכבר
פירשתי שצריך אדם לנהג בחילות הבינוניות ומחלקן הכעם
שלא יהא כועס לא על דברים שבאמת בעוס עליהן ואם היה
דעתו נוחה בעוס הרי נתבטל ממצוה מחזה הבינוניות אל
הקצה האחרונה. וכן מדה רעה עד מאד מתדבק בשפילה לן
הבריות ושונאין אותו ומתגבעם קרבנו ויתין מרוחים וכבר
מיום חיום. והתחנן. ואעתה הזעתי. והרחמנן. ועוד אמרו

ושלך מילין . אתה שפרת וישפר אותם . אתה תחלך .
שפרת אתה תחלוך . אתה כעשית ויחר משה . אתה השבת
זה משה אשר לא הקבה אתה כעשית אתה השבת אתרך
ניני חטא . וכתירש קהלת אמרו אל תבהל ברוחך לכעס
אלא כשהוא חסיד שנאמר הני אוהב זה יצר הרע . ועוד אמרו
עמו והולך ועובר אשר קרא לא יהיה כך לא זכר אי זהו לא זכר
אומותיו שלאחר הרע היום אוהב לא כך ולמחר אוהב לא עובד
ל יוחנן בן נורי המקרע בחמתו והמשבר כלי בחמתו
הגיא ל שמעון אוהב משוס ל חלפתא בן אחיו שאתה משוס

פסל לך שני לוחות אבנים . ואמרת חכמי אומות העולם
הכועס כותב דומה לשוטה שאינו יכול למשול ברוחו .
ועוד כל מי שהוציאו הכעס אל השטות נפתלקה ממנו
כושית קנים ונחה בן עזות כעס . פיק . שוב יום אחד
וכול זהו המוסר השלישי שאמר תלמידיו את ל
מיעזר וכי אדם יודע מתי ימות שיעשה תשובה אמר
להם כל שכן שישוב היום שמא ימות למחר וישוב כולו
שמא ימות כנוס השלישי עמצאו כל ימיו כאין בתשובה .
ואם עשה כל ימיו כאין הוקש ושקל את רשעתו בצדיקו
עליה סחורתו ושחבר בטובותיו . לו הן שלשה מוסרין שאם
מירעתן נמה שצונה אחרי בן אמר משוס רבי נלפיכך נא פלגם
עמהם . הכין כי אריוך רבנין משה זל ואיע אומר שהמוסר
קרביעי יוצא מכלל כל אחד ואחד מה מוסרים השלשה יוצא
מכלל יהי כבוד חבירך חביב עליך כשלך יצה יצאת הטומה
על מי שהוא פחות ממנו והחזיר שבפרך גדול ממנו יותר
מזה ושלא ישלה בפרעתך שהם שנים . ואם יוצא מכלל המן
החוסר השני הזהיר שאל יגיס דעתו בהם וינערו בן ולך
מלבנהם ויאמר מה איבפת לי כהם ובזה שלא ישלה בפרעתו
זה יזכר . ואם יצא מכלל החוסר השלישי שהוא תשובה
בפני המיתה הזהיר שלא ישלה בפרעת תלמידי חכמים

וראית החכמים לפי שאם לא שמשם כראוי ויתיקרהו ואיך הוא
מת שקובבת החכמים היא החיים וכדיהם החיים והמות אם
מזלזלו מיד הוא חי ואם לאו למזלזלו אם ראוי שאינו מפני
מזלותינו שאינן כהוגן וכשורה מיד הוא מת ונטרד מן העולם.
פי׳. והוי מתחמם כנגד אוקן שהחכמים וכל פי׳ בהתחברך
אל החכמים למיזר מהם אל תאוס בהך והתאצלה אבל
הלך אחר דעתם ובעת שיקרבוך תתקרב ובעת שירחקוך
תתרחק והכר עצמך לפניהם ויהיו דומין בעיניך כאש מה
האש אם רצית להתחמם לאורה אין אתה נוגע בה אלא
מתקרב אליה מעט להנות בחמימותה והאור מאורה האמר
תמותתי ראיתי אור. ואם קרבת־היותה הרבה וכל שכן אם
נגעת בה הבה והשרוף ותמיך עצמך ואם נתחקת מאנה
הרבה לא תקבל חמימותה לך ולא תהנה מאנה כך הם
החכמים אל תרחק מהם והתרגע מלשמשם ואם עשית כן
מבעה עצמך מדרכי החיים שהם הלמוד החכמה ונטיות
אל דרכי מות לשבת בשאול מטה. ואם נתקרבת אליהם
הרבה ולא הרגיש מהם מיד אתה נבזה נמשלה הורה באש
דכתי הלא כה דברי כאש ונמשלת החכמים בעלי התורה
באש דכתי הלא כה דברי כאש ונמשלת החכמים בעלי התורה
באש דכתי הלא כה דברי כאש והלא כבר נאמרו חכמים ז״ל וכי איפשר לו לאדם
שיהא נוגע בגחלת ולא יכוה בבגדו הא למדת שכל המקרב אצל החכמים נכוה
בדבריהם ונתחכך בעפרן של רגליהם וישתה בצמא את דבריהם.

ועל מנת ששינו עקומות ויהיו שוים לפניך ויאיך הענין
שתהיה בין ראובן בין שמעון כל זמן שהוא מקבל
מאחר הרב דבריו, ומתוך כך ראובן ושמעון מתקרבים
עד שיהיו מדיוקקין פי׳. ועשיתם שיהיו שוים.
פי׳ השמר לך ושמור נפשך בעת שתהיה לפניהם שמא
כאילו עלית למרום. פי׳. והוי זהיר בחלוקין שמא תבוה
מוכלה הוא לא הדבק בחכמים ובתלמידיהם ומעלה אני עליך

חיים לעולם ואם אומה כזאת הם כלים ועת הבעריס שחלצה
אותן כך החכמים היא השלשית נזקה הקיפה על ידיהם והיא
אולם ואחזת בהם מעט עד שאכלת שלמים ואכלה
מהם ואיש משאיר עליהם . ומעשה באחד שהיתה עיר
באשערתן כלה איש מלאך לתלמידיו מאה שלאך ושמע
קולו ואיש רואה פיצד מלאך שלא יהא עיר שלאדם
לבן זכות . לא עוד אלא כיצד מלאך שלא יהא עיר שלאדם
אותם לחובה וחושלים נהנה ולא לטובה . ואיזו לן אותם
עד אשתו ובנו שלחברו הזהיר בכאן שלא יהנו בחדות
שם היא עד אשתו ובנו כך לא ירצה האדם להוציא שם רע
והי רואה את אשתו ובנו שלחבירו וכשם שאין האדם להוציא
כיצד מלאך שכשם שיהא אדם רואה את אשתו ואת בנו כך
הבריות . מתני' מוציאין את האדם על עון הרעה . פי' עון הרעה
תלמוד . מתני' . ר' יהושע אומר עין הרעה ויצר הרע ושנאת
שיחתן בזאת הם שיחת תלמידי חכמים עריכה
ונוטע אחילותה מאד עמקי תהומות . ואומר כל קבריהם
המחזיקים בדתה הם החכמים אלעם אותה אחם העוסקים
אחרי כן את מוצאה והחכמה אלהיה המעידים אותה
עצמה כארבה והתבונה כאש הקדוחה אל הבטן אחלבה
ומשיגן בשיח רשה ולא נשאר ממנה לא מעט להרבה

שקנה ודואג עד מה שלא קנה שקנהו . פי' יצר הרע
עריח בחלקו לא רק כל ימיו נאהוב את המקום ושנא את
שקנה ואחזה ופחלה שכנגד מעט ואם רצו עד מאד ואיש
באשעתן ונתקצרו שנו והלך . וכי מאד שנואה כל מקום
מהם ואיש משאיר עליהם . ומעשה באחד שהיתה עיר
עריח באשערתן כלה איש מלאך לתלמידיו מאה שלאך ושמע
לבן זכות . לא עוד אלא כיצד מלאך שלא יהא עיר שלאדם
אותם לחובה וחושלים נהנה ולא לטובה . ואיזו לן אותם
עד אשתו ובנו שלחברו הזהיר בכאן שלא יהנו בחדות
שם היא עד אשתו ובנו כך לא ירצה האדם להוציא שם רע
והי רואה את אשתו ובנו שלחבירו וכשם שאין האדם להוציא
כיצד מלאך שכשם שיהא אדם רואה את אשתו ואת בנו כך
הבריות . מתני' מוציאין את האדם על עון הרעה . פי' עון הרעה
תלמוד . מתני' . ר' יהושע אומר עין הרעה ויצר הרע ושנאת
שיחתן בזאת הם שיחת תלמידי חכמים עריכה
ונוטע אחילותה מאד עמקי תהומות . ואומר כל קבריהם
המחזיקים בדתה הם החכמים אלעם אותה אחם העוסקים
אחרי כן את מוצאה והחכמה אלהיה המעידים אותה
עצמה כארבה והתבונה כאש הקדוחה אל הבטן אחלבה
ומשיגן בשיח רשה ולא נשאר ממנה לא מעט להרבה

בשחל ושב ושכח כל הלילה ואחר הלבה והקבילה פ"י
שאתה לא שפחה אחת יפה כזו שראה אותה בתך עיניו כל
ושאתה לא שפחה אחת יפה כזו שראה אותה בתך עיניו כל
ר' צדוק אזול מאיר שעשה לרומי ושלבן מרועת אחת
אחרי שהיה ר' יוסף הצדיק ואל תתיירא מיוסרים . מוסרת לך מאבק קומתך אוב לה יו' זוקף בפלפים .
מעשה אותו בדברים מנאמרים מאקור עינך אוב לה יו' פוקח
היתה ויש אומר זה יוסף הצדיק שבשבאת עליו אותה רשעה
האסורים שיש בו מבית האסורים יצא למלוך שהיה יצר טוב .
מיבריס שבא ויצר טוב אינו דומה לא למי שהוא חפוש בבית
מהאומרין עליו לפי שיצר הרע בראשונה מלך הוא על כולו
כל מיבריו נשתעבדו לו הלך לבבל ועשה התחילה כל מיבריו
העולם . כיון שראה שאינו עושה לבבל שבבלי התחילה
ועשה הוא עצמו אוב לו הכתב אוב אותו ואומות
כיון שחלה שבבל אוב לו ריקה הכתב אוב מחליה אותו ואומות .
עצות אין מחין בידו לאחר זה שהוא עולה לו יצר טוב
אלא ובא עניו התחיל מחלל שבבלי אין מחין בידו הוא
זה שהוא עולה יצר הרע ויצר טוב מאחר שאדם היה
מיבריס שבעולם . אמר לו הקב"ה לך עכשיו אתה
פ' היא הראוה שעלתה באדם למעלה מאלאכי השרת ומאוויו . ופי' יצר

וקראה לו מה לא עשית כדרך שבבל אדם שעשין אוב לה מאשפה
אלוה את ומסבבה עליו . ואל תתיירא מהרי צדוק שהוא
עקיבא עזול הוא כשהלך לרומי אבל קורצהו לפני האומות
אחר שאר לא שהו עשים יפות ואחת סבלת וקשטוה בבלית
לפני חכמים הין מהבבלית עליו לא אותה הלילה אחת אוב לא
חזק אצלי ואחת אוב לו חזור אצלי והיא ושב כיעקן שאחרית
הלבן והקבילה פני אותו האומן אחרו לו שוה לא לות ממני
שהבבלית לאיש הזה שלא הצדק בני שלח וקרא לו אוב לו מפני
מה לא עשית עם העשים הלא כדרך שבבל אדם עשין
עשים יפות הן לבבל אדם כאותך מי שבראו אותך הוא בראו
אותן אוב לו מה אעשה להם שלא ניתן בריות ובבלית
חזיר . ואל תתיירא על ר' עקיבה שהרי ר' לעזר מחל
שאל בתאותו יצר הרע שבאו לו שתי סיוטין
הלא מאחר שפחה לחזון ראל תלמידיך מה לו אני כבר
שהיה שמעתי לא צאי והנשאי לאיש אחרת אוב לו ר' כבר אחרת
לפניך הלא מאחר שפחה לחזון ראל תלמידיך מה לו אני כבר
זכריה נשל היתיבה בשוה וקדשה וכאשה . ר' אומרת כל

שמואל ואתה עתיד אתה חבירי והרע עמי כך יצר הרע אומר
לו מי עתיד יפול הוא שיאמר לא היה עמי חבירי לא ואמר
אלא שבשבו לפרנסתך נתמם אחד מהם משום לפטות אמיתת
העשיה אומר אמשול לך משל למה יצר הרע דומה לשני בני
אדם לבי יצר הרע ויצר הרע אינו דומה לא לשכיני
ואכואה אדם לבי יצר הרע ויצר הרע אינו דומה לא לשכיני
אלא מפרתחי הלב שיש בפתח חטאת רובץ. אוב לו אדם כשהוא
ניעור מושל בעריסה האיש הזה בקש להרגך רוצה היית
שיתלוש לו שערו תיעור שפשט ידו עד אבי גחש או עד נבי
עקרב ועקבהו אינו אדם לו לא יצר הרע שבאדם. הוי שהיה
עומד על פי הבאר או על שפת הנהר ועקל ואת לא אדם לו.
לא יצר הרע שבאדם לפי שיצר הרע שבאדם עומקו בבית
ראשו הא וראוה בעלי ושלה שרואין את הבאר וחוקרין לאחוריהן
לפי שאין יצר הרע בבהמה. ר׳ שמעון בן יוחי אומר אמשול
לך משל למה יצר הרע דומה לברזל שבתוך האור שכל זמן
שהוא בתוך האור עושין ממנו כל כלים שרוצה האדם כך יצר
הרע אין לו תקנה לא בדברי תורה שכל מי שיש שואלין האכולה
לתם ואם צריא השקהו מים ואומר כי נחלים אתה חוטה על האש
וגו׳. ושלם לך אל תקרי ושלם אלא ושלמיון לך. ר׳ יהודה
העשיר אומר אמשול לך משל למה יצר הרע דומה לשני בני
אדם שבבו לפרנסתך נתמם אחד מהם משום לפטות אמיתת
העשיה אומר אמשול לך משל למה יצר הרע דומה לשני בני
אדם לבי יצר הרע ויצר הרע אינו דומה לא לשכיני
ואכואה אדם לבי יצר הרע ויצר הרע אינו דומה לא לשכיני
אלא מפרתחי הלב שיש בפתח חטאת רובץ. אוב לו אדם כשהוא
ניעור מושל בעריסה האיש הזה בקש להרגך רוצה היית
שיתלוש לו שערו תיעור שפשט ידו עד אבי גחש או עד נבי
עקרב ועקבהו אינו אדם לו לא יצר הרע שבאדם. הוי שהיה
עומד על פי הבאר או על שפת הנהר ועקל ואת לא אדם לו.
לא יצר הרע שבאדם לפי שיצר הרע שבאדם עומקו בבית
ראשו הא וראוה בעלי ושלה שרואין את הבאר וחוקרין לאחוריהן
לפי שאין יצר הרע בבהמה. ר׳ שמעון בן יוחי אומר אמשול
לך משל למה יצר הרע דומה לברזל שבתוך האור שכל זמן
שהוא בתוך האור עושין ממנו כל כלים שרוצה האדם כך יצר
הרע אין לו תקנה לא בדברי תורה שכל מי שיש שואלין האכולה
לתם ואם צריא השקהו מים ואומר כי נחלים אתה חוטה על האש

ומוציאין את האדם מן העולם. כי בעת שיהיה האדם מתבונן
עצמו ואומר הבריות הללו כמה הן נאים וכמה הן מהוגנים
ואני אפר ואעפר הבא כך יאבד כל הגוף. ר׳ שמעון בן
יוחאי אומר מצינו שאין שכרן של מהין כפי הטרח אלא
משל למה הדבר דומה למלך שהיתה לו שדה חיטרית וקנאוהו
ממנו בני אדם בעשרת טורים בשנה אחת ועדרוה והשקוה
מים ולא הכעסו ממנה לא כור אחד שלמים כא המלך אף להם
מהו זה אחרון אחרון המלך אתה יודע בשדה זו שהחלתה לא
היו יוצאין ממנה פירות עקרוה וחפרוה והשקוה מים ולא
הכעסו ממנה לא כור חטים כך ישראל שעתידין עמוד לפני אביהן
שבשמים ואומר שלשלם אתה יודע בעצי הרע שעתה בני כי
יצר הרע שבאדם עומד עלינו להכעיסך. אבור כי פעם אחת
שהקדים רע מעשיו. הלכו כי פעם אחת. כל הזמנים
שהקדים רע מעשיו הרעים לא יחיה הזה העקרים
ואינם נצלים מעשיו הרעים לא יחיה הזה העקרים
כני חורין שאין משועבדין לאותן לא מושלים בעצם כעצם
והאותם והם מהם מספר כראש הרם כאיש כני עליה ואין מושלין.
ולהודיע שהקהיר בפוסר הזה לעתיד חיי העולם הבא והפושע בו
נשרך ואבד מן העולם הבא והם העקרים עבדים מסירי עצם
ועבדי האוותם. כי שהוא הפך בן חורין כשכה אי לך אדם שאתך
עבר ואתה כאן שפירשתי בפרשת אי לך אדם בחבריו העקרים

הרשע כשהוא לבדו ואומר הלא זה היא בבל אשר וגו׳
עד שיתעבד בני האדם ומשתוקקים מהם עד שיתרחקו
ועושים וכוונא בהם כמו שיתבדל במלאכת הקוחלות
שעורים וכשר שורים וכבשה וכשר חיות וכמו
הדברים המולידים אותה באותן מי שתרצה לאכול פת
החול בכלה מהה השחוה כאשר אפשר שיוכל מהמאכלת
ויאמר לאדם שיהיה כל ארץ ולפיכך שרך מחיי העולם הבא
צריכין בעלמו בשלו הכלה ואיך עכשו לעולם הזה אפשר על
ובחזוק לענייני הראשון ואם שונא את הבריות נצרך לעשות
מי ויתבע בעולם הזה ובבר בעולם הבריות בפרוזות הנפש
ואפשר ויתייהו הנביא מאותיות שיש ויעשה לעשות אם כן בלבד
ולעולם מתעשיהם ויאבד עמם ראו מה שעשה ונשבע כן בכבד
אל ביך הרע ונחמו מאחרי זו אותו העת חייב להפרד כדי שלא
אחורה לא אם כן נפסדו אנשי זמנו כן הוא הטובה ונטוע
שכל אחד מהם ייעד את חבירו והתגדלו ממנו והתיחדו לבדו רעה
בדמות הנפש שבחברת האדם עם מיני והדבקות עובה אחוה
הצריך להם בעצמו בקולי הבכה ובצער גדול וכבר יודע בעם
ונחפצנו אינן נעשים על ידיהם ונאצטר לעשות כל הדברים
שונאים אותו ומבקשים אותו לרעתו ומתעצלים להמיתו וחפץ
לן הבריות ושונא אותם ואינו רוצה להתחבר עמהם הבריות

עליו הקבה ממנו וגרדו מהישוב אל המדברות ועם חיות בית
מדוייה כמו שנתבאר שמעתא מזה הספור שנ דברים שהעידו
להגיל כאות שהוא מצוי ממון עצמו כצר כאה סיבתו
אותו כאות ומאוב ואם יש בידו להגיל לן המיבוד חייב
רוצה לבזות עצמו. ולכבדו ועזוה בבאן על ממון חבירו שיהא
האדם בבטוח חבירו ואל ישתבל לאותה בבזיונו כמו שאינו
חביבך חביב עלך כשלך ואל פי הזהיר בראשונה להזהר
לאו אע ניין לפרש ממך. מתני׳ ר׳ יוסי אומר יהי ממון
חבירך כמו ממך ואם לאו מי אתה אוהבו אע נאמן לשלם שכר ואם
עמך כמוך ואם לאו מי אתה אוהבו אע נאמן לשלם שכר ואם
והמסורות וכן הוא אומר ואהבת לרעך כמוך בעשה מעשה
לא אוהב את עמי הארץ ואשנא את המיעין והמשומדים
את תלמידי חכמים אוהב תלמידי חכמים ואשנא עמי הארץ
בריות טבעי מלמד שלא יהבוין אדם לנזק אוהב החכמים ואוהב
צריך להזהר בזה המנסר הבה. ובאמת לך נתן אסף שנאת
כמילתך הוא אומרם וזוהר מפני כל ומפני מה שאמרת
על בוריין ולא יבוים על אמיתתם לא כל מה שאמרין מהדברים
המאורע שמפסיד לשהו ומחשיך אור שלא ולא יודע הדברים
לו׳ החוק ושונא הדברים שמאוקמתם יחלם אפל ומתרחק מזה
ללמוד כדי שלא ומגיע זה החלן ומגיע מהדברים המביאין אותו
מבע אדם רעה חולה אהבה על האדם ושמלאכת הרפואה מצוה
מדוייה כמו שנתבאר שמעתא מזה הספור שנ דברים שהעידו
עליו הקבה ממנו וגרדו מהישוב אל המדברות ועם חיות בית

מטוכפך בים ותובעת בהה לעקה נפלה בחציו ובינו להפילך
מצילך ויראה אותן באות שהם מאוהב ומצילך בכל דבר שהוא
יכול להצילך בלתי שלבבך לא ישים בין מאוהב ומאין חביבה
שום הפרש. והאמת לו יהי כאשר יהי מאוהן חביבך חביב עליך
כשלך כשם שאתה רואה את מאוהב כך יהי רואה מאוהן חביבה
ובשם שאין אתה חוצה להוציא שם רע על מאוהב כך אל יהי
מוציא שם רע על מאוהן חביבה כלום אם היה מקום שלחביבה
יפה ופיהוהו ובפיון ופיס ישבחם לעקה ואם שאלת אדם עבי
נפשי חבורו ואם רעים לא יאמר לו שהם רעים אלא יאמר לו איני
יודע. לא יהי מאוהן חביבך עליך כשלך כיצד כשיאמר שאדם בר
עבדה אצלך ואיה לך שנה לי אם יש ביניך לשעות שנה לו ואם
לאו פטרהו מיד ואל תסבול מאוהב את כל מאוהב שר את
תאהב לעצמך לך ושוב. פיס. התקן עצמך לאהוב תהיה
שאיפה יהושה לך אבל מהפחד לך מאד היטב פי זה האוסף
עד שתדעתין לעצמך לעשות אותם ואל תאמין חבריה
הרוח שנאמר אדם בעת היולדו בטבעו בעל מעשים
טובים ושרים או בעל מעשים רעים ושקשים כאות שלא
ואצא בטבעו בעל מלאכה מהמלאכות הנעשות בידים וברגלים
האדם. כיצד לא יצא שטבעו בלא לאהוב לא חוש ולא פונה
לא אוהב ולא שופט לא יודע וכן כל הנמצאות על ידי אדם
מכוון באמצע ראוי מאחבב קצוות בשוה שהחום והקור
והם הצדה. הראשון המשובח שאין למעלה ממנו

עד שיבלים אכל אישר שיהיה טבעו מולבו מוכן לעשות
מעשה יושר יותר מהעשה הרע מן ההפך ויהיה עוה לו ת
המעשה ההוא יותר מחלופו וכשהוא עושה חילופו רוצה
לוך חלוף מה שטבעו עושה אותו בצער וכקושי כיצד
יהיה טבעו אכן העבודות לאותן הארבעה שנמצאו מהם
כאן שאנו מדברים אחרון בהרוב נעשה אל קצת היבשות
וטבעו מוחו במעט רטיבות נעשה לקצת היבשות יותר
האדם מהחר לשמוע וקשה לאבר ויכון העבריים הרחוקים
כאלף עשיבי החכמה מהעתיקה בעשובן יותר מאלם
שטיבעו ומיוחס לאותן הקר והרטוב שולט בו ואותן רט
רטוב זה האדם חלף הראשון קשה לשמוע ומהחר לאבר
ואינו מכון לא בקושי ובצער זה האדם הראשון אם הלך
אצל החכמים למוד ולמדת ולהבין ותתעצל הרי הוא
כסיל ובער חשוב כבהמה ואפלו שהוא מוכן בטבעו לו
למדת חכמה ודעת בנה ולא בקושי. והשני אם הלך אצל
החכמים ולמד והבין ואפלו שטבעו קשה לשמוע ואינו
נוחר לא בצער הרי הוא חכם ובעל השלמות והוא הקיץ
למלאכות העשות בידי אדם וכן שאר מיני התערובות
והם הצדה. הראשון המשובח שאין למעלה ממנו

או שנוא מצוה במעשיו או מפסיד נמצא אדם נ ואומנו לקנה
צניע או שר או שקר או חלש או ערום או עשיר או לא אהוב
באותה שעה היא השאלה המסבבת להיות היועץ החכם או סכל
וצריכות מחשב אחרי וצורת הכוכבים השבעה במקומותם במולדות
והמכלות שיאומרים החוקים בכוכבים שיקבל האדם השאלה
כעת ההיא מהקרוא חקים ומשפטים ואל תשים את לבך לדברי
הטפשות הנקרא שאין בהם יכולת ולא יצא מהם תועלת
כלל ואין ראוי לשום חכם שיעשה בהם מעשה ולא יאמין
בהם ולא יחשוב בהם כלל כי הם מעשי הבל ושקר ואין
בהם ממש ולא יועיל לאדם ולא יזיק ואין ראוי לשום חכם
שיעשה בהם מעשה ולא יאמין בהם ולא יחשוב בהם כלל כי
הם מעשי הבל ושקר ואין בהם ממש ולא יועיל לאדם ולא יזיק
ואין ראוי לשום חכם שיעשה בהם מעשה ולא יאמין בהם
ולא יחשוב בהם כלל כי הם מעשי הבל ושקר ואין בהם ממש
ולא יועיל לאדם ולא יזיק ואין ראוי לשום חכם שיעשה בהם
מעשה ולא יאמין בהם ולא יחשוב בהם כלל כי הם מעשי הבל
ושקר ואין בהם ממש ולא יועיל לאדם ולא יזיק ואין ראוי
לשום חכם שיעשה בהם מעשה ולא יאמין בהם ולא יחשוב
בהם כלל כי הם מעשי הבל ושקר ואין בהם ממש ולא יועיל
לאדם ולא יזיק ואין ראוי לשום חכם שיעשה בהם מעשה
ולא יאמין בהם ולא יחשוב בהם כלל כי הם מעשי הבל ושקר
ואין בהם ממש ולא יועיל לאדם ולא יזיק ואין ראוי לשום
חכם שיעשה בהם מעשה ולא יאמין בהם ולא יחשוב בהם
כלל כי הם מעשי הבל ושקר ואין בהם ממש ולא יועיל לאדם
ולא יזיק ואין ראוי לשום חכם שיעשה בהם מעשה ולא

שכר שנותנין לו על המצות שעשה וכיוצא העבירות שעושין
אותו עליהן מיום היו אמות ולא משקפני צלם ט זה ההורג את
העומד אם אנוס הוא להרוג את ההרוג הזה ולבטל את העת
שהוא ואין כאן רצה להרוג או שלא לבטל לא היה יכול לעשות
הורג ובטל בעל כרחו לזה נמשכין מחין על אותן העבירות
והיו כל הדברים המכוונין בני אדם והמשתדרין ביניהן הם
הכתוב מקנה החורב בנוס והקרח פלגה והמחסה והמשתו
מקרם ומחטר והכנה הכלים לשבון בקרה מקנה הצבה ומה
ומאכלות להבראם אל המינורות בקין ובחוח לחיות השמים
והכנת מיני הרפואות מקנה המיזורות והכיון החומה והמגלות
והצבת לנעים וברית והכנת מיני שלחים מהחרבות והרחיים
והקשתות והמגינים מקנה המלחמה ושאר מיני ההכנות אין
כהם דופי שאם מקנו נחיות אוכל שלא הכין מכל אולם
ההכנות כלום לא היה מפחיד ולא מתורא שהאלהים שומר עמהם
ומצילן מכל רבר רע. ואם מקנו נחיות אוכל אפי הכין כל
זו ההכנות ושתתיר בכל משתיר לא נצל מהם שנאזר עלנו
באזל העזה וכל אילן הדברים הסובר אותם מפחיש ביני וכתורת
והוסם מאלו התושיה ומאלה אשיותה ומשקר בשיח ובחליה
ובדעת ובחכמה. והאמת אשר אין דופי והאשיות אשר
חכמה עליהן כי כשלו האדם בניהו לא בדשות קונהו כדכתיב

אדם והם בשתי כחות הנפש כח התאבון וכח הרגש מסייעת
ואם לשכות משובת רשותו בניהו ובחסך נפשו אין עליהם כל
עונש ולא תשערותיו ושכחותיהם כלם בניהו אם רצה לעיל מתעשב
לשעתו ולא תשערותיו ושכחותיהם כלם בניהו אם רצה לעיל מתעשב
אשר נעשו תחת השמש עליהי כי אדם מהדברים הנעשים
לשעתו ולא תשערותיו ושכחותיהם כלם בניהו אם רצה לעיל מתעשב
צויתיו אני משלם לכם בשכר כך וכך וצוינו למאוד הלמד
שמאוד ושמות כרכתי ולמדתים אותם. וכתי ולמדתם אותם את
בניכם. וכתי ושמחתם בשמותם. ואם נצטוינו בדומה להשמר
מן המכשולות והנזק המשחרות שלעולם הזה ושלעולם הבא
שלעולם הזה כתי ועשית משקה לגגך. ואם צוינו להנזק שש
עני מקנו כני להעלם את הדומה ואם אתה בן יחות בחלחרת.
והמכשולות שלעולם הבא כתי השמר לך ושמור נפשך. והדומה מלן
מקראות בתורה והדברי הנביאים נמלא על זה הדרך ואם רצותה
לדעת כל הכל בניי שמים חוץ מיראת שמים. וכבר פירשנו בהפרוש
המשנה בא אמרנו כי כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא ובשעון הקודש שאני עתה
עסקי לתת התורה פרשתי זה העניין בראיות הרבה מדברי
תורה ומדברי נביאים ומדברי חכמינו ומדברי חכמי יון שהסכמו
כעתם לדעתנו כזה העניין אחבוש ט כל המעשים
אשר נעשו תחת השמש עליהי כי אדם מהדברים הנעשים
לשעתו ולא תשערותיו ושכחותיהם כלם בניהו אם רצה לעיל מתעשב
צויתיו אני משלם לכם בשכר כך וכך וצוינו למאוד הלמד
שמאוד ושמות כרכתי ולמדתים אותם. וכתי ולמדתם אותם את
בניכם. וכתי ושמחתם בשמותם. ואם נצטוינו בדומה להשמר
מן המכשולות והנזק המשחרות שלעולם הזה ושלעולם הבא
שלעולם הזה כתי ועשית משקה לגגך. ואם צוינו להנזק שש
עני מקנו כני להעלם את הדומה ואם אתה בן יחות בחלחרת.
והמכשולות שלעולם הבא כתי השמר לך ושמור נפשך. והדומה מלן
מקראות בתורה והדברי הנביאים נמלא על זה הדרך ואם רצותה
לדעת כל הכל בניי שמים חוץ מיראת שמים. וכבר פירשנו בהפרוש
המשנה בא אמרנו כי כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא ובשעון הקודש שאני עתה
עסקי לתת התורה פרשתי זה העניין בראיות הרבה מדברי
תורה ומדברי נביאים ומדברי חכמינו ומדברי חכמי יון שהסכמו
כעתם לדעתנו כזה העניין אחבוש ט כל המעשים

והמחה וכובד אותם בכבודות החכמה ומחכמתם בחכש התבונה
ומיומנות מחלוני הם סתרי התשובה אשפם בעזרון ושחקם באזון
מי יבר על חטאיו · מיד היה יפתח ובינתו יפתחנו אם רצה
מאדם תשוב כהן והיית לבבי אפי עליון לא תצא הרעה והטוב
בלבד הרעות שלהן העבירות והטוב המצות לא אמלך עליהם
לעשותן אלא אם כן רצון בוראך בזולך לעשות אי זה מהם שתרצה
בכך בהחלט להיות ראה עתה לפניך ואתן שהן בידו וברשותו
וברצונו הם נעשים אם נעשה התשובה צריך שתהא כהם
שתכוין אותו אל ההצלחה השלמה והמעלה הרמה והקיימת
לעולמי עד · ואם עשה העבירות צריך להתוודות על חטאיו
ולהתאבל על פשעיו שהרי נפשו בצליה ואבדה ותרחה
מחיי השלם ולא נתן לעשות כן והייתי כבר מה יתאונן
אדם חי גבר על חטאיו · מיד היה החולי ובינתו יפתחנו אם רצה
בריך אלם איהם רעוא ולא נבראו על חסתא בכל הדברים
העתידים להיות כאן ויהיה התשם ועציהתא ולא לא יהיה אחר
ואין בכל דברים ההוים בשלם התחת השמש הכל בידי שמים
מלבד יראת אלהים התשובה והטוב. כלומר הרעות שלהן העבירות והטוב המצות לא אמלך עליהם
לעשותן אלא אם כן רצון בוראך בזולך לעשות אי זה מהם שתרצה
בכך בהחלט להיות ראה עתה לפניך ואתן שהן בידו וברשותו
וברצונו הם נעשים אם נעשה התשובה צריך שתהא כהם
שתכוין אותו אל ההצלחה השלמה והמעלה הרמה והקיימת
לעולמי עד · ואם עשה העבירות צריך להתוודות על חטאיו
ולהתאבל על פשעיו שהרי נפשו בצליה ואבדה ותרחה
מחיי השלם ולא נתן לעשות כן והייתי כבר מה יתאונן
אדם חי גבר על חטאיו · מיד היה החולי ובינתו יפתחנו אם רצה
מי יבר על חטאיו · מיד היה יפתח ובינתו יפתחנו אם רצה
מאדם תשוב כהן והיית לבבי אפי עליון לא תצא הרעה והטוב
בלבד הרעות שלהן העבירות והטוב המצות לא אמלך עליהם
לעשותן אלא אם כן רצון בוראך בזולך לעשות אי זה מהם שתרצה
בכך בהחלט להיות ראה עתה לפניך ואתן שהן בידו וברשותו
וברצונו הם נעשים אם נעשה התשובה צריך שתהא כהם
שתכוין אותו אל ההצלחה השלמה והמעלה הרמה והקיימת
לעולמי עד · ואם עשה העבירות צריך להתוודות על חטאיו
ולהתאבל על פשעיו שהרי נפשו בצליה ואבדה ותרחה
מחיי השלם ולא נתן לעשות כן והייתי כבר מה יתאונן
אדם חי גבר על חטאיו · מיד היה החולי ובינתו יפתחנו אם רצה
בריך אלם איהם רעוא ולא נבראו על חסתא בכל הדברים
העתידים להיות כאן ויהיה התשם ועציהתא ולא לא יהיה אחר
ואין בכל דברים ההוים בשלם התחת השמש הכל בידי שמים
מלבד יראת אלהים התשובה והטוב.

השגיון טעה בעל העיון מבאי הראיות לחזק זה ישמעאלים
וכתבוע הוא ואש שלון למעלה ארץ ומים יורדין למטה ובזה
מתבאר לא בשר הבריאה ששם טבע כל אחד בפני עצמו
למעלה בחפצו ורצונו אותו מחובתן כל אחד ואחד
בטבעו ולא שהקב"ה חפץ בזה המקצת עבשיו מהאש
למעלה בחפצו ורצונו שברא אותו מחובתן כל אחד ואחד
זה מקצתן למטה ועלה מקצתן זה הארץ למטה
ומהן כבדין למטה כל אחד מהם בטבעו מהן קלין
יורד לא מפני שברא כל אחד מהם בטבעו ולא שלא
האש למעלה אין האויר שם טבעו הפלך בעצמו ולא שלא
מעלה הרוח שם טבעו קלות זה למעלה מזה
הארץ וכדור הרוח שם טבעו קלות וקלותו זה למעלה מזה
האש למעלה אין האויר שם טבעו הפלך בעצמו ולא שלא
יורד לא מפני שברא כל אחד מהם בטבעו מהן קלין
ומהן כבדין למטה כל אחד מהם בטבעו ולא שלא
מעלה מקצתן זה הארץ למטה ועלה מקצתן זה
האש למעלה בחפצו ורצונו שברא אותו מחובתן כל אחד
בטבעו ולא שהקב"ה חפץ בזה המקצת עבשיו מהאש
למעלה בחפצו ורצונו שברא אותו מחובתן כל אחד ואחד
זה מקצתן למטה ועלה מקצתן זה הארץ למטה
ומהן כבדין למטה כל אחד מהם בטבעו מהן קלין
יורד לא מפני שברא כל אחד מהם בטבעו ולא שלא
האש למעלה אין האויר שם טבעו הפלך בעצמו ולא שלא
מעלה הרוח שם טבעו קלות זה למעלה מזה
הארץ וכדור הרוח שם טבעו קלות וקלותו זה למעלה מזה
ששם טבעו הארץ כבדה ושם טבעו המים כבדין כן לפיכך
יורד שמקומו המים ועל כאשפורן ובחפץ האדם שם בידו
הוצא חלק ממקומו ויצא אותו החלק ממקומו כפי כח
הזורק ואחר שנשלם הכח שב למקומו ובטבע כדור
מה שהעלה ממנו ולא שלא יכלו לא מפני שברא אותו
השגיון טעה בעל העיון מבאי הראיות לחזק זה ישמעאלים
וכתבוע הוא ואש שלון למעלה ארץ ומים יורדין למטה ובזה
מתבאר לא בשר הבריאה ששם טבע כל אחד בפני עצמו
למעלה בחפצו ורצונו אותו מחובתן כל אחד ואחד
זה מקצתן למטה ועלה מקצתן זה הארץ למטה
ומהן כבדין למטה כל אחד מהם בטבעו מהן קלין
יורד לא מפני שברא כל אחד מהם בטבעו ולא שלא
האש למעלה אין האויר שם טבעו הפלך בעצמו ולא שלא
מעלה הרוח שם טבעו קלות זה למעלה מזה
הארץ וכדור הרוח שם טבעו קלות וקלותו זה למעלה מזה
ששם טבעו הארץ כבדה ושם טבעו המים כבדין כן לפיכך
יורד שמקומו המים ועל כאשפורן ובחפץ האדם שם בידו
הוצא חלק ממקומו ויצא אותו החלק ממקומו כפי כח
הזורק ואחר שנשלם הכח שב למקומו ובטבע כדור
מה שהעלה ממנו ולא שלא יכלו לא מפני שברא אותו

ויקורין להם הישמעלים לא מתבלבלין שסוברין שהקבה חפצו בכל
מצוי ומצוי להמצואים מתחדש בכל עת ושת כפי חפצו
ואם רוצה הוא עבשיו שלא השרוף האש אינה שורפת והמים
אם לא רצה עבשיו שיהיו אינם מכוונים וכן הלחם אם רצה עבשיו
איני משביע את האדם והחרב אינו כורת עבשיו וכן שאר
החקרים שמלמדים כאן המושם מתחדשות בכל שעה ושעה
כפי חפצו ורצונו וזו הסברא אשר בזו אין לה סוברות לעמוד
עליהם והקיר אשר שתו הבל שתו אותו כי הם מבחשים ראיית
העין ושאר הרגשים ומקבל משיג הכין הם סוברים שהחפץ
היה בששת הבריאה בששת הימים ומצואים כלם מהנבראים
מהלבם על פי טבעם ומנהגם אשר ברא בהן בוראם מיום
הבראם ועד שתה וזהו שאמר עליה מה שהיה הוא שיהיה
ואשר להיות כבר היה ואין כל חדש תחת השמש. העולם הולך
כמנהגו ואמתלה להכי אמרתי זלז שכל המופתים שהיו
ושאת מחכים להיות מימה שהבטוחים הנבראים עליהם שלא
שיתחדשו בעולם נשלם חפץ הקבה להיותם בששת ימי
בראשית ונתן בטבע הנבראים שיתחדש בהם אותו הדבר
החדש באותן הזמן שרצה מחדשו בו כתקיעת ים סוף על ידי
משה באותן הזמן ועמידת גלגל חמה וגבעה ליהושע ולא
עלתה. ועמידת מי הירדן באותן הזמן והחזרת צל

כאחר אחרון. וכי מן המוכרח יחזקאל בשלמ מיושב לאידך
לעשותם. ועל זה העניין נאמר בכורות להיות הן האדם הוא
עשה שהמים קודמו ושבתו ועדו ואחו בזמן אחד לא מחוץ שהם
אלא משששת ימי בראשית נבראו ולפיכך אמרו חכמינו זלז עשרה
דברים נבחנו בין השמשות ואלו הן העשרה בשבר זוקא לאכל
חלושין שנראה אוכלין ושלה בדעתינו שהם חדשים. ואה שאה
עשה כמו שאה הכתוב ואפה עשר נשים ואה. והחזיקו עשה
אנשים. זה עשר פעמים הבלמוני. ויש מי שסובר שעשרה
בתאן לוקא וסברה לאו לוקא והיכה מהם בעשרים ואכבעה
שמיושן פעמים הרבה. וכן אמרו חכמינו זלז דברים הרבה נבראו
בין השמשות ואעפ שלא הזכיר מהן לא עשרה הרי אלו עשרה
מפרשין אותן בתקומו ואבא ושיור וכן את סוברין שזה שאה
שאמרנו קורת האדם וישיבתו בחפץ הקבה יתי על כך זה אינו
מפרשין אותם ששם בטבעם נוטה בעת הבראו לקום ולעשה
ולעד ולעולם לא שקיימת ראוין עבשיו וישיבותו ועתו ועדו
מחפץ הבורא יתי כפי מה שפרשנו למעלה לא החפץ ששת
הבריאה היה וכאו ששם בטבעם להיות מהלך על שתי רגלים
פעל אנכיות רחב דברים ואחל שוחק כך חפצו הראשון
להיות קומו ושבתו ועדו ואחו בזמן אין אותם לא מחוץ שהם
לעשותם. ועל זה העניין נאמר בכורות להיות הן האדם הוא

טב וכיש. כלומר מן האדם יחידי בעולם לא נמצא בבעלי העשיה
כאותן יודע הטובות והרעות עשה מה שרוצה מהם ואין לך אומה
עליהם שאונסו לעשות או שלא לעשות ולפי שנמצא בי האדם
מוכן לזה הכה נתחייב בהלמוד כדי להוציא מה שהיה בכח אל
הפועל ולפיכך נאמר לא עשה כך וכך ולא תעשה כך וכך ואם
עשית כך וכך משלמים לך שכר ואם עשית כך וכך נפרעין ממך
וזה משפט אמת וצדק ונתחייב האדם להתנהג עצמו
בעשות מעשה הישר עד שיקבענו בטבעו ושוב מידבי הרשע
ולא יאמר מה איכפת לי איני יכול לשוב מעליהם לפי שנקבעו
בטבעו לפי שהם מקנה איפשר להשתנות ואפשר לאדם הטוב
לשוב אל דרך הרע ולאדם רשע לעשות בדרך הטובה והכתוב
בידי אדם פסוקים שעלה בדעת בראשונה שיראה מהם
שהלך יתע על אחד לעבוד עבודה כוכבים ועבדם ועבדן
אותם ל מאות שנה . שיראה מזה הפסוק שנתן עבודה
כוכבים לעובדיהן ולמה נקרא מהן אל הפירוש איני נכון
ואיני כמו שעלה בדעתך ולא כך הוא הפירוש והכין הוא
הפירוש יודע אני שמעתים משעבדין אותן ובאו אחר הדור
שיהיה לעתיד יש מהן צדיקים ויש מהם רשעים ולא משום
היראה הזו שנתן על אותן הצדיק ועל אותן רשע להיות רשע
לפי שכבר הושם בטבעם מעבר הבראם עשות הטוב או

הרע והושם רשותם בידם והצדיק לא היה רצוני להיות רשע
היה יכול והרשע לא רצה להיות צדיק היה יכול ויש לאיזו ולאו
המצוים לא נא רצו לשעבד בישראל הרשות בידם ולא אשתם
לכך לעשותם לזה מה שעשו שעבדו בהן לפיכך נפרע ממן על
שחשבו אותן . וכן פי זה הפסוק שאף הוא שוכב עם אבותיהן וקם
ואחר יודע את מהם שהם עתים מזכך העובה אל זכך הרעה
ובוחנים כה אחת להם לעשות לפי הרע ואחר שפופם להפיע
עליהם לכך וחרה אפי ואחר והיה לאכול . ומין כאה הפרש וכן מה
שאחר בהוה קובח להם יחרם והעושין כלם שנאמרו בהוה
נשוע עובדי עבודה מחלל שבתות וכועל עריות והוצץ עד
עבודה בחנק ובשריפה והסקילה ובהרג לפי שרשותם בידם ושבו
על הא צות לפיכך אין אחר עליהם לעשות כמיני העושין האפו
המפורשין בהוה לכך . ומשלם לשנאיו אל פניו . וכאן הפרש
החוטאת היא האחת . וזה שאחר וחשקתי אחר לב פרעה וש לנו
להקשות ממנו על העקר שאמרנו שהכל בידי שמים חוץ
מיראת שמים היאך מחזק את לבו שלא ישלח את ישראל
וחוזר ונקשה ממנו על שלא שלחם . וכן בסיחון שכולא אמר
סיחון ואחר כי הקשה ה אלהיך את רוחו וכן נאמר בשבעה עממין
כי מאת יי היתה לחזק את לבם שלא ישמעו לכרו וחזר ונקשה
מהם ונאה יש בידם לעשות וחלה לא מרשע ושלי מעשה.

והדי קושיין גדופתה היאך אומם על העבירה ועברין מהאומם
עליה מחרי כן וזה איש דין אמת. ופירוש קו הקושיא הוא מה
שאנו אומרים בהקדמה חוקר לב ובוחן כליות ודעת העבירות
והם מעלות קו למעלה ואז ועשייתן כפי אותן המעלות וז
מהן מי שעושה אותן בעולם הזה ויש מהם שיוצא שלם מזה
העולם בלא עונש ועשו בעולם הבא ויש מהם מי שעונשו בגלגל
בעולם הזה ובבא ואשר נענש עליהן בעולם הזה נתלקו
העונשים לתקסי הרפה ויש מהן בחיזון כאיל רבים יש שעונשין
אותו בחיזוק כאות יהושפט ויש מהם שעונשין אותו בחבר
מאבריו כשמשון וצדקיהו בעיניהם ואסא ברגליו ויש שעל
שעונשין אותו בחפץ כלי כאיל עזיהו שנצטרע ויש ששונין
אותו בנפשו באות אבשלם ועמשא ויואב והנהרגים בידי
אדם ויש מהם על ידי שמים כאן נפול אש מן השמים כאי
שאירע לנדב ואביהוא ושרפתן ושובעים או בנהר ואין אנו
יודעים למה חיבתם חכמתו יתי שצר צורות זה השונא ולא עש
אותם על דרך אחר טוב שאין אנו יודעין חכמתו שצר צורות זה
המין בזו העורה ולא יצור אותו בצורה אחרת וכלל הדברים
שכל דברי אותה עקש נפתל ועקש נפיך מן הרשע כפי
רשעתו ומשלם שכר לצדיקו ועל זה הדרך אשר
אומרין כי הרשע והחטאים שעשו האבות ליתיב

פרעונות והאחרונות משפחות את הראשונות מכל הרוב
ולא תאמן שמועה אלו ותניהו את מן ה אין עקרע מכם אחר
אומות ותשמעו מצות ה' הצבאות מן הקדמונות ואם תראה
אותם ותשמעו מצות ה' הצבאות מן הקדמונות ואם תראה
ותשלמו
פרי להמרע מהן על רשעם הרב ועל זכותם הגדול על ישראל
שלא עשו תשובה. ומשלחים אותם לגרסם ולא יחזקו בהם
השפטים והתוכעות כדי רשעתם עליהם לא מצד מהם דרכי
התשובה להקם מהם ולהיבות אותותינו ומופתינו בהם לקיים
מאמרו שהכתוב לאברהם אבינו שאמר ואם את הגוי אשר
כפי מעשיהם הרעים מזה כנגד מזה הם שקצין ונקיין
בים הטביע הקב"ה אותם בים. וכן את אוב בסיחון ובשבעה
אומות על זה הדרך שומתיהם רבו עד מאד עלה באשר
נפגו שיאבדם בעולם הזה ולא יהא להם חלק לעולם הבא
וכן כל הפסוקים שהוצאנו כולו על זה הדרך הם מתפרשין
וזה שהביא משה רבינו מיהו הוכיח פעם אחרים
כמה פעמים והוא חזק את לבו שלא לשלחם ואמנם שלא
לעשות תשובה ומפרע מיעט לעצור בהשובתם להאותם
חזק יד הכותה יתי שהודיעם שהזכרים הם בראשות האדם
ואותן הנשות כשל מהם וכה אחד להם אם תאבו ותשלחו
אותם ותשמעו מצות ה' הצבאות מן הקדמונות ואם תראה
ולא תאמן לשמועה אלו ותניהו את מן ה אין עקרע מכם אחר

משפטם ממש ובקרא ממש על אזהרותיכם ועוד אמר הנביא
ה׳ . ואם הוא כדבריכם שהטוב טוב הוא בעיני האל לא לקח
האיש מחרפים אותם ואומרים להם כל עשה רע טוב בעיני
בתורתך ויסתלק הענל השם וכן אמרו ההולכים בתורת ה׳
מאחר אות כדבה השלך בהם הזה ואם והיה אם להתחזק
ולשנות כדי להכזיב הנביא שהבטיחו שלא ישלחו ויצדיקו עליהם
את הדין וזה הדבר אות ומופת הגדול מהאותות והמופתים
שנעשו על ידי משה רבינו עליהם כאלו עושה כדבה והמצא
ספר שמי בכל הארץ . שאע פנים הן הרשעים במנעד מהם
הדרך שבדמם לעשות אותה להוסיף על הטאתם פשע ואבדן
מן העולם . וזה שאם ושעיה הנביא עליה התעניע ה׳ מדרכיך
ואם איע מזה העניין וכמה פ׳ אם הכביך עליע עול שעבוד
האומות והמסרע בדמיהם ותחיבע בדמיהם והדרשע מהסת
מהסתפח בשלמעע ושע ויתעבו רובע מדרך האמת ויסורו
בהתם מעשותיהם בראותם שנבזבה תוחלתם ואבה הקוותם
וראיין התכריס הלו אם נאמת להם נסור מדרך החיים נדרך
שאול מטה למר זה העניין מאמר הכתוב עליו שב ואמרו כל
האיש ואם אבלתי יבלה ה׳ ואם . שוב למען עבדיך שבטי
נחלתך ויסתלק חנעל השם וכן אמרו ההולכים בתורת ה׳ הוא
האיש מחרפים אותם ואומרים להם כל עשה רע טוב בעיני
בתורתך נו . ומפני לו העקרים שפרשנו כלו הראיות הברורות
צריך האדם לחזות עצמו לשבת בדרך הישרה והטובה שאינע
מחזק מי שיודיעך כן לא מעצמו ולפיכך אם אין אנו מי
נ . ונשאר נע מזה העניין לפרש להם היאך יודעת הקבה

ג שוא

על הנאמרים מפני טובך השמיד ועוצם הצרות אמרתם שהוא
עבוד להים כי שמרע משמרתו ואם . ועתה אע מאשריים זדים
ואם לא הדברים אתם אומרים וכאלה רבות רעות והקבה אהב
אתכם חסד ורחמים ועושה עמכם טובה באחרונה והייטב דבית
ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע ובין עובד להים לאשר לא עבדו .
כבר נתבדשו לו העבריים פי׳ מבואר בדבריו שהוא
שהמצות והעבודות והתשובה בזד אדם לעשות או זה מהם
שירצה אם רצה לשבת בדרך הטובה והישרה בדמיו ית והקבה
מצליח במעשיו ומסייעו והייע לאמור רבין קל בא ליטהר
מסייעין אותו ואהו הסיוע שמאיר עיניו עד שידע האמת
ואם יש בה טובה כדבר אחרו אמרו יכ ראה נתתי לפניך ואם
ובחרת בחיים למען החיה אתה וזרעך כלומר אעפ שעתה לפניך
לפניך שתי דרכים לשבת באי מן מהם שתעשה והרשות בידך
הדיע נתן לך עצה טובה קבל אותה והלך בדרך הטובה שסופה
להוושך החיים . וכן אם רצה לשבת בדרך רע וחונף ורשע
הרשות בידו ואין מונעלן ואהו שאמרו רבותינו קל בא ליטמא
פותחין לו . ומפני לו העקרים שפרשנו כלו הראיות הברורות
צריך האדם לחזות עצמו לשבת בדרך הישרה והטובה שאינלן
מחזק מי שיודיעך כן לא מעצמו ולפיכך אם אין אנו מי

האיפשר להיות יהיו או לא יהיו לפי שהדברים שהלקוח נשנה מיניס
הראשון לדברים שהם בעלי הכתר והם הדברים שמצאותה בזיהה
שיהיו או נעדרים ואינם . והשני מאפשרים מאפשר שיהיו וכי
ומאפשר שלא יהיו . והלק הראשון נשנה הלקוח , החלק הראשון
הם הדברים המצויים עתה או נעדרים עתה , ימצאו על כל
פנים . והחלק השני לדברים מצואים בעל כתיבה או נעדרים
בעל כתיבה מצואים בזמן שם מצויים אבל לא כל זמן ונעדרים
בעת שהם נעדרים אבל לא בכל זמן ובעתיד שיהיו
ואפשר שלא יהיו לא יתכן לנו לעמוד עליהם היהיו או לא יהיו
מפני שהם דברים אפשריים לעתיד ולא נדע אולם הדברים על
כוריין בוראי ואין דעתינו יכולה להשיג אותתן הן
בטבעם לא יתכן להם שיודעו בוראי ובעת המצאם עכשיו ,
אי אפשר עמידע על כוריין ואותתן אל נבון ולא נשאר לנו
כהם ספק . אבל החלק הראשון אינו כן לא הנמצאים נמצאים
בכל עת וזמן אין עתיד התואר מהתואר בו . כיצד אדם החי
יש נשמה רוח חיים באפיו ויש לו כח חמשת הרגשים וכח
התאכלן והתאוה וכח המידע מדבר רחב הדעת מהלך על
שתים , יש כוחי לשחק פרה וכבה עושה מלאכות כל אלו הדברים
הם בעלי חיים ואינם . והשני מאפשרים מאפשר שיהיו וכי
שיהיו או נעדרים ואינם . והשני מאפשרים מאפשר שיהיו וכי
ומאפשר שלא יהיו , והלק הראשון נשנה הלקוח , החלק הראשון
הם הדברים המצויים עתה או נעדרים עתה , ימצאו על כל
פנים . והחלק השני לדברים מצואים בעל כתיבה או נעדרים
בעל כתיבה מצואים בזמן שם מצויים אבל לא כל זמן ונעדרים
בעת שהם נעדרים אבל לא בכל זמן ובעתיד שיהיו
ואפשר שלא יהיו לא יתכן לנו לעמוד עליהם היהיו או לא יהיו
מפני שהם דברים אפשריים לעתיד ולא נדע אולם הדברים על
כוריין בוראי ואין דעתינו יכולה להשיג אותתן הן
בטבעם לא יתכן להם שיודעו בוראי ובעת המצאם עכשיו ,
אי אפשר עמידע על כוריין ואותתן אל נבון ולא נשאר לנו
כהם ספק . אבל החלק הראשון אינו כן לא הנמצאים נמצאים
בכל עת וזמן אין עתיד התואר מהתואר בו . כיצד אדם החי
יש נשמה רוח חיים באפיו ויש לו כח חמשת הרגשים וכח
התאכלן והתאוה וכח המידע מדבר רחב הדעת מהלך על
שתים , יש כוחי לשחק פרה וכבה עושה מלאכות כל אלו הדברים

מפני שהחולי מקרה ופגע וכמה האדם נהנצא בו כחות הנפש מלה
והחולי מעשה מלאכות אל מהנה אל הפועל כמו האור החוסך
בגניא וכיון מסך אויר מאיר נר לא מפני שכבה לא מפני המסך
האפשרי ואם תסור המסך חזר האור להאיר מפני שהוא בו
במקומו עומד . וכן אנו אומרים בתאר שלא יפרד מהנפש נעולם
כגון החמימות באש והקרירות במים ויובש בעפר והרטוב
באויר והצל איננו נפרד מהצלם הנעדרים נעולם כגון כאן
המתים מבלי החיים וארבעת השרשים שאינם מיראשים השלשה
אינו מאויר בלעה לאותה הארץ שבא עליה ונשתר אותו מן
ממנה אינם מאיריים בנוף לאותה הארץ שקוחה עליה
השמש . המין השני נחלק לשני חלקים , החלק הראשון ל
דעת הן ולא בהן היהיו או יעצרו ולא יהיו שוין אין בדעתינו
מלכדעת אחד ואין על מחבירו לא נאמר שקרן היותם מאספס
או אסיפס מהיותם לא שניהם במעלה אחת בדעתינו כיצד
העלגים האריכו ימים או יקצרו ימיהם היהיו חכמים משכל
משפלנים בחכמות יודע דעת ומבטל מדע או נבערים
סכלנים חסירי דעת בלתיים תמימים וישרים או רשעים פתלתל
פתלתלנים ועקשים עשירים או עניים אין בדעתינו כח להוציא .
מפני שאי אפשר הקצה האחד יותר מאפשרות הקצה האחר
לא שניהם שוים . החלק השני מהמין השני הן ולא בהן היהיו
או לא יהיו אינם שוים במעלה אחת לא נמצא דעתינו קרובה

כולה · ואם תהיה השמש בקדמה מחת מהן והלבנה קרוב משתים
עקודות הקראות ראש וזנב והלבנה בקדמה מחלק תלקה הלבנה
שהשמש יורד בו בכל עת ומודעו החולם בגבול הדבר בעור והבריאם
להיות כמו ירחית השמש לאחר כו מות השמים שהקבר יגלוב
לאחר מהן ונחלקים לשני פנים · הראשון שנאמר לעתיד קרובה

עשרה מעלות בקדמה מחלה תלקה מקצת הלבנה על שיעור קרוב
ומחוק הלבנה מהעקדה נגד אותו כוכבי וכן כל כיוצא בהם · אבל
הקברים האפשריים לעתיד אין אנו יודעים היכן אנו לא יהיו ומה
ובמק מהם היכן אנו הלאו אין לעתיד ידוע להשיג אותן ולא לעתיד
על אמיתתן לא מאשר לעתיד קצתה ולאמה לא כאותן הם בעבר
בטבעם ומעשם ולא יתכן שיהיה הקצה האחד מהם מתק ידוע
והקצה האחר שלעומתו שקר ידוע ומשר ובמק מהם אי אפשר
ן שקר ומשר שקר מהם אי אפשר ן לעתיד לא כאותן שאינן
אינ יכולין לדעת השקר מהם מהאמת כולאי כי הם בטבעם
פעמים נראים פעמים שנדמים אבל החלק הראשון יקוע הוא
בטבעו לא ישתנה לעולם לא יעמד על מהבוערת ולא יסור ממנ
ואשר לא נדע מהם אינ מיעדות טבעו שאינו עתיד לעולם
על מהבוערת לא מעניות לעתיד שכל הם דברי החכמות קוסם
שלמוד אותם הם יכוונם אליהם לא ומצאו בחילוף · כיצד כל
הנמצאים עקרים ושנים ארבעה שרשים אש ורוח ומים ועפר
מהן נהוו ואליהם הן נפשלין כאן שנתבאר בראשית
וכן כל שנים מצטע המשולש ביחד צולם מהצטע השלשי ואפ
ואפסון המרובע צולם מצטע במלאת יחוש כדור השמש צולם ו
מכדור הארץ מאה ושבעים פנים כאן שנתבאר במלאכת מעשיו
הכוכבים ושהמלאכים אין אלא רוחות בלבד כאן שנתבאר
במעשה מרכבה · לא החכמות ויוצא בהן חכמתן ומאמתן

ברובנו בפשמיים מפני הפשמיים והצנה וברמות החמה מפני
אל מדינה צריך להכין מלבושים יפים וכפו לראשו ומעלים
מאוכזתו שלא יבא הכבר הראוי. כיצד לי יצא לדרך מדינה
במחשבת האדם עשה כך וכך ממיה שראוי לעשות ימצא
ומיחלין אותם ולא היו מועילין מה שעלה
מהם או נשוס סיוענין שמסייענין לעוברות שאחר
להשוב כהם והנגל בשבילם מפני הרעות שאת מתיראין
עדות דעתינו שאינה יכולה להשיב אותן ואם כן נמצא
אמתת צדקת הקצה מהקצות המחולקות או לעגמת או יצלח
ישקור הקצה שכשנגן יגועים ומפרסם מים ואעפ שאינן עלין
לדיעתינו הן כאן סלוחינו בדברי החכמה קודם שעשיהם
ואעפ שהם אמת בודאי ותלמיד שקר. וחזרנו לקושיות
שהקשינו קודם לכן מכלול המחשבות וההבחנות מפני
הקורות בעולם הזה להנצל מהם. ומעשה היושר והטוב

החמה והשרב. ואם לא הכין טרוק ומתענה ומסתכן וכן בדבר
בדברים העושים בבני אדם מהמלאכות וראה מהם שמקבלין דברים וחלוקתן בשוה מפני הפועל ומפני הפעל
שמקבל הפועל. כיצד הבא איפשר שיקרע קודם שיכלה
ואיפשר שיאריך הימים עד שיכלה ולא יקרע והנה איפשר
להיותה ואיפשר שלא להיותה. ולזה הראיות מוכיחות שיש
דברים איפשרים להיות ושלא להיות ואין אנו יודעים הקצה
האמתי מהם והקצה השקר לפי שאין ברורה מפני שמצאתם
עדותה לא מפני קוצר דעתינו ומפני לו השקרים עריכים
אנו לפרש היאך הקצה יהי ידוע לדברים האפשרים מהאפשרים
אם הוא יודע אותן ידיעה שלמה אי אין מהקצות היא האמת
ואיזו מהם השקר ההין או הלאו הרי הדברים האפשרים ידע
אותן כאן העתידים ואין בידיהם הפרש בנמצאו האפשרים שלא
נדע אותן לעתיד בודאי לא מפני הרעותם בטבעם אלא מפני
עדות דעתינו שאינה יכולה להשיג אותן ואם כן נמצא
אמתת צדקת הקצה מהקצות המחולקות או לעגמת או יצלח
ישקור הקצה שכשנגן יגועים ומפרסם מים ואעפ שאינן עלין
לדיעתינו הן כאן סלוחינו בדברי החכמה קודם שעשיהם
ואעפ שהם אמת בודאי ותלמיד שקר. וחזרנו לקושיות
שהקשינו קודם לכן מכלול המחשבות וההבחנות מפני
הקורות בעולם הזה להנצל מהם. ומעשה היושר והטוב

בשבועתן מצד מראשית מחריבת ומקדש אשר לא נעשו הלא
והקבלה ומחפה עליו דברים אשר לא כן . והנביאים אומרים
הדברים על כוונתן שיהיו והספור סברא כן כופר בתורה
אם יהיו אם לא יהיו נמצאת ידיעתנו כידיעתנו לא ידע לו
הדברים קולם שיהיו שהם שוים לא יתכן להם שלא להיות
ואיננו עזיזה ממנו הוייתן מפני שידיעתנו בהויתן צדק
משקר ואי מוכיח אותנו שלא להיות והם אומרים כבי
אלו אין יכולת בהם ולא כח לעשות מעשה מהמעשים עובדו
רע ולא נתן רשותם בידינו יתברך ואם כן הוא למה
נפרע מהרשעים על מעשיהם הרעים והוא מנסה לעשותם
ואין לו יכולת להמנע מהעשייה ולמה משלם לצדיקים שכר טוב
על מעשיהם הטובים והוא עשם על עשותם והכל מאתנו והכל
משלו והוא נזר על מקצתם להיות בזיקים ועל מקצתם להיות
רשעים וזה הדין אינו דין אמת ולא משפט צדק ותלונה לאל
מרשיע ושקרי משלו . וכבר ברורה מעיד על עצמו הצור המים ,
ואוב והכל בידו והכל שלו האיך לא יעשה משפט
וזו הסברא לא יתכן לאומרה כלבי משלה וחילוף הוא האמת
שמעשה הטוב והרע הצדק והרשע נרונים בידי האדם לעשות
מהם מה שירצה כאן שכרשיע למעלה . ואם תאמרו שלא
הקבה לא ידע מראש בודאי לא ספק הוא מצלו
הדברים לא ידע אותן לעתיד בודאי לא ספק הוא מצלו
ואיך יהיו אם לא יהיו נמצאת ידיעתנו כידיעתנו ולא ידע לו
ממנו הדברים קולם שיהיו שהם שוים לא יתכן להם שלא להיות
והויתן ואיננו עזיזה ממנו הוייתן מפני שידיעתנו בהויתן צדק
משקר ואי מוכיח אותנו שלא להיות והם אומרים כבי
אלו אין יכולת בהם ולא כח לעשות מעשה מהמעשים עובדו
רע ולא נתן רשותם בידינו יתברך ואם כן הוא למה
נפרע מהרשעים על מעשיהם הרעים והוא מנסה לעשותם
ואין לו יכולת להמנע מהעשייה ולמה משלם לצדיקים שכר טוב
על מעשיהם הטובים והוא עשם על עשותם והכל מאתנו והכל
משלו והוא נזר על מקצתם להיות בזיקים ועל מקצתם להיות
רשעים וזה הדין אינו דין אמת ולא משפט צדק ותלונה לאל
מרשיע ושקרי משלו . וכבר ברורה מעיד על עצמו הצור המים ,
ואוב והכל בידו והכל שלו האיך לא יעשה משפט
וזו הסברא לא יתכן לאומרה כלבי משלה וחילוף הוא האמת
שמעשה הטוב והרע הצדק והרשע נרונים בידי האדם לעשות
מהם מה שירצה כאן שכרשיע למעלה . ואם תאמרו שלא

הקבה לא ידע מראש בודאי לא ספק הוא מצלו
הדברים לא ידע אותן לעתיד בודאי לא ספק הוא מצלו
ואיך יהיו אם לא יהיו נמצאת ידיעתנו כידיעתנו ולא ידע לו
ממנו הדברים קולם שיהיו שהם שוים לא יתכן להם שלא להיות
והויתן ואיננו עזיזה ממנו הוייתן מפני שידיעתנו בהויתן צדק
משקר ואי מוכיח אותנו שלא להיות והם אומרים כבי
אלו אין יכולת בהם ולא כח לעשות מעשה מהמעשים עובדו
רע ולא נתן רשותם בידינו יתברך ואם כן הוא למה
נפרע מהרשעים על מעשיהם הרעים והוא מנסה לעשותם
ואין לו יכולת להמנע מהעשייה ולמה משלם לצדיקים שכר טוב
על מעשיהם הטובים והוא עשם על עשותם והכל מאתנו והכל
משלו והוא נזר על מקצתם להיות בזיקים ועל מקצתם להיות
רשעים וזה הדין אינו דין אמת ולא משפט צדק ותלונה לאל
מרשיע ושקרי משלו . וכבר ברורה מעיד על עצמו הצור המים ,
ואוב והכל בידו והכל שלו האיך לא יעשה משפט
וזו הסברא לא יתכן לאומרה כלבי משלה וחילוף הוא האמת
שמעשה הטוב והרע הצדק והרשע נרונים בידי האדם לעשות
מהם מה שירצה כאן שכרשיע למעלה . ואם תאמרו שלא
הקבה לא ידע מראש בודאי לא ספק הוא מצלו
הדברים לא ידע אותן לעתיד בודאי לא ספק הוא מצלו
ואיך יהיו אם לא יהיו נמצאת ידיעתנו כידיעתנו ולא ידע לו
ממנו הדברים קולם שיהיו שהם שוים לא יתכן להם שלא להיות
והויתן ואיננו עזיזה ממנו הוייתן מפני שידיעתנו בהויתן צדק
משקר ואי מוכיח אותנו שלא להיות והם אומרים כבי
אלו אין יכולת בהם ולא כח לעשות מעשה מהמעשים עובדו
רע ולא נתן רשותם בידינו יתברך ואם כן הוא למה
נפרע מהרשעים על מעשיהם הרעים והוא מנסה לעשותם
ואין לו יכולת להמנע מהעשייה ולמה משלם לצדיקים שכר טוב
על מעשיהם הטובים והוא עשם על עשותם והכל מאתנו והכל
משלו והוא נזר על מקצתם להיות בזיקים ועל מקצתם להיות
רשעים וזה הדין אינו דין אמת ולא משפט צדק ותלונה לאל
מרשיע ושקרי משלו . וכבר ברורה מעיד על עצמו הצור המים ,
ואוב והכל בידו והכל שלו האיך לא יעשה משפט
וזו הסברא לא יתכן לאומרה כלבי משלה וחילוף הוא האמת
שמעשה הטוב והרע הצדק והרשע נרונים בידי האדם לעשות
מהם מה שירצה כאן שכרשיע למעלה . ואם תאמרו שלא

הנה בהתחברם בתור האמצעי והוא המקום מצומצם בשלם
שפירות האילנות שיוצא מהן קימות עפות ויש מהם סימני
עהרה שהם אמת מצויין עלך מכוחן. וזה העלך הנראה מעלך
שני אבות סדורין ויצא מכוחן אבל לא נתברר לנו ששני האב
האבות אמת לא נדע בודאי שהאב השני אמת אבל האב
הראשון לא עמדנו על ברוריין כדי להצדיק ואמר אמרינן הניע
עצמך שנתאוים ובהתחברו עם האב השני עלך מהם שהם
אמת וזהו החלק הראשון מהמינה השלשה המינות
שכל החכמות נדרשין בהן. ועוד משל אחר מזה העניין בכל
עת שיהיה האוכן בירושלם יצא מימיה שמעון אחד ויצא
האוכן בירושלם. יצא משני האבות הללו הראשון בפעת שיהא
האוכן בירושלם. והשני יצא מימיו שמעון עלך מהן ויצא
מימיה שמעון אפע שהתבונן יצאת שמעון מירושלם אפע
בזאת האוכן וזהו החלק הראשון מהתנאי הסימוך שהתבונן
באב הראשון יצא מכוחו האב השיני הסימוך. וכן אם התבונן
חילוף האב השיני ואמרנו ששמעון לא מירושלם מפע התנאי
באב השני שראוכן לא בא לירושלם וזהו החלק השני מהתנאי
הסימוך שהתבונן חלוף האב השני ועלך מחלוף האב הראשון
שראוכן אינו בירושלם. וכן אם אמרנו יהודה לא יצא
בחברון או בירושלם ונדע מאיזו מרפעת העלבות בהתחבר
זה האב עם התנאי. א מכן יהודה בירושלם עלך מהם שאינו
בחברון.

K. AKADÉMIAI KÖNYVTÁRA

ב מכן יהודה אינו בירושלם עלך מהם שהוא בחברון.
ג מכן יהודה בחברון עלך מהם שאינו בירושלם.
ד מכן יהודה אינו בחברון עלך מהם שהוא בירושלם.
וזה הוא המוכרח התבונן כה ארבעה תנאים המוקדם עצמו ת
האחור בעצמו וחלופיהן וכל אילו השלשות לא נצטרך לא
מחמת האבות שמאולותיהן נתקרו לא מחמת עצמן שהן
נגזרות בעל הכרח וכן כאחר שראוכן שיצא בו הקבה בריך
אן רשע יהיה לעתיד כאן שיצא באחת עלך זה משקר
מאחת קבריו יוצא זהלך בדרך האחת מהן בודאי לא יסור
מחיה לא מפני שראוכן אל יצא לצבת בדרך האחת שיצא
שהקבה לא להלך אחיו לא יכו לצבת ואין הקבה אונס
לצבת בה והצעה הדברים כך הם עצן הקבה רשות האדם ב
בידו לצבת באשר ירצה ולהיות חסיד או בדרך עשה מעשים
טובים כפי כחו ואם לא מצא מאעשה הרשע לא אם רצה
להיות רשע ומצא מה לעמוד הטוב הרשות בידו ואין מחיה
בידו מזוקם הברואו יודע שהוא בוחר אחת מהדרכים האלע
ואעפ האחת בטוחה בוחר ומוחם ברעה אוחלוף. וכן יש
בידו לבחור בתמם והעשר ובקלסים ולצבת מאדיבה אל
מדיבה ולעשות פרקמטיא ושלא לעשות אחת מכל אילע
וידוע כן לעתיד שהוא עושה הדברים או נאמנע מעשותן.
וכיעתיו יתי באילע הדברים שעושה אותם האדם אינה מסלקת

משות האדם אלו המעשים עד שלא יהיה כח בו לעשותן לא
אמרינן כל האדם יש באותן עשרת כוח חיים יש בו משלא
היה כאן אפשר שיהיה בעל מעשה אחד מהם אבל
העבירות נראה שיהיה אחד מהם יהיה מהאפשרי?
היה אין האחת נשלם שכר על המצות והעבירה ממיע עליו
העונש אין השביתה מלעשות שהרי יש שנפסם בידו ויש לו
עדיין לשבות ולעשות והיות עניק מורשב. ובניך משלם שכר
לצדיקים ובעבור מהרעעם שיש בו טובת אדם נשלם לו. ואם
תאמר היוכל אדם להמנע מלעשות כדברים שיודע הקב"ה
שהוא עתיד או אינו יכול כאן יכיעבע בראובן שיורשיע ויתחוק
חכירו אומלך מכירע לפי טפ כי האדם ועשה את הבריות היכל
ראובן שיומע ולא יהרוג ולא יגזול הבריות וישב בביתו ולשקר
מאחרת הדברים. יש להשיב כי באמת לא היה יכול לעשות
הקב"ה כן שהוא יודע ואוהב את הבריות לא מפני שהקב"ה מושפו
על כך אלא הוא בשבילות לבו וקונתו אחרי עינו והיה אפשר
לו לעשות ההפך אפני שהם אפשריים וכידו רשות לעשות
ושלא לעשות נראה אפשריים מפני שהרשות בידו לעשות
ולשבות. ומפני יכיעת הקב"ה באמת היות הקב"ה האחד משת
הקבות נראה מדבריהם שאחרי יכיעה לא מחתת
המחלק רשות האדם משלש על יכיו הרי הם בידו ומפני
זה היה דין האחת נשלם שכר על המצות והעבר ממיע על
העבירות נראה יכיעת אחרת אחרי יכיעה מהאפשרי?
לא הדברים מהפשטים היטב מדברים אולי שהעבד באיזה

החיים והוא חתי ומכחו נמצא לו החיים וכן שאר הבעלי חיים
וכך אינו סובלין הוא היעוב והוא הדעה והוא היכוב והוא
הבעלים נמצאים שהוא כעלין וכעלין אחד הוא וכן כל
הדבה הוא והדעה שכה יודע והחיים שבחיים הוא חי וכן כל
שהם חוץ ממיע לא היה הכורא יודע בידיעה לא כבים והיו שוה
והאר ואולם היה הכורא יודע בידיעה וחי בחיים וחכם בחכמה
היכיעה האדם ולא האדם היכיעה והם שנים וכן בכל האר
היכיעה שהיכיעת חוץ ממיע לא היה הכורא יודע בידיעה כי אין
דעת האדם שיכיעת חוץ ממיע לא והוא חוץ לידיעה כי אין
חוץ ממיע ואינו חי בחיים כלי שיהיה הוא והדעת שנים כמו
עתפת כראשונה מהכחה שידיעת הקב"ה אינו כידיעה שהוא
הלוך ב' משה כל מיימון ז"ל אמר אחר מה שכתוב בדברים. עתה
ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך
מכל מקום מיטבשם יהו שאמרו חכמי האומות. אכל
הדבר ב' משה כל מיימון ז"ל אמר אחר מה שכתוב בדברים. עתה
ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך
היום טוב מהם שהוא טוב. אבל אינו העלים מעקם הלב
אבן אינו טוב מהם שהוא יום. כל אינו העלים מעקם הלב
אבן אינו טוב מהם שהוא טוב. אבן הוא טוב עלה מהם שאינו יום.
היום טוב מהם שהוא טוב עלה. אבן הוא טוב עלה מהם שאינו יום.
אבן אינו טוב עלה. אבן הוא היום טוב עלה מהם שאינו טוב. אבן אינו
יום או טוב. אבן הוא היום טוב עלה מהם שאינו טוב. אבן אינו
השמש לא יצא אה בתעאי הסמוך ובתעאי המופת זה השעה
ואם התעיעת הפך המאוחר ואמרים אבן לא יצא האור עלה ממיע
השמש על האבן עלה מחבור שתי האבות הלב אין יצא האור
הקשים ובן אם השמש השמש על האבן יצא החום אבן זמה

לכורא עולם כלו ויתברך שמו שאין הנפש שנית הנקלה יכולה
מצוין והוא בראו והוא מעשה ידיו הוא על אחת כמה וכמה
מאור השמש שאיפה יכולה לקבל נא אפילו קליפת אורה אינו
אפילו צלם וקליפה כוחה מאור עיניה מלהשיגו, והלא דברים
קל וחומר ומה מאור השמש שהוא את מכח המצוי הששי שהוא בא
עולם יתברך הוא החיים החיים הוא נא ספרה הלשון העברי
בלשון סמיכה כדי שלא נצטער ונאמר הוא חוק מכוונין ו"
וכוונין חוק מחיה לא בלשון הברה ואם חי"ת יהיה חי יהיה
שהי ישראל. נמצא שהוא החיים והחיים הוא. ופי הדברים שהחי
הואר וזה במקום החתואר בחיים שהוא אחד ובחכמת מעשה
מרכבה נתפרש שדעתינו קצרה ונקלה מלהשיג וידיעתו יכיעה
שלמה ונעמוד על אמיתתו ואין עלות להשיג יכי
ידיעתו מאוזנותיה ונמשלה קוצר דעתינו ועיוותה שאיפה
ובלה להכיל דברה נבונה ושלמה כמו השמש המאירנו את
מאור השמש שאיפה יכולה לקבל נא אפילו קליפת אורה לא
אפילו צלם וקליפה כוחה מאור עיניה מלהשיגו, והלא דברים
קל וחומר ומה מאור השמש שהוא את מכח המצוי הששי שהוא בא
עולם יתברך הוא החיים החיים הוא נא ספרה הלשון העברי
בלשון סמיכה כדי שלא נצטער ונאמר הוא חוק מכוונין ו"
וכוונין חוק מחיה לא בלשון הברה ואם חי"ת יהיה חי יהיה
שהי ישראל. נמצא שהוא החיים והחיים הוא. ופי הדברים שהחי
הואר וזה במקום החתואר בחיים שהוא אחד ובחכמת מעשה
מרכבה נתפרש שדעתינו קצרה ונקלה מלהשיג וידיעתו יכיעה
שלמה ונעמוד על אמיתתו ואין עלות להשיג יכי
ידיעתו מאוזנותיה ונמשלה קוצר דעתינו ועיוותה שאיפה
ובלה להכיל דברה נבונה ושלמה כמו השמש המאירנו את

משמש השמים נסתרה המלאכים שהם משופעים בשמים
אינם משיגין אותה לכך ונשלמה מעינו כל חי. ואפי
אפילו לא עוד לא אפי המלאכים שברואו רוחות בלא
גויה נמצאת ולא עוד לא אפי בעולם שהוא חיים
לכך ולא הנמצא באיכ כלפי אפי בעולם שהוא חיים
שאפי הנשמות החכמות בעולם הבא אינם יכולים להשיגה
והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה ואי
החכמה תלויות בה ועליה נאמר והחכ
שאין למעלה ממנה וכל החכמות תלויות בה ועליה נאמר והחכ
עבוא לעמוד על אמיתתו לא הוא בעצמו והיא החכמה האלוה
עדיין על אמיתתה לכך החקר לוה תמצא. ולא יוכל שום
מלקוד עליהם היא החכמה אבל אנחנו יודעים בודאי שהוא
יודע כמו שאנו יודעים שהוא מצוי וקמות מציאותו אין אנו
עדיין על אמיתתה לכך החקר לוה תמצא. ולא יוכל שום
עבוא לעמוד על אמיתתו לא הוא בעצמו והיא החכמה האלוה
שאין למעלה ממנה וכל החכמות תלויות בה ועליה נאמר והחכ
והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה ואי
שאפי הנשמות החכמות בעולם הבא אינם יכולים להשיגה
לכך ולא הנמצא באיכ כלפי אפי בעולם שהוא חיים
אינה נמצאת ולא עוד לא אפי המלאכים שברואו רוחות בלא
גויה נמצאת ולא עוד לא אפי בעולם שהוא חיים
משמש השמים נסתרה המלאכים שהם משופעים בשמים
אינם משיגין אותה לכך ונשלמה מעינו כל חי. ואפי

להשיג יכי ידיעתו שהמציאות העשים הוא שנשלמה כמו
שנתפרש בחכמת יכי ידיעתו הנפש. ואמרו רבותינו ז"ל כפי כי לא
ידעו האדם וחי אפי חיות הקדש שהן כחות בלא מלאים
אין משיגות מעלתו כל שכן הלה והנקלה. וכן היה ראוי שלא
שלו ידעתו יכי ידעתו בוראי ועמידתו על פרטיה והשגת אמיתת
מציאותו עד שנדע כאן שהוא מהחכמה והחיים והדעת
והכח והגבורה והתפארת והנצח וההוד ושאר כוחות הנפלאים
האלוהים לא היתה יכולת לנעוות כדעתינו למהל. נמצא
היה יהוה סבלות והוללות כי מה האדם שבא אחרי המלך. לפי
שכל הדברים שאי אפשר לן לאדם לעמוד על פרטיהן שהקדוש
מלקוד עליהם היא החכמה אבל אנחנו יודעים בודאי שהוא
יודע כמו שאנו יודעים שהוא מצוי וקמות מציאותו אין אנו
עדיין על אמיתתה לכך החקר לוה תמצא. ולא יוכל שום
עבוא לעמוד על אמיתתו לא הוא בעצמו והיא החכמה האלוה
שאין למעלה ממנה וכל החכמות תלויות בה ועליה נאמר והחכ
והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה ואי
שאפי הנשמות החכמות בעולם הבא אינם יכולים להשיגה
לכך ולא הנמצא באיכ כלפי אפי בעולם שהוא חיים
אינה נמצאת ולא עוד לא אפי המלאכים שברואו רוחות בלא
גויה נמצאת ולא עוד לא אפי בעולם שהוא חיים
משמש השמים נסתרה המלאכים שהם משופעים בשמים

ולהכין כתי השמים לפי שהיה לו לומר ומהעוף נסתרה והוסיף שמים
רמז למה שפי שלו היה עוף השמים כמשמעו השתא כארץ החיי
החיים שהן שם רוחות בלא גוף ולמלאכים שנקראו חיות לא תמצא
לעופות שאינן בני דעת לא כל שכן · ואחר שפירשנו שאין מצוי
משיגה אמר שבורא המצואים כלם יודע כדכתי אלהים הבין דרכה
והוא ידע את מקומה · הרווחנו לכם בזה המקום בפי הרבה
ובארץ עקרים גדולים שדברי תורה יוצאים מהם ופארותיה
נשלחין ועלה בידינו שכל המעשים כיד האדם לעשותן נתן
הקב״ה רשותו בידו ללכת בדרך הישרה והטובה או ללכת בדרך
הרשע הרעה מבלתי שיכריחנו הבורא ללכת באחת מהן · ו
ולהכין משלם לו על פי מעשיו אם עשה מעשים טובים משלם
לו שכרו ביותר לפי ששמר מדותיו וחוקותיו ועדותיו ותורותיו
והלך בדרכיו אם עשה חלופם והלך בשרירות לבו ורמו עיניו
וזנה אחריהם ולא שם לבו אל דבר יי והלך בדרכי המשובה
ועזב את התשובה נפרע ממנו על פי מעשיו הרעים ולא מפי
הדת נודע זה הענין לא גם בראיות ברורות מהחכמות כמו
שפירשנו · ונתברר שבני אדם מוכנים להלך בשני דרכים אילו
בשוה אין נטה לאחת מהן יותר מחברתה והלימוד הוא שמ
שמועיל לו ללכת בדרכי החיים ולבחר לו דרכי יי והתרשלו מן
הלימוד בהתעסקו בדרכי התאוות מטהו אל דרך המות לרדת
אל שאול מטה · ולפי שהלמוד בעולם הזה הוא שמביא לירש

עולם הבא צוה בבאן ואמ׳ התקן עצמך ללמוד תורה בעזבך תאות
הגופות מהמאכלות והמשקים והמלבושים המפוארים ביותר
והרבות הנשים והבניינים הגדולים וקנות קניני כסף וזהב וס
וסגולת היקרים מפני שהם מפתים אותך ולא יניחו לך פנוי
מהזמן שהתלמוד ותעשה לפיכך לא תקח מהם לא צרכי הגוף
כדי שתחיה ולא יקרה מקראת חולים וכבר פירשנו חלקי זה
הענין בחיבורינו והוא פי שיר השירים וגם נקרא רפואת
הנפשות · ובאבות דר׳ נתן גרסי׳ התקן עצמך ללמוד תורה · כיצד
אמרו כיון שראה משה רבינו עה את בניו שאין בהן תלמוד
תורה לעמות בנשיאות אחריו עמד ונתעטף לפני הקב״ה אמ׳
לפניו רבונו שלעולם הודיעיני מי נכנס ויוצא בראש כל העם
הזה שנ׳ יפקוד יי אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה · אשר
יצא לפניהם ואמ׳ באותה שעה אמ׳ לו הקב״ה קח לך את יהושע
העמד מתורגמן ליהושע ויהיה יושב ודורש לפניך בראש כל
העם הלך משה והעמיד מתורגמן ליהושע היה יושב ודורש
בראש כל העם באותה שעה אמ׳ לו משה ליהושע יהושע עם
זה שאני מוסר לך איני מוסר לך אלא עלאים איני מוסר לך
אלא גדיים עדיין לא הגיעו לתיישים · וכן הוא אומ׳ אם לא תדעי
לך היפה בנשים ואמ׳ פדש ר׳ נתן שכשם שהוא מצוה להתקין
את עצמו ללמוד תורה כך צריך להתקין בניו ותלמידיו ללמוד
תורה · ומתני׳ דוקא מדאמ׳ התקן עצמך ולא אמ׳ התקן ללמוד

כנסם האדם לעבר בהם ולשעבד והלכנסת תחת עול מלכות
ף שמים על פנינו דעד כי לא תם מלכות העמים שיהיו
והכן לקרע זרי המשנה עד שאקדים ואזכה לדברים שצריך
ם האף והעקש . פיס וכל מעשיך יהיו נעשים פי לא
נפשתא דשעבדנן לאורייתא . ויש בזה שני אחדות הוא שבין
העבדות כלפי ואת העקש אשר עשו בחרן ותקן ותת עבדת
להבאה שהולידו האבות ומלידי החכמות הולידו
והאם שהביאתו לחיי העולם הזה . ומעלה אחת בין הבאה
חבירה הם האחות שהביאתו לחיי העולם הבא כמו האב /
וכיוצא כמה שיש בין העולם הזה והבא והמלחמים
שהוא מתעסק בהבל העולם ואתה מתעסק בעולם הבא /
מפני שמכנו רחוקים מדרכיך כאות משרב לפי /
עמך בהכל התורה בלשון הוא יותר קרוב לך מאחיך בינם
הקורבה הזמנית כלפי טוב שכן קרוב מאח רחוק בלוש השכן
אע ונקראו התלמידים בנים כלפי בנו עמה אל תשלח . והוא
צוהו לעשות בזו האצה ואם לא תקן אחרים כאשר תקדים
שתיקונך מועיל לו עשה משה מה שאמר לו הקב"ה ותיקן
כי התקנה לקיים זו האצה אם הקב"ה יהושע כאן לך לתקן
העשל לה למוד בבנין בקש מהקב"ה שיודיענו התלמיד שתעשל
בינו והתלמידין כאן שקורא משה ובינו עה שלא
תורה דרך קצרה שמע מינה לא הוסיף עצמך בסאן לא לרבות

ונא ושים אל לבך אם הן מהשנן או לא כל שכן אם מיקילין
שאום עריבים לחיך . ונא ושים כוונתו שיהיו עריבים
מכשרו מהרטיבות מבחוץ ומחוץ כדי שלא ינוע ואינ ואוכל
ומשקין לדברים שהן מאיבדי האף להחלף מה שנאבדים
והצעת הדברים כאן שאמרינן התיה קוראין באמצע
שמים ושים עמה פנו דרך הכוונה וכל לבבו ומעשיו כלם נוגעים אל הדרך
שמים ושים עמה פנו דרך הכוונה וכל לבבו ומעשיו כלם נוגעים אל

בחפץ וכיצד לך על ראשו או ירכב עליו בהיה עד שיזעק ועל
וחלוים רשים השערות קודם האכילה עד שיעור החמימות
בחפץ הנשרף ואם נאבד מידה בהעדר כלי מהכלים שאין בהם פחת
כלל מההגועה והבישול ואם נאבד בחפץ נוזה לבנה
מאכלי העריבות חפץ ואם מסת אותו ואל ימנע עצמו /
והבישול הכבה עד שיתאחד חפץ מפני שההגועה האולה
לבי בבי קיי עליה רבי יוסף עד מתי עכל השכב. וכן למ
שיזכיר נשמי. ושנר אמרו חכמי הוה נאים כמיכל מפני בריאת
ואמור ליל אר רב מסור נשן כוס יותר משיעה הסוס וכמה
האוף ועל רוב השיעה אר שלמה עד מתי עכל השכב
מהשיעה ירבה בחפץ ירוקה ותאר פנין ושונה ומתיבש
בבנה ומקשה אותו ואם אינו טוען לעניין תשמה ומוציא עצמו
מעכלתו שהלבוד ומהמעשים ומהרשלת האוף ומרבה בו ניחה
ומן לא ישן ההה כל הלילה ומקצה מהיום מפני שהשיעה
הרבואות הראויים לבנתים כיצד נוזה /
אל החמימות שיעור שתי מעלות מטהו במאכלות הקיים
וסמי הרבואות הקיים אל הקיירות שתי מעלות לא פחות ולא
יתר שאם היהו פחות לא נהנה ברבואתו הטהו יותר מיקון
ומפילו בחלמים קיים ואם כן נשה אל הקיירות שתי מעלות
מטהו אל החמימות שתי מעלות וכן כיבש ונטוב על זה
היאך הוא עושה ולא תהיה כוונו אל ההנאה ואל יחוש לעה
לעריבות ואיפשר שיהיה משפט הרבואה שיהיו המאכלות
עריבות למיך כיצד מי שנתרפה האוות או בטלה אל
המלאכות מעריה במלאכות העריבות ומעמים הנתאים
להיכלי שתמזיר האוה מליה רבתה מיה שחוזה בחפץ עד
שישתמשה עפשו ובשתנו רוח רעה עד שאינו יוזה בעין
בין הזכרים על מרבותם ומפחד מהזכרים שאין בהם פחד
הרי זו רעה חולה מרפא אותה בניאן המתאים ושמוסב

זה נאמר בשעה מכך האכל לחם בלוד אם הקיעו פעך הכשר
לך המאכל לאוכלו ואם לא האעה מהקיעה אל זה השיעור
אל תאכל ויוזה מאחר האכילה ולא יתבשר ואם יתבשר הרי זה
מבוא על אחת חלאים רעים מפני שהמאכל יורד מהאצטומ
קודם הבשולו כשהוא עב ונשוע מאד מהאיברים ועדיין לא
נתבשל וירבה בחפץ ניחה לבנה עבה. ואם ראה בחפץ נטה
אל קצה מהקצוות מטהו אל קצה שהוא נשוחה וכפי מי
הרבואות הראויים לבנתים כיצד נוזה /
אל החמימות שיעור שתי מעלות מטהו במאכלות הקיים
וסמי הרבואות הקיים אל הקיירות שתי מעלות לא פחות ולא
יתר שאם היהו פחות לא נהנה ברבואתו הטהו יותר מיקון
ומפילו בחלמים קיים ואם כן נשה אל הקיירות שתי מעלות
מטהו אל החמימות שתי מעלות וכן כיבש ונטוב על זה
היאך הוא עושה ולא תהיה כוונו אל ההנאה ואל יחוש לעה
לעריבות ואיפשר שיהיה משפט הרבואה שיהיו המאכלות
עריבות למיך כיצד מי שנתרפה האוות או בטלה אל
המלאכות מעריה במלאכות העריבות ומעמים הנתאים
להיכלי שתמזיר האוה מליה רבתה מיה שחוזה בחפץ עד
שישתמשה עפשו ובשתנו רוח רעה עד שאינו יוזה בעין
בין הזכרים על מרבותם ומפחד מהזכרים שאין בהם פחד
הרי זו רעה חולה מרפא אותה בניאן המתאים ושמוסב

השירות על מיני זמרה בכינורים ובנבלים ובמנענים ובמצלתים
ושאכם ואוכל מאכלות העריבות והמטעמים הטובים הנכון
מלבושים נאים ומשעשע נפשו בצחוק ובפרסים לעורר את
בניהם והקול שומעים ולב בבתי מזות ועליות וחדרים סתון
כאיש ומשוח בשמיר ומואה הצורות הנאות ומריח בשמים
ואוכל הסמים המשמחים את הנפש עושה כל אילן להחזיר
הנפש בבריאותה והיטיב לה להחזיר עליה ובהתעסקו בם
בפחות להיות לו כסף וזהב תהיה מחשבתו להוציא יציאות
אל הטוב אפן להיות הנוס ולקנות מהיו ספרי החכמות
ואחרן מהיו צחקות לעניים ומהנה תלמידי חכמים מנכסיו
ומאחר כיד אלם עוברים ושבים ופותח לרווחה נמצאת
מלאכת מצוה גדולה למילה ולשבה רבה מהעבירות
שעובדין בהם את הל אפני שמכיר מחכמת הפרא יתי שמו
בעצת איבריו ובכוחותיו ובהמשות כל אבר ואבר
מהם וחכרים זה לזה עד שיהיו לאחד לעבוד הנפש שנפש
כרות היקרה לעשות מעשיה היקרים והנעלאים ולקנות
המדעות והחכמות ולעשות המדות הרמות יאלו לו סודות
עזונים מאד ואם יכיר כהם טבע המאכלות והתפואות שיבראו
בשביל האלם ובביל כן המכון לאחד והמיקון לו בל זה
להיות האחד שלא לשבוח הנפש ולשמחה בבל עריבה ועליה
ומאכל ומשתה ומלבוש ומרכבה אלה בלוח מיניהם אפי הנפלאה

הנרתי חכמות בוראי שהן רבות ונפלאות ובל אחד מהאיברים
שבאדם נתן להם הבורא שכרן חלק עבודת הנפש ויבר בהן
כח התאוה שהיא כח המושך הלם אל האיברים להחלק
מה שנמסס מאתן לשמור עליהם עד בא הנפרנ.
ויבר עליך עריבות הטעם בדי לאבול ולשתות אילו הן לא
והיה אובל ושותה והיה חבר מבני שנמסס בבל עת הרש
הרעיבות שבהן ואין להם מי שיחלפה עליהן ולפי שאי
אפשר לאדם להיות נעדר והתקיים מיני אחד מאד
הצייר לא ושבחה עד שיראה בורא הבל יתי לאבדם יבר בבל
מי שיש בידו נשמת רוח חיים איברים להודיך בהם בחבר
הבצעם והנילים והבקיבות רחמים ושם בהם בח התאוה לב
לבעול לפרות ולרבות ונתן להם שבר על מעשיהם העריבות
ואילו העריבות לא היה לו שיתשוקן בבעילה בלי מפני
שהדבר תהא דבר מבזה ומאוס עד מאד עריבות ושלח
בן אמרו רבותינו ז"ל שבר בואה הטאה נתן להם שבר,
משלם חלק עבודתם אשר הם עובדים נמצאת העריבות
הין מצדדות בל האיברים לעשות מעשיהם בחן הצייני
הצריבים שמשיגים מאבל פרשיות בשביל שיראו אותן
השפות ויתפרנם בו ... בלי פרשיות ויאבו. וההפרש שיש
בין מלאבת הפרואות ומלאבת זולתה העשיין בדים האריבה
והבנין ועבדת האדן והזומה להם מהמלאבות שאיבן

להבדיל את אבריו לשמש נפשו ואחר באכלות ובמשקים
לא כשיעור הראוי ובשעה שהוא צריך לו יבחר הרפואה
והטובה ואיזו אוכל ושותה מהמאכלות המהנים את
המזג ואסור כוחותיו המשמשין ויזדייפם בדרך הישרה והטו
מכין החכמים שהוא מזיק אותן. אבל מי שמשלם בו כל
ונכמשקים ולי שהוא כשה אסור לפני היסיע ואיזו להוציאו
תעכירה ותשבשנה ותשקה כך דרך האוכל מהאכלין
ארץ אין בה להכיר כך האוכל ומה הארץ אם תרצה לשכיחה
ארץ והוא האוכל קרא לאוכל ארץ מפני שהוא נדמה לה מה
מכחיבין כן טוב לרע וזהו הנקרא שם הארץ שעברו עליה
ומעשיו מעשה בהמה ונדמה לבהמה לפיכך שאיבריו
כן לפיכך הוא והיא שיין ואיסף שעמהם האדם הוא
הבהמה עליה מלך ושלטו בה אבדה ממנו ולא ש נמצאת
הפרש בני שכח הדעת שעלו באדם ובה התעלה על מעלת
משליך על אפו והוי הוא כאילו אינו ובדק ממנו ולעל שיו
שעשאו צריכה לעבודת האוכל לא היה משליך עליו כלל כאדם
שפיישרו בספר הכוונת העבדת בתפוק ויחזו את האלהים ואכלו
וישתו שידעו אוכלים ושותים לפי שהיתה מכלתם כתן
והשקה וידעו מידעת אלהים כאילו שעבדו
עשותם מאלהותם והם עיניו בחיים נצרכים לאכילה ושתייה
לפי שכשעת פירוד הנפשות מהאלהים ורואו את האלהים
בעין שכלם כאשר הם לא יראוהו האדם ולי. ואפי רבותינו ז"ל
בחייהן אינו רואין אבל רואין הם לאחר מיתה והיינו דקאי
שעליו עליה דכתיב יהוה לעת בן בר נש אי אינו ראוי לקרותו
אדם להיות בחוות נפשו משועבדין לאכל לפיכך צריך האדם
לאכל ולשתות ולעשן ולהתעסק בתקן הרפואות
ובמשקין להביאו אחר ולהתעסק בתקן הרפואות
להיות מבניו משמשין נפשו שהחכמה כן יזוב לעד המכניה

המזגין ואוכל שאין נעלין ערב. ואהאכל ואוכל ואתעב ובחל

המדעות הנמצאות המלות העובות ולא ישים מאמינו בראיות
האף ושלאותיו אין החלאים כלבד שאין זה המעשה נעשה שהים
לא להאמין אפו כלבד כמו הראשון ששם מאמינו האותות ולא
השגיח אל ההיזק כי אם שם מאמינו על בריאות אפו ועל
השגיח על הנפש ושניהם לא שמו לבם על דבר ה׳ ואע אוכ
שהראשון היה קל מהזק השני שהראשון השוה בין האף והפ
והנפש ולא השגיח על הנפש ולא על האף ועליהם לא הזכירם
מזיק האדם אפני שנעשה בשגגה והשוה בעזות פני
הכורא ית׳ עם הבריות והעיז פניהם כי לא חייבתו התורה
נפש אלא מה שאדם והאיב אפני שמתיירא מהבריות ומפחד
מעונשין וחושש בציונם ולא נתירא מהכורא ית׳ עשהו הקבה
נפש הכלב מלה בעבר מלה בקש לאכר מימין חבירו ועשהו
הקבה לאכר מאוכל כשיעור מה שרצה לאכר מימין חבירו.
כאשר יתם לעשות לאחיו שפט לו הלהים וכן כל מה שנאמר
מהזהרות ומה שיבוצה להשיב מהחברות תהיה כוונה בלבוכן
אפני שהן קדומין לעשת את ה׳ והלך בדרכו שהחזקין הדעה
לעשת הל כאן מלאכת החשבון ומלאכת המשיחה פי הורסה
ומלאכת השעון הקרא מוסיקא ומלאכת המלאות פי מעבד
ומלאכת עגלות האפות הכבדים הקרא רפע"ש אחקל בלע
בלשון ערבי כל אלו הזהרות החמשה מחזקין הנפש למאוד
ויש מהן מלאכה מכחישתו כה כגון האמת וכגון השקר ושוקלין

במקום אחד או הבא אחריו לגזרות כותבין אלנו כתבו
המלות והמחובר מהן אם רצונו לדעת מה שאינו עמוד
בה דעת האמת עד שלא נעשה וזו המלאכה מחתת חוקי
חוקים ומשפטים תורת הדרך הישרה לבוא בה לדעת בה
האמת וכל אומותיהן זו המלאכה המדעות והמלות והזכ
והזכרים מחכרים מהם המחוברין על אותן המדעות כי
אם עלה בדעתינו סברא וצינו לדעת אמיתתה חקרנו עליה
ופלפלנוהו בדעותינו ובחנאהו עד שנתדענו על אמיתתה
בלבנו לא נרגיז אז לא במלות האכריחות עלנו להוציאן
לשומע וחכרנו מלות אחת אל אחת עד שנשלם העניין.
לפיכך אלה המלות שמחברין מהן הדבר המורה על מה
שהוא קבוע בלבנו אינן כללל לכל האומות לא כל עם ועם
כלשונו לשכני בלשון עברי ולשלכי בלשון ערבי ולעוב בלשון
יון והמדעות שכלב שוין בכל ובשם שהכתב מוכיח על
המלות והמחובר מהן אם רצינו לדעת מה שאינו עמוד

שאם הכתב איט שוה לכל האומות כך המלות והמחבר מהן
מוכיחין על העולה בנפש מהמדעות מכללים ומה שבנפש
מוכיחין עליו הפרטים הנמצאים מהם חוץ לנפש · והרי אנו
מפרשין זה הענין במשל הבוין ממנו כל הדברים כיצד עלה
בדעתינו שכל אדם מרגיש בחמש רגשים וחקרנו על זה הענין
ברצונו עד שעמדנו על אמתתו במדת הדין ורצינו להודיע
לעברי אמרנו לדע כי כל אדם יש באפיו נשמת רוח חיים
מרגיש וזהו העיקר השני וכשתתחבר שני עקרין הללו לעשות
מהם משקל תאמר כל אדם יש באפיו נשמת רוח חיים ומי
שבאפיו נשמת חיים מרגיש יצא לך מכללם שהאדם מרגיש
ובלו המלות מלשון עברית למדנו לעברי שנתבר בדעתם
ולו היה רחוק ממנו ולא ישמע דברנו כתבנו לו בכתב
הנקרא היום עברי ולפנים היה נקרא אשורי להורותו על
המלות הללו שמוכיחין על מה שנתברר לנו והעולה
בדעתנו כלל לכל אדם והנמצא חוץ בנפש מהפרטים שראובן
נשמעון ולוי מרגישין הם מוכיחין על הכלל שבנפש שהוא
מצוי מפני פרטו שנמצאו חוץ לנפש ולו היה פרט איניו
מצוי היה העולה בדעת מהכלל שקר ואם הכלל מורה על
הפרט שכיון שהיבנו בנפשינו הכלל נודע ממנו הפרט
נמצא הפרט צריך אל הכלל לדעת אותו והכלל צריך אל
הכלל במציאה · ונקרא העולה בדעת מהמדעות הדבור

הפנימי · ונקראו המלות המוכיחות על העניינים שבנפש הדיב
הדיבור החיצון · ונמצאת כח הדעת המכחנת בין טוב לרע
והמשגת בשכלה המדעות והחכמות והמלאכות מדברת
והיא נמצאת בכל אדם ואפי בקטנים לא שהיא גרועה בהם
כמו רגלים שהם מצויין בהם ואינם יכולים להלך בהם והאש
הקטנה שאינה יכולה לשרוף קורה לא מפני שלו הכחות
מצויין בהם לא מפני שהן כלין ולו נתחזקו עשו כחן ואם
תמצא במשוגעין מחלים ונעורו השיכורים משכרותם יבינו
נמצא הדבר על שלשה פנים · על הדיבור הפנימי ·
ועל הדיבור החיצון · ועל כח המדע ·
וזו החכמה מתחלקת חמשה חלקים · החלק הראשון
המופת והאות שדרכן להודיעינו האמת בדברים שאנו
מחפשין עליהם לדעת אותן בין ביניינו ובין עצמנו ובין
ביניינו ובין אחרים לא יתכן חלוף אותן הדברים אמת ולא
יארענו ספק ולא דופי באמתת אותן הדברים שבין זה לזה
ולא יטעה ולא יכול אחר להטעותו · והמופת נחלק שלשה
חלקים · החלק הראשון נותן אמתת דברים חוץ לנפש כמו
שהם בנפש ונקרא זה המופת מופת המציאה ואם קורין
לו מופת המתבונת · השני נותן אמתת עלות מציאות
אותם הדברים הנקראים ונקרא זה המופת מופת העלות ·
ואם נקרא אותו המופת מופת למה מפני ששואלין על אותן

הדברים נאה היוכך . והחופת השלישי נותן אמיתת
שניהם נותן אמיתת מהבעתם ונותן שלמם נאה
היוכך . וזה החופת השלישי נאול מכולן והוא הנקרא חופת
סתם בלי שם נוסף . וזה החלק הראשון מחמשת חלקי ת
חכמה זו הוא המוליע לבני האמת והצדק . והחלק הש
השני מזו החכמה נקראת העון ומוליע שני דברים .
הראשון קושי וחוקי השואל מאותות הדברים הידועים
והאפרסמים לכל לא יצא מהר מהישיון בני עצר
החשיב בתשובה ולפתרו או לפייע לבירו .

השני כאשר לבקש לבין לעצמו או להוליע לאחרים בחיל
לעלמא ומביא אותן ראיות לשאלות אותן עד שידמה
הן אמת ולא ידע לעומת דין .

השלישי

מקנה מלאכה וכח בה יוכל האדם להשוות דברים עד
שיעלה בדעת על דברים שאינן אמת שהם אמת . ועד
דברי אמת שהם שקר ולא יוכל האדם לעמוד על ברורין כי
בנחה עד שמיפע את דעתו וכל האדם שראיותיו איכן
שקריים יצטרך בהן עד שלא יוכל אדם להבינם במהרה
יותר מהראיות חבירו הרי הוא משובח ודברי הטעאות
הללו הרבה עד מאד . ונקרא זה החלק מלאכת ההטעאה .

החלק הרביעי

המלאכה מלאכת השיר . ושל חמשת חלקי מאת החכמה
כן מפולן דבר או המלאכה בלב כלומס וזאי ונקראת זו
נחשוב באותן הלמיון שהוא הדבר הנחמו ואם אינו בודאי
בשת שנביע למיונות חשק לפותינו ומחמד נפשותינו
בשמענו אותן הדברים נאה בעצמינו ואיננו יכולים לומר מאומת
הזמיות שהוא הדבר המתועב לתעבינו אותו ואנקנו שאינו
ודעתן בודאי שאינן כן הרי שחשבנו וכן לעניין הטוב והיופי
הדבר שאנו מתעבין אותו באותו העת הנחשב באותו הדמי
כנפשינו כלומות מקנה שיקרה לנו בעת שנראה דמיונ
בכל כוחנו בזה ואיננו יכולים לומר שמענו אלה הדברים ידמיי
בדברי שבח וקלס או ראוי או טוב או רע או נעזר
מקנה מלאכה וכח יוכל האדם כהם להטעות בעצמו לעמות בלבו ת
המלאכה מלאכת השיר . ושל חמשת חלקי מאת החכמה

האדם להשיג מהות. וכן מדברות פיהן צריך לשמור ולא
מעשה מרכבה שיהיו הדברים ברורים ויהיו
והבריות והעמים והשמים. וכל לו יודע כשכל לעת
והקראותיהם התנועות והמציאות והיושרות והכח
ושפות וגוים ורמשים ועוף אילנות ודשאים ויקוד.
כמו הכרובים מהארבעה השרשים האדם ועוף בהם
כמו הדגושים והפלגים והם נהווים והפסקים
מקראות לו בחלמים העצרים בראש הקבה שהם אינם נפ
כריאת האלמים העצרים ומקראותיהם אשר לא ומצאו מקו
מעריכין שהשקול מלאכת החופה שהוא אדול מכולן ורביא
ראיות מהלאכים השיר שהוא קטן וכן כבל המשקולות כולן.
במשפט וכל כלום לא תשקול בדעתך מיני המשקולת מעלה
ויהיה לך כביסך אבן ואבן אדולה וקטנה. ואפה לא תעשה עוד
חלק ויביא עדנו ראיות חלק אחר ועדיה כמו הכרוב לא
כי הראוי לו וכפי יכולתו ולא יקלד מחלק אלחלק ושלא יעסוק
ואדות לבת בזה האמת כמתבונת כל אחד ואחד מהם
שאחרית בזה הכרוב על חמשה מאזנים ואבנים ואיפה והין
עד שתשקול בהם לעיני החכמות ולפי שהם חמשה גוים שאי
והין בדק והיה לכם בלנדי בעד משקולת המזעות היאך הם
רוח לא הכתוב באחרון מאזני בדק ואיפת בדק

ומעיניה משערתה בראש קומה נאה. ואשה נאה. ומטה מוצעת
את בחיל ובזעך לעמד מדע הנקד ואחלק לו את האור הכהיר
נלה בראשית כי חלשי רכין מראשיהן. ואלה הדברים מחזקין
והחכמים ומאהב הכסילות והעולה ומתעב את עולמיהם כדי
שיסודן בעד מזם מקריבהם ומפעלותיהם ולא ילמדו מעשיהם
כן ינקשו אחריהם. לפיכך אם שם מזם מדברים לו על לבב
ושם המצוה הזאת עד עשנו ובעל מעשלע ומחברות פיהן
הרבה עד מאד ואיני יאת לבשל מטעמים ומשקים העריבים
ולובש בגדי שש ומקוה מרוקעים בכפי זהב ועטרת אדרת
ופרקסים וקונה עבדים ושפחות ובהמה בית בקיר ובאן ואוסף בקר
כלי זהב וכלי כסף ושדה ושדות כי יודע נאמת כי האוכל
פתו בחלה או חצור שלה שוה עם האיש האוכל פת כשן בני
בקר ובתדרים אבוסים. והלובש בלוי סחבות ומלחים כאן
הלובש שש תולעת מרוקעים בכפי זהב ומעט עפקו בבד
בקרים לו ויבחה העפק במלאכת שמים אבל מהה צריך
לדעת כי מם בנה נאה ונשא אשה נאה ומצעות נאות ומיב
משקין ובשמים כדי לחזק דעתו לעיני החכמות והשיק/
המצעות הרי זה זרוע ושבר מפני שכשמל המלה כהרב.
ומאור הנפש כהה. ועתה ענן שחה וקועך אוהב כאשון נגל
נלה בראשית כי חלשי רכין מראשיהן. ואלה הדברים מחזקין
והחכמים ומאהב הכסילות והעולה ומתעב את עולמיהם כדי
שיסודן בעד מזם מקריבהם ומפעלותיהם ולא ילמדו מעשיהם
כן ינקשו אחריהם. לפיכך אם שם מזם מדברים לו על לבב
ושם המצוה הזאת עד עשנו ובעל מעשלע ומחברות פיהן
הרבה עד מאד ואיני יאת לבשל מטעמים ומשקים העריבים
ולובש בגדי שש ומקוה מרוקעים בכפי זהב ועטרת אדרת
ופרקסים וקונה עבדים ושפחות ובהמה בית בקיר ובאן ואוסף בקר
כלי זהב וכלי כסף ושדה ושדות כי יודע נאמת כי האוכל
פתו בחלה או חצור שלה שוה עם האיש האוכל פת כשן בני
בקר ובתדרים אבוסים. והלובש בלוי סחבות ומלחים כאן
הלובש שש תולעת מרוקעים בכפי זהב ומעט עפקו בבד
בקרים לו ויבחה העפק במלאכת שמים אבל מהה צריך

כי שאינו מתעסק להיות חכמה ואם תרד לעומת הדין
או מתעסק באלהות שמים ומשוס זה העניין קרי עה עבוה
נבר עביה . וכן זה הענין כי בשעת שיתעסק בשפתי האדם
בחכמתו בגל דרכך לעשו . ואפי חכמים גדל בתיוש ואפילו
בכל לבבך בשני יצריך כיצר טוב וביצר רע . ואפי שלמה
ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ואפי ואפי השמועה אמרו
ואם איברין עוסקין באותה שעה בעשק האדם ועליה נאמ
יי וראיתני שהשאת אמתתא ומשתאה לעמוד עד כוויית
ומחוק ואפילו כשעה שעוסק בעשק האדם משתומם בדרכי
לה שיב אלה מה שנתפס מאפס מפני החמימות מביאת
האדם כלפי אלא לשברים שהם לצורך הענף כדי מחייתה לש
העולם הזה אלא ובדבק בדרכי יי ואהבתו ועפעה מעשק
והשיעוד תלמידי חכמים הרבה ובהתקשרות התאוות ואהבת
המעלה עד שיגיע הרבה בחכמות וידיעת האמת והצדק
משובח כולתו וקשה מציאתן לפי שאין אדם מגיע לשאת
מועטין ואם ומצאו שעם או שלשה בכמין אותו הזמן משו
הפירוש האבן בזה העניין . ואיכא מאי קפרש בשאת שאת
מלה עבורה דע שחטאת לפני המקום ויצרך עשה אותך
והבונן בדעתך שלא עשית אותו המעשה לא כמו המעשי
האנשים הרעב נושב ? שמא ואלו אומר לשמא בכך
ועשית זה החטא קיים אל הוסף עליו עד הנה מזו הדרך
יש לך עד לעשות את יי . ובכך הרחבת בפני זו הצוואה עד
מאד והבאת שעמים הרבה כלן נכנסין תחת זה הכלל
ואלו הטעמים בהן נתן האדם העזה בקניין המדות
וכדומיהן דרכו יי היקרים מיזהב ומפז רב ומתוקים מדבש
ונפתי צופים דברים עמומים תחתיהם בעניינים רבים .

מתני' י שמעון אומר הוי זהיר בקריית שמע ובתפ
ובתפלה וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך
קבוע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום שנא כי
חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה . ואל
תהי רשע בפני עצמך . פי הוי יהיר כלומי שתהיין לבך
ותקבל עול מלכות שמים בהבה ובריאה ואהיבה ואל

התצא שהוא מתעסק באצוה אם היתה כוונתך לשברות אפי עב
ואיברין לשעבדם לפקנו להשתמש בהם בה שעת המדעת
וישים עד לבו שאינו מתבונן אלא נמו המלאה לעשות כפון
אבנן שבשמים ואם היתה דעתך מכוונת לבך אינו קובה
מעשיך האך אלא כדי מחיית נפשו שלא תפרד מגופך זהו
הפירוש האבן בזה העניין . ואיכא מאי קפרש בשאת שאת
עובר עבירה דע שחטאת לפני המקום ויצרך עשה אותך
והבונן בדעתך שלא עשית אותו המעשה לא כמו המעשי
האנשים הרעב נושב ? שמא ואלו אומר לשמא בכך
ועשית זה החטא קיים אל הוסף עליו עד הנה מזו הדרך
יש לך עד לעשות את יי . ובכך הרחבת בפני זו הצוואה עד
מאד והבאת שעמים הרבה כלן נכנסין תחת זה הכלל
ואלו הטעמים בהן נתן האדם העזה בקניין המדות
וכדומיהן דרכו יי היקרים מיזהב ומפז רב ומתוקים מדבש
ונפתי צופים דברים עמומים תחתיהם בעניינים רבים .

מתני' י שמעון אומר הוי זהיר בקריית שמע ובתפ
ובתפלה וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך
קבוע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום שנא כי
חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה . ואל
תהי רשע בפני עצמך . פי הוי יהיר כלומי שתהיין לבך
ותקבל עול מלכות שמים בהבה ובריאה ואהיבה ואל

ללמוד שלשה דברים. הראשון להשתדל בשעת עסקי אותה
ללמוד חכמות ולעמוד על כוחה ולשעת אותה
המינין ומשיבין שנית לפי שחוק ומשפט על מי שחוקה
ואוב כלומר למוד השוכות לפיק בהם הקושיות שמקשין
שיבה תשיב מאי לשון ואוב אמר ליה
לפני מי אתה עומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה הוא בחן
לבבות וחוקר כליות ויודע השערות ובקש מלפניו על נפשך
החעמה ועל לבך הזעה טובה ומשתחוה ומתחנן בשעה
נתבת ונפש משתפכת. פיס וכשאתה מתפלל ואוב כלומר
לא תעשה כמשוגי ובאו עבודה שאתה חוכה
ותשלמיה ותגזה ממנה כאדם אל מתחנן לפני המקום
כלשון תחנונים. פיס ואל תהי רשע בפני עצמך ואל
כלומר אל תאמר עצמו שהוא רשע ואם בא לדבר שיס
עבירה בידו אינו יכול חוטא ואומר ומה איכפת לי לפני העבי
העבירה ונקלעתי עוד יותר את אינה לפני חטאתי כאן אלא
וכשחק מאדם היא חשובה ומה תוסיף זה החטא בעונותי
והוא עבדו ואשי כאשא כבד יכבדו מעט אם עשה כן
מהפלל הדבר ועשה עבירה אחר עבירה עד שהוא מתיר
כל העבירות ועובר על כל המצות. מתני' ל' לעיבר
אוב הוי שקוד ללמוד תורה ודע מה שתשיב
ואוב כלומר למוד השוכות לפיק בהם הקושיות שמקשין
המינין ומשיבין שנית לפי שחוק ומשפט על מי שחוכה
שקה הדבר השלשי ואול משפט הדברים הקדומים לו צוה
עזנו בהתחלה כלומר אל תאמר מ הנה למדתי אותם שנה הרבה
הדברים האשונים למדתי השקיים והבנתי להוציא פרטים
מכללים מה איכפת לי בזה הדבר השלשי לא שיהיה מאחין

החכמה ויסוותיה אשר עמדו מאבותיה עליה עד שיהיו בפי כל עת
שמורים בלבו אחד מהם לא נעדר. השני לעת הדרך שתוציא
בה הפרטים בפרטים והכללים בכללים. וכל פרט ופרט שימצא
ידע מאי זה הכלל יהבוץ ומכין דבר לדבר וחוקר עניין
מתוך עניין ושלל כחים אחרים ומעלה מיוחדת בידו לפי
שהפרטים רבו מאוכה ואין להם מספר ואין בטולת האדם
מחזיק בחיבורו כי זה לא יתכן. עושה כללים ועל הפרטים
שיבואו לידו ושאל עליהם חוקר בדיעתו ובורש בלבו עד
שידע מאי זה כלל מחבר כל פרט ופרט מהן ומוציא העלם
העלמות ומיתן לאור כפי כח דעתו ובוחב לבו בחתבות ידו.
השלשי להשיב על הקושיות שמקשין על אותה החכמה
ולהשיב על דברי החוצה בה ומועיל ספקות דבר
ומפרכן לרוחי להו אחוחא. ומסלק מוכן הספקות ומסיר מכני
עלף ואור מכשול ולחייך דברי הנבלעים בה ומאיר ענינותיהם
ושאלותיהם אשר לא כן בהם ומאיר דרך האמתה היאך היא
בראיות ברורות ועל מי שידע ג' דברים הללו עלי כראוי ושוה
ושומר על מתבוננתו בלמודו נקרא חכם קדוש וחסיד
שזה הדבר השלשי ואול משפט הדברים הקדומים לו צוה
עזנו בהתחלה כלומר אל תאמר מ הנה למדתי אותם שנה הרבה
הדברים האשונים למדתי השקיים והבנתי להוציא פרטים
מכללים מה איכפת לי בזה הדבר השלשי לא שיהיה מאחין

בן לרבותי שלמדוני מי שסובר זה הסברא סכל ופתי ועליו נאי
נאמר פתי יאמין לכל דבר · אלא יחוש שמא אותה החכמה
מוטעית הוא ואין בה ממש לפיכך צריך אתה להשתדל
לדעת פירוד הקושיות וסילוק הספקות ביצעת התלמוד
עד שתדע דרך האמת · ובגמ׳ אמרינן לא שנו אלא אפיקורוס
אי אבל אפיקורוס ישראל כל שכן דפקר כלומר אין לו רפואה
וכל הדברים שאתה משיב לו מלעיג עליהם ומוסיף עד
חטאתו פשע ועל עוטתיו רשע · צא ולמד מאלישע בן אבויה
ומתשובות חכמים אלו ולא שב ולא נבנע ועליו נאמ׳ כל
באיה לא ישובון ולא ישיגו אורחות חיים · פיס׳ ודע לפני
מי אתה עמל ואמ׳ כלומ׳ בעת שאתה למד קושיות
המינין להשיב עליהם השמר הנקש אחריהם ויפתוך
בהבליהם ותסבור סברותיהם ותאמר לא למדתי אותם
אלא להשיב עליהם ובוחן לבות יודע הנסתרות יודע מ׳
מצפונות לבך אמרו על אלישע בשעה שהיה עומד מבי׳
מבית המדרש הרבה ספרי מינין היו נושרין מחיקו לכן
בעת שיעיין בהם לא ילמדם לחבור אותם אלא לפרק
קשיותיהם ולהשיב עליהם כדכת׳ לא תלמד לעשות אבל
אתה למד להבין ולהורות · אם מעשה אוב וידעוני הם
וחייב בסקילה או אינם אוב וידעוני הם ופטור ·
פיס׳ ומי הוא בעל מלאכתך כלומר מי הוא

שמשקיף על מפעלותיך לדעת אם טובים הם או רעים ·
הקב״ה כופה אותן וחקרן ודורשן דכת׳ היוצר יחד לבם המבי׳
המבין אל כל מעשיהם לבן חובה על האדם לפשפש בה׳
במעשיו ולזכות את פעלו ולטהר טומאת לבו קודם
שיצעו לפני חוקר הלבבות ובוחן הכלות ויודע הנסתרות ·
מתני׳ ר׳ טרפון אומ׳ היום קצר והמלאכה
מרובה וכו׳ ל פי׳ מדת חלבו שלאדם
קצרה וימיו מועטין מלהשיג בהם החכמות והמדעות
מפני שהם רחבים עד בלי דיי כי כל חכמה וחכמה מהם
ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים ואם על מלאכת הרפוא׳
הרפואה אמר קצין אבקרט חסיר זה הדבר התורה ומעשה
בראשית ומעשה מרכבה לאכל שכן · פיס׳
והפועלים עצלים פי׳ לומדי החכמה עצלים כי הם
מוצאין החכמות שלומות מפרשין בכל ענין וענין מהם
דרשו עליהם הקדמונים חקרו ושאלו היטב וחברו בהם
חיבורין יפין נאים ומשובחים ערבום לדורות הבאים
אחריהם כדאמ׳ התם הראשונים חרשו וזרעו וקצרו
וזרו ובירדו וטחנו ורקדו ולשו ואפו וערכו לפניו שולחן
ואין לו פה לאכול מפני עצלותינו ועליו אמ׳ שלמה עה׳
לך אל נמלה עצל וכל הפרשה כלה ועשו הראשונים כך
כדי שלא יהיו כפניים טובה בטובת שהשפיע להם הקב״ה

וברכות שהרבה להם עד בלי דיי בנתינתו להם ליבות חכמים
מחוכמים ונבונים בכל שכל ומדע חברו החכמים
לבאים אחריהם לקיים מה שנ׳ ואהבת לרעך
כמוך · ומוסר החכם שאמ׳ מונע בר
יקבוהו לאום · ועוד קיבלו הזהרתו
שאמ׳ אל תמנע טוב מבעליו
בהיות לא ידך לעשות
אמרו אי אפשר
שלא יהיה
בדורות
°
הבאין
אחריהם דורש
דורשי חכמה
ואוהבי שכל ומדע בדוך
אתה יי׳ אלהינו ואלהים ואלהי
אבותינו אשר נתן בזאת כלה ללמדנו
חכמותם · פיס׳ והשכר הרבה · פי׳
השכר שלוקח המת — עסק בלמוד החכמות
ומהלך בדרכי היושר דרכי יי׳ הרוח שמרויח בסחורתו
הרבה מאד לא יספר מרוב עין לא ראתה · אוכל פירותיהן

בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא · פיס׳ ובעל
הבית דוחק פי׳ הקבה המשלם שכר לעושה · ו׳
מלאכתו ודורשי חכמתו החפצים לדעת אותו
השוגים באהבתו היראים מקצתו וחמ׳
וחמתו הנגשים אלינו העומדים
עלינו לקרבה אל המלאכה
לעשות אותה · והוא
נפרע מהבטלנין
ודורש את
מעש׳
°
מעש׳
מעשיהם
וחוקר מעבדיהם
ביום הקפדו לשלם להם
מדה כנגד מדה שנ׳ וביום פקדי
ופקדתי ואמ׳ וכתי בסמאה בשלחה
תריבינה · מתני׳ הוא היה אומר
לא עליך מלאכה לגמור ולא אתה
בן חורין לבטל אם למדת תורה הרבה נותנין לך שכר
הרבה ואמ׳ · פי׳ אם המלאכה מרובה כמו שציוותיך

התלמוד מיניעת האמת והצדק השפר ענין שעלם
שאת עשין כשוה הולכין בדרך הישרה שלפי רוב התלמ
הקנה העזק ונאבד מצרכי האף וחקו ונתעשר מעט
נתיהב שאם הוספת על הדרך האמצעית ונסור אל
עשה לו שכר הפה פי זאת הצוואה השלישית לפי
לצרכי האף ונתפש. פיס אבל אם נתיקר הערה הרבה
ונתן לך שכר הפה פי מקור מים ועבר מהם
הן רוב ומותך להאת בחנויה ומעט מקור מים
העדפה והנאבדת עליה אין להוסיף וממנה אין לגרוע
לא הלך בדרך האמצעית המוצעת בין שתי הקצוות
ועשה במחשבתך שכן חורין אתה מהלמוד והמעשה
כדיתך אף צוואה זו השניה שלא תהיהר בדעתך
בלמוד ותבוח רוב שעותיך במאכלך ובמשקך עם אשת
נה האף ולא יעמיד חשש שמא יעלה בדעתך שתתעבל
שבוה בראשונה שלא ניתיב העפר ושלא לתחוך
ומאמרתך לך שיתותך קלן מן הן אל תאמר אלקוק אחר
עצמי ביותר בלמוד כמו עשי מלאכה מיוסדת להשלמה
מפני שאם עשית כך סוף שאתה מרפה מהכל ותתרשל
ותשכות מהמלאכה וכל המוסיף עלחוק שהוא וכל ג
לעמוד בו סופו לגרוע ממנו מפני שמיגיע אפו ומקלקל
את חזוק דעתו ומיקשה את אשו ותתרשל נפשו מלגרוע
ותלאה ותפרוש. פיס ולא אתה בן חורין ליבטל פי מפני
שבוה בראשונה שלא ניתיב העפר ושלא לתחוך
נה האף ולא יעמיד חשש שמא יעלה בדעתך שתתעבל
בלמוד ותבוח רוב שעותיך במאכלך ובמשקך עם אשת
בריתך אף צוואה זו השניה שלא תהיהר בדעתך
ועשה במחשבתך שכן חורין אתה מהלמוד והמעשה
לא הלך בדרך האמצעית המוצעת בין שתי הקצוות
העודפה והנאבדת עליה אין להוסיף וממנה אין לגרוע
כן רוב ומותך להאת בחנויה ומעט מקור מים
לצרכי האף ונתפש. פיס אבל אם נתיקר הערה הרבה
ונתן לך שכר הפה פי זאת הצוואה השלישית לפי
מיס רב טובך אשר צפנת ליריאיך.

הבא ומשלמין לכל אדם שכר פעולתו כפי עבודתו. וכוללי
הקדים צוואתו השניה על ידי השלישית שאין אדם יכול
ניצל לפי המעלה הוצה לגמר כל החסידות עד שיגיע
אל המעלה שלפניה שהיא הדרך האמצעית והן דומין
למעלות הסולם שאין אדם יכול לעלות מראשונה לשלי
שלישית אלא דרך השניה. פיס ואמנן בעל ג נוס
מלאכתך כלומר אל תחוש שאין אדם שכר על הלמוד
אלא הוא כוללו הוא שחוקר המעשים וש לא ידו לשלם
שכר פעולתך. פיס ודע מתן שכרן שלצדיקים
לעתיד לבוא. פי רצה בבאן להודיע אדל שכר
לעולם הבא ושאינו כשכר פעולת אדם בעולם הזה מ
מפני שבעל המלאכה בעולם הזה מדקדק עם הפועל
ואינו לן שכרו כפי עבודתו בשוה לא פחות ולא יתר.
ובעולם הבא בעל המלאכה עושה חסד הרבה עם פועלין.
ואינו להם מתנות הרבה ומשפיע להם טובותיו ואמלך
חסר אדל יותר הרבה מפעולתן ובהמה אף כלום אין אח
יכול לספר לך עצם אותה הטובה והברכה ואדל הפיס
שיעתיד הבורא לשלם לצדיקים בגדולתו כדכתיב
מה רב טובך אשר צפנת ליריאיך.

פרק שלישי.

עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא
לידי עבירה דע מאין באתה ולאין אתה הולך ולפני
מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון מאין באתה מטיפה סרוחה
ולאין אתה הולך למקום עפר רימה ותולעה ולפני מי אתה
עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. פי'
כל המעיין בשלשה דברים אלו אינו בא לידי חטא יזכיר לעולם
הזה ממה היתה מלחה מטופת מאוסה סרוחה ויצא ממוצא
מי רגלים מטפת הזכר אל מקום מטונף בטיפה מוצא רבי
ראלעס ונחה במקום מטונף מלוכלך בלחה טעפה מאוסה
סרוחה מקום צר חושך ואפלה ובורא כאותה מקום ויושב
באותו מאסר תשעה חדשים מיבריו מקופלים זה על זה מח'
מחייתו מרס הנרה מטיפורו אוכל ומימי רגלו בתוך חמת
שרויה לצדו מוקף בשכבה עקרמה עליו מספיכותיו בחשוך
ובאפלוק מיה מבואו. והליכתו אל יהיה פוד ואל שאול ואל
שערי מות ארץ ציה וצלמות ישאוהו עד כתף יספלוהו יהרפ'
מאור אל חושך ומתבל יגלוהו מושלך כאשפון וכעפר חבוש
נעמן מרחיש בשרו רמה ותולעה והיה רק קועה מכאוש ומס
מיבהילים ומרחיק עומדים בוזקים רגשו ויאשנו ונפלא עסתבי

ומצפונין בעת כל יסור מאהבע יסוריהו שב אל מקומו כשהיה
קכרן אפר מן ארץ ואל שם לן עלך פני חוץ יכבדו כנוי ואל
ידע יצערו ואל יבין נמוי מחכה עתה דין וחשבון לפני עושהו
המכיר מעבדיהו מאלה מפעלנו מאכיע פרי מעלנו יום על
משמרתי יעמידהו וחשב עם קונהו כל זכיותיו וכל עוונותיו
נשקלים במאזני צדק ואכני צדק מפעלות הרשעים ומחזיק
הבחק לא ישא פנים ולא יקח שוחד כיום המר והנמהר והפחד
פחדו ממנו חטאים אחזה רעדה חטפים כל הימים הרפיה
והקרסולים תמעדנה ועמסי העבות וחשכי הרוחות באורח
באורחות ומשלש אלה אם הביט אנוש בעין שכלו ישרה הדרך
האמת מולו ויקל בעיניו כל עבוד הבל וידע באמת כי הכל
הכל בעשן יכלה והארץ כאבד הבלה ויושביה כמו כן ימותון
ויתעסק בקניית החכמות ויהלך בדרכי יושר ותמימות ואחל
העולם הבא. ובאמת כל נרא ראסי עקביא בן מהללאל אומר כל
הנותן לבריות אינו נוגע לבו ובנגד עיניו שוב אינו חוטא מאין
בא ולאין הולך ומה עתיד להיות ומי הוא דיינו מאין בא ממקום
הטומאה ולאין הוא הולך למקום חושך ואפלה ומה עתיד
להיות ומה ותולעה ומי הוא דיינו מלך מלכי המלכים הקב"ה.
ר' שמעון אומר בא ממקום חושך והולך למקום חושך כאשר
ממקום הטומאה והולך לטומאה מחריש בא מטפה סרוחה ממלא

ממקום שאין העין יכולה לראות והולך לידון בראשם ולהשיף
כאור ומה עתיד להיות רמה ותולעה שנ' כי אשוש רמה וכן
אדם תולעה. ר' לוישר אומ' אשוש רמה בחייו ותולעה במותו
מיזו היא רמה שבחייו כנים וכן אדם תולעה במותו זה שהוא
שמרחש במותו. ר' לוישר אומ' אדם רמה ומשובח ומועיל
לכך מועיל מתוך מעיו. ר' שמעון בן לוישר אומ' אשרי
לך אשל לזה הדבר דומה למלך שכנה פלטרין ושכללן וכור
שלבורסקי עובר בתוכה היה כל עובר ושב אומ' נאה
ומשובח ומועיל דבר מאוס ממעיו ומה אם עשיו שהוא
מועיל דבר מאוס ממעיו הרי הוא מתגאה על הבריות איזהו
מועיל ממעיו שתן טוב ואפרסמון ופליטון או אחר מכל מיני
בשמים על אחת כמה וכמה שיהיה מתגאה על הבריות בשעה
שעיניהן של לוישר נבוזו תלמידיו וישבו לפניו אמרו לו
רבינו למדנו דבר אחד אומ' להם אלמד אתכם אומ' להם עשו
והתחרו איש איש בכבודו שלחביריו וכשאתם עומדים להתפלל
דעו לפני מי אתם עומדים ומתפללים וכשכיל דבר זה ישכין
לחיי העולם הבא. מתנ' ר' חנינא סגן הכהנים אומר
הוי מתפלל בשלומה שלמלכות שאילמלא מוראה שלעולם
איש את רעהו חיים בלעו. פי' אלולי פחד המלך העם מתגלע
זה בזה ושוטפין זה

את זה וזולזלין זה מזה בדברים שכל אחד ואחד מחבירו מוכרח
ואין מי יחתה בידו ואפי' שמתפחדין מפני מיתת שלמלכות
ואולי יראתו אם עבר על חבירו נפרע ממנו כיך חזקה וכף
וכחרוע נטויה נאמנין מלהזיק זה את זה כל שכן מכשרון מעשיך
לפיכך כוונתי מי שסבב אחרון השלמים יהי שמו שהוא
הבריות מתגאלין על ידו יאות להתפלל על שלמותו ולבקש
ולהתחנן לפניו ויהי רצון מלפניך שתשיר הקדוש עליו כפפתו ונתגלגל
לחיי מלכא ופנוחי. מתנ' ר' חנינא בן תרדיון אומ' שנים
שהיו יושבין ואין ביניהן דברי תורה הרי זה מושב לצים שנ'
ובמושב לצים לא ישב. אבל שנים שהיו יושבין ועוסקין בתו
בתורה שכינה שרויה ביניהם שנ' אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו
ומנין לאחד שיושב ודורש טעו קיים כל התורה כולה שנ' ישב
בדד ויתום כי נטל עליו. פי' הראוי שיקראו מושב לצים כל
מושב שלא נעסק בדברי תורה מלמדנו כי אם בתורת ה' חפצו
כאילו אומ' כשכיל שהיה חפצו בתורת ה' לא ישב במושב לצים
שאין בה תורת ה'. ופי' ויתום מקול רמה ירקה ופי' קול בלחש
מעלין עליו כאילו קבל עליו את כל התורה כולה כלומר נטל
עליו עול תורה. ואומ' הרב ר' יצחק בן ראובן זלל כי בני אדם
בראשונה שלשים סדרים חומשי תורה ושמונה ספרי
נביאים ואחד עשר כתבי הקדש ושמה סדרי משנה. סך הכל

ופסק כעצמו לחזיק אותו חטא חטאה גדולה על אפי
מאחיהן ששת ימי בראשית כך שניה היה אפי כדי
לא משה מורשה קהילת יעקב. מורשה היא לכם לבל ישראל
ובתוב חובה ואולה נעשו שאלה מירושתה שלו תורה יהיה
עלינו הכתוב כאלו נעשו אחזה לפני המקום. שנים שיושבין
בדרך שבעים אחזתו ואחזתו על ארץ יסדה. הא
למדת ששנים שאף שלשה שיושבין בדרך משלה
ושפסקין בדרך שכרן מתקבל כדרוש שלא נעברו ירדתי
בי איש אל תשתו ואל תאכלו הן ימאי ה שהובנן לבית האחרי
והן שעשין איך. לא אילת הן ימאי ה אילת שאחרין אחריך
ואומרין לך ועבור האסורים ועבדה השביעים והסכין הקבה
על ידיהן והובנן ושעשין איך. ואילת הן חושבי שאו
שאחשבין כלפם ואומרים לך ועבור האסורים ועבור אדר
השביעים שבראשונה היתה דעתו שלמה ופעולה מעשקי העני
השלם והבנין ועסק בתורה והעריך עצמו בעבדי העולם
ובתוב חובה ואולה נעשו שאלה מירושתה שלו תורה יהיה
לא משה מורשה קהילת יעקב. מורשה היא לכם לבל ישראל

וסכן בעצמו לחזיק אותו חטא חטאה גדולה על אפי

וכשלשית אינו דעת עדותה היתה ולפיכך אינו דומה לראשונה
כאן שפירשתי ואומר על השלש הזהרות אם עבר עליהן מהחייב
בעצמו. ואומר שכאחזתה השלישית לא חטא לא על אפי מפני
שאין שלך אפי נקמה נעשו וכעלה מהלמוד הוה מפני שאיבני
האף לא אומרתה כדאפרש לעיל כעניין הזהרת על מלאכת
הדפוסה שהיא מצוה אפי שבה מהקיימת העבד אם היה
האף בריא ושלם. ופי או ההלבה עבון ולא ראינו לקדמונים כה
פירוש. מהבי מעשי — כיון מאחר עול מלכות ואומר שעל הורה פסק
הלמוד ושאוש הלמידי חכמים ולדיקת האצות ומעשה העבד
מהעבירות. ושעל ידך אדון מזונות האדם ושקו בעבדי האדם
האוכל והמשתה והמלבוש והמקום ששוכן בו ועשיאת האשה
והבעם וכיוצא בהן מעבדי האף ועול מלכות אינו אם והשחורת
וכפף מולמלתא ואדעתא. ופי פרק שעל הוה שאומר הוה אדן
השמים ואינו סובלה והם מאריך חדות על הנחות אל הקלי
חדות לא חיבות כלומר הקבה משלמו חיבות כשכרן שהבי הוא
אומרו בעבור הורה וכעל רצונו אפי רצון שמים ולפיכך כעל
הקבה רצון אחרים אפי רצונו. ואם פרק אחד שעל מלבדו
שמים העדילו הקבה בחזקותיו והכיאו החת שלם והתרת
אחם המלבות. ואחבות זה עדן אחסו ר' עחונא בן הקנה אומר

משעבד לו ועולם עד צווארך תמיד הרי הוא תחת עבדיו

הן והמלה אומר לו החסיר אינו מפרנס לך הרבה מי שאתה
מאלהיך אומר לו המלך והיאך דבר זה ואתה עשיר ורק אתה
חכם וחסיר מחכמי האומות וחסידיהם למלך מלכות יוונה
כדכתיב התחת אשר לא עבדת ואז ועבדת את אויבך . אמר
בשר ודם שיש ועבדת את אויבך כיצד בזמן שיהא
שאדם האב לאכל פרתחטים ופרת שעורים ואינו מוצא לא
פרקיבר אומות העולם מבקשים להיות פרנסי ובשר
שלו . כעבד כיצד בזמן שאדם האב טיפה שלמוך ושיפה
שלשכר ואינו מוצא אומות העולם מבקשין היאך יערך
משופתין שבכל המליאות . כעומס כיצד בזמן שאדם האב
לבוש חלוק ואינו מוצא אומות העולם מבקשין היאך השיאו
השיראים והכלך שבכל המליאות . כמסר כל כלא נר כלא סכין
כלא שלחן . וכן מחסר כל כלא מלח כלא חומץ והוא היא המלכות
הה בני אדם אל יהי לך חומץ ומלח בתוך ביתך . ובאותה הדור
ידוע שכבר אדם משועבדין לא ברצו לבטלה אם שעבד עצמו
להדה הרי זה יריש ושכר ואם לאו משועבדין כו כבר אדם
כדכתיב התת אשר לא עבדת ואז ועבדת את אויבך . אמר
חכם וחסיר מחכמי האומות וחסידיהם למלך מלכות יוונה
הרע והרחורי אשה רעה ההרחורי דברים כשלנים הרחורי עול
בשר ודם שיש ועבדת את אויבך כיצד בזמן שיהא
שאדם האב לאכל פרתחטים ופרת שעורים ואינו מוצא לא
פרקיבר אומות העולם מבקשים להיות פרנסי ובשר
שלו . כעבד כיצד בזמן שאדם האב טיפה שלמוך ושיפה
שלשכר ואינו מוצא אומות העולם מבקשין היאך יערך
משופתין שבכל המליאות . כעומס כיצד בזמן שאדם האב
לבוש חלוק ואינו מוצא אומות העולם מבקשין היאך השיאו
השיראים והכלך שבכל המליאות . כמסר כל כלא נר כלא סכין
כלא שלחן . וכן מחסר כל כלא מלח כלא חומץ והוא היא המלכות
הה בני אדם אל יהי לך חומץ ומלח בתוך ביתך . ובאותה הדור
ידוע שכבר אדם משועבדין לא ברצו לבטלה אם שעבד עצמו
להדה הרי זה יריש ושכר ואם לאו משועבדין כו כבר אדם
כדכתיב התת אשר לא עבדת ואז ועבדת את אויבך . אמר
חכם וחסיר מחכמי האומות וחסידיהם למלך מלכות יוונה
הרע והרחורי אשה רעה ההרחורי דברים כשלנים הרחורי עול
בשר ודם שיש ועבדת את אויבך כיצד בזמן שיהא

ואם לאו משועבדין כו כבר אדם
כדכתיב התת אשר לא עבדת ואז ועבדת את אויבך . אמר
חכם וחסיר מחכמי האומות וחסידיהם למלך מלכות יוונה
הרע והרחורי אשה רעה ההרחורי דברים כשלנים הרחורי עול
בשר ודם שיש ועבדת את אויבך כיצד בזמן שיהא
שאדם האב לאכל פרתחטים ופרת שעורים ואינו מוצא לא
פרקיבר אומות העולם מבקשים להיות פרנסי ובשר
שלו . כעבד כיצד בזמן שאדם האב טיפה שלמוך ושיפה
שלשכר ואינו מוצא אומות העולם מבקשין היאך יערך
משופתין שבכל המליאות . כעומס כיצד בזמן שאדם האב
לבוש חלוק ואינו מוצא אומות העולם מבקשין היאך השיאו
השיראים והכלך שבכל המליאות . כמסר כל כלא נר כלא סכין
כלא שלחן . וכן מחסר כל כלא מלח כלא חומץ והוא היא המלכות
הה בני אדם אל יהי לך חומץ ומלח בתוך ביתך . ובאותה הדור
ידוע שכבר אדם משועבדין לא ברצו לבטלה אם שעבד עצמו
להדה הרי זה יריש ושכר ואם לאו משועבדין כו כבר אדם
כדכתיב התת אשר לא עבדת ואז ועבדת את אויבך . אמר
חכם וחסיר מחכמי האומות וחסידיהם למלך מלכות יוונה
הרע והרחורי אשה רעה ההרחורי דברים כשלנים הרחורי עול
בשר ודם שיש ועבדת את אויבך כיצד בזמן שיהא
שאדם האב לאכל פרתחטים ופרת שעורים ואינו מוצא לא
פרקיבר אומות העולם מבקשים להיות פרנסי ובשר
שלו . כעבד כיצד בזמן שאדם האב טיפה שלמוך ושיפה
שלשכר ואינו מוצא אומות העולם מבקשין היאך יערך
משופתין שבכל המליאות . כעומס כיצד בזמן שאדם האב
לבוש חלוק ואינו מוצא אומות העולם מבקשין היאך השיאו
השיראים והכלך שבכל המליאות . כמסר כל כלא נר כלא סכין
כלא שלחן . וכן מחסר כל כלא מלח כלא חומץ והוא היא המלכות
הה בני אדם אל יהי לך חומץ ומלח בתוך ביתך . ובאותה הדור
ידוע שכבר אדם משועבדין לא ברצו לבטלה אם שעבד עצמו
להדה הרי זה יריש ושכר ואם לאו משועבדין כו כבר אדם
כדכתיב התת אשר לא עבדת ואז ועבדת את אויבך . אמר
חכם וחסיר מחכמי האומות וחסידיהם למלך מלכות יוונה
הרע והרחורי אשה רעה ההרחורי דברים כשלנים הרחורי עול
בשר ודם שיש ועבדת את אויבך כיצד בזמן שיהא

ר' יוסף אבי יואי אומר משום ר' מאיר כל השוכח דבר אחד ממשנתו

ר' עזר מלשון עזרו לכם עד שהוא חרישת הארץ לזריעה. ר'

באשלה אחת שם הנמשל אלינו נמצאת הצוואה ותביה על הראשון

עשיק בדברי תורה כלל לעולם אפי כלו ודבר המשל בידוע שאיש

חטא על נפשו אבל אין חטאו כאי שמתנה לבו לבטלה ואינו

העבירות ושקוץ פעליהם וכמה רואי לא להתעשק כל ימיו אם

ובכל ומאד מימין משמאל ומאין בצדקי המוך ומעשה יהי לבב

ונפשו בהתורה ואינו לדברים שדבר בבאין על דרך זה אומם לא

מדברי תורה ולא מדרך ארץ אלא מהחלק השלישי שהם לדברים

בטלנים לפי שהעיז לבב בחיי נפשו שהן דברי תורה או בצדקי

אפי וקבר בדברים בטלנין מעלין עליו כאילו מתחייב בנפשו.

ואפ בבאין כאילו וכהנעשר בלילה והמפנה לבו מתורה מתחייב

בנפשו מפני שבטלין שהוא דברי תורה עם דברים בטלנים ורוב

שיחתן דברי תורה הם כראשונה הפנה לבו לבטלה ולא דבר

בדברי תורה כלל ולפיכך חטא על נפשו ומתחייב עליה עונש

וכבאין מעשק שעוסק בדברי תורה המאריכין ימיו ושנותיו כנפה

כי הוא חייך ואורך ימיך לא מן הדין שיפסוק מהם ויתעשק

בדברי הבל וריק אשר לא יועילו ולא יצילו כי תהו הוא ולפיכך

חטא על נפשו אבל אין חטאו כאי שמתנה לבו לבטלה ואינו

עוסק בדברי תורה כלל לפיכך אפי כלו וקבר המשל בידוע שאיש

באשלה אחת שם הנמשל אלינו נמצאת הצוואה ותביה על הראשון

ר' עזר מלשון עזרו לכם עד שהוא חרישת הארץ לזריעה. ר'

יוסף אבי יואי אומר משום ר' מאיר כל השוכח דבר אחד ממשנתו

מהלבין בהם ועשה המצות שעשין ויברח מן העבירות שישרץ

יקבע באיש לפיכך צריך לעמוד ולהסתכל בדברים שהאדם ישרץ

והיה לו בטבע אחד מפני שהמעשה צריך זמן הרבה ואחר כך

מהתלמוד תורה ובודאי הוא שוכח כל התלמוד היום מעט ולמחר

מעט ואפי שלאחריו יותר וכן כל היום יותר גדול בשכחה מחברו

כדברי יום העזבונין ימים מעזבך. ומפי הקבה עליו משנתו עתק

נתקשה עליו ההלבה. מהבי ר' חנינא בן דוסא אומר כל

שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל

שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת. פי' לחכמים

מדין בין חכמי ישרץ בין חכמי אומות העולם שצריך האדם

להקדים ויראת חטאו לתלמוד עד שתקבעה בו דרכי היושר

והיה לו בטבע אחד מפני שהמעשה צריך זמן הרבה ואחר כך

מאמינין מהם ואפילו שאינו מבין וחוקר אחרי כן ולומד התורה
ויודע הטעמים והעושה כן תלמודו מתקיימת בידו שהתלמוד
מצוה ללמד באותן הדרכים שהיה מהלך בהן קודם הלמוד
ומתקיימה חכמתו בידו שהיו עשין מצוותה ומתעסק
בתלמוד ולא השגיח על המעשים לא היה הולך אחר היש
בעיניו ועושה מהטובות והרשות אם לא נתפסר ולא כפשו
על הנפש היודעת ובבר כה הרי מעשה רשע ותשא קבועין
בו ואפילו שלמד אחריהם מצות אין הלמוד להעיד מה שבידו
מאותן המעשים חוץ הוא ורע ומר לעמוד אותן המעשים
והעיסה ופעמים שיבחם מתחלה והיה תלמודו עזר עליו
ופעמים עצה ופעמים כורח ומתעצל ושוכח מה שלמד
מהחכמה ואם אינו שוכח הרי הוא כאן שכח שהרי לא הלך
אחרי מצות החכמה אחרון חכמים הקדמונים כי אם היו שם
מעשים האחר מהם למד הספרות והמיעות כבי יפלתו ולא
הניח מהם כלום למד מלאכת החשבון ומלאכת השיחה וכ
ומלאכת חשבון התקופות ומילות ומלאכת העתים ואילו
מלאכות שקורין להם בלשון ערבי ריצאוהה מפני שהן מחזקין
את הלבב ולמד אחריהן חכמות המצות שקורין להן בלשון
ערבי מעלם ולמד שהוא מעשה בראשית שקורין להם בלשון

ערבי טבעיאת ולמד אחרי כן מעשה מרכבה שקורין להם
בלשון ערבי אלאלהיאת ואחרי הכל עולם או מוסף חולקים על
חכמתו נמשך אחרי הראות והכל עולם ולא הלך כמעשה
הישר והטוב ודרכי היראה והחסד והעצה שאותן החכמות
שלמד מצות אותן למדת כהן. והאיש השני לא למד מאותן
החכמות והמיעות שלמד הראשון כלום והיו בעיניו כלם
נמשכים אל הדרכים הכי מעשים מעשה הישר והטוב כדרכי
יי׳ קרוב הוא השני להיות חכם קרוב ומאולא ולמד מה
שלמד הראשון מהחכמות ויותר ממנו למדת בדרכי הישר
והטוב והצדק לפי שהראשון למד ולא עשה מה שלמד ואחרון
הלמוד התורה והורהו. והשני אם למד בהלמוד מעשים
שקבעו בו מסיעין אותן למדת אחרי מצות הלמודו לפי
שעמן מן החכמות ויודעת העלות החקוקות למצות המצוות
כלם מהנבראים ויודעת העלות הקרובות בראיות האחרי
שהם מצויים והם הם ויאוך הם ואפילו שהם רבים כלם באי
מפה מצוי אחד אין למעלה הימנו ואחרו נמצאו ואין עולה
למציאותו אין לו אלא ולא צורה אחד אמת שלם הראיים יפה
וטוב מעלה מכל מום אין בו חסרון לא ימצא אחד מהמעלות
כמעלתו ולפי שכן שלא ימצאו למעלה ממנו לא המציאין
וידעו מטה מטה מהמעלה ולכל אומה שאין לה ראיון ואת
ערך למעלה וחהו הבריאה יתעלה שמו ויתנשא ויתברך

ויהיו מעשה מרכבה ולא יתן ללמוד זו החכמה עד שילמוד
החכמות הקודמות לה. ופיר שם התלמוד האחת יגיעת הדברים
באמת על פרוייקט כפל זמן לא ישתבח בעולם כמות התלמידים
שיגיעו באמת שתגיעותם הגיעה סופבת ותגיעה השלשים
הגיעה סופבת ויגיעת מעשה היושר והטוב יאך יעשו כל
בחלקיהם השלשה. החלק הראשון כיצד בבן עצמו. והשיב
יאך מלמד ומנהיג אנשי כיתו לעשות מעשה היושר והטוב.
והחלק השלישי לתורו אותן המעשים לתכלית שרצו אותן
החכמות מצוות לעשות אותן המעשים כדכתיב בחוקן
תרומה. כגי אם תקח אחרי וגו' את הבגן ויאמר יי וגו'. לעבור
אחרות משפט וגו'. את הבגן צדק ומשפט. ואם שמר דרכי
החכמה. ועבר אחרות המשפט ומעגל הצדק ותקיימה חכמתו
בידו. והראשון מאחר שלמד ולא שמר מאחות המשפט ועקב
אחר האות לבד ואחר מיהאיה עניגן כדכתיב נפר תטפנה שפתי
זרה וגו' וכתיב ואחריתה מרה כלענה. נמצא מלמדך בדרכי
המשפט ואחרות הצדק כדכתיב את חיים בן הקלם נשג ואשרוהי
לא הגיע. אבל על חכמתו ופרע עצמה נמצא שמעלת זה
הראשון שקלה ונטוכה מאד מאד ממעלת השני. ואם הקשה
ואמאי התלמוד קודם המעשה שאם אינו עמוד לא ידע
מעשה היושר שהוא מביא לידי מעשה. כגון אתם בספרי
בחכמתא אלמא התלמוד קודם שהוא מביא לידי מעשה

בספרי קודם התלמוד. ואמרינן בגמ' כל שיראת חטאו קודמת
לחקוותי התלמוד. ואמרינן בגמ' כל שיראת חטאו קודמת
והיאך מאמרינן הכא מעשה קודם לתלמוד. ותשובת זו הקושיא
כל אחד מהם יש לו קדימה על חברו התלמוד קודם למעשה
בחבה מפני שהוא עלה למעשה שתוציא היאך הוא המעשה
והעלה קודמת לעלות בטבעה ולפיכך אמרו תחלת התלמוד קודם
ואצל אחר המעשה קודם מפני שהוא מסייע התלמוד ביסדו
כח התאוה מלשטוף בתאוות העולם והתענוגות כהבלני ויתרך ולא
ואצא פנאי. מפני שיש בידו מעשה שרוחה מחרים עושין כמותן
ואעפ שאינו יודע היאך המעשה לי לא לעשותן מהמעשים
שרוחה מחרים עושין ועושה ואהפ מהמותהם עד שיהיו לו
קבוע ולא יסורו מלבבו עד שילמוד הטעמים ומותן המעשים
שבידו מסבבין לו את התלמוד ומשום הכי מעשה מיבעי ליה
לאקדומי לתלמוד לקיימן בידו. ואמיה לפירושיה מה שאמרו
לחכמתא אלמא התלמוד קודם מפני שהוא מביא לידי מעשה

אומנות החכם. ומפני שאין כוונו החטאה אינו יודע היאך
הוא. כי זה אומנתו ולא אומנתו פיזון בעוד המעשים שהם כ"ל
מאיזה לפני רבו יוחנן בן חטרי חכם וירא חטא ולהו אות לסם
העשיות מתקיימת השמיעה כיוצו. ובאמת לי נתן דרש
שאחרינ והרוחנ בכאן כי אחר זה העשם להאריך תורה
ולהאריך. ובאמת לי נתן דרש ר' חנינא בן דוסא אומר כל
שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וחכמתו
קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת שנ' ראשית חכמה
ויראת ה' ואומ' מתוש הוא היה אומר כל שמעשיו מרובין
מחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו מרובה
מאעשיו אין חכמתו מתקיימת כי אומר שהוא משול לאיש
כאעשיו טובים יותר מחכמתו הכנת המעשה עומדת לקיים
חכמתו ולפי שכשנשא שהמעשה מסייע את התלמוד ומקיימו
הוסיף בכאן להתנות כאעשים להוסיף קבע על קבעו והרחיב
חסבה. ובאמת לי נתן דרש הוא היה אומר כל שמעשיו ג
מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו מרובה
מאעשיו אין חכמתו מתקיימת שנ' עשה ושמיב כי הקדים
העשיה על השמיעה שהוא הלמוד רמז שאם הקדים מרם
לסם מחקיימת השמיעה כיוצו. ובאמת לי נתן דרש
אומר לפני רבי יוחנן בן חטרי חכם וירא חטא מהו אות לסם
שאחרינ והרוחנ בכאן כי אחר זה העשם להאריך תורה
ולהאריך. ובאמת לי נתן דרש ר' חנינא בן דוסא אומר כל
שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וחכמתו
קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת שנ' ראשית חכמה
ויראת ה' ואומ' מתוש הוא היה אומר כל שמעשיו מרובין
מחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו מרובה
מאעשיו אין חכמתו מתקיימת כי אומר שהוא משול לאיש
כאעשיו טובים יותר מחכמתו הכנת המעשה עומדת לקיים
חכמתו ולפי שכשנשא שהמעשה מסייע את התלמוד ומקיימו
הוסיף בכאן להתנות כאעשים להוסיף קבע על קבעו והרחיב
חסבה. ובאמת לי נתן דרש הוא היה אומר כל שמעשיו ג

מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו מרובה
מאעשיו אין חכמתו מתקיימת כי אומר שהוא משול לאיש
שאומרינ והרוחנ בכאן כי אחר זה העשם להאריך תורה
ולהאריך. ובאמת לי נתן דרש ר' חנינא בן דוסא אומר כל
שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וחכמתו
קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת שנ' ראשית חכמה
ויראת ה' ואומ' מתוש הוא היה אומר כל שמעשיו מרובין
מחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו מרובה
מאעשיו אין חכמתו מתקיימת כי אומר שהוא משול לאיש
כאעשיו טובים יותר מחכמתו הכנת המעשה עומדת לקיים
חכמתו ולפי שכשנשא שהמעשה מסייע את התלמוד ומקיימו
הוסיף בכאן להתנות כאעשים להוסיף קבע על קבעו והרחיב
חסבה. ובאמת לי נתן דרש הוא היה אומר כל שמעשיו ג
מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו מרובה
מאעשיו אין חכמתו מתקיימת שנ' עשה ושמיב כי הקדים
העשיה על השמיעה שהוא הלמוד רמז שאם הקדים מרם
לסם מחקיימת השמיעה כיוצו. ובאמת לי נתן דרש
אומר מה הבריות אוהבין אותו ומשבחין אותו ואת מעשיו אע
מקום שהוא מהלך בהכתים האמצעים כיון שהוא הקדוש
והם קרוב ל' לכבוד היושר והיה עליהם מהבריות ואינו עולה
ומקבלין כספר פנים יפות והעשה נכרים אינו מהוה הואת
נאשה לפני המקום מקום שהוא עתיד לאתה בשעתו לכבו
ל'. ואם היה חלף הדבר מקבלין פני אדם כספר פנים ושעת
ומקנטין בדברים ואינו עתה כשורה ואין משאו ומתנו בשוק
נאה ואינו עשה מעשים כאמונה ואומה את הרבים כאין
ודברים מחלל את השם ופורע מצות השם וכוזה אומם
ובאומה ראפי תנו רבנן בזמן שאדם קורא ושונה ומדיקדק
בנחת עם הבריות ומקבל מהם בשוק נאה נעשה ונעלה
באמונה מה הבריות אומ' עליו אשרי אבי שלמדו תורה
אשרי מבו ואשרי רבו שלמדו תורה אוי להן לבני אדם שלא
למדו תורה פלוני שלמד תורה כאה יפים מעשיו כאה מהוקן
מעשיו עליו הבריות אומ' אשרי אבי שלמדו תורה אוי להן לבני אדם שלא
למדו תורה פלוני שלמד תורה כאה יפים מעשיו כאה מהוקן
מעשיו עליו הבריות אומ' אשרי אבי שלמדו תורה אוי להן לבני אדם שלא
למדו תורה פלוני שלמד תורה כאה יפים מעשיו כאה מהוקן
מעשיו עליו הבריות אומ' אשרי אבי שלמדו תורה אוי להן לבני אדם שלא
למדו תורה פלוני שלמד תורה כאה יפים מעשיו כאה מהוקן
מעשיו עליו הבריות אומ' אשרי אבי שלמדו תורה אוי להן לבני אדם שלא

נשא ונתן באמונה ואין מקחו ומתנו בשוק נאה מה הבריות אוה
עליו אוי לפלוני שלמד תורה כמה מכוערין מעשיו כמה מקולקלין
דרכיו ועליו הכתוב אוה ויחללו את שם קדשי באמור להם עם
יי׳ אלה ומארצו יצאו. מתני׳ לחם בן הרכינם אוה שינה
שלשחרית ויין שלצהרים ו ושיחת הילדים וישיבת בתי כנסיות
שלעמי הארץ מוציאין את האדם מן העולם. פי׳ מפני שבשחרית
חייב אדם להשכים לבית התפלה לברך ולקרא את שמע ולהתפלל
עם הציבור ולבכות ולהתפלל לפני הבורא לבקש על נפשו החוטאת
ועל לבו הזונה והוא לא עשה כן לא ישן על מטתו ובטל המצות
ועליו אוה שלמה בחכמתו וקרעים תלביש נומה. כלוה שכרן של
מצות עושין בני אדם בעולם הזה שמכבדין אותו בעולם הבא
שהם כמו מלבושין הנאים הנכבדים המכבדים לובשיהן נקרעו
מעליו ולא דיי שאין בהם כבוד לא הם מבזין אותו ונפרעין
ממנו ומי גרם זה הוי אוה זה הנומא. ועוד אוה אל תאהב
כן תורש ואוה כלוה אם אהבת שינה נאשת מן המצות והפסדת
שכרך שהיה ראוי לך בלו אם עשיתים. ובאבות דר׳ נתן שינת
שחרית כיצד מלמד שלא יתבוין אדם לישן זמן שתעבור עליו
זמן קרית שמע שכל זמן שאדם ישן עד שתעבור עליו זמן
קרית שמע נמצא בטל מן התורה שנ׳ הדלת תסוב על צירה
ועצל על מיטתו. אמר עצל שחל בדרך ואוה. פיס׳ ויין של

צהרים פי׳ מפני שנמשכין שותיו עד הערב ונמנעין מתפלת
המנחה ואם נמנע מתלמוד תורה ומהתעסק במזונותיו לן היין
הומה שכר ואוה. ובאבות דר׳ נתן גרסי׳ יין שלצהרים כיצד מלמד
שלא יתבוין אדם לשתות יין בצהרים שכל זמן שאדם מתבוין
לשתות יין בצהרים נמצא בטל מן התורה שנ׳ אי לך ארץ. אשר
אשרך ארץ ואוה אי זהו עת הוי אוה זה לעתיד לבוא שנ׳ אני
יי׳ בעתה אחישנה. וכתו׳ כעת יאמר ליעקב ולישראל ואוה.
פיס׳ שיחת הילדים פי׳ שחוק שמשחקין בני אדם עם בניהם
הקטנים ומתעסקין בהם בגאוגעים ודברים בטלים עריבים
לו ונמשך אחריהם ונמצא בטל מן התורה. ובאבות דר׳ נתן
גרסי׳ שיחת ילדים כיצד מלמד שלא יתבוין אדם לישב ולומד
עם בני ביתו ומשיח עמהם שכל זמן שאדם יושב ושונה עם
בני ביתו ומשיח עם בני ביתו ועם בני ביתו בטל מן התורה
דכתי׳ לא ימוש ספר התורה הזה מפיך ואוה. פיס׳ וישיבת
כנסיות שלעמי הארץ פי׳ היושב בקהל עמי ארץ והם גברי
דלא מעלו אינם מדברים לא מדברים בטלים ובדברי כפלה
וליצנות והמשובח שבהם מדבר בספר הזכרונות דברי הימים
שעברו ובטל מדברי תורה. ובאבות דר׳ נתן גרסי׳ ישיבת כנסיות
שלעמי הארץ כיצד מלמד שלא יתבוין אדם לישב עם יושבי
קרנות בשוק שכל זמן שאדם יושב עם יושבי קרנות בשוק

את המועדות כלו מחלל את השבת. וכל המקיים את המועדות
רמזתינן לקמן מה ענין שבת אצל מועדות לומר שכל המחלל
את המועדות לא תעשה לך וכתיב פרוניה את חג המצות תשמור ואומר
עקריה כל המכבה את המועד כאלו עובר עבירה שיש לה מכה
בחולו שלמועד. והתם אמרינן אמר רב ששת משום ר' יוסי כל
המשתכר בתוך השנה ידע. ויש אומרים מי שעושה מלאכה
ואינו מוצא הוצאות לבזבוזן ואינו קונה פרבראות ומלבושים
ואינו מוצא הוצאות לבזבוזן לאהנות עליהם סעודות.
והמלבינה את המועדות פי' שאינו מיזען להם סעודות
כראוי והמלבין לו כי שופט אני את ביתו של עולם. פיסקא.
מאיר את פני ה'. ועשאו הם וכניהם וכני כניהם עד עולם
יקטירון את החלב ואת ודם כתו והתי מטאת העדים אולה
לא היו עושין כן אלא כאדם שפיר עליהם הכתוב כאלו
מהעשאין על אכילתם כאכל ואה משפט הכהנים ואת זה
נשהר בהם באכילתם אימתי כאן מעשה כגי עלי שהיו מהי
ואינו מחלל את הקדשים שאינו משתרן כהילכתן ואינו
וכל המחלל את המועדות כדריה שלאכרהם אכינו
והמלבינה את הקדשים כדריה שלאכרהם אכינו
כשכר. מהגי ר' שמעון המוציא אוכי המחלל את הקדשים
חכה ולא ישיג החכמות ועתיד מחיי העולם הבא עד שלא
נמצא כעל מן התורה שכ אשרי האיש אשר לא הלך ואת
ולא אמרינן דמים עתעסק אדם כהם כעל מן התורה כעלף

כלו קיים את השבת. פיסקא. ואלף כריתא שלאכרהם אכינו פי זה
המוסף שעלתה לו מלא ועובר על זה המצוה שנקראת
כלף כריתות שבעשרה כברות כתורה ועל זכר אשר לא ימול
ובברית הנפש ההיא מעמיה את בריתי הפר. פיסקא והמלבין
פני חכירו כרכים פי שמכיישו והמלבינ כפרהסיא כגי אדם וזה
ענין גדול הוא והכי גרסי כתוכיה מאי ר' נוחין משום ר'
שמעון בן יוחאי גדולה מועלת זכרים מחועלת נשים שזה
נאמר כן וירא מלהיך. וזה לא נאמר כן ויראת מלהיך. ר'
לעשר אומר אף כאשה וזה כראוי. ר' שמעון כר נחמני אומר
זה ענין להישכון וזה לא ענין להישכון. הני תנא קמייה דיה
נחמן כר הב יצחק המלבין פני חכירו כרכים כלו שופך דמים.
מאי לאו שפיך קאמינא לאיצלא ואתא חיזקיה ומחקה. אמר ליה
מכיני לכ כיומי כראשכא כלאי יהירי שפך אמר ליה כאחוורי
אנפי. ואמר ר' יונתן כל היוכלין לעיכם עליהן חוץ משלשה
שיורדין ואינן עולין ואילו הם החבוה שם לחכירו. והמלבין פני
חכירו כרכים. והכא על אשת איש. היינו מכנה היינו מלבין
מיגלי דלא כוה כשמיה. אמר רב חסדא כר טוביה עתיד לן לשלם
שיפל עצמו לכשכן האש ואל ילבין פני חכירו כרכים ומנלן
מהתם שם היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר. ואמר ר' חנינא
כרב אחי אל יכזה לא הגע איש את עמיתו עם שאתך כתורה

העובר על דברי תורה בפרהסיא כיהויקים בן יאשיהו. שנייה
ראשונה דאם בירושלמי בסנהדרין פרק חלק לעולם פעם בתורה.
כל העושה אחת משתי עבודות הללו נקרא מלה פעם בתורה.
כיצד רמה. והחכמה את התורה ותלמידי חכמים
עושה אלה הלכות בשאלת בקיאין והעתק אשר תעשה
כיצד רמה. שאפילו פעם אחת בתורה. ולא יהא נראה
שחוזר בתשובה. ירמיה נבואה. פיק ומלה פעם בתורה.
אלוים וברכה עלינו מרה וירוקה נראה ירוק. מרה שחומה וראה.
העור אינה לא מהלחלחית שתחתיו אם ואבר עלינו הלם נראה
מקוואות שתחת העור מכפנים לבנים מפני הוסר הלם לפי שאין
משתמשת שם מחקריה ופעמ שקרה לה ופעמ אותה ושאין
מבלעמה ומכישה הולבת וחסור עד מכברה שהוא הלב משתנה
איזה עפרות מעלנו כל ימי חכרותה עם האוך כי הלם הוא העפר
התבייש שהלבמה והכיוש הפעל הם והלם הוא ריעה
עפ"י דכתי' העם המכעיסים אותי על פני תמיד. ועשם לבן פני
הפעור נעשה כפניהם. ואילו הם אותה. גחל. ועפ. אותה דכתי'
הנה יי נצב על חומת אנך. ושור. ישמיע בה ואומ
שלח חוץ מאותה שנ' ובידו אנך. אומ' ר' אחהו שלשה אילין
עומה שכ' הנה יי נצב על חומת אנך. אומ' ר' לעזר הכל על ידי
אותה שכ' הנה יי נצב על חומת אנך. אומ' ר' לעזר הכל על ידי

כמאה בסנהדרין פרק חלק איכא דאמרי החכמה תלמידי חכמים
הרי זה מלה פעם בתורה. אפיקורוס כאן מאן אומ רב יוסף כאן
מאי מעמא לן רבנן עיניהו קרו בהדיהו תנא. אומ' ליה אביי הוא
מלה פעם בתורה נמי הוו דכתי' אם לא בריתי ואומ. אומ' רב נחמן
כך היה יפתח בירושלמי ועשאתני לבל המקום בשבועה. ולבל
אילן האובע שאמרו שאין להם חלק לעולם הבא הוא כשאתבקן
בחטאו ומת בלא תשובה אבל אם עשה תשובה מתבפר לו ויש
לו חלק לעולם הבא כמאה בירושלמי. כמה אתן קיימין אם בשעה
תשובה. אין לך דבר שעומד בפני התשובה לא בשלא עשה
תשובה ומת בייסורין כלום אין כח ביסורין לבפר ולא במיתה
אלא כל האדם בשעה הרעים הללו עד שיעשה תשובה.
מתני' ר' ישמעאל אומ' הוי קל לראש ונוח להשחות והוי מקבל
את כל האדם בשמחה. פי' פירש רבינו יצחק בן ראובן שלום
הגה רשות קלה בעינך כדבר הקל לא תתפוץ ולא תלך אחריהם
נוח להשחות. הוי בן לראש ונוח רוח כלי שתשבר. וחבוי לאי
חמור אחד מהם עשאתי ואחד מהם לא עשאתי. ואומ' הלוי רבינו
משה בן מיימון ז"ל פי' קל לראש כלומ' שתהיה עם אדם
גדול תוך לבבו ועשה חפצו והשתדל לעשות צרכיו ולשמשו
כאומ' מאי מהנו לן רבנן עיניהו קרו בהדיהו תנא. אומ' ליה אביי הוא
מלה פעם בתורה נמי הוו דכתי' אם לא בריתי ואומ. אומ' רב נחמן
כך היה יפתח בירושלמי ועשאתני לבל המקום בשבועה. ולבל
אילן האובע שאמרו שאין להם חלק לעולם הבא הוא כשאתבקן
בחטאו ומת בלא תשובה אבל אם עשה תשובה מתבפר לו ויש
לו חלק לעולם הבא כמאה בירושלמי. כמה אתן קיימין אם בשעה
תשובה. אין לך דבר שעומד בפני התשובה לא בשלא עשה
תשובה ומת בייסורין כלום אין כח ביסורין לבפר ולא במיתה
את כל האדם בשמחה. פי' פירש רבינו יצחק בן ראובן שלום
הגה רשות קלה בעינך כדבר הקל לא תתפוץ ולא תלך אחריהם
נוח להשחות. הוי בן לראש ונוח רוח כלי שתשבר. וחבוי לאי
חמור אחד מהם עשאתי ואחד מהם לא עשאתי. ואומ' הלוי רבינו
משה בן מיימון ז"ל פי' קל לראש כלומ' שתהיה עם אדם
גדול תוך לבבו ועשה חפצו והשתדל לעשות צרכיו ולשמשו

רבינו יצחק הוא הנכון. אבל פי' רבינו משה אינו נכון בעיני
מפני שאלת השחור שעולה לא מצינו שנזכיה משלוש שחרות
אלא משלוש מאות המיוחסין על העם. ואם כן הוי קל
לשחרות מיבעי ליה. ועוד רבינו יצחק אמר כה דבר ותנך צוה
עלינו התורה לשמור ופה ובכתובה ותתלה בארבעת שחקק אותך
בעולם הזה ולעולם הבא מהתשקך עמהם בהבל העולם
ולא תתעסק בהווה ובמיכך צוך לברוח ממנה ודבק בפוף נפש
לעשוק בתלוך הדבר השפל ודוך את דעתך לעשוק באלוהה
והתרחק מהנה. ולפי דבי משה גזל היה לו לומר קל לעשוק ועוד
לפנים בלוך אדם קטן כדכתיב והכה ה מישרע משה ושבב. אינהי
הוי קל לפעל שיכה ועוד לתשחורת ואפילו אמר הכי קשי וכי
אחיל האעלה וקטעתה בזקנות ובשערות הם הלויות והלא אפשר
שיהיה הדבר תלוי יקן בעל שיכה בסיל ובער ועבד קטן שחור
השער חכם וחריף ויפה ומאולף כדפרי עוב. לפי מסקן וחכם
מאולף יקן וכסיל. לאחר אפשר שיהיה ואחר זוחקיה לאחוקי בהה
הלשון. ואפשר אילף הקושיות לא נצטרך לה הפירוש.
פי' והוי מקבל את כל האדם בשמחה פי' ניזה להתעצב עם
הבריות ואל יקבלם בפני עצמו ובבושות כדקרינב
לאת מכיר פשהם בשמחה ובחדוה כל בני אדם ואפי שביים וקטל
וקטנים ואים. מתעב. ל' עקיבא אוב שחוק וקלות ראש

ומקילין את האדם לעזוב. פי' אפי שהרבה בשחוק והתל ובדעת
וקלות ראש ואינו מתיישב בדעתו אל תהיה דביק בהם פן תלמד
מה עניי עבירה שהרבה בלו הדברים ותאב לשמוע מאחרים
סופן לעשותן הדברים לפיכך הזהר שלא תדבר בהם שמא תבוא
עניי עבירה מוזג הוא היה אוהב מסוי סייף לעזרה ועל
ושרים סייף עמי — שות סייף להכניה שתעקה. פי' רבינו
יצחק כן האוכן גזל ממנו שאדם עושה לתורתו הם מעמידין אותו
כדאי בני שלא תשתכח. ואת אותה לשון מסורת מלשון ואסרתם
בהם. יכיל לא מסורות. ויאם יהו בתשחתם שהוא מסוף וקבוץ
ועניני שמאסף כל מין את מינו ומחבר דבר לדומה לו ויכנסם
תחת כללם למחוה כדי שיהיו שוין לתוך ולא ישכחו כראמרי
הים בתחלה בתה התורה נתונה לפניכם שאין לה לזנם עד
שבא ר' עקיבה ולמד בה הזנים. ואמרי לה ר' עקיבה זוכה. עד
שבא ר' עקיבה ועשה את התורה מטבעות מטבעות. פי'
ושרים סייף לפרישות כלומר שיהיה אדם עלי דעתו
לעשותן או שאוסר עצמו בדברים המותרין לו ומקיים מסר
הקבוע בו מדת הענוה אבל דבר שהיה רוצה להתענג מהם
ניהיה לו כח לסבול דרך הפרישות מהתאוות שרואין בעני עם
האיך אדם לפרושין מה פי' לומר הזור גזל וכי רבי יצחק בן יאוכן
גזל וכי יצחק בן האוכן נגד בעל אדם המזיקין עליהם שלא יגע

חכיב אדם שיברוא בצלם ודמות. חכיבין ישראל שנקראו
קשיין מהרי המשנה והברייתא. מקנין הוא היה אומר
סייג לעשרים שלא ישבור שניהם ועל זה הדרך מתפשט הכל ולכן
פרש אדם מלכרים בלא עדר ולא עבר על מה ששכתב הרי זה
משחוק הלך הדרך הטבור. וכן סייג לעשרים פרי שאר כלאים אם
סייג לטהרה קדושה. סייג לעשרה ויאחז חטא. כלאים אם נזדמנה
סייג לכבוד שחוק. סייג לחכמה שתיקה. סייג לעשרים פרישות
בידו מהן אפשר שימות. ובאמת לא נתן אלקים לאדם מצוה
ואחד
דרך כוללת אם אדם רוצה לעשות הטוב למעשה הטוב
שתיקה וכמו שפיתרנו. אינני יודע מה הארץ הוא ושותק דרך חכמה
אלא שאמר כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב זאת
כמו שאמרה אדם חכם הוא ושמר מצות רבותיו
משפטי צדקך. פיי סייג לחכמה שתיקה כי כלום אם ראית
דרך פרישות וכמו שאמר דוד עד נשבעתי ואקיימה לשמור
משמרתי לשמחתי. ומשום הכי נזדמנו האחרונות ותקנו התקנה
עשו משמרת למשמרתי. ומשום הכי נזדמנו האחרונות ותקנו התקנה
דקרא מלא הוא ושמרו את משמרתי ומפי השמועה אמרו בפרוש
ופי מופת הדור בעניני מה הפרוש שפי רבינו נכון
דקאמר שהוא סייג לפרישות ושהוא עצמו כמעלת פרושין וזכור לטוב
עשות זכר עזרה והוא שכר ואם כבר לא תעשה כך אעשה כך וכך לא עדר

בהורה ובונה את העולם והתורה אמרה בראשית ברא אלהים
היאך עשה חלרים היאך עשה פשפש כך היה הקבה מביט
בהורה ובונה אותה ומיצרת לא לפרצאות ופיקסות ישכן עדרב
שהקבה בהתך שבעולם אלך כשר ודם בונה פלטרין ואינו
בונה אותה מיצרת לא לפרצאות ופיקסות ישכן עדרב
שהקבה בהתך שבעולם אלך כשר ודם בונה פלטרין ואינו
עם חכמו ואינו מוציא מפיו קלות בעניני ושפלות מעלת
שהשפיע להם טובה אחרת היא לפי שיש מי חסד וטוב
בעולם כי הודעה המקום הנ"א כשעלה העובה והחסיד
בעולם כי הודעה המקום הנ"א כשעלה העובה והחסיד
בנים למקום וכול. חכיבין ישראל שנקראו להם בני חמדה וכול הוציא

ואין בראשית לא כי ראשית כלומר שעמי ראשית. ואין ראשית לא
הוכה שם: קבע ראשית הכל. מרבי הבל שבני והשורש
עתונה וכטוב העלם עיון והכל לפי רוב המעשה. כלומר מה
שבשתים ואין יודע אותו ואין עסקו מועד עניני ויודע שבוב
הבשות כלומר התפתות לב לחיות. פיי והרשות עהונה כלומר
אל תתמה מפני שהוא יודע הכל ממה שעתיד להיות שיהיה
האדם מאם במעשיו הטובים והישרים הרעים והעקשים ומן
השמים נאמר עליהם לעשות מה שעשו אין הקבר בן לא ישלם
כל האדם כרגו כאשר כתוב בראשית ברוחות: וי יפתח בן חוה
ראובן זכל פרש והרשות עהונה נאמרת הדין לנו ולבנינו עד כל
מה שנעשה הן טוב הן רע. פיי וכטוב העלם עיון כלומר
משפטי הל עם בני אדם כמה — ת רחמים לא במדרך
הדין שנתחייבו לפניו כאשר מפורשין בתלה הששית משלש
עשרה מרוע. וכה חסד איש דין לפני מעשים שעשו אלא —
בלוע אותם מטה עמהם כלפי חסד. ואשה אוהב מפיס ומפי
השאועה אמרת אוהב אוהבים לצדיקים ולרשעים. ואשה טוב ה
נפל ורחמיו על כל מעשיו. פיי והכל לפי רוב המעשה
אבל לא על פי המעשה פי — מעשה הישוה והאדם
מוטב מקבעים כעבעו שלאדם לפי תכל המעשה אלא לפני
רוב המעשה. כלומר מי שיהיה לפניו כאלף פעמים
והדין זין אמת והכל מתוקן לפעמה. פי המעשים שלאדם הם

מיה שני עניינים הם היכבר זה הפירוש איש עולה כלל.
מתני הוא היה אומר הכל נתון בערבון והמצודה פרושה עלכל
החיים והחנות פתוחה והחנוני מקיף והפנקס פתוחה והיד
כאחבת ולב הרואה לות כא ולוה והמחין מחזירין תמיד בכל יום
ובכל עין יחלם מדעתו ושלא מדעתו ויש להם על מה שיסמכו
עליו דין אמת והכל מתוקן לפעמה. פי המעשים שלאדם הם
על פיך הביכות שעקרא שוב ובעיב. וכן מי שפקה שבני אחד
כאלף ויש או שיהיו לעני לף ויש בפעם אחת אין שכרן כשכרן
מי שפקה מאה שבניין או שיהיו לעשה עניים לף ויש לי אחסוך
שכר השני עניך כן הראשון ואפי לא נתן להם לא מאה ואפילו
כשהן שהראשון תאכה עשו לפה המעשה מאד ובעם אחד
אינו מתאב לעשות ואינו מהבבב ועושה ולבסוף לא עקבב
בו המעשה שהוא הלרך הכשעת הטובה והישרה המאוצעת
בין קצה קבצותיך ובין קצה קיצור הממון. ואי שיהן אלף
ויש כאלף פעמים ושנה בחיא זה המעשה לף פעמי ומקבעה
בו המדה הזאת בעכבין. הני פי חופת הלוי. ולאי פי שבן חומר
עד מאד ואולי לקבוע בו מסחרות והפי שפי רבי יפתח בן ואומר
נע הכל נתון בעזכן שלא מעשה אבל לא על פי רוב המעשה עין
ועוד קושיא אחרת דרוב מעשה ופי כמשה קא משני להו חדא
ומקשאות לפי רוב המעשה שהן אבל לא על פי המעשה שאל
מיה שני עניינים הם היכבר זה הפירוש איש עולה כלל.
מתני הוא היה אומר הכל נתון בערבון והמצודה פרושה עלכל
החיים והחנות פתוחה והחנוני מקיף והפנקס פתוחה והיד
כאחבת ולב הרואה לות כא ולוה והמחין מחזירין תמיד בכל יום
ובכל עין יחלם מדעתו ושלא מדעתו ויש להם על מה שיסמכו
והדין זין אמת והכל מתוקן לפעמה. פי המעשים שלאדם הם

מעשה האדם כתוב וחתום כאותו פנקס כתות והחטוי שטוב
עליהם אדם. פיס והיו כותבות כלום שאין שטחה נפשו יפה ועל
ידם והפיקח פתוחה פי ספר פתוח ואותה שבתוכו האשה — ים
מעשיו הרעים עד שיעשה תשובה וזהו פתוחין שלו. פיס
שלקח ממנו וכן הקבה מאחין לאדם עד שיפרע ממנו על כל
פיס. והחטוי אינו כלום ממהין לו עד שישלם לו חוכו כן הקב"ה
החטאה הפתוחה לפל מי שירצה לבא ולקחה אינה שלקח.
שלאדם לעשו — ת כה כטוב בעיניו אם טוב ואם רע כתות
ולא נפלו בה. פיס. והחטאת פתוחה פי כלומר השלם בידו שלא
לא נתם נעשו שם לא נראות בהם בני אדם לפיכך סיבבו את התורת
אבל החכמים בעלי מדע ידעו שאותם המעשים שבתוך הרשת
הרשת בעוני כל בעלי בתך. והם נראים ואינם ואלו. כן אותות ואינם
שנפרטו בהבלי העולם ועליהם נאמר שהבל כתכלית כי חוט משולש
לא ינתק במהרה שאותם המעשים שבתוך הרשת
כל בעלי עוני וכבל שעה נרוש ונתפש על מעשיהם. פיס ויש
להם על מי שיסתכל פי ואלו האבדון יש להם שאין סופן
עושין. פיס והיכן רואה פי אינו האבדון כל מה שאבדן אין
מאבדין את באותה. פיס והבל מתוקן לו שזה פי כל בני אדם
מהוקנין הם לשלם שכר לעולם הבא ואחרי פרי מעשיהם
אינו מתוקן להם כפי מעשיהם ואלא מתוקן להם כפי מעשיהם
הרעים. ויש לפרש הבל מתוקן לו שזה הצדיקים והרשעים
עליהם נאמר כי הבל הם כל אדם סלה. ורואה כי חכמים ימותו
כאחד כסיל ובער יאבדו. ואחרים ואחרים כמהרה הם עוברין
עליהם ואכלו ואחרים יירשו חבלם ואחריתם כאחרים
הקבה עליהם שלא בכוונתם ומה ת טוב אשר צפנת
לירואיך. ואחרים ואחרים כמהרה הם עוברין ואכלו ואחרים
אוכל שהרשעים שעשה האדם אין אדם עליהם לעשות
כל מה שלקחו מידם הנוקמין מן החטאת. פיס ועל הוצה עליהם
כא ואמה פי שבראשונה הוא לוקח מן החטאת מה שרוצה ונקם כך
כל מה שלקחו מידם הנוקמין מן החטאת. פיס ועל הוצה עליהם

[illegible] ואין [illegible] ואין [illegible] ואין [illegible] ואין [illegible]

והם שיש להם אוכל ומזון ודעת משקיעיהם ויועציהם ובעליהם
מחזי מהם על חבירו והמשוחבין מהם והעבדים שאין בהם וכן
חבירו שהוא כלי בעל המרכבה ואלפסות והקו הישר החולק
השעל שעגנס: והקו הכפוף הם וכבד את העשל קשה החבורי
משפטי מקרה השיעור וכיוצא מופרך מהעשה בראיון ואעפ שלא
ואצא מיקרה מופרך מעצם העשה עב לענין לא כענין הדעת עפריד
אותו ממש וקן העשה והצורה כיון שעשה הראשון והצורה הראשונה
כאן עצם העשה השרשים והצורות מהכבד שיש להן ומאות הבריאת
מהעשרים כאן בעל העשרה והצרחים והאילנות והחתכו והצורו
הנעשות על ידי אדם שלא ואצאו הצורות נשלם לא בעשייתם
ואעפ שעפריד וישעקה מדעתא בעשייתם ולולי הצורות לא
ובראו השמים והיתה מציאתם כיון והוי. ולא נראה העשם
רק לקבל הצורה והצורות לא נראו לא בשביל העשיים שלולי
העפר לא נראות צורת הכסא והמטה. והעפר אפשר שיהיה ממין
מוטה וכסא ואחר שצר אותה האומן יצאו מהכח אל הפועל
להיות מטה וכסא. וכן יש מדעות שיש אותם ועשוין עד
אחרים לא יצאו לשלם בעשיה ובמציאתם חוץ לשעת
מלאכתם כאלמים לא מכוחם עפריים כטבעם והם המלאכים
שברא הקב"ה וידעה מחרבה והחכמה הזאת נקראת מעשה
מרכבה. ואולם שני המדעות נקראו כיצה ומדע ואלה המדעות

ומאלפם מן המדעות מה האצלנו אותה עלינו ומהודי היתה
להזהיר עלינו והוא שאמר כי שמי בקרבו. כל מה שילמדכם מהחכמה
מעלות השפעות ולא יהיה לבם מעמיד בשלם הבא. ושוב אמר
כבוד האלם לעשות אותם מוציא אותם אל הפועל ועל זה היה יהיה
הקב"ה בראותו הקדושה לשמוע ממנו ושלא למעות על דברו
שלא היה אומר שולח מלאך לפניך. ומה ואם לא שלחתי לפניך את
שמירת כשלם הזה מהכשל בדרכים הרעים ומורך לקיום התכונה
ומעשים טובים והוא כדי לעמוד השלם הבא ומקוים זה השלם
לך שמחת עבשיו לשלם הבא בפאמור בכל עולם הזה ובעולם
לפי בדוגמה הקדן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטריקלין והייט
שמירת בדרך והביאך אל המקום אשר הטיבותי לעשות שמירת
אותך בשלם הזה הוא שתכניסך לשלם הבא ולפיכך צוה עליו
ושמע בקולו אל תמרו כי. ושוב הוסיף בה כי לא ישא לפשעכם
כלומר אם לא תאמינו לו ולא הקבלו תמיד בלבבכם אחרי הכל השלם
אינו משתף עמהם בפאשונה את מפריד פניו מכם וחושך אורו
מלהאיר לכם שבהתלבבם בהכל השלם הבא לכם מלקוחת החטאים
והשלם המדעות האחרות נפשותיכם והחשבונה עניבם מראות
והבבדנה מזונם משמועם והנאה בחשך הסכלות והשכחה כולן
מצלות השפעות ולא יהיה לבם מעמיד בשלם הבא. ושוב אמר
שלא היה אומר שולח מלאך לפניך. ומה ואם לא שלחתי לפניך את
שמירת כשלם הזה מהכשל בדרכים הרעים ומורך לקיום התכונה
ומעשים טובים והוא כדי לעמוד השלם הבא ולקוים זה השלם
לך שמחת עבשיו לשלם הבא בפאמור בכל עולם הזה ובעולם
לפי בדוגמה הקדן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטריקלין והייט
שמירת בדרך והביאך אל המקום אשר הטיבותי לעשות שמירת
אותך בשלם הזה הוא שתכניסך לשלם הבא ולפיכך צוה עליו
ושמע בקולו אל תמרו כי. ושוב הוסיף בה כי לא ישא לפשעכם
כלומר אם לא תאמינו לו ולא הקבלו תמיד בלבבכם אחרי הכל השלם
אינו משתף עמהם בפאשונה את מפריד פניו מכם וחושך אורו
מלהאיר לכם שבהתלבבם בהכל השלם הבא לכם מלקוחת החטאים
והשלם המדעות האחרות נפשותיכם והחשבונה עניבם מראות
והבבדנה מזונם משמועם והנאה בחשך הסכלות והשכחה כולן

הפעולות והמחשבות פי׳ מבואר והחכמה פי׳ זה
עניין כבר פירשתי כבר שיר השירים . ובמדרשים הקדמונים
לשיב עצמו אומר כאלו שם עוד נאמר אומר ושם נאמר את
עקרא האומר לבוש הכבים אשר קסת הסופר בתוכנו יש לך
מאמין הוא בבריא וזה השם מורכב לשברים ול כלומר המלאך
הנבראים כשרה הל ומלאכים קדושים כשראה דניאל עניין
מראית המלאך הנגדול כאשר הראו האלהים בעצמו ובהתל
ונתדעש בו ולא יכלה לסבול לשאול ונקרא בבריא ונאמר לו
לניאל סוף החלום כשמעו קולו כן אולי ויקרא ויאמר
בבריאל הבן להלם את המראה כלומר אתה שבראתו להבין כבר
האדם ולשלם הבן זו המראה ופרש לו עניינה מפני שאינו
יכול לסבול לראות המלאך הגדול ומציע שאם לבלי שראה
אותו פעם אחרת כשכ והאיש בבריאל אשר ראיתי בתחלה חוזק
בריאה ואחי ולפי שיפור לראות כבר האדם ולהשכילו נקרא איש
ולא מציע מהמלאכים מי שנקרא איש לא הוא ואם האמור
עקרא האיש לבוש הבדים אשר קסת הסופר בתוכנו יש לך
להשיב עליו איש כלא שם עוד נאמר איש ושם לא נאמר את

המלאך הנקרא גבריאל עבר הפעם אשר ראיתי אל
בבי אדם עבר הפעלת השמש אל מאור עבר האדם ושם
שהשמש היא מאירה את הרוח שמאיר אל העין מהמור
ומאורה יאיר בפעל וקודם אשר יאיר אלו אחרה לא היה
מאיר בפעל אל היה בכחו אלא הרוח שאם האויר שלפני את
השמש ואור ומאיר מאור שנאצל על הרוח שמאיר אל
העין מהשמש עצמה וראתה עינות המשמים . כך עבר
המלאך גבריאל אשר הוא המלא הפעל אל עבר האדם
הודיע ונקראה בלשון עברי שקראוה חוזק כמו העבד היודעת
דבר עבר מעלתו אל עבד היודעת בעבר מעלת האויר השמש
אל הרוח המאיר אל העין וכמו המלא המאיר אחר
המלאך הגבור העבד היודעת המלאות אשר היה קודם עבר כמה
עבד אחר קודם שילמה המלאך והיה המלאך ותהיה עבדתו
שלאדם היודעת מלא בפעל רגע שלמה עד מאד אחר אשר
היתה קודם עבר מלא כבר וכמו המלא אליה מהמלאך הגבר
והבין את המלאך וכמו השם שהיה העבד היודעת בפעל
הגלוי מהמלאכות העבדות מהנשמים ושם המלאכים ותרגי
הקדושה מחעלות המלאך המלילה ומצא היודע מיוחד הזה
היודע הוא המלא ושם דבר מלך . והיו אלו מוסיפין לאמר
העניין כדי שיהבאר באר היטב . המלא קודם שילא דבר

הם מחלקים נמצא בשת שיהיה מדע בפועל מצוי שהדעת
והחושים מחלטים הם מעשיו שבחלם עקיא יודע ומעשיו
פעמ הוא סוף מחלטים שהפריד צורת החטה
היודעים היו נתבאר שהמדע בפועל יכיעתו לאותו שהוא
והידיעה זולתו נמצא כל מדע בפועל הוא הידיעה
המדע בפועל דבר מצוי בעצמו חוץ מהשתה יכיעתו ואינו
ומעשיו דבר אחר שאחתת הדבר ועצמו הוא הידיעה ואין
הפה ואין המדע ומעשיו שני דברים כמי שמאמר המדע דבר
המדע הוא המדע המושג בפועל שכל מדע מעשיו הם הם
המדע בפועל דבר שהוא חוץ מהדבר הידוע והדבר שבין
עדיין צורת החטה והחושים מחלטים שהוא
המדע וצורת החטה והחושים הידועות בפועל לפי שאין
דבר לא העניין הידוע היו נתבדר לך שהדבר הידוע והם
צורות החטה והחושים הוא המדע בפועל ואיפשר שיהיו דברים
הושג בפועלהן צורותם הפרודות בדעת לפי שאין המדע
נפש זה האדם יכיעתה ומצאה מהכח אל הפועל והמדע אשר
מאלמיים והכין צורתם. וכך מהלך הנפש היודעת נמצאת
צורת החטה וצורת החושים והמיע בדעת צורותם פרודות
אל הפועל. והרי אתה מבאיין לדבר הזה משל אדם שיודע

הוא הדבר הידוע וכל מדע ומעשיו שהם יכיעתם הם אפן ש
ואין מחלטים מחוץ עניני מפטרופם עד היחלמים. ואין מוסרין
ומזיקים כדבר שהם אין מוסרין לו עצות ואין מחלטין לו את הסוד.
ומצוה שלקו ועטרו מחדש הצדק מכני שהוא מפסיק ומציל
להמות ומחוש עליו ושיעור מפני שהוא מזיק את הבריות ומצל
ולא כמצות ולא בדרך ארץ וזה אינו ראוי שיושב בשלוה החיים
בחשפץ ואינו מתעצב עם כני אדם בצדק אינו כלל לא כפלוגי
הדבה ורבוש הוא עוזר בידו לפי שאינו מכלבל דבריו
ויתפרש אינו יכול לעשות כתורה מפני שהוא טרוד בדבר
אין תורה אין למד. פי׳ אם אין לאדם דבר שיזון ממנו ויבטל
למען ירוץ קונו כן. פי׳ אם אין קחת אין תורה אם
בארץ אותו כפי שעתו לשמוע בקר היטב והרווחת כן הדבה
האשונה כלום שהם מעשה מחשית ומעשה מרכבה והרי
חכמה. ופי׳ מילת הדברים שעוק לפי שלא ידע מהחכמות
מדע והוא הכינה ואם אין לו כינה שהוא המדע אין לו
העניין הכין הוא אם לא נקנה הידיעה והיא החכמה אין לו
היא הנקראת כינה והוא המדע כמו שאמרנו. נמצא פי׳ זה
נמצא המדע בפועל והיודע והידוע דבר אחד וזה הידיעה
הוא הדבר הידוע וכל מדע ומעשיו שהם יכיעתם הם אפן ש

ור' לעזר בן עזריה אומר שאפילו את המעשים שהתלמיד אינו לא יתקיימו
שיתקיימו מעשיו כגון התלמיד בהם ואפילו שלא יתקיימו.
מהתקיימו ואפילו מעשים טובים שאינן לתלמוד ואפילו
בעבירה שבהם. ואומר אני שיש אומה אם אין קימה אין הוה
להם קימה כגון הנכרים שהרבה כתבו בתורתם ולא קיימו
בעבירה שבהם. ואומר אני שיש אומה אם אין קימה אין הוה
להם קימה כגון הנכרים שהרבה כתבו בתורתם ולא קיימו
אם אינו יודע לחשוב שלא כדבריו אין לו הוה
נתי אינו יודע מחשבות ואין מחשבתו כלום. מהתי
הוא היה אומר כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא
דומה לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין והרוח באה
ומקלקלתו והופכתו על פניו ועל שמעשיו מרובין מחכמתו
למה הוא דומה לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרובין ואפי'
כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אינן מזיזין אותו ממקומו
פי' מוסר ר' לעזר בן עזריה ומוסר ר' יוסא בן הרכינס אחד
הם לא שר' לעזר בן עזריה הוסיף על ר' יוסא בן הרכינס לפי
שר' יוסא בן הרכינס אמר כל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו
יוסה בן הרכינס לפי שר' לעזר בן עזריה הוסיף על ר' יוסא בן הרכינס אחד
הם לא שר' לעזר בן עזריה ומוסר ר' יוסא בן הרכינס אחד

שכתבתי. ולפי שאין לו פסיקי כיון שאמרנו לא פסיק ליה הוא דומיא דפסיק ליה שאין מעשים טובים ותורה הוא דומיא דמי שיש לו מעשים טובים ותורה הוא דומיא דמי שיש לו כלום. כיון שאלו מעשים טובים היו לו לא היה מקבל שכר כלום. ושאין לו מעשים טובים לפיכך אין לו תורה הוא דומיא דמי שיש לו מעשים טובים ותורה הוא דומיא דמי שיש לו כלום. ולפי שאין לו מעשים טובים ותורה הוא דומיא דמי שאין לו כלום. ולפי שאין לו מעשים טובים ותורה הוא דומיא דמי שיש

והנפש היודעת מהותו שיש שם אלוה וחכמה כאלו יהיו וכאלו
עם הנפש בעלת החכמה בעזרתה לצורך הנפש המתאווה
הצידה ואוכל שהוא הכלב מחוץ. וכך הנפש היודעת מהותו
כמו החכמה והנפש היודעת היא העיקר ולא עבדו באדם
כחי הנפשות האחרות לא נשתעה לא עבדות באדם כי התאוו
לא משום החיים שיאוכל הנפש המאכל ומשקה כעל
חיי האדם אפי הרעיבות שיתאספו ממינו בחמימות מכירת
ואוכל הערבות שיש במאכל ובמשקה ובבאה לא היו נעשים
והיו נבחנים כל בעלי הנשמה. והנפש היודעת אוהבת לבעל
לבריה בחשבון ודעה ניסר משמשיה והדריכם בדרך
הישרה והטובה ומועלת הנפש המתאוה מלהרבות בתאוות
ושלא לקחת מהם לא בבחי החיים כדי שלא תאבד ומשיעת
כעזר הם הנפש בעלת החמה כמיוע הכלב לצורך בעת
שיורדף אחר הבהמה והעוף לצורן ובשם שהכלב מתעורר
ונפש בעבות שאינו צריך לעזוף אחר הבהמה הנעזרת ושלא
כשיעור מציד הוא שמשער הזמן והעת שיורדף בו הכלב
אחר הציד וכמה יש לו לעזוף אחריו מפי חכמתו באלאפת
כחי הנפש היודעת היא העיקר ולא עבדו באדם
כחי הנפשות האחרות לא נשתעה לא עבדות באדם כי התאו
לא משום החיים שיאוכל הנפש המאכל ומשקה כעל
חיי האדם מפני הרעיבות שיתאספו ממינו בחמימות מכירת
ואוכל הערבות שיש במאכל ובמשקה ובבאה לא היו נעשים
והיו נבחנים כל בעלי הנשמה. והנפש היודעת אוהבת לבעל
לבריה בחשבון ודעה ניסר משמשיה והדריכם בדרך
הישרה והטובה ומועלת הנפש המתאוה מלהרבות בתאוות
ושלא לקחת מהם לא בבחי החיים כדי שלא תאבד ומשיעת
כעזר הם הנפש בעלת החמה כמיוע הכלב לצורך בעת
שיורדף אחר הבהמה והעוף לצורן ובשם שהכלב מתעורר
ונפש בעבות שאינו צריך לעזוף אחר הבהמה הנעזרת ושלא
כשיעור מציד הוא שמשער הזמן והעת שיורדף בו הכלב
אחר הציד וכמה יש לו לעזוף אחריו מפי חכמתו באלאפת

שהנפשות הללו דומה אותו כמי ששכח עם מאכיס ויכול
שהנפשות הללו לא עשו דברו כלום מפני שאבר כחו על
השהות שלא עבדו כח עושי. דברו כלום מפני שאבר כחו על
עבדות ואין עבדות עליה חכם. ואין עבדות אלא מלאכה
שהעבדות היודעת לעשות ואם נקבצו תגאים לא כאלו
היו הדברים חלוף שהנפש היודעת חלש עצמו ומזולזל
וחכמתה ותבונתה מועטת מיוה מתאוה לפעלי היושר
והטוב והיו שהנפשות הללו חסרות דבר קשות לקבל
מהנפש היודעת ואיני יכולה להם עקרא אותו האדם חלש
וזמן החכמים הנפש המתאוה אם חזקה כאריה לעולם
לעולם טרף בלוש מוכלת בעלים כלפסי ולעולם טרף
אדם אכל. וכאמרות לו עקן ברסיי מי יהו ביבור שבעבדים
זה הכובש את יצרו שב טוב אדם מפיס מיבצר ומה וכל
הכובש יצרו משלה עליו הכתוב כאילו כבש עיר מלאה
ובורים שב עיר ובורים עליה חכם. ואין ובורים אלא מלאכי
השרת שב ובורי כח עושי דברו כלום מפני שאבר כחו על
שהנפשות הללו דומה אותו כמי ששכח עם מאכיס ויכול

ומשפטים. מתני׳ אין עושין אותו הגל בשדה שלישי
אלא בשדה שהוא ראוי לעשות בה ספר חוקים
ומשפטים. גמ׳ כדרב חביבו. דאמר רב מתנא בחבורת
הגוף כבוד הבריות שהוא גדול משלשה חלקים. דכתיב
כי מכתי בת עמי נשברתי קדרתי. ובבבא בתרא
הבריות משלימין לו גאולו ומכבדין אותו ומכבדין
את הבריות. אי זהו מכבד המכבד את הבריות. פי׳ כל המכבד
הבריות אומר יפה עשית שבא לך. פי׳
אמא. ורב יוסף אומר אדולה מלאכה שמחמירה בעליה עליו
כרב. כהנא פשוט בשוקא ולא משא כהנא רבא
עיף ואל יצטרך לבריות ופי׳ עשרה שהיא יותר מאחד בראש
ומתקרעים מחמת כראש הם נעלם. ועשר אלם
יחד עד עשר. שכבר ראיה הבשה עליהם לא עשה מלאכה
וקבל מוהר החכמים שאמרו אחד המרבה ואחד הממעיט
לא כעוור אחד ובעל הרבה ואין מתרעם על אותו חלק
ששמח בחלקו לו הקבה אפי׳ מעט בעולם אין מספיקין ל
אין אחד כאן זה. פי׳ אי אתה עשיר השמח בחלקו. פי׳ ע
את חמותה עד שתשקיעה לפני שונאו ובבבא בתרא ע
בעלת התחת עד טיסרה להשביר על מידותה ולהשקיע
להם. גמ׳ אומרים מי שעושה שונאו מובטח כי אם יכול העפץ

תשמיען זאת ואחרת מעי מרכם ואם יפתה לבבכם
יומם לעולם שלא אחוך. ואני כסי והיה אם שמוע תשמעו
היה לא שמעתם לעולם הבא כדכתי למען יטב לך והאריכת
עבדיה. פי׳ שכר מצות ושונא העבירות אינו בעולם
הזה. פי׳ שכר מצות שכר עבירה. ביניה נאום. פי׳ ששכר מצות ושכר עבירה
ושכב עליה שלאות העבירה אינה לו לשונא עבירות הלל
הבית ויאהבו שלום ורעו ואהבו האמת והשלום
כיצד עבר על העבירה ואבדה לתוכו אדם ומצאו בעל
עבירה אחרת ואחת לאחרת עד שיעשו לו עבירות מחיר
תפילין וציצית וכן אם עשה עבירה אחרת לו עשרת
ומתעלם בציצית נאמן שאין קריית שמע אלא לו מצות
כוונת הקריאה רואה שהוא הקבה בפרשיותיה עד
אחרון אחרון ראשונה שניה ושלישית לעשות שלום
שעשה ועשיתם אותה סופכם לשמוע לעשות מצות
אחרות אחרית כדכתי והיה אם שמוע תשמעו אל
מצות אחרות כדכתי והיה אם שמוע תשמעו אל
שכר מצות ושכר עבירה עבירה פי׳ ועשיתם אותם
ובנוה אין העבירה שהיא אחרית מצוה ועבירה אחרית עבירה

ואל תבטחו. הנה עלי רעים ואוהבים הקהיר הכתוב ועל שקר
בבטוח ושלא להאמינם עד הרבה כדרכו את האמינו ברע
מאחיו שאין קהיונין בך. פי' הזה להזהר מכל אדם ושלא
ובזה שאתה בטוח את הסופ שאי אפשר לו ריקה אי אתה יודע
אם לריקה בך עשוין כבר אמר כאותך אי' לא היו
שקבל עוד עפל מן הדת ונשבה מפקחין כא' יהושע ומצאו
האורה שמר כדרך העלה ונטל את הכלים ובתוך בתוך כיון
ושתייה זה עלהו לתת ונטל את הסופ מהתחבו. מה אורך עשה
כדרך ואמרת. ואמרתי בי יהושע שהכבדים אדם ושלח לו אכלה
אדם לעולם יהיו בני אדם כעיניך כלים טוים והוי מכבדן
שאם מקומי מעבר לך מאשפות היום אכזון ואתי. ובדרך
ובזוי מהגדל הולך עד שיגיע שמו מפוח העולם ועד סופו
ואם חקקה על דבר זה הראשון מצוי כבל ממון הצאצא שפל
רש ונקלה, עלה באולה עד שיהיה בשמים ראשו ונשב יגיע
נאם העיזוך ונפטרו מילך והביה פוגע בהם. ואפשר שאיש
בני אדם שהזיקוך להכעיסן שלטון נעשות עמהם. כיון
הלילה מפני הנסעים וחיות רעות היה שומר שלטון ותפסת
לך מאד ושתראך סוד הלילה כפעמך ותהיה מסוכן באותך
לעצה להיות שומר מזיקה ובאות להכנס אל המדינה והיום

מקומו שכשעה שאתה שומע את שאול לך והכית את שאול
הצרך לא יתכן עוד לדבר זה ותקנו חכמים על דבר זה ומצאו
היתה. וכבר זה דבר שלמדנו מזהיר שלא להחריב מדברי
לא יאמר דבר זה כיצד אם שלמה בחכמתו אל תהי צדיק
ותחקור ותשאל היטב ותמצא שלא יתכן ואם תראה בתחלה
קושי שתעניק כי היזק מתוך האמת אל תפסוק עליו ותאמר
אינו מספיק בידך לא תעלה עליו בתחלה ואל תבהל
ואל תתרגז עליו אלא הנח לו ישאל אחרים מבינים
מדות העולם שהם מאוד השרת וכסבור שהם ערבים
עצבי עין ואולי לא ישמעם שכ ויש עינין ורוח, והלא
הדברים קל וחומר מבריות גדול העולם שהם מאוד השרת
וכסבור שהם ערבים עצבי עין ואולי כדבר לא ישמעם.
אלא למה ה' צדוק הנחתם כבוד עולם ואתם עסקים בבזיון בשר
ודם אם מי שאם והיה השלם משיב רוחות ומעלה עננים
ומוריד גשמים ומצמיח צמחים ועושך שולחן לכל אחד ואחד
מאולי כדבר לא ישמעם. פי' ואין לך דבר שאין לך
מקום פי' לא תתחיל בדעתך דבר מהדברים עד שתדרוש עליו
ותחקור ותשאל היטב ותמצא שלא יתכן ואם תראה בתחלה
קושי שתעניק כי היזק מתוך האמת אל תפסוק עליו ותאמר
לא יאמר דבר זה כיצד אם שלמה בחכמתו אל תהי צדיק
הרבה. וכבר זה דבר שלמדנו מזהיר שלא להחריב מדברי
אגדה הכתוב ונשלם ה' יהושע

אף אם אדם חטא בהמה מה חטאה כדכתיב ויבא שאול עד עיר
עמלק וגו' בגחל ואמרו חכמים בפרושץ על עסקי יהל
וכל והבסוך על מיטב הצאן ועל אחת כאותה העת יצאה
בתקון ואף אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר מן שלא
יעלה בדעתך לעמוד על אמיתת הדברים ויהי ולהשיב ממנה
ולבעה כמו וידעת הבורא שלא יתכן לברייות ואפי' למלאכים
ניזע אחתיע כאות וידעתו כלומר כי לא ידעו האדם
וחי · ואפי' השמועה עמדו בה שש מיתשין · והכתן נדפס
בספרי ר' יוסף אוב אוב יחייהן אינן יודעין אבל יודעין בשעה
מיתתן וכן הוא אומר לבני יהודי עבר ועשו לאחיהם
חייהם · ר' שמעון אומר כי לא ידעו האדם וחי אף חייהן
השאות את הכשאו אינן יודעין בני הכבר · אמר ר' שמעון
בן עזאי וכל זמן האויה היא האויה העפץ וידעת הלב
שאת מקומות אלה הדברים · וכן תמצא בספרי יקוואות
שאומרין שיש דברים חמים מקרין את האוך ודברים קרים
מחמין את האוך וכי שמעת אינו הדברים יאמר דברי תורה
הם וכשנעיין נמצא שהן להן מקומות · כיצד הרבה
העוסק בחמים חמים וחזק בקרים או שהיה הרבה
בקרים ומעט בחמים הרבה הרבה הרבה הרבה הרבה הרבה
הרבה הרבה הרבה הרבה

שבת מושרל ובוא ושאל פם ונהלין ושב כשבת תחכונו
בחרסן ובקשתו ועגנו נשמה בחוזה לרך כובב מיעקב וקם
וחשם ממירות ישרל נשאת מלכותו ובבל מאלפות הרבה
העולפת שהיא שפל רוח, וכן מלינו בפשוטי שהי ישקב
לא שהיה נשוי משלך האמצעית והיא העגונה אל הקברת
נקש לפני והאיש משה ענגן, ואפני שאמר בו מאד נתפרש
מלכרכו העובים חוץ מזה הלשון שהיא שפל רוח ונאיכות
פחבוה ורוב הרוחות ואלו הבניאות. ונא פרש הקפה ואשר
באשה רכו עליה שכל מיעוטי הטוב נקבעו בו ואלו
ובה בהרבה מכי יתוחים ולזין אלמנות. צת ולמך מחה שם
מחשבת הבניאים ובה פלן לרוכב בערבות בית שמו
ואשר, משלש בניאים: שעני בניאים לבית כה אחר ה' ם
משפט ראחרון ואלמנה: שעני בניאים לבית כה אחר ה' ם
ונשאר שוכן עד וקדוש שעני ואשר ובה ואת זה ושפל רוח
ואשר ואחר ה' ם ואלמנה: שעני בניאים לבית כה אחר ה' ם
סרו פחוה הל הנאול חאבוד והעזא ובה בחריה עושרך
לא אקום שאחר ובהותן שלהקפה אחה מוצא עצמעניהן
קבר זה כחוב בחוזה שעני בניאים משולש בכחובים
והיחוה קובה נמלאות העגונה נאולה מיהוחה ה'. ועוד אחרו
ראחר היא ובה עקב עגונה ובאחת ה' כלומר העגונה היא ראשון
ראחר ה' ואולה אין החכמה שלולי החכמה לא עגונה האחה
עגונה עגונה עקב לפחוה לבית ראשית חכמים יראת ה' כלומר

עפרן נעגר שה יהקיצו ועוד שוכני עפר לא אחר
בחוה וכאחה. ואור אחרו כל אלם שיש בו נשמת הרוח אינן
רוח קיחעא עוכרחו אינו שאין בו לא בבניאות אחת על אחת
ברוח והלא לבניאם כל וחומר ואחה ים שיש כאחה בפנוחיהם
בו נשמת הרוח אפילו רוח קיחעא עוכרחו שבו והרשעים כיס
ראשון, ואור אחרו בפוטה אפ ל לפסנדרי כל אלם שיש
בהם הבא ומאי חקומה עדונים ואחה. ובה הנה ואשוריהם
בו נשמת הרוח[הרי הוא חשוב לפני הקפה] ואחו עבדיו כאשחה
בשפה עצמה שה חלק לבם אין האלם אשר שאחה כאחן בו בחוה
כנגד עצמה שה חלק לבם אין האלם אשר שאחה כאחן בו בחוה
ואור אחרו כל אי שיש בו נשמת הרוח הרי הוא חשוב לפני הקפה
ה' בל נפש לב ובה הנה אח כל הרוחות הם עשו ואחה.
אשר עלין חה שקול בנגד אי שיבוא על כלם כית הבא הרוחות
כאילן נפר כנגדך שה ואם לבבך ושכחת אח ה' אלהיך ואחה ואור
לב ובה הנה ולא תביא ואחה. ואור אשר שיש בו נשמת הרוח
בל אלם שיש בו נשמת כעוכרו עד כתן הבא הרוחות ה' בל נפש
בשעני ואחה עבר אבני ובשה ואחה ואחרון רפואתן יהיה
ובפרט, ושכל אשר לאיכל בת שאול ונקלעות עוד אישאת ואיחיה
בניהן ואחם ואחה ובה ובוד מכחבה בכל עוד לפני ה' ואחה.
ואחה היה אאשר שפלעות הרות אשר לב בשפרי ונבלה ואל עבשה

לא שוכני מה שנעשה שכן לעפר בחיין והשפיל עצמו והמיך
את נפשו · ועוד אמרו כל אדם שיש בו גסות הרוח שכינה
מיללת עליו שנ׳ וגבוה ממרחק ויידע · ועוד אמרו שעונש גסי
הרוח מביא עליהם הקב״ה צרעת ומשפיל גאותו בה שנ׳ ולשאת
ולספחת ולבהרת ואין שאין לא גבוהה שנ׳ הגבהות הנשאות כלו׳
כל מי שדעתו עליו גבוהה הקב״ה מנגעו בספחת ובבהרת צא
ולמד מעזיה שנ׳ בו ובחזקתו גבה לבו עד להשחית וגו׳ · וכתי
ביה והצרעת זרחה במצחו וגו׳ · וכתי ויגע יי׳ את המלך ויהי
מצורע עד יום מותו וגו׳ · ומפני גסות הרוח שהיה בבנות
ציון דכתי ישן כי גבהו בנות ציון וגו׳ · וספח יי׳ קדקד בנות
ציון · וכתי תחת בשם מק יהיה וגו׳ · ועוד אמרו אד׳ ר׳
שמואל בר נחמני אד׳ ר׳ יונתן על שבעה דברים נגעים באים
לעולם ומכללם גסות הרוח · ועוד אד׳ אד׳ ר׳ חייא בר אשי
תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית · פי׳ יהא
בו מגסות הרוח מעט כזה השיעור · אד׳ רב הונא בריה
דרב יהושע ומעטרה ליה כיסתא לשבולתא · אד׳ רב בשמתא
דאית ביה ובשמתא דלית ביה · כלו׳ שלא יהא אדם שפל
רוח לגמרי שההולך בקצה מהקצוות אינו משובח · ושמו לדבר
שיעור כלו׳ אם היה כין קצה גבהות הרוח וכין קצה שפלות
הרוח ארבעה וששים חלק יעמיד אדם עצמו על שיעור

לשון ויגרע
אם לגנאי
סוכנת
שחת

שלשה וששים וירחיק משפלות חלק אחר · הכין סברא דרבה ו׳
ורב נחמן לא מינה ולא מקצתה מי׳ זוטר מאי דכתי תועבת
יי׳ כל גבה לב כלו׳ שלא יהא באדם מהגאות כלל לא יהלך
בשפלות הרוח וירחיק מקצה הגאוה אותן ארבעה וששים
ושתים חלקים כלם מדעת המדה הזאת מפני זה אד׳ ר׳ לוי
מאד מאד · ונשאל חסיד אחד מחסידי אומות העולם הגד נא
לנו על אי זה יום מימיך העוברים שלא ראית יום ששון ושמח
כמותו · השיבם יום אחד ירדתי בספינה והייתי מהלך במקום
שפל שבה לבוש בגדים בלואים מעולאים · ובספינה עמנו
סוחרים בעלי ממון הרבה ונשואי פנים והיתי שוכב ערפי ופני
למעלה ונצרך אחד מבני בליעל להשתין מים ונעקר ממקומו
והלך עד שהגיע אלי והקלני מפני שפלותי מקומו ובזיון מוש
מושבי ופרע עצמו וגלה ערותו והשתין מים בפני ותמהתי
מעזות פניו שלא נתבייש ולא נכלם מעשות המעשה הבזוי
הזה בפני ההמון ולא חרה לי ולא נתרגזתי לקלות ראש שנהג
בי ולבזיון שביני ולא עוד לא ששמחתי שמחה גדולה עד מאד
בנפשי שהגיעה לזו המעלה השפלות ממנה הכעס והחימה
ויכלה לסבול הבזיון הזה ובודאי מי שהגיעה לזו המעלה
משפלות הרוח אדם גדול הוא עד מאד גבור בכח שכבש יצרו
ושלט על כח כעסו ובני אדם שהגיעו לזו המעלה יקרים הם

כתב אחד משבעה שעשין ומשה בנה אלא סיקלה שייטר
רבה ושמח לו מחנאל אשר תמא ועשרה העבר במיזיר
ועשו באמין שמכוא קרקן ואחר שיבוא קרקן נפלה כין
יש בלעו עון כאו שיש לו על המיזיר עון לא עון המיזיר קל
פחמרא לא יתכן עוד לפי זה שלא כן מצינו בתורה שחוב
מיזיר אין נפרעין ממנו אלא כשלו להשות עושין בתו
ואפי חלב את השם בפתרי אם היה מיזיר נפרעין ממנו עונש
העשה במיזיר ואם היה בשוגג נפרעין ממנו עונש העשה
שוגג ולא עשאו לא נעשין כאלו לכן שוגג וכן מ
מיזיר אין נפרעין ממנו לא כאלו אבל להשות עושין בתו
פחמרא לא יתכן עוד לפי זה שלא כן מצינו בתורה שחוב
יש בלעו עון כאו שיש לו על המיזיר עון לא עון המיזיר קל
ועשו באמין שמכוא קרקן ואחר שיבוא קרקן נפלה כין
נפרעין ממנו כשלו מחך שוגג ואחר מיזיר מחלוק
השם. פי כשמר שיש חלב השם אלא בזמן שבני בשוגג כ
במיזיר. ואם תאמר למה שהוא חשוב כאלו שהוא מיזיר
ומצא פרץ יוצא בשגגה. זה נוסח מה שפירש הרב רבינ
יצחק בן ראובן נר"ו ואיני נכון מפני שלא מצינו לשון שוגג
ומיזיר מחד כמעלה אחת לא כן מיזיר חמור מזין שוגג
ומפני הוא שאנו אומרים על חלב ה' נפרעין ממנו כאלו
אפי חלב את השם בפתרי אם היה מיזיר נפרעין ממנו עונש
העשה במיזיר ואם היה בשוגג נפרעין ממנו עונש העשה
שוגג ולא עשאו לא נעשין כאלו לכן שוגג וכן מ
מיזיר אין נפרעין ממנו לא כאלו אבל להשות עושין בתו
פחמרא לא יתכן עוד לפי זה שלא כן מצינו בתורה שחוב
יש בלעו עון כאו שיש לו על המיזיר עון לא עון המיזיר קל
ועשו באמין שמכוא קרקן ואחר שיבוא קרקן נפלה כין
נפרעין ממנו כשלו מחך שוגג ואחר מיזיר מחלוק
השם. פי כשמר שיש חלב השם אלא בזמן שבני בשוגג כ
במיזיר. ואם תאמר למה שהוא חשוב כאלו שהוא מיזיר
ומצא פרץ יוצא בשגגה. זה נוסח מה שפירש הרב רבינ

הנאות מדברי רחמנא שעל חיין לן בעלמא. פי הדברים
לפחות בהם וכך היה הלב אומר ודשתחוה כתוא חלב הוא כל
צדוק אומר לא תעשם עשרה להתלבל בהם ולא קדום
נשתבר אחת וכבא שניה נשתבר שתים. מהרי"ו ז"ל
שהיא כעין מצותן שהיה מהעסק בה שלמילת התורה ואעפ"י
עשות מחשבתו שחשב והפיך לב לא ריוח נשמע על מצוה
אין בהם מעשה לא הקשת השפתים ולפיכך בבא ראשונה
נשתבר אחת וכבא שניה נשתבר שתים. מהרי"ו ז"ל
כזה שיש בה מעשה ויותר טוב השנים הקבה פחד ושמע
מתעסק בה שהראשונה אין בה מעשה וזה שחשב לעשות
כשעת הלעוד לעשות מצוה שאינה כעין מצותן שהיה
על שש מצות ללעוד ולמד לשמור ולעשות אפי שחשב
בא לעתיד משיעין אותו. והלמד על מנת לעשות הקבה משיעת
לעשותה ואפי שהוא עוסק בתלמוד תורה ואומר בלבו אם
כשעה שהוא עוסק במצוה הקבה משלימה עליו ומשיעת
ללמוד תורה ומשנים עליו מה שחשב בלבו כאלו עשאו
ר' ישמעאל בר אבוה הלמד על מנת ללמד משפיקין
בידו ללמוד ולמד. והלמד על מנת לעשות משפיקין בידו
ללמוד ולמד לשמור ולעשות. פי' המחשב לעשות מצוה
הרי וחתך מלכות. ושנים בידי שמים מיתה וכתי. מתני'

מהם כדאמר והיכא דעבד מהם נעשים ושנעשו מהם
אחרתם נמצאו כל אילו המלאכות הסדורות שנעשו על ידיו
להעמידה על כוריינה לדעת החזן והשיב החכמות על
איברי האדם לא נשרת הנפש היודעת מפני שהם כלי אומנותה
ואינם נעשות אותן המעשים או להשיב אותן החכמות אפא
מאורות המעשים הקודמין אל אותן החכמות הקודמות
נמעשה או לחטיה שאמ"ה כיצד מלאכת החריש הקודמת
לזריעה וזריעה קודמת לקצירה והקצירה קודמת לעמור
והעמור לדישה והדישה לזריה והזריה לבריה והבריה לטח
לטחינה והטחינה להרקדה והרקדה לעשה והעשה לאפיי
והאפייה לאכילה שהיא מכשרתן להטחן בשיניים והשיניים
מכשירין אותן להתעכל במעים ומעים מכשירין אותן להבל
בבבל והבבל מכשיר אותן להתבשל באיברי האדם כדי
ניקח לו אחד ואחד מהם חלקו היאוי לו להטריח לו לשם חדקו
והפקן לטבעו אם בשר בשר ואם גיד גיד ואם עצם עצם ולא
כך נמה כדי להחלף על איברי האדם שנמסה מהם מפני
החמימות המאשת להם מבית ואוכל האחון שמחלנף
עליהם האיברים כבלוים היו כלם ואוכלים ולא הוצרכו לאיבי
לאיברי האדם לא לשרת הנפש היודעת מפני שהם כלי אומנותה
ובלבד שלשתן נאה והחזן המשולש לא באהה ובלבד ואעפ
שיש מי שחלק על כך זה ואחר שאלאת משקלות וספרות
צריכה לאותה וחכמה בפני עצמה היא אין לחוש לדברים שה
שחזקה הוא סבה מפסיק את החכמות נמצאת זה כלי

בטבע לא נעשו כלם לא מפני הנפש היודעת ובלאוך האדם
המיוחדות כיצד לאוך המלות להבין המלות העתידות ולאוך
כשהוא ובהבאו שהסטימו עליהם וחכור אותם המלות כדי
להבין המלות שבנפש להוציא הרב לתלמידים מה שהבין מ
בנפשו ואין חלקה בעיניהם בין שם ועם לא שעם בהם ולפי
שהעניינים יש להם אמת ויש מהם שקר הצריכה לידע חכמת
משקלות הספרות וידיעת האלות ואלו כחן שמחזיקין בה הבין
האמת והשקר שקורין לה בלשון עברי מעלת קודמת לחכמת
מעשה בראשית ולחכמת מעשה מרכבה מפני שאין הראיות
ומבינין את התשובות על שהן חכמות הללו לא בדיעבד
אותן המשקלות ובהכרת אותן הטחיות על אותו האבן וזו
החכמה הקודמת כלי אומנות החכמה ולולי ידיעתה לא
הוכרע בין האמת והשקר ועמדנו על אמיתת החכמות נמצאת
אותה החכמה לא למדנו אותה לאוה להבין בה חכמות
אחרות הרוה ומעשה בראשית ומעשה מרכבה שעל ידי
ידיעת שלשתן נאה והחזן המשולש לא באהה ובלבד ואעפ
שיש מי שחלק על כך זה ואחר שאלאת משקלות וספרות
צריכה לאותה וחכמה בפני עצמה היא אין לחוש לדברים שה
שחזקה הוא סבה מפסיק את החכמות נמצאת זה כלי

ותאחר הגה את שכם ואנוך אתכם כמה שקריתי ושנתי
אותותיך ונוקח שרוה על האלאפ שאתה עושה בו ותאחר
מאוזותיה כמו הקדוש שהוא מכני אותות שאתה עושה
שכר על נאוך התורה ותהיה חיותך מאוה ופרשתך מאוזו
התורה כלי אותות ולעבוד אתך והבקש
עושר וכבוד . פיס ואל תחמוד בהם . פי׳ אל תעשה
והייט דאמ שלמה עה בחכמתו אורך ימים בתורה ובשלמה
עושר וכבוד תורה נשמה עסוק העושר והכבוד מאכלין
ונראה התחיתה מוא עלתה להכך הדבר ואל עשה סחורה וכשל
חלקה צוה לנחילה נשמה אל תקנה דבר אחר עושר או כבוד
ונראה התחיתה מוא עלתה להכך הדבר ואל עשה סחורה וכשל
שיה נבוא כל האדם ולפי שאין באותות באצואים נאעלם
אם ימצא ברור הוא כל האדם והייט דאמ רשותי עה בשבילי
שיעשה ואם כל כני אדם לא שמחו מצות הבורא אתך מיסם
החכמה ועל המעשים שלא נבראו לא בני אדם לא לקיים
חכמה כראמ לעיל אם אין חכמה אין יראה . ואמר על קיום
העלהים ומא ואמ . אין יראת להים נמצאת לא באמי שיש בו
חכמה כראמ לעיל אם אין חכמה אין יראה . ואמר על קיום
העלהים ומא ואמ . אין יראת להים נמצאת לא באמי שיש בו
שכר עניה בעולם הזה אבל שפיו מהעולם הבא לא הופך לעמר
העולם הבא מפני שהוא [illegible] עולם הידוע הנקרא באמת
עולם על שם שהוא קיים וזה העולם אינו נקרא עולם לא בשם
לאווי העולם הזה ועולם שהוא הוא העולם הבא ואי שהבי
ראייה מלכבי הלב ולא הבוא ראייה אין הפשוק מפני שלא
נאמ בפשוק לא אמרו והלב פירש עשאו . ולא הזכיר מכבי
אותות לא קורדוס מפני שאינו מפריד בהחה החופרים
לא הוא ואינו דומה למשור והמחונה ולפרעתים שאין מפרי
מפרידין אמנה הכתב האלף החופר לא מעט מעט בנ׳ערה
ונתר מיד את הכתב הקרדום כך דומה פרידתו מחיי העולם
הבא מיד יש נפתעים בה נאהו בעולם הזה מלכבי תורה . אמר
מופת הדור בבאן לפרים האיש שבחוב תרפס ולו הנולא חייתי
רוצה לפרש זו הדומה מפני שהוא פשוטה ועוד שלכבי
תלוקים על התאורים החשוונים ז׳ל מקצתם ואם ראצא נומר
בספרא ליל בהאי עניינא ואם אין אנ חושש מהראשונים
ואני עורך עמכם בעמוד שאסור לקבל שכר על דברי תורה

כדכתי׳ ראה למדתי אתכם ואמ . ומפי השמועה אמרו בפירושו
מה אנ בחנם אף אתה בחנם והבא ראייה מלכבי הלל לאמ
וקישהאש בראשי חלק . שנמר החשתאש בשבוך תורה ועקר
שכר עניה בעולם הזה אבל שפיו מהעולם הבא לא הופך לעמר
העולם הבא מפני שהוא [illegible] עולם הידוע הנקרא באמת
עולם על שם שהוא קיים וזה העולם אינו נקרא עולם לא בשם
לאווי העולם הזה ועולם שהוא הוא העולם הבא ואי שהבי
ראייה מלכבי הלל ולא הבוא ראייה אין הפשוק מפני שלא
נאמ בפשוק לא אמרו והלב פירש עשאו . ולא הזכיר מכבי
אותות לא קורדוס מפני שאינו מפריד בהחה החופרים
לא הוא ואינו דומה למשור והמחונה ולפרעתים שאין מפרי
מפרידין אמנה הכתב האלף החופר לא מעט מעט בנ׳ערה
ונתר מיד את הכתב הקרדום כך דומה פרידתו מחיי העולם
הבא מיד יש נפתעים בה נאהו בעולם הזה מלכבי תורה . אמר
מופת הדור בבאן לפרים האיש שבחוב תרפס ולו הנולא חייתי
רוצה לפרש זו הדומה מפני שהוא פשוטה ועוד שלכבי
תלוקים על התאורים החשוונים ז׳ל מקצתם ואם ראצא נומר
בספרא ליל בהאי עניינא ואם אין אנ חושש מהראשונים

העשירים מפני שאסור להשתמש בדברי תורה לא ולא מהלל
בצער ובפיו ועוסקים בתורה ובקל בשעתם ממון חבריהם
בדברי תורה והיו שמחים בחלקם ומתכבדים מאומתם
מקומו ותהיה כסף וזהב אבל לא רצו עקר כדי שלא יהנו
כבר האבותם שבהם עיקר הקדושה היו מתאוים עליהם
שהם היו רוצים לקדש אותם ולתת להם כי מחסום לא לו
המצטערים בחזקותיהם בחר וחלקה לאחר ומלה לאחר שלא
ולא לאחר מהם בעולם על הקהל לא מצינו בהם הלנים
בעלי הישיבות ועל ראשי גלות והזיינן לא למדבצי תורה
לזה החוק והמשפט שלוקחים מממון הקהל עד
שבשעתן בדברי הימים שלהם ובמה שמתהם לא תמצא כיוצא
ומצא כתוב בדברי חכמים ז"ל ויהי מה שיהיה הן לפי
מכח והיו מתרגזים מהישיבות וכל אותם הדברים אין להם על מי שיש
לן התורה ואין לבעליהם יסודות שיעמדו קיומים עליהם ולא
ובשביל שיגלו ולא יכשלו מהלמוד ויתעסקו בחזקותם
העוסקים בתורה ובעבור יגיעתם בחכמה
הקבלות כלות הכתב ואחרו על העם ממון לחלקו על התלמידים
בהם ולא יבינו בהם כהוגן ושמו להם חקים ומשפטים עד
השבועה והשלימו אותה אחרי אם וסמכו על דברים לא ההבוטח
שעברו ומהחכמים שיש בדורות לפי שעצמו את עיניהם מאו

והיו מורין לעצמן לקח מחבריהם מפני חלל השם בעיני
בעלי, שכל ובתורת משה רבינו עליה שבה זוכין לחיי העולם הבא
שחיים ושלום בחלקם, ואלו הין צדיקים מאמינים
מכרתם עצמן ומוחלת כל העולם כלו לא מיחו בידם
לעשות כן ועזרו כן ועזריה עשיר ביתר וחצצרא כן קוסא בבל יום בקהל
ולא היו יודעין כן שזקיני קטן שבכולם רבן יוחנן בן זכאי ובלי
אלו שבהם יוצאין בן שזקיני קטן שבכולם רבן יוחנן בן זכאי ובלי
ביאים
אלו שהתגדלו להם חמה כיהושע בן נון עשרים מהם האויים
שהתשובה שפנה עליהם כאשה רבית שלשים שלשים מהם האויים
והיו תלמידיו גדולים בחכמה ובמעשים שלשים מהם האויים
הקדן שהיה חוטב עצים עד מזולגל משמש את שמעיה ואבטל

עמי הארץ מלאכה מהאלפות שכבר אדם מהתירין בידין
והיו סוברין שמי שעושה דבר אף בזה ואל הועלא
לא עבר היאשעונים שחלקן על האמת ועל השמועות הנ"ל
האלויות לקחה מהקהילות מימין ברצונם ושלא ברצונם
לא המעשיות שמצאו בתלמוד בחכמת בעלי יסורין בתפיסה
או שקנים באו בימים לא היו יכולין לעשות מלאכה להתירם
מאחר לא היה אפשר שלא לקבלה ומותר ברעב לא אסרה
תורה למלה לקבל בבתי חייהם לא מצוה עליהם לקבל להחיות
את נפשם ואותו המעשה שהביאו ראיה מאחר שקבל היתה
כאונסת סוחר מחרחק הביא למלה בבעל יסורין שאפן הוא
שלא יכול לעשות מלאכה ועוד סומכין אלה החושים על
דברי חכמים שאמרו הרוצה להיות כלישע ושלא
להיות אל יהיה כשאול ואין בזה ראיה לפיעם לא מעני
מעמידים את האמת מפני שהוא דבר אחר מפני שלא
היה לישע עה לקח מאיזן אבני אדם וכל שכן שהיה מטיל
מלה ותשחורת חלבה לו מעשות זאת לא הלכך שהיה עושה
כך הוא שבני אדם הבאים לבתיו מקבל אותן הכבוד וסועך
אצלו אותן היום או אותה הלילה והולך לו לדרכו ולא היה
שמע אותן הבאים לבתיו מקבל לו לדרכו ולא היה
חכמים שהתירו אם רצה להדיות לעשות ולא שלא לבטל

מלאכתו כדי שיהא מהנה לו ולא שיהא חייב לעשות
אותו לו שעשה מלאכתו בכתב הוזה שכל המשתמש בכתרה שתורה
אור לו שעשה מלאכתו בכתב הוזה שכל המשתמש בכתרה שתורה
אמרו כל ימיו שלאותו צדיק היה מצטער על דבר זה ואומר אוי
שזה הרגו שהיה בעל הבית אבר ר' טרפון עתבייש והעמיד את
טרפון עד שהיה שהוא הולך לאות צואתו אוי לו לר' טרפון
שאחרון עד שהוא שהוא הולך לאות צואתו אוי לו לר' טרפון
שומע שאינו לקח אותו בחרון אפו ונתנו בשק והפשיל
הכבש כל ימות הבצר ולא היה מכור את ר' טרפון אבל היה
בא בעל הכבש ומצא אותו אחר בלבן קהו הזאב שהיה אוהב
לבית אדם הרשות בידו ואם רצה לעשות כלישע בעל בעלים

שיהיו כל החכמים כאלו הכתוב כותבן ליוחנן כל המטיל
מלאי לתוכם שתלמידי חכמים יושבי בישיבה שלמעלה
יש לו שכר הרבה כראשי פסוקים אלו ר' יוחנן כל המטיל
מלאי לתוכם בשעת הקנות סחורה להשכיר לחבר לזה
והלכתיים שהתורה תהיה לתלמידי חכמים ליתן ממון לבני
אדם בשעת הקנות סחורה להשכיר לחבר לזה והעשה לחבר
המעשיות הללו שמשיבין לבני המתירין ומבטלין דבריהם
בשעה שהן יושבין בין עמדם תלמידי חכם ומקשה להם
קושיות להיות בבהיר הוה כבל עת שאתה להם ומקשה
אין לך תלמיד ר' שמא יושבין בין עמדם תלמיד הוא שאין
אתה יודע מהם עתה לא שמא שיצא התנחם רבינו הקדוש ואתה
יודע מהם עתה לא שמא שיצא התנחם רבינו הקדוש ואתה
שהיה עם הארץ מבטלם ואתה יודע מהם עתה לא שמא
וכשרואה שהיו לו תלמידים חכמים אתה מבטלם כלב
שעת אתה לא לאו. אתה לא לאו כאשר אתה מבטלם אתה לא פרשניך
ובנים ונעמיך בפניו אתה לא קניית אתה לא לאו.
וכל מי שיודע שהוא עם הארץ מאצלו. לחק יוצא בין עמדם
והיה שואל לבנים כל מי שיודע שהוא תלמיד חכם מפשוט
בשני בשוק ואתה יבשו תלמידי חכמים ועמי הארץ אל יבשו
ומשתחוים בבתי תורה. ומעשה נמי בר שפתח מוצרכין
נעקר מן העולם שהיה ר' טרפון מוכן לעמוד העיבור ואתה לך

אנשי מחזקושי עזון ויודעים שדברים אינם מסורין
הראשונים להורות וחס ושלום שהיו אומרים חטא
נעניי, שכל עד כאן דברי שלם. ואת אומרים שיפה כוחן
הרואה כאן שרבינו הסנים ממחציות השקל וחייבה ליתן
כאותן המסים הללו והעניים וזה חק ומשפט להם כאן
ותשחוק כלום מפני תלמידי חכמים ואוקי שהיו מרבין
ופרנסים שוויים כאה אלפים שאינו יתן מאלה המסים
מעות אלו שהיה תלמיד חכם עשיר בעותר היו לו אותן
מלאכות והמסות שמשימים לתלך ובניין החומות ומאור
מעמי הארץ וכל מיני תשחורת שמשימין המלכים וכפף
מקבלין כך על דרך כבוד ואת והיו תלמידי חכמים אומרים
והמעשר לעניים הצדקות והסוחרים עושים עם
המשפטים עתן להם הקבה כאן שעתן להתן המתנות והתרומות
ומוכרין להם אשר על כן אמר ונקטי להו שוקא ואלה המלאכות
דבים שלתלמידי חכמים ואם היה להם עיסקא מקדימין ואוכל
כאילן נרפה בשבתה. ואמרינן תלמוד אינו מעיל מאלי
תלמידי חכמים והמהנה תלמידי חכמים מעבירו מעלה עליו הכתוב
המשיגו ברע לתלמידי חכמים והעושה פרקמטיא לתלמידי
בשבתה והלא כבר נאמר כי יש להלך את אוכלה הוא אלא כל
בירושלם ואתם הקטנים בני להיכם. וכי אפשר לאדם להרבך

מהם ויפנה למורה ואומר שיש למורה לקבלתם שלא ישתמשו
אחריה כראוי ולא ישמשו להם אלא לחוקים בני להתקדם
וכאשר ההורה שהוא הגדורה לא הין אוהבין התורה ולא
מלא נערים באזוראותיהם ואינם עוסקים בהורה ומשתבחת
הזאונים כל שאם אין משיגין בך לתלמידי חכמים להתקדם
מהם חבורו ונתחברו שם התלמידים וכך אילו החקים ואו הָגֵּה
ההיגו לבותבה וחכרי המשנה וי חייא הרוספתא וכל אחד ואחד
כפתחו שלומם וכל ואלו החכמים שאם כותבין אותה משתבחת
עקראות בשם השם משנתעשו הלבאות כראשונה לבם שלאשונים
בישיבה וכן תורה שבעל פה היו נאמרין אותה על פה ובכך
ואתה פה עמוד עלי. וכשנתרשלו הם ובלבל התורו שמש
בתחלה לאחרו מאשה רבינו עה שיהיה שופט בתחלה כדכתי
הורה. הלא ידעתם שתלמידי חכמים הין מונעם ומשכנסם בעת
היום מה ועשה לאור ברעב עשה מלאכה מבעל מלכי
מספקת לו אם ועשה מלאכה מקצת היום ומלמוד מקרא
לשות לה ההברים מלאכתו בבעל התורה מפני שאיכה
כהנא פשוט עבלה בשוק ולא הגיד לכהנא רבא אנא אכל היכא
אשריך בעולם הזה ועוב לך לעולם הבא. ואמרינן אף לה לרב
מיליב כתיב כדרך ילמיב כתיב כי האכל אשריך ושוב לך
ומעמיין עליהם וכולהי היכא דאיפשר לתלמיך חכם ליהנות

מרבנן מאה זוזי לצדקה בעל כרחיה וכל מעשה הצדקה שעם
בעל כרחן בקאי אכתיבה רב אשי לרבה בר עלן ואפיק מיניה
ישראל חוקים ומשפטים. ואם הגאוה שיהנהגו ישראל אותן החקים
שבשבילן תלמידי חכמים מכסיהן ומלמדים את
ישראל חוקים ומשפטים להיות מתלמדים בהם ומחזיקין
מפרנסים אותם לעתיד עד שיכתבום ההוה ויגיעו החכמים
שיהיה אחריהם שלא ישתכחו מפיהם שיהיו נותנין להם
בהורה לא מפני הדחק שיקחין להם ואיני יודע הורה הדי

נוהג עצמו להיות כן בני אדם אין אחד מבני אדם שיאמר
שיעבוד שוא והם לבו בהומיה שוטה רשע ופח רוח. פי'
אחרת שוא והם רוח אינה מועלת לו היה פוגע ממנו
כלום שלגיע בעזיבה ואבר אין החי לבוז בו. ואם תאמר שקשה
והכתוב אומר ושניהם אדם. ואמרינן שלא נתן מכשול
בתורתן לישראל אלא כדי שיהא להם שכר שכל זה הכבד תורה
יותר הוא מי שהוא תלמיד חכמים
לו שיהיו מאמת אחת לא והיאך היו אותן תלמידי חכמים
שהיה שוגג לבד אדם אם אמר לו שהוא תלמיד חכם ונתבבד
נתן להם ומקבלין שאר קונטרס עמהם ותשובתו אחת מכאן
איזה מהן תלמידי חכמים אותם שנמצא ממיץ עקחין שנמצא
נתן להם ומקבלין שאר קונטרס עמהם ותשובתו אחת מכאן
שמתרשל בתלמוד תורה ומתרשל בעשות מצותיה ובשהוא
עושה אותם עושם בעצלתיות ואינו שמח עליהם ומבקש בעלה
שמתרשל בתלמוד תורה ומתרשל בעשות מצותיה ובשהוא
וספריה החקוקות שלהם הקהה מבקש אותו בעוני הבריות
ומשפילו עד אדץ נחלאין עד עפר מלה כאלה מלה
באבות. מתני' ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר הלמד כדי
עבאות אין לו חלק לעולם הבא. מתני' ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר הלמד כדי
לעשות אין לו חלק לעולם הבא. מתני' ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר הלמד כדי

לא שמע מינה כהוגן נעשתה הורה. מתני' ר' יוסי
אומר כל שכן מהנעם שאמרו. מפני שכוחות ההורה מישרץ
ואין עליו אלא מיתה בידי שמים ואם היה תלמיד חכם שלא
היתה לשמה אי אפשר לתלמיד חכם שלא יהיה ואין עליו
קרא ושנה ובתבור זכרון היה עתיד לו מיד לא שמע מינה
עבד עונשין כן עמהם ושאלת מפלל שאם אדם לא

ואחשב כאלו שהוא אדם גדול וכבד הגיע לשעת ההוראה
פטור חייב ואל חייב פטור. ואם הוא רוח שמתחילה
טמא ואל שהא טהור. עד אסור מותר ואל מותר אסור. עד
אחד שיפטא. ואם הוא רשע שאומרת שלא כדין ואוזן על טהור
לא עושה אותם כאלהות כלא חקירה כלא דרישה
שהשוטה עושה דברים קולס שיעין בהם ויכין הדברים
בלבו כאלו התם אפי שאלו אם כה היו הוא שוטה שהוא
והם לאו בהוראה וכולן פי מאחר להורות ואינו מתיישב
היזוע הראוי ונשבע על דבר שהיה שלא היה. פיס.
זה שנשבע על טעות חבירו שאינה אמת והרי שנה אחד
ואחד. החלוף מאחד דבר המטלטלי על שאינו כן
לשבועת את היזוע לאדם אחר על ענין שלשים שהוא של-
שום ולא אקרי ביה שבועת שקר אפי שבועת שוא נשבע
שבועת שקר ביה. והאי דקרי ביה שבועת שוא
איפשר אם היה רשע נשבע על שקר. והאי דקרי ביה שבועת
שוא ולא שקרי ביה שבועת שקר אפי שבועת שוא נשבע
ממון שלא כדין ומאכיל את בני אדם גזילות ואם יוצא מידי
שבועת שוא אפי שאם חייב אחר מבעלי דינין שבועה
שמא הם בהדין הנ דבעל הדין ואם היה מומחה
לרבים ן ואפי בינוני. והכתיב הזהירו שלא נעשות דבר קל
ואפי שהוא מותר בלאו הכי כי היה אתי לינוי לקמיה
מיבעי ליה בי עשרה אם כי היכי דלמעלין שיבא מכשול
ולפיכך נמה כדי להפרישן מן הספק שאם הין שלשה עשאו וע
ואין עמהם בדבר ויוצא הדין לאחוריו. והאי דאמר ביחיי ולא אמר
ויחיד למאי שאפי הושיב עמו שני האיך יחיד הוא באותה
שני יודעין דבר ואחד שהודיעו מלאכו משהחזיקו עמהן לפי
לא אחד ואפי שהודיעו מלאכו לבדו לקרוב לבשוף שאין לפי
כאפס והתם חשובין. פיס. ואל תאמר קבל בעדי ואל פי אם
פשוט עדך את האמר קבל בעדי ובעדי בעדם אלא
שהביא להם ראיות ותשיב תשובות עד פעול בעדם וקיום
בעדך ואם לא עשית כן הבאו אתם ראיות עד עדיך והבאו
הם לם כן ראיות עד בעדם והיו שקולות אינו אומר
שהן ראשין ולא אתם. פי כן התורה היה מומחה כן אפי ביחיי
כן יחיי שאין כן יחיד לא אחד ואל תאמר קבל בעדי
שלא הגיע להוראה ומורה. מהו. הוא היה אומר אלתתי
ואיני מתירא מיעוט כזאת כי רבים הללים הפילה זה הלמיד

רשות לעמוד לא אם כן רצו הם לחזור בדבריך ולקבל בעדך
האמר קבל סברתי שאתה בא מפני שאני גדול ממם אין לך
הם לם כן ראיות עד בעדם והיו שקולות אינו אומר
בעדך ואם לא עשית כן הבאו אתם ראיות עד עדיך והבאו
שאביא להם ראיות ותשיב תשובות עד פעול בעדם וקיום
פשוט עדך את האמר קבל בעדי ובעדי בעדם אלא
כאפס והתם חשובין. פיס. ואל תאמר קבל בעדי ואל פי אם
לא אחד ואפי שהודיעו מלאכו משהחזיקו עמהן לפי
שאין יודעין דבר ואחד לבדו לקרוב לבשוף שאין לפי
ויחיד למאי שאפי הושיב עמו שני האיך יחיד הוא באותה
ואוזן עמהם בדבר ויוצא הדין לאחוריו. והאי דאמר ביחיי ולא אמר
ולפיכך נמה כדי להפרישן מן הספק שאם הין שלשה עשאו וע
מיבעי ליה בי עשרה אם כי היכי דלמעלין שיבא מכשול
ואפי שהוא מותר בלאו הכי כי היה אתי לינוי לקמיה
לרבים ן ואפי ביחיי. והכתיב הזהירו שלא נעשות דבר קל
שהן ראשין ולא אתם. פי כן התורה היה מומחה כן אפי ביחיי
כן יחיי שאין כן יחיד לא אחד ואל תאמר קבל בעדי
שלא הגיע להוראה ומורה. מהו. הוא היה אומר אלתתי
ואיני מתירא מיעוט כזאת כי רבים הללים הפילה זה הלמיד

לעסוק בתורה כראוי והיית בן יומו ועלה. ויש לפרש פירוש
כראוי שלא בחכמתו הטריפך לשם חקי. ושיש מאותיך
העסוק בה לא בבדי חיי הנפש כדי שתמצא לשם חוקיך
בה. יש לי שכר הרבה ליתן לך. כלומר מעט בשחורה ואת
מאוס בטלת מן התורה. יש לך בטלים הרבה כנגדך ואם עשית
בטלת מן התורה ולא עסקת בה כלום. רוח בעיני כל האדם.
בעסק ועסוק בתורה. והוי שפל הלואת מי שמטה יזו וחצר לו. מהבי. הוא היה אומר מאחד
מי שרוצה שתבחומי מכילים לא תאחיזת חסרים שבמידון כאן
אומר הבחומי מכילים וביקור חולים ועשיית שלום חסרים. לא
עבירה. ובסוף האי מיומא לאכות לך נרגן ברפס הוא היה
הדרך שהיו נוהגים במעלה בראש מצוה ושכר עבירה
תשמעון ואם לא תשמעו. ועבר את השמים על אזנכם
ורצה פעמי לעשות בתורה מלה כנגד מלה כלומר אם שמוע
עשית ונוחלו אין העולם בעסקי האף ונוחקתו שעה עד שלא
באתכל ובמשקה ובבנין וקניית נכסים עסוק הקבה אחר
עשיר כמותו ר' עקיבה. ואל האבטל מפני שהוא טרוד בד
ערוך בערכי האף ולומד אותה בעבר סוכו לקיומה כשהוא
מעושר סוף מבטלה מעוני. כי העסוק בתורה כשהוא עני
מעושר סוף מקיימה מעושר. וכל האבטל את התורה
חוקרין. מהבי. ר' יוסה אומר כל המקיים את התורה

מחבי. ר' ליעזר בן יעקב אומר העושה מלאכה אחת
עסקה בתורה לא תמצא באוצרתך לא מעט ושכרך הרבה.
ואם עסק בתורה הרבה בני אדם תמצא באוצרתך חסירי תורה. ואם עסק
בתורה הרבה בני אדם תמצא באוצרתך חסירי תורה. ואם עסק
הרבה כך. ואמר אומר שפירושו הכין הוא אם בטלת מן
העסוק בתורה ולא פעלת אלה המקום תלה עסק אחרים
בטלים כך. ואמר אומר שפירושו הכין הוא אם בטלת מן
להם מי יתעסק בהם וביטלם ואמי שעשה אותם ואם לא
אין העולם נעמד. ואומרים הזורי שכל פירוש בטלים הרבה לפניו
הראוי לעשות כאן שהוא ואין בתורה הכין כי רבינו יצחק כן
בזלך ובטלים אותך מעסקיך. ואם העסוק בתורה ולא
הרבה בטלים כאותך פושעין בך ומבקשים ממך מה שאין
ואם בטלת ואול. כי אם בטלת מן התורה יש בני אדם
שה להחזיק מאד מאד מאוד הרוח ומאכה הנפש. פיס.
עסקך בעיניך כלו עם מי שהוא עדול ממך אתה יושב ובל
שהוא עדול ממך בחכמה מהמלות הטובות ותקל
ההשובה בעסקך ואם עשית כן הרי אתה מביא עליה המועלין.
פיס. ושפל רוח בעיני כל אדם. כי כל אדם שהרואה חשוב
בעיני המעט לא להפרות איבדי האף ויהיו זכרי בלבך וזכור
משתמים והוציא לעסקך ותבבר על לבך שלא התעסק
בתורה. ורעיונך בתורה יהי לבך ועסקך שומים בתורה
מאחר שפינת בשעה שאתה עסוק בתורה כאותו עסק המעט

האדם ומצילן אותו מפח יקוש ומדבר הוות כמו התרסים
אחת משני דרכים הללו מסלקין את הפורענות מלחול על
שבידו ותתרחק עליהם או שהיו מעשיו טובים מעוזו כל
ומעשיו טובים ודול פי תשובת האדם מחטאו ופשעיו
תשובה. פרס. תשובה
מאותן עבירות ומשלם לו שכר מותה לבדה. שעשה
שעשה עבירות הרבה מצוה אחת שעשה לא יתרע ממנו
יפרע ממנו על עבירה אחת שעשה ולא יקח שוחד ממי
פי הכתן הוא לא ישא פנים לאחי שעשה מצות הרבה ולא
שלא הם כדמה לו הקב"ה. ואל יקח שוחד כסף ואהב כי הכסף יעוור
עשאכו לא. ולא יקח שוחד כסף ואהב כי הכסף יעוור
פנים לבני אדם כדמה כל האיש כאיין נדון מאפס ותהו
ושא פנים ולא יקח שוחד שאינו עולה על דעתינו שעשה
רעות לפני הקב"ה ועושין אותו עליה. והיינו דכתי לא
שכרו הקב"ה. וכן עבירה אחת כנגד מצות הרבה מביאה
בין עבירות הרבה מצוה טובות לפני הקב"ה ומשלם לו
השלטון להאבידו. ומצוה אחת בין
בפני השלטון. וקטיגור חלוף בפני שטן מדבר על האיש
פילגש בשעון יון מלין טוב מדבר על האדם לפני שחומי
מחר תשובה ומעשים טובים סתרים בפני הפורענות. כי
קוה לו פילגש אחר. והעבר עבירה אחת קוה לו קטיגור

המלינים

ההולכות והסבלות ואינו קבוץ ישוב עליו לא סובבת
הויתה. והקבוץ השני קבוץ החטא והרשע וקהלת
אשר אין לו תבלית ואחרית מלינים נמעלה שאין למעלה
היה לפניהם מלינים השלום הבא הטוב והנעים האורך
הראשונה על דרך האמת ומעשה הטוב והישר בעלם
ואין נחין בהלבה זה בזה. נמצא הקבוץ הראשון והקהלה
צוארו שוטאיהם שלתלמידי חכמים שיושבין בכל בכל
ועמלו. ואמרו חכמים כל בניהוש זה הפסוק חרב על
כחוק מאחרו ממערב ועליהם אומ הכתוב חרב על הבדים
כעשה אלא שהחלק האחד ואיבד מהם רוחק מדרך חבירו
הוה לא בעת שהחלק האחד ויצאו וזהו הפירוש שאין לו
מעות אלו בעת אלא פנים אל מקום אחר. ואין המחלוקת
האמת לא בקבה האחד ואיבד בשהי קצוות ומפני שבעלם
מחלוקת כי רצון כולם בקיבוצם בבת האמת ולא יהיו היות
האמת טוב וישר אין מתפרדין בעולם ולא תהיה ביניהם
והוא מצאת האמת והתהלך בדרך הטוב והישר מחמת שהן
שמים סופה להתקיים ושאינה בעשו שמים אין
מהבל. ר' יוחנן הסנדלר אומ כל כנסייה שהיא בשום
המלינים על האדם מפני החרפות והרדיפות והחלצים והמאבנים.

ואיבוד העולם הבא. ואשר משיח ילהי ועקב האיש אשר לא
לך בעצה רשעים ואת אשרי האיש אשר לא הלך בעצת
רשעים ובדרך חוטאים לא שהיא הקהלה הראשונה
כי אם בהורות לו חפצו ואת ועדת שתי קהלות הללו נאה זה
המקום. ובאמרות לו עתה אפסו כל הנפשות שהיו עשם שמים
סופה להתקיים ושאינה עשם שמים אין סופה להתקיים. אי
זו היא נפשיה שהיא עשם שמים הוי אומר זה
סיני. ואי זו היא נפשיה שאינה עשם שמים הוי אומר זה
שעבוד הפלטה. מתני׳ ר׳ ליעזר אומר יהי כבוד
תלמידך חביב עליך כשלך וכבוד חבירך כמורא רבך
ומורא רבך כמורא שמים. פי׳ אל תהי דעתך קשה אל תלמיד
שאתה מלמדו ונדיך לך. וכבוד חבירך שאתה והוא שוים
כמעלה אחת. ובעשותך דבר זה אתה מקרבן לתורה לפי
שאין דעתן שלמה ואל טעמו טעם החכמה ואם לא התערב
עמהם ילמוד וזה הכבוד שאתה מכבדם הוא הדבר אותם
עד שיקלט בדעת החכמה. ומטעם אחר נאמר מפני שהלב
שהתלמיד שנץ את הרב בכבדים קשים ומקשה עליו קושיות
שלא עלה על דעת הרב ומחזיק הרב בלבלנו עד שמשיבו
עליהם. פי׳ וכבוד חבירך וכל פי׳ אם כבד את חבירו
מאהבה. פי׳ ואהבת לרעך כמוך. כשם שאתה אוהב לכבוד בני אדם
כך אהוב לכבוד את חבירך. ואל הוקשה עליך מפני
שהוא עקוב ממיעט בתלמוד תורה כיאמר הרבה תורה נמצאת
מחכיריו ועתר מרבותיו. פי׳ ומורא רבך וכול פי׳ כבוד את
יוצרך ויראהו מרבותיך. — כי חכמים ומתים
מאוין נפטר ממיעט בקלון. וכל המלבה את חבירו לשום מצוה
כי ליעזר הקטן אומר כל המכבד חבירו לשום כבוד נשום

ואמר אדני משה כלמה ושקלן כנגד השכינה. ועוד אמרו
כבוד שמים שכ ויהי שנץ כן משתמשין מבחוריו
הקטן הוא שאו עשאו כמ. ומניין שכבוד רבו חביב עליך
כחביב עליך כבוד רבו שנ ויאמר אהרן כי אדני. והלא אחיו
מעשים שלא נע מעשים עשהן כאלוהו. ומניין שכבוד חבירו
כמוך עליך כבוד רבו שנ ואת אשר אתה נן להושע צא כתר לי.
מאזן כל אלם ממשה רבינו שלא אמר נן להושע צא כתר לי.
מניין שיהא כבוד תלמידו שלאדם חביב עליו כבוד חבירו
כן נתן נאמר כי ליעזר כן שמוע אומר יהי כבוד תלמידך
לכניין הן השוה כבודך לכבודו מפני שמכאין אותו למוד ל
העולם הבא כלמדם אותו תורה ומעשים טובים. וכאמרת
לך נתן נאמר כי ליעזר כן שמוע אומר יהי כבוד תלמידך
כמוך ומורא רבך כמורא שמים. פי׳ אל תהי דעתך קשה אל תלמיד
שאתה מלמדו ונדיך לך. וכבוד חבירך שאתה והוא שוים
כמעלה אחת. ובעשותך דבר זה אתה מקרבן לתורה לפי
שאין דעתן שלמה ואל טעמו טעם החכמה ואם לא התערב
עמהם ילמוד וזה הכבוד שאתה מכבדם הוא הדבר אותם
עד שיקלט בדעת החכמה. ומטעם אחר נאמר מפני שהלב
שהתלמיד שנץ את הרב בכבדים קשים ומקשה עליו קושיות
שלא עלה על דעת הרב ומחזיק הרב בלבלנו עד שמשיבו
עליהם. פי׳ וכבוד חבירך וכל פי׳ אם כבד את חבירו
מאהבה. פי׳ ואהבת לרעך כמוך. כשם שאתה אוהב לכבוד בני אדם
כך אהוב לכבוד את חבירך. ואל הוקשה עליך מפני
שהוא עקוב ממיעט בתלמוד תורה כיאמר הרבה תורה נמצאת
מחכיריו ועתר מרבותיו. פי׳ ומורא רבך וכול פי׳ כבוד את
יוצרך ויראהו מרבותיך. — כי חכמים ומתים
מאוין נפטר ממיעט בקלון. וכל המלבה את חבירו לשום מצוה
כי ליעזר הקטן אומר כל המכבד חבירו לשום כבוד נשום
ונאמר אדני משה כלמה ושקלן כנגד השכינה. ועוד אמרו
כבוד שמים שכ ויהי שנץ כן משתמשין מבחוריו
הקטן הוא שאו עשאו כמ. ומניין שכבוד רבו חביב עליך
כחביב עליך כבוד רבו שנ ויאמר אהרן כי אדני. והלא אחיו
מעשים שלא נע מעשים עשהן כאלוהו. ומניין שכבוד חבירו
כמוך עליך כבוד רבו שנ ואת אשר אתה נן להושע צא כתר לי.
מאזן כל אלם ממשה רבינו שלא אמר נן להושע צא כתר לי.
מניין שיהא כבוד תלמידו שלאדם חביב עליו כבוד חבירו
ומסתיעין בתלמוד תורה. ומשמעין הכא דמיבעי ליה לבבני.
ומסתיעין בתלמוד תורה. ומשמעין הכא דמיבעי ליה לבבני.

אמות וידמה לו שהם אמות וסופר שקר מכלל ויבא לעשות
בלמודו בלא קדושה ויקריה ויקבענו בנפשו מדעות שאינם
באר היטב עד שיעמיד הקדמים על אמיתתן ולא יחליפם בא
שקדושת הקדמים שצריך האדם בשעת הלמוד שיחקור וידרוש
לו שיהא בחיקום צדון שהיה לו לברוק ולא ברק. ואין אומרים
יפה כן תאמר באחריות שאתה ושלא שיהא יפה יפה עומדין
נעלם את העשה הנראה מן התלמוד עד שתחקור ותברוק יפה
שיאחה התלמוד עולה זכות. פי' אם ר' יצחק בן ראובן קבל
בן ישראל ואחר . מתני' ר' יהודה אומר הוי יהיר בתלמוד
לילה לו ולמרצע אחרין ואחר . כתר מלכות קטנה היא לדוד שהיה
ועבדי דוד נשיא להם לעולם . וכתר תורה מונח ועומד לכל באי
עולם ומוכן לכל מי שירצה שכתר כן תורה צוה לנו משה
מורשה ואחר ירושה היא לכל ישראל. ועליה אמר שלמה בחכמתו
תתן לראשך לויות חן עטרת תפארת תראך . ואל תהרהר
בדעתך שכתר תורה גדול משניהם לא חוי יודע שכתר תורה
גדול ואדול כתר תורה לא עמדו אותן שני הכתרים שכן מלכים
ומלכי בתי שרים ישורו . הא למדת שכתר תורה מעלה משניהן
משנהם ומשובחת מהם שכן שמרו לשתי זקנים אם
קדמה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהן ואם לא אל
יבקשו תורה מפיהן . ואמרו תלמיד חכם מאיר קולם בהן
גדול עם הארץ שקריה היא מפוענח יקריה היא מהן גדול

משה סכל ושטע וקדון נמצאת שאמת הארעות בלמוד הטאוהו
נעדות מעשים בחדון שיצאו מכלל אותו התלמוד שלא נחקר
ונבדק. צא ולמד מצדוק ובייתוס תלמידי אנטיגנוס איש סוכו
שלא חקרו וברקו באר היטב בעות שלמדם אלתהיו כעבדים
המשמשין את הרב וכול כאן שפורשין למעלה . מתני'
ר' שמעון אומר שלשה כתרים הם כתר תורה . וכתר כהונה . וכתר
מלכות וכתר שם טוב עולה בהן . פי' אינן שלשה כתרים ונתנו
לישראל. כהונה ומלכות ותורה . כתר כהונה ראוי בן אהרן שיי
והיתה לו ולמרצע אחריו ואחר . כתר מלכות ראוי הוא לדוד שי
ועבדי דוד נשיא להם לעולם . וכתר תורה מונח ועומד לכל באי
עולם ומוכן לכל מי שירצה שכתר כן תורה צוה לנו משה
מורשה ואחר ירושה היא לכל ישראל. ועליה אמר שלמה בחכמתו
תתן לראשך לויות חן עטרת תפארת תראך . ואל תהרהר
בדעתך שכתר תורה גדול משניהם לא חוי יודע שכתר תורה
גדול ואדול כתר תורה לא עמדו אותן שני הכתרים שכן מלכים
ומלכי בתי שרים ישורו . הא למדת שכתר תורה מעלה משניהן
משנהם ומשובחת מהם שכן שמרו לשתי זקנים אם
קדמה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהן ואם לא אל
יבקשו תורה מפיהן . ואמרו תלמיד חכם מאיר קולם בהן
גדול עם הארץ שקריה היא מפוענח יקריה היא מהן גדול

כהונה מיקבל כתיב בו נמי כך מלבות כתיב בו אתה
הם כך תורה מרון שהתורה מונחת בו כתיב בו כך זקב. כך
בטול התלמוד, ומציע בתורה במקום אחד שלשה ארים
שבקורנס והקהת החומאים קרי להו לדברים בטילים נמי
ומתעסק בדברים בטילים לא טוב עשה שלא עשה כהון
דברי תורה ונתעסקו בדברים בטילים שמי שמניח התלמוד
סלקם מעליו ומניחם עליך אפי יפה עשה לו המקום שהעמיד
עליך אם לא שאתה אוהב ליזקופים לפני המקום אף לו המקום
ליזקופים לפני המקום ואפי לא ריקה הייתי הולך לבקש רחמים
אף החולים ומצא אדם אחד שמוטל בחולי מעיו והיה אומר
בדברים בטילים, מעשה בר שמעון בן יוחאי שהיה מבקר
כל צמא לב למים ואף הוי עמל בדברי תורה ולא תתעסק
אבל כתר תורה אינו כן כל מי שירצה ניטול יבא ויטול שכן הוי
שבעולם אינו מתנגן לו כתר מלבות שכן ושבחי כוד נשיא להם.
ולגיעת מחרו ואף כתר מלבות אפי נוטלין כל כסף וזהב שבעולם
כסף וזהב שבעולם אינו מתנגן לו כתר כהונה שכן והיתה כל
וכתר שם טוב עולה על גביהן. כתר כהונה אפי נוטלין אדם כל
יומי אף שלשה כתרים הם כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלבות.
תלמיד חכם משובח ממנו. ואפי באבות דר נתן ר' שמעון בן

שלמד יחידי כיון וכבן עצמו לפי שהחברים מקשים לו מאחד
שלמד אדם עם החברים יותר מתקיימת לן התורה
באף אחד לך. פיס. שחבריך יקיימוה בידיך. כי התורה
אל תאמן. ואף אמרו כפי אף חכמתך עמידה לך מה שלמדת
מי יאמר לך אדם יפעתך ומצאתי האמן. לא יפעתך ומצאתי
אהל לא תורה שלך ניתקב איש תם יושב אוהלים. ואף אמרו
ואמרו רבותינו ז"ל אין התורה נתונה עצמו עליה שאין
לא כיניעה ועבר כדכתיב זאת התורה אדם כי ימות באהל.
עצמך שהתורה באה אלינו כדי שיניעה אינו לן אין התורה מצאת
רחוק כדכתיב קרוב אתה בפיך ובלבבך לעשותו. ואל תבטיח
במקום פלוני תלמידי חכמים ולכן מאחיהם ואפי היה המקום
יקיימוך בידיך ואל בינתך אל תשען. כי אם תשמע שיש
במקום התורה ואל תאמר שהיא תבוא מאחריך שהרי הוא אדם
ואין בו מעשים טובים. מתנ'. כי יהוראי אומר הוי אדם
ומעשים טובים הרי הוא אדול ממלך ומכן אדול ומחכם בחכמה
טוב ובתר בן והוא משובח משלשתן. אדם שיש בו תורה
התלמוד ומעשים טובים שבעשין מצות התלמוד הרי קנה שם
העבירות שאצה להחיית אם עתקבצו בתלמידי חכמים תלמ
פי צוה לעשות כתר — כי היוצאות מכח התלמוד והזהרת
הנר ואת העבות. פיס. ובתר שם טוב עולה על גביהן. ומכל

ותפסן תלמידו זהו למד עצמו ואחרים. כאן ששנה אדם
אדם סדר אחד או שנים ושנה אותן לאחרים וכדפסק הוא
ואומר למד לאחרים. למד עצמו ואחרים כיצד ששנה
שנה אותן לאחרים ולא נתעסק בהם ושכחן זהו למד עצמו
ולא עצמו ואחרים לא למד עצמו ואחרים. למד עצמו
שאול אומר אם יש לך אדם שלמד עצמו ולא לאחרים למד
מיחסרין כאן שאמרינן. גמ׳ בפסחים אהדרה ליה נהרא אכתא
עצמו על כן לא עשה אדם שלמד רבים מתחדד כל אחד
צריך ללמוד עם אחרים לפי שלבו רחב מלבותם אם הטריח
אדם יאמר לעתה נאה ומלובלב משובח ומחודד איבר
ואיש יחד פיו ורעהו. וכתי טופסי השנים מן האחד. כי אם
למוד אויב נברח ונחקר מה שאין כן בלמוד עם החברים כלי
ואויב מקשה ואין מתחלה לו אדם לא עומד על פיהלכן והיה
כויב לבון עצמו אינו כן לפי שבוטח בעצמו וסומך על פלפולו
אחד ואחד מהם עומד על דעתו ועל דעת חבירו. ולמוד אדם
שהעמוד על כוריה כלכתי כי אין חלב יוצא חמאה ואין וכל
מבקשים לפרוק קשיות שלחבירו ונעשים ואתנים בתורה עד
מהם על וכל אחד ואחד מהם על חבירו וכל אחד ואחד מהם

מן האמור ויתבטל בטלות הנפש. פיס. והוי אוהב את המקום
ואפי׳ אי בשוק. וכל זה כדי להתערב עם בני אדם ויתרחק
מי שבשבתו אתם מיחס לא הקדימה אדם בשלום
כאשר שנתעלם. פי׳ עוון כאדם שקדים בשלום כל אדם ואפי׳
מקדים בשלום כל אדם. והוי אוהב לאריות ואל תהי
למעלה הצדיקים. מתני׳. י׳ מתניות הן כולם אחד הוי
מיסורין שלאהבה כדי להרבות שכרן שעתיד הבא
איך כאן עלינו ומצינו לא רשעים ולא צדיקים אלא ביניהם
ולפיכך צריכים אנו להרבות מעשים טובים אולי יעלה
מעלה הצדיקים. מתני׳. י׳ מתניות הן כולם אחד הוי
מקדים בשלום כל אדם. והוי אוהב לאריות ואל תהי
כאשר שנתעלם. פי׳ עוון כאדם שקדים בשלום כל אדם ואפי׳
אי בשוק. וכל זה כדי להתערב עם בני אדם ויתרחק
מן האמור ויתבטל בטלות הנפש. פיס. והוי אוהב לאריות
ואפי׳ אי בשוק. וכל זה כדי להתערב עם בני אדם ויתרחק
אי בשבתו אתם מיחס לא הקדימה אדם בשלום
כאשר שנתעלם. פי׳ עוון כאדם שקדים בשלום כל אדם ואפי׳
מקדים בשלום כל אדם. והוי אוהב לאריות ואל תהי
למעלה הצדיקים. מתני׳. י׳ מתניות הן כולם אחד הוי
מיסורין שלאהבה כדי להרבות שכרן שעתיד הבא
איך כאן עלינו ומצינו לא רשעים ולא צדיקים אלא ביניהם
ולפיכך צריכים אנו להרבות מעשים טובים אולי יעלה
מעלה הצדיקים. מתני׳. י׳ מתניות הן כולם אחד הוי
מקדים בשלום כל אדם. והוי אוהב לאריות ואל תהי
כאשר שנתעלם. פי׳ עוון כאדם שקדים בשלום כל אדם ואפי׳
אי בשוק. וכל זה כדי להתערב עם בני אדם ויתרחק

בעולם הזה שאלה הדברים נקנים כי מפני שהוא עולם
ולהעדת המצוות על מתכונתם ולעשותם מעשה הטוב והיושר
יאמר בעולם הזה לקיות חכמות ולהשיג מהותות הדברים
הזה בפני העולם הבא כפרוזדור בפני טרקלין ועוסק עסק
פי׳ פרוזדור בית שער. וטרקלין החדר הפנימי מה העולם
העולם הבא התקון עצמך לפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין.
ר׳ יעקב אומר העולם הזה דומה לפרוזדור בפני
מישרא ומשיכין אותו בסוף שנה שלישית. מתני׳
שבשלשית בא ומשך בסוף שנה שניה ובודקין לה מאחר
בא ומשך בסוף שנה ראשונה כדי למלאת חסרונה והראשון
משנה הראשונה וגזל שבא והראשון שבסוף שנה שניה.
שמלקין ועברת לפניך מאחר להוסיף על מעיניהם סומכין
על התמה וסופן שישתו מה שלמיך צא ולמיך מסתגלין בעת
שהוא חכם מחוסם ומתרשל מלמות החכמה ומזדוע ולחקור
לפי שערך חכמתיה על אותו הקטן ממנו ומתבושש בלבו ואומר
על חכמתו ובהיותו רב לפתות ממנו מתמעטת חכמתו
מה ערך חכמתי אצל זה שאול ממנו ומקרב ולמוד ומוסיף חכמה
שאם היה תלמיד למי שאול ממנו הוסיף בחכמה ובמדע ואומר
להיותו ממנו ואל יהי רע למי שהוא קטן ממנו בחכמה אפי׳
ובזה פי׳ למי שמוטב שלא היה להיות לתלמיד למי שאול ממנו בחכמה

המעשה והקניין להיותו בעולם הבא ובעולם הבא
קונין בו חכמות ולא מעשים טובים ועל זה אמר שלמה בחכ׳
כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך
שמה. הגיד לנו שאין העולם הבא עולם קנין לא עולם שלם
שכבר עד עשיית המעשים בעולם הזה וכבר פירשנו זה הענין
למעלה. מתני׳ ר׳ והלא. הוא היה אומר יפה שעה אחת
בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה בחיי העולם
הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם
הזה. פי׳ כבר בארנו בכמה מקומות שאין אחר מיתת קורת
רוח כמה והשגת מדעות ועשיית מעשה הישר והטוב ואין קונין
מפעלות הישר ודעת ביעשת הדברים על בוריין עד שיגיע
האדם למעלה אלא בעולם הזה ולפיכך צריך האדם שלא להוציא
כימיו לבטלה ואפי׳ רגע אחד מפני שהוא מפסיד מיד הרבה
שאינו יכול להשיגו לעולם. ומפני שצריך להתעסק בתורה
ומעשים טובים בעולם הזה כל זמן שיש לו יכו לעשות שהם
מכשירים הנפש היולעת והמטהרים אותה מטומאת הנפש
המתאווה ונפש הכעס ונפש היולעת הבאים המקום בין האדם
וקונה הדעות הנכונות דעת עניין ומחזה שלי חוקה. ואל
כלום יש לו עניין שלא להכין בו אשר בה מבעת את המלעות

מה שעשוי או שדרך בריקים מתחלפין
או ההבה כי יפה שעה אחת בתשובה ומעשים הרעים
המיוחדים כאן שאינו מפרשים בזה ולמי מה שמלינו מתפרש
ולא תשאר בו קושיא ואל תתמה שלכאורה עיקר אל ברך
שכר ועל זה הדרך קהלת כאשר המשתבר בעולם הזה
עניו ולא ראוי מאחר שאינו עולם מעשה לא עולם שלם
העובות אז הרעות עליהם היא עומדת בעולם הבא לא הוסיף
העסק המהאוה על המלות שקבלו כן בהפרידה מהגוף ת
כל עונות שבאות מן הלבה כלי דעת והבונה היתה עשרת
המתאוה ולא השביחו על העסק היודעת והיא היה כלי ריק
אל החכמה ולא פני לעשות האוות העולם שאוהבת נפשו
והמשקים והמלבושים והעשים והכבוד והקנין ולא השיירו
והרשעים הפכו הדבר ויבלו ויהיה ברשות העולם מה מאכלות
מהמקום אורך השעים לא להוסיף מהחכמה והמעשים. והסכלים
בבגדי חיי האוך ושמן כל מעשיהם לשם שמים ולא היה בקשתם
עובדים ונפנו אל החכמה ולא השביחו על עסקי העולם אשר
ורך והחכמים מכלם ומיהם בחכמה ובדעת ושעותיהם במעשה
להחזירו לעולם ועליו נאמר אם הפסוק מעוות לא יוכל לתקון
וחסרון לא יוכל להימנות. ולא העיבל לו נחמתו וסמיקתו על
הבא הוא מה שקנו מהחכמה ועשה מעשים עובדים בעולם
שפרשון ואם נמצא העולם הזה נקנה בו העה ומעשים
עובדים נמצא לו חלק בעולם הבא ואם שהלך העולם
הזה ואין לו תורה ומעשים טובים שהלך חלקו מהעולם
הבא ומפני העולם הבא קורת רוח לצדיקים ומנוחה וטובות
הרבה עד בלי קצבה מה רב טובך ואמ. ועשרותיהם ברוב
בראשיהם ונהנין מיקר שכינה ואין אותן הטוב פוסק לא עומד
עד לעולם נמצא אותן החיים משובח ואלה מחיי העולם הבא.
לפי שאינן מאחרת הפורא וידיעתו כחיותם בעת פרידת
הנפש מהגוף שראה החיים בזולתי יותר מהה שהשיג מזיו
שידיעתו בעולם הזה בלבד כי לא יראני האדם וחי. ומפני
השמועה אמרו בחייהם אינן נאין הוא לאחר מיתתן הן נואין
ונמצא ידיעתן קטנה לידיעת המלאכים שהם רוחות בלי גוף
מלאים ומזה הדרך יותר משובח העולם הבא מעולם הזה.
העשם שהקדים בעל התשובה על כל מעשים טובים כראוייין
לפי שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אין עומדין
מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים לא

מרצה באותן היסורין הקשר היקוע שקה הראשון משובח מזה
בכלל, ופורק שחלה בהן הראשון אבל כעלה בשעותיו שאינו
שמצטער אינו חוטא ולא נורק תקלה לאלהים ואיש אשר יעיסר
ביסורין הרבה ובכל הכל ובקלל בפעם פעמים יפרוק ואפילו שנפל
עליו הבנין ומתו שניהם אותו קה העניין זכרו בן חבירו אינו
אומות העולם וחכמי אומות העולם אומרים שהפרץ
גדול בין האיש הישר אשר אינו מתאוה התאוות כטבעו ואינו
עושה אותם וכין האיש המתאוה אותם וחושך נפשו מהם כי
החושך נפשו מהם ונמנע מהעבירות אעפ"י שהוא עושה מעשה
הישר והטוב והצדק מתאוה הוא לעשות אותן העבירות
ועושה הוא מלחמה עם יצרו עד שמתגבר עליו לעשות רצון
יוצרו ובשעה שעושה מעשה הישר מצטער. ואשר בן איני
מתאוה לעשות התאוות ובן ומעשיו פועם בעד אחד לעשות
מעשה הצדק והישר עושה אותן בהבה ובחדוה ואינו מצטער
ומפני כן הראשון אעפ"י מהשני הרבה והשיני גדול מאיני נ"ו
ומשובח שאעפ"י שמעשיהם עושים מעשים טובים ואיזם הולכין
בשעת עשיתם ולא הלכו בדרך חוטאים הראשון מצטער מלבו
והשני בשחוק וחדוה הוא למה זה יומה לשני אנשים אחד עשיר
ואחד עני שניהם נותנים מעות לצדקה ומצטער העני יותר
מהעשיר שהעני מקבל בשחוק ומי שעשען ואינו מצטער הן הן
דברי המשנה הראשון ואינו מצטער לא קחות מיתן. וגדול מזה
שמתו רבן שמעון בן גמליאל אומר לא יאמר אדם אי אפשי לאכול
בשר בחלב. אי אפשי לבוש שעטנז. אי אפשי לבוא על
העריות. לא אפשי ואפי' שכשמים נזר עלי עראה מזדמנים

מי שעשה מילת הדברים ואינו מצטער בהן גדול ומשובח בזותר
ממי שהוא עושה אותן בצער ומפני יצרו. אבל צריך אתה ליזע
כי המוכיח האומות מהאומות העולם ונעשה הפך האומות הרי הוא
כשוב כאות עשה מעשה היושר ואינו מתאוה לחיללן בחקות
בחקות הרבה ועומד בחקומו זה הדרך דברי אומות העולם.
ואלה ששלמה עה"ש נשה לפה הדבר כדאיתא שחכה לצדיק עשות
משפט קה הראשון. ועל השיני אף עפ"ש כשע אותה רע. וחכמים
קל אומרים שהאיש המתאוה לדברי התאוות וחושך עצמו מהם
ונושה מלחמה עם יצרו עד שמתגבר עליו והולך בדרכי היושר
והצדק יותר הוא גדול עד מאד מאי שאינו מתאוה הרע ואינו
מצטער לעשות הצדק ולא קה בלבד אמרו לא אמרו שהאדם
הגדול האוהב התאוות הרבה ומצטער עד מאד וקה עפ"ס דברי
דבריהם כל הגדול מחבירו, יצרו גדול מחבירו. ושוב אמרו לעם
צערא אצא. כלומר העושה אלה הדברים ומצטער בהם ביותר
ביותר מקבל בשחוק אמרו שעשען ואינו מצטער הן הן דברי
צער הראשון ואינו מצטער לא קחות מיתן. וגדול מזה
אמרו רבן שמעון בן גמליאל אומר לא יאמר אדם אי אפשי לאכול
בשר בחלב. אי אפשי לבוש שעטנז. אי אפשי לבוא על
העריות. לא אפשי ואפי' שכשמים נזר עלי עראה מזדמנים

אי אפשי לאכול בשר חזיר. אי אפשי לאכול בשר בחלב
לעזר בן עזריה מינין שלא ואמר מדם אי אפשי לשבוע כאיש
ואמי. אי אפשי שלפ טובה לפי שהטיב לי לא כך אמ' ר
אי אפשי לישב בצל הצלול ולשקר. אי אפשי שלא לבבר אכי
אי אפשי להרוג את הנפש בחלב וזוק לפי לא אמרה אי אפשי להרוג את הנפש
עליהם לא עדתך אדם מהם ולא נקראו עברות כאות שעשה
האסורים מהתורה ואין להם טעם ולעל התורה שהקדירך
אמרי שאין נפשו משחית אלהים ונמנע מהם הם הדברים
עצמו מהם ונפשו אוהבתה ומתיבר על ידו משובח ומזול
והדברים שדברו בהם חכמי ישראל עליה עליהם ואמרו שהמונע
ושונאתן נפש צקות וכמה וכמה ואין בעיהם חלוקה בשבר זה.
הדברים מרשעת עד מאד אין למטה היתה ושאינה מחשיך
בשבתן כאנשים הם להכתב והדבר ידוע שהנפש המתאוה לאלה
טובה והחלה אבינו ואמו והם שאמרו חכמים עה שאלנא לא
למים והנאבה והאכילה וכוצא בהם כמו המשלם רעה תחת
רעות ומי שלבו נוטה אליהם אינו ון הישוב כאין שפיכרת
אותם חכמי אומות העולם הנלעיים לפני האדם שהם
ואמרו שמתאוה הדברים הילועים הנלעיים לפני האדם שהם
ביניהן חלוקה. והנאה הדברים כך הם כי הדברים שקראו אל
שהלכו בהם העכו"ם. וכשהעכו"ם בשבר כאר היטב ואחה שאין לפי

לפניו. מפני שכשעת חמוס הנפש הוודעת עצמה
שמיע שמעת. פיס. ואל תנחמע בשעה שאתה מוצל
לפניו. מפני שכשעת חמוס הנפש הוודעת עצמה
נדרן. ואל תשתדל לראות בשעה קלקלתו. פי בעת הקצף
הנחמע בשעה שאוהב לא בשעת לפניו. ואל תשאל לו בשעת
כעסו. ואל
בן לעזר אוב אל תרבה את חבירך בשעת
מס מרות והוספת ביאור על ביאורו שם. מתני. ר שמעון
כדרכיהם ואחי וזה הפי יפה עד מאד והאוי לקבוע בן מסך
מצות הרי שבשבר שאין בעיהן חלוקה כלל. דברי חכמים
הראשונים שלו לא נבחבו בניו הוא ראוי שיפחבבו עקרין
כאן פרט מזומה ושער המשתלח ובלל. ולו הן העקרין חוקים
בהם ואומות העולם משיבין עליהם ושטן מקטרג עליהם
עמי בכוכחא אחריתי חוקים שחקקתי לך אין לך רשות להרהר
עצמו פרש בין השורה ומקבל עליו עול מלכות שמים. ואמרי
שבשמים אחר עבד שב ואבריל אחבם בן העמים להיות לי. ע
אי אפשי לבוא על השורה לא אפשי ואפשי ואה מעשה מכב

ואנחה הבועה נמהתה לקחת מוסר ממורה אותה נבוחה
פיפ. ואל תשאל לך בשעה נגרו. פי בשעה שמכועם ונזיר בכך
ובכך לא אוכל ולא אשתה כך וכך מהמאכלות והמשקים
לא יאמר לו באותה שעה על דרך כך וכך נזדמן מפני שהוא
קופץ ושבע על הכל ולא ומצא פתח לנדרו. פיפ. ואל
תשהלל למחר ולכל. פי לא תלך אדם לבקר חבירו בשעה
שהוא בייסורין או בשעת שנאספו למטות או שאר קלקלות
הבאות עליו מפני שהוא מיצר ומתחלה ודעתו לשעבר
ומתבייש מכבר אדם. ולא האכיעה הצוואות מוסרים הן בינהם
אדם ושלא יוציא מפיו דבר שאיני נשמע ואין לו הנאה
בשעתו. כרכתי ודבר בעתו מה טוב. מתני' ר' שמעון
הקטן אומר כשנפל אויבך בור אל תשמח ובהכשל
אל יגל לבך פן יראה יי ורע בעיניו והשיב מעליו אפו. תכון
אפו לא נאמר אלא אפו. פי זה המפייס שעמד שלמה עליו אמרו
במשלי היה זה החכם מזהיר עליו כדי להחזיק אלא התקוס
ולא תשוב. ופי הדברים כך הם והשיב מעליו אפו והשיבך
עליך כמכתי שמח לאיד לא יזכה. ופי הטעם לשמול הפי הוא
הוא שכאפו אויבו חוזרת על שם הקבה העבירו מיכה האויב
שלו היה הדבר כן והשיב מעליו חרון אפו היה לו לומר להכין
הוא שכאפו אויבו חוזרת על שם הקבה העבירו מיכה האויב
שלו היה הדבר כן והשיב מעליו חרון אפו היה לו לומר להכין

תורה בעלמה למה הוא דומה לעצלה שכבשה כשהיא קטנה
ועתה לאחוק. אפי' באכזרות כי עתן ר' יהודאי אומר הלומד
בשכחה כאן הזין הסרוב על העיר האחוק שהוא קשה לבעבה
והלומד בשני חיקוקות חלוף הדברים איע מתקיים ואח לאבד
אותו לזין כתובה על עיר חלש שהוא מתקיים וקשה להאחק
הלומד בינלותו תלמודו מתקיים וקשה לאבדו בשכחה וזמיה
מוב הלומד תורה ילך למה הוא דומה לזין כתובה על עיר מחוק. פי'
חלש. והלומד זקן למה הוא דומה לזין כתובה על עיר מחוק. פי'
הלומד בינלותו תלמודו מתקיים וקשה לאבדו בשכחה וזמיה
אותו לזין כתובה על עיר חלש שהוא מתקיים וקשה להאחק
והלומד בשני חיקוקות חלוף הדברים איע מתקיים ואח לאבד
בשכחה כאן הזין הסרוב על העיר האחוק שהוא קשה לבעבה
ואח לאחוק. אפי' באכזרות כי עתן ר' יהודאי אומר הלומד
תורה בעלמה למה הוא דומה לעצלה שכבשה כשהיא קטנה

כך לא אפו שמע מיה זו הוא מיה חמחת לא על מי שעשה
עמו האח כאן שפיעשע. ועל זה הענין אמר דוד עה ואמר בחלל
בחלתם לבושי שק. ואמר על הרשעים וכעלעז שמחו ואספו
ואמר. ויש לשאול על זה האויב מי הוא אי הוא או ישראל הוא
ואם תאמר אי הוא ומי מסור לשמוח באידן והא איע מחכלי
התורה וקיימא לן בהו לא מעלין ולא מורידין. ואם תאמר ישמח
הוא מי שיש לן למשעייה והא כתיב לא תשמח את אחיך בלבבך
ואפי' בקיומו ושיחיה מסור לכתב לא תקום ולא תטור. והתשובה
שזה האויב שדבר בן בכאן אויבו ושונאו בתורה כאן שאחזו
לבזו שבר עבודה ואין עמו עד אחר להעיד עליו שעשה עליו
לן התורה לשונאו. הא מילתא מוכח מההיא דקתני שבכו פסחים
בההיא מעשה דחוץ ושוביה ודוק. מתני' לישעין אפוייה
אוכל הלומד תורה ילך למה הוא דומה לזין כתובה על עיר
חלש. והלומד זקן למה הוא דומה לזין כתובה על עיר מחוק. פי'

ובלעדם בהמות אין יוצאין מפני ואין מפרשין. הוא היה
לומדם כן מדברי תורה בעלותו דברי תורה בפי
מצוין לך יהי בצד זה שיהי קשים על מצבותיך ואמר.
לתאותה כך אין דברי תורה יהיו מעיינין לך יהי מיה ויהיו
לרופאה שהכיאו לו מכה ויש לו מיומל להתבה ואין לו סמיעצ
אמר ר' שמעון בן לעזר הלמד תורה בעלותו למה הוא דומה
הלמד בעלותו למה הוא דומה לאשה שלשה בחתנין. והלמד
זקנה שיש כי כתבה סורחה סרר ישראל ואמר. הוא היה אומר הלמד
בזקנותו למה הוא דומה לפרה שבבשה ולא כבשה לא כשהיא
שיש אפרים עגלה מלומדה אוהבת לדוש ואמר הלמד תורה

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

פעמי התשובה ולמה אומרים אלין שקט על שמיני ועצרת קבע
ומצפונות התשובה בשוחה בימי התשובה יוצאים מהעיקרה
וספקותם מסתלקות ומתבטלות להם מה שיעלה מסורות החכמה
בשעה עתבר בשלשים ואין בכל פעם ופעם מתשובת חכמתם
עתבר להם פעם ראשונה עתבר בשניה ומה שלא עתברה
ובהאריך להם הימים עד שישנו הלמודים פעמים רבות מה שלא
שמעינן מעולם כך ולא ידעו שמיני לקיעתה ולא עצרת
קשיות והם דומין לעבדים קהות שעיניו לא כשלו ולין מעירין
איזו מיושבת ויש להם ספקות ושאלות לא עתברו להם ועליהם
לאוכל עבדים בשולות ושותה יין ישן. פי חכמה הקטנים
כהות ושותה יין מיושן. והלמד אין הקטנים למה הוא דומה
הלמד תורה מ מהקטנים למה הוא דומה לאוכל ענבים
שנים. מהגב. ר' יוסי בי יהודה אומר כפר הבבלי אומר
כשם פעמים שאדם נוקח שן כשלע ומשתמש בו והולך לו או ה
מאיליו אומר דברי שטות ודברי תפלות אחין לקוטין וקשין לאבדן
אמר להם הקטנים אין אנו יודעין שכל פה שיודעין כל העולם
כל ואין מקיימין פנינו שחורות כאבוקות. ילמדו שמעון בן
עד שחוקרין בבריותין. מה אנו מקיים ונמצותה כלי פה נאמר לך
אין להם הקטנים עד שיחזרו לבריותין אף כלי זהב אין שם הקטנים
ועבעת זהב וחבוקות. מקיש כלי זהב לכלי חבוקות מה כלי חבוקות
מוסר קשה לקוטין כבלי זהב ועח לאבדן כבלי חבוקות שנ לא

שהוא גדול מחבירו בחכמה הרי זה חריף ומשובח שאותו
שהוא גדול מחבירו בעושר ובממון וכקטן אבל אם קנא במי
מוציאין את האדם מן העולם . פי׳ הקנאה שמקנא במי
מעשיהם . מהרי״ו ל׳ לעשר הקפד מזה הקנאה והתאוה והכבוד
וכחכם שבחכמתו בדוה ובקנייה ואל יגאוך ממי שחכמתו מעל
השכל טוב . ושעמם דבר אחד אמרו שלא יגאוך להיות לו
לא דבר לא ששמם שנים בתלמוד ומפני רוב השנים למדו
לא על החכמה ולא חלק על ר׳ יהודה אלא כפר הכבלי שר יהודה
בחכמתו עוב ולי מסקן וחכם לפיכך אין משגיחין על השנים
אלא רוח היא באדם ואינו לא רבים יחכמו . ועליהם אמר שלמה
רוב השנים שיבינו עליהם . ועליהם נאמר ימים ידברו .
אין תבונה ולא רעת כהם כלל מהוללים סכלים לקח לא חכמים
מרעלות בדים ואת צבועת החכמה וסודות התורה . ויש קנים
דעתם נחקרו על ההבדלות וכלל בדים אלהים והעלה מיכל
אין בה ספקות מפני חלוק פלפולם ורוחב לבותם ואדרבה
ושן ושאין נאמרת חלש אין בו . פי׳ יש קנאים שחכמתן ברוה
אל תסתכל בקנקן אלא כמה שיש בו . יש קנקן חדש מלא
השקנים ושבח אותה יותר מחכמת הקנאים . מהרי״ו ל׳ אוב
שאמר כשולם ובמתקו . ומפני מלא הנעמים אשר חכמת
על פנין ובמיד נעמין בו וריחו לא נמר ולעגבים בשולת שעמ

שופט למות ולא מת לעולם לא על זה התאמי ולמיום העופר
מלך מלבוש הקבה . פי׳ כשעה שמלך אדם יורד
שבשעה בית אדם על כמך אתה עלך ועל כמך אתה עבר
שהכל שלו ודע שהכל בא לפי חשבון ואל יבטיחך יצרך שכשמת
לפנין לא עלה ולא ישוח פנים ולא מקח שוחד
הוא הדיין הוא עד הוא בעל דין הוא עתיד לתן ברוך הוא שאין
ולהוליע ולהיודע שהוא ל הוא היוצר הוא הבורא הוא המבין
הילדים למות והמתים להחיות והחיים לדון לידע
הזה ונתרך מחיי העולם הבא . מהרי״ו הוא היה מונע היל
החכמה והשאת המדעות והעשות מעשים טובים בעולם
בשלשתן או בשנים מהם או באחד מהם אינו נחנה לקראת
מפני שהמתעסק בעולם הזה שקונה בו חיי העולם הבא בשל
בעשותו הרי לו השלשה מוציאין את האדם מחיי העולם הבא
אחר השכחה והתאוה לגדולה להשיג המעלה הרמה בעשרם
ומשקים ומלבושים ובנין וקנין . פי׳ והכבוד פי׳ כבוד
על הנפש היא היוצאת ונשפקה בעבור התוך מאכלות
ואיבוד את כל ענין ואת כל פעולת המעשה כי היא קנאת
איש מרעהו . פי׳ והתאוה פי׳ שהשנה בו הנפש התאוה
הקנאה מכאותו להתשפק בחכמה עד שיתגדל בחכמה בהפתיב

ומקלסין את הבורא בלי הפסק והלא שלח הכסף והזהב
ואתה תן לנו עזרה מהללים שמשבחין ומ
פעם ולא משוש ולא תקיף ולא שאג ולא
מאחר שבני אדם מבטיחין את בני שאין משלחין ד בראשית.
שמעשה בני אדם סדורין בפני עליון ומקוים לפניך אין
אלהי יעקב ולא הוא הדעה והוא הדעה שאין משתה.
שאין דעה כדעת בני האדם והוא
על אמונה ואין עוד עריק ושר הוא . פיס ולא שבחה כי
שלא אמרת לו עולתם כי לא תקח ולא חמם כרסם
וכפרי מעלין . פיס שאין לפניו לא עולה ולא שבחה כי
עתיד להיות ביום שהוא שבת לאויב כראשית
הקולות בחיים ובמות ובבר כשהם הוא
וכשהוא מהם על ידי מעשיהם הרעים כשם שהוא על
או על חיים העולם הבא משלם שכר על המעשים הטובים
הוא עתיד לבוא כי ואין העתידים לחיות אחר מיתתן
כיצד מהעבירים על מצותיו והן — פיס בריחה
מעשיהם הטובים ר והמעות . פיס הוא כשל לון כי הוסיף
שמשלמה ואומר עד כאן היו מעשי עליהם בכל מעשי
עד כי כורסיין היו ואומר עבר כי עבדיך אין לזקוקיהו. לכן לך

נ. פיס . ואל כשאתה אתה עליך כי הוציא בכאן הזבחים
שמיים הם והם היציעה בבתן כרכיב ובצי מכשן העבר
תעבירו ואומר פיס שלא אתה אתה כי לבריים לו בדרי
מה אם שמים שם אתה ואומר אשא כבני שהי. עם שם יקי
מאמר ולא תשתחוה על הכל בבעיר בשאה
בשאה שאינם אשא פעם ולקח שוחט שלך להשחה
ואל יבטיחך יצרך שיש בשאול בית מנוס . כי שיעלה
עשא פעם לקח ולא לקח בזכות שהכל שלו. פיס
שיהא שהכל בא לפי חשבון כי מאחר שיזכה שאינו
ויש לפרש שהוא ליון ואומר מהיכא מהם מכני שלו.
פיס והכל שלו . כי היא מקבל מאלם שהוא והרי הכל שלו.
ספיקים שעשה מאי . ד מיבקש עליהם כפי כחוט השערה.
נצליקים לא מחפש בצדיקים קלים ואינה אותם עליהם כפי
ומעבירן על העבירה . וכי משוש פעם שאינו אשא פעם
עבירה וזהו כי לא יקח שאין לפניו לא אותו הזכיות
תקבלו לא משלמין שכר על המצות ועבירות ממית על אותה
עשה אדם לך מצות ועבירה אחת אין אומרין שמעבירין על
כדבר כי הכל שלך ואומר אשא כי לו הזבחים כך הם שאפילו
כדבר לי הכסף לי הזהב ואומר שתבטח בי מאין בשוחך

וליעה העולם והכוכבים . ר' יוחנן אמר השחרות והטמאות
חכמת הטיהור ומלאכת החשבון ומלאכת הענין ומלאכת
הכוכבים וכל המטיחה לשון יון ונקרא בשם חכמת מלאכת
את החכמה ומתקיים אותה תקופות מלאכת חשבון
ועת התקופה ויום יצואתו מן העולם הזה ובניעתו לין וחשבון
שהוא יצואתו מן הרוח לעולם ויתי חיין בעולם עד כאן יומו .
שהם יצותיו בעולם כדכתי כתרס אשר בעולם ירעתיך והולדו

בוא והעוד ובעצם קומם נפשי ליתן עליהם לשיחי וכשהן מוציאין
כשהן יוצאין אחר כן בא אחד ואומר אני יודע אני בעצות מי אמרו לי
באחד שהיה את הנפש ובעצמו זומרין ואומר ליום עיחרף עם
כאלו שהיה הוי זה מקבל שכר כולנו בהם כיצד שנים מעידין
מעשיך . וכל המתדבק בגדולי מדה מעלה עליו הכתוב
ודבק ה' את מעשיו כדכתי בהתחבך בשיע פרק ו' את מעי
פוריעות כולנו בהם ומאויה לבדר התחבר ויושלט על אחאב
בעופרי עבודה אעפ שלא עשה מעשיהם הרי זה מקבל
עתידין לו תענוג העולם הבא . ר' עקיבא אומר כל המתגבר
מאיר עיניו העולם הבא וכל שאינו מקבל תענוג העולם הזה
ר' יהודה העשיר אומר כל המקבל עליו תענוג העולם הזה מוציאין
שם להיות כל איש שוכר בביתו . ר' יצחק בר פניאס אומר
הוי רואל בהבאת שלום בין אדם לחבירו ואל הבא בין חמת לעקת .
בין כל אחד ואחד . לפי שכל אחד מישראל מלך הוא בבתו
בתוך ביתו מעלים עליו כאילו מטיל קנאה והחזרת בישראל
שלום בישראל בין כל אחד ואחד וכל המטיל קנאות והחזרת
מאיר אומר כל המשים שלום בביתו מעלים עליו כאלו משים
שאין האויין לו עובר משום שנאמר מפני שבאה את עצמו ובזה
את האוכלין ומכתך בכה שאינה כתיקנה . רבן שמעון בן גמ
והנזות והקינין הן הן מפי תורה . ר' עקיבא אומר כל האוכל אוכלין

הוא מועל על שבשוגג באין ענין סתרעם ומסתברין אותו ומפני
מצינו. ודומיה משחיטת עובדי כוכבים על פנינו מצינו אדם
תורה אכל אדם אינו בן אם יצאה רוח בעוונות משרבית שנקי
בתקומתו מה פופו שלקה יכה לעוון מיעט קולמוס לספר
לי רוחות קנה ובא והולך שמהם רוחות הקנה עצמך בה
עולם הוינך בקנה ואל תהי קשה כאדם מה קנה זה אם יצאו
במעשים טובים. כדי שתמצאו בן לעזר בתקנת העולם שלא
ועשוק בתורה כי בצאתך לעולם הזה עסוק בתורה
ארץ לכן עזבתי לעולם הזה ובא מאחריך שלא
מיושבת עצמו ואפי׳ אכל אדם משלאחריו אין דעתו
משלו אחר. הוא היה אומר בשעה שאדם מתכבד משלא דעתו
כלום הוא קבור. האוכל פת משלא דעתו המתכבד
פתחי האיכות אחרות ואיני שבעב כך הלוקח פת מן השוק
מן השוק הוא דומה לשעתו שאתה אמר נתחייבין אותו עכו
לאדם הטוב המרובה. ר׳ אבהו בר׳ יאשיה אומר הלוקח הבוא
הוי אומר מדת הטוב אם מדת פורענות כוצא בהן לו שכן

ואם כשבקון בו בתים והשאר מניחין אותו עד שיבא האור בתך אמרו
אוהבים עצמך בכר רע גדול ויהיה בעינך כקטן ואם אמרו
ואל הברוש מן המינין שאתה תאוה עליהם. אם אומרים
בעינים ואל תבוש מן השונים שאתה תאכל הרבה יותר מדאי
ויהיו חיים שאולה. אל השאל בעינך שאין מכשול אלא
ואם לקית בחוב יכול ליתן ואבירים שלקו בחטים
הסדר לא הוי כאסקופה התחתונה שהכל לשין אותה. וכיצד
את הרעבים ולא כאמצעית שכל היושב עליה יושב וסופה
קטן שאבל את היקרים אל תהי כאסקופה העליונה שמוציאה
את הכל אל תהי כפתח גדול שאפיים את הרוח ולא נפתח
ונקטנה יפותה שאשאירת את ייניה וכפתח שהוא סופה
שנפתח להכניס הרוח וכשרואה שהוקה שאחוקת מיימיה
רואה בו בכר עמה שוכל כעניין ואשיב מהלבה. היה רבי בקוב
שאין העולם של ושב ואטנף כסותו לפני חכמים ואין איש
האדם לפי מעשיו ואומר עליו מה שיש אין לי תפקין בו לפי
ונותן אכל אדם שפל לאנשי ביתו ורוא חטא קורא את כל האלו
ושון רבה ארוך ואחולא עליהם ואהוב לכל אדם ואנשי ביתו
בעיני כבוד ארץ ולבעלי תלמידי חכמים עצמו ושפל בכך
חכמים לעולם והוא אדם כך בקנה ואל יהיה קשה כאדם.

ואל תאמרי דבר שאין אתה פקיפן אל תבוש לומר איני יודע
ללמוד אל תאמר על מה שלא שמעתי שמעתי אם שאלך.
ואל תדבר בפני מי שהוא גדול ממך בחכמה אם חסך אתה
ראשון ועל כפי אחרון הוי מוכה על האמת
ומשיב להשיב עד דברים בענין עד דבר ראשון הוי משיב
בדבריהם והקשב לדברי חברך ואל תהי נבהל להשיב והוי מ
הוי חרד ושש לכל המצוות שב לפני ישקעם הטה אזנך ושמע
פתח לעוזך. הרחק מן התרעומת. כל זמנך יהיו עשם שמים.
פתח לעולם. תחלת עומאה פתח לעג. קלות ראש לעשיר
אל תהי פרוץ בעברים שמא תמעול בשבועות. תחלה נדרים
אל תאכל לחם עם כהן עם הארץ שמא יאכילך קדשי שמים.
הרחק מן המכוש לפי שהיה שמא ושלוך אתרים בעבירה.
הזוהה בנשך הוי נוהה ביחס הקל שמא ובאחד לחטא תחור.
כשרוך ובצע חבירך מפני בצע שמים. הרחק מן הכיעור ומן
איש שלך לומה לך העבר רצונך מפני רצון חבירך העבר
התוכחות אוהב את הלשונים ודע שכן היום שהוא שלך
ומכבד את בעליה. הוי אוהב את הצדקות אוהב את הבריות
יפה שכר שכתן שתלמידי חכמים הוי אוהב את התורה
אורו. אל יהי פיקך רע שאיבה שכתוב שלחה והי פיקך
אותה על אחרים דבר קטן והי בעיניך גדול על שתלך ותפיים

ואם שגלך ולא ידעת אל תבוש לומר שגיא ואל תשא פנים
מחזקתי נבזה. בין את חבירך על שלא יצא ויצא חשוב
ואם הם הרבים והיה בעיניך מעט ואמור מעט מ
הרבה ואמור אני לי שמא לכך מכשול עלי.
לעשותן אל פניו להאבידו. ואם הרעות מעט יהיה בעיניך
ם בשמים לא תעשם כעטרה להתגדר בהם ולא כקורדום
לאכול בו. הוי קל לרוץ למקל עליך את כל דברי התורה
ואל תהי מבקש עבורך. הוי רץ למצוה קלה שמא תבוא
לתורה. יהי חברך מרחיקך את תאמר אחרוך שה שיפר
שיפרנסיך אחרוך שה שישקיע מוטב שיתבייש מעשיך
ואל יתבייש מאחרים. ואל ידשוך שפותיך ואל יפרכך
כיך ואל יהלך שוכך. ואל יפלמוך שיניך. אם חפץ אתה
להזכות בירושת אלם הוי שפל ועניו בטובתו. ואם חפץ אתה
להתרחק מן החטא דע ושוב ודע ועין בסופו. חשוך עפעפך
באלוה שכן ירגן בפתחיה אם הטיבות הרבה יהיה בעיניך
מעט ואל תאמר משלי הכיעתי לא מיה שהטיבן לי. וצריך
אתה ליתן הודאה על שהטיבן לך. אם הטיבך מעט יהיה
בעיניך הרבה ואל תאמר בשביל מעשי שהם האנס הטיבן
לי לא בשביל מעשי שאיני האנס הטיבן לי אלא בשביל
עשותיו אל פניו להאבידו. ואם הרעות מעט יהיה בעיניך
הרבה ואמור אני לי שמא לכך מכשול עלי.

כי כשהוא יר לו כשהוא הוא כדאי שתעזוב עיניך בו ואיניך
בידך. קנה ממנו השדה הזה וקנה ממנו השדה הבא
הוא. ואם אמרת למוכר שדה ממנו צדקה וחסד עד שהוא
את כל השדה. ואל תאמר אין לי ממון שכל הממון שלו
הוא כדברי תורה ואם שאל כדברי תורה שאתה מוכיח
שלמטה שהם עניך אוהבי מחשבת הוי מתרצא מפיות זין
עבירה שמא יקרמך מלאך המות. אל תתרצא מפיות זין
ואל שכל איבריך מעידין עליך ואל יקרמוך לעשות לבסוף
שהוא עבוד מחלה לגרון. אל ומצא בזיך דבר כשב
היצר שהם עבוות מחלה לאיבריך. אל יספר פיך לשון /
שלך שהם משקעין עיני הרקיע. אל תשמיע לאזניך דברים
אחרים עניך ונשיבה לבך. אל תתן עיניך בממון שאיני
אתה עתיד ליתן דין וחשבון. אל תתן עיניך בשדות
הגלן ויהיו עלי לבבך. מאין באת ולאן אתה הולך. ולפני מי
אתה עתיד ליתן דין וחשבון. אל תתן עיניך בשדות
בדברי תורה שכן כתוב בה מלאכתו בשדה ואחר כך בתיך. כדאי
ואל תאמר הוא עני ואני איני עיבור שאין עבור לאדם
לעשות את הכשר אבל אתה אין כל בריה משתחת עליהם.
וחשובין בבבלה ולא יאמר אדם שהבבלה הזאת אומרת עליה
שהוא עני ואני איני עני כל שהוא שבשעת מיתתם אתם שוים

ואני איני יודע מתי אמות ואיני יודע מתי אמות. אם הרפית בעצה
עשוך לעמר איני יודע מתי אמות ואיני יודע מתי אמות. אם הרפית בעצה
סופך לרפות באחרית ואין כל בריה בזה. ואם עברת על דברי
תורה בעבורך העבור שלא בדעתך ואם שאלת שאינך שלך
אף שלך ושלו ממך. אם עברת על מנת לשלם ואם לאו על
מנת לפרוע ואם הלויה על מנת שלא לפרוע.

חמש עשרה מצות בתלמידי חכמים נאה בהיתו. חסידו
בתשובתו. ענוו בירואה. פקח בדעתו. חכם בדבריו.
בושו וכסלו. מרחה בישיבה. מרחה להשיב. מרחה לשמוע.
שואל בענין ומשיב כהלכה. ומוסיף על כל פרק ופרק דבר.
והולך אצל חכם ומעיד על מנת ללמוד ולעשות. עשה
תורתך חנם שהמקום נתנה חנם. ואל תעול שכר עבור
דברי תורה ואם שאלת שכר על דברי תורה נמצאת מחריב
את כל העולם. ואל תאמר אין לי ממון שכל הממון שלו
הוא. ואם אמרת לממון שהוא ממעט צדקה וחסד עד שהוא
פוסק לרפות באחרית ואין כל בריה בזה. ואם עברת על דברי
תורה בעבורך העבור שלא בדעתך ואם שאלת שאינך שלך
אף שלך ושלו ממך. אם עברת על מנת לשלם ואם לאו על
מנת לפרוע ואם הלויה על מנת שלא לפרוע.

חמש עשרה מצות בתלמידי חכמים נאה בהיתו. חסידו
בתשובתו. ענוו בירואה. פקח בדעתו. חכם בדבריו.
בושו וכסלו. מרחה בישיבה. מרחה להשיב. מרחה לשמוע.
שואל בענין ומשיב כהלכה. ומוסיף על כל פרק ופרק דבר.
והולך אצל חכם ומעיד על מנת ללמוד ולעשות. עשה
תורתך חנם שהמקום נתנה חנם. ואל תעול שכר עבור
דברי תורה ואם שאלת שכר על דברי תורה נמצאת מחריב
את כל העולם. ואל תאמר אין לי ממון שכל הממון שלו
הוא. ואם אמרת לממון שהוא ממעט צדקה וחסד עד שהוא
פוסק לרפות באחרית ואין כל בריה בזה. ואם עברת על דברי
תורה בעבורך העבור שלא בדעתך ואם שאלת שאינך שלך
אף שלך ושלו ממך. אם עברת על מנת לשלם ואם לאו על
מנת לפרוע ואם הלויה על מנת שלא לפרוע.

יאירו לך באישון לילה ואפלה שנ׳ וזרח בחושך אורך · אזניך
שלא שמעת כהם דברים בטילים הם יאזינו בחיי העולם · פיך
שלא סיפר בלשון הרע עליו יהרגו כל בעלי הרוגים · פניך שער
שעמדו בדברי תורה עליהם יתברכו כל ברוכים · ידיך ששמרת
מן הגזל מה יעשו בך כל בעלי עולה · ידיך שלא קפצת בצדקה
מה יעשו בך כל בעלי כסף וזהב · רגליך שלא הקדימוך לדבר
עבירה מה יעשה לך מלאך המות · דברי הכיטתי לפניך
והתריתי בך שלא תאמר לא הרגו בי · והוי אוהב את המוכיחיך ·
ושנא את משבחיך · הוי אוהב את המוכיחיך כדי שתוסיף
על חכמתך · ושנא את משבחיך שלא תתמעט חכמתך · מוכיחך
מביאך לחיי העולם הבא ומשבחך מוציאך מחיי העולם הבא ·
הוי אוהב את בית הכנסת כדי שתטול שכרך בכל יום · הוי ר׳
אוהב את בית המדרש כדי שיבואו בניך לתלמוד תורה ·
הוי אוהב את העניים כדי שלא יבואו בניך לאותה מדה ·
הוי אוהב את הענוה כדי שתמלא ימיך · הוי אוהב גמילות
חסדים כדי שתנצל ממלאך התשחורת · הוי זהיר בקריית
שמע ותפילה כדי שתנצל מדינה שלגהינם · יהי ביתך פתוח
לרווחה כדי שלא יחסרו מזונך · הוי זהיר בדלתי בירך
שלא יהיו סגורות בשעה מיסב באכילה ובשתיה מפני שדלתי
ביתך מביאין אותך לידי עניות והוי שמח על שולחנך

נ׳ מאכיך

בשעה שהרעבים נהנין ממך כדי שתאריך ימים בעולם הזה
ובעולם הבא · הוי שמח במתנה שנתת מתוך ביתך כדי
שיכסה ממך מלאך המות שנ׳ מתן בסתר יכפה אף · אם
מנעת עצמך מדבר מצוה ועסקת בדבר עבירה מלאך המות
קודמך ואם פזרת רגלך על המצות יתקיים עליך מקרא שכתו׳
ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך · אם שמרת פיך מלשון
הרע תהיה כל ימיך בשלום · ואם יעיז אדם פנים בפני מי
שהוא גדול ממנו סופו בא לידי בהרת · אם נמנע אדם
מדבר מצוה ועסק בדבר עבירה סוף אשתו מתה במגפה ·
אם רצת לבבוד חכם ולבבוד התלמידים יהיו לך בנים ובנות
נתונים למעלה · ואם רצת לבבוד עניים הויין לך בנים ובנות
עוסקי תורה ומקיימי מצות בישראל · אם ראית חכם עמוד
וחזור עליו עד שתוליכו לקבר שבחזירתך יספר בשלומך
בשלום פנחס בן אלעזר · אם ראית עני או חבירך שנתדלדל
ומטה ידו עמך אל תחזירו ריקם שנ׳ ובי ימוך יוכ׳ נתון
תתן לו · וכ׳ שומר מצוה לא ידע דבר רע · אם הלוית סלע
לעני בשעת דחקו נתקיים בך מקרא שכתו׳ אז תקרא וי׳
יענה · אם גדלת עצמך בפני חבירך הקב״ה משפילך וגם
גדלך אחרים בין בישיבה ובין במסיבה עשה עמהם שלום
כדי שיבואו ויטח על משכבך · וכן היה ר׳ אלעזר בן הקפר

בית הלל קולם קטן. בית שלא הכלימו קולם קטן. ומי הגדול שעשה קולם קטן. בכסו. ובשתיקתו. ובעטיפתו. ובישיבתו. ובהסיבה. שכל אחד ואחד מהם בפני עצמו. ואלו הן. כל מי שיש בו גאוה. כל מי שיש בו כעס. כל מי שהוא מדקדק בדברים. כל מי שהוא מוסיף על חכמתו. כל מי שהוא מוסיף על ידיעתו. כל מי שהוא מוסיף על עשרו. כל מי שהוא מוסיף על עצתו. כל מי שהוא מוסיף על תשובתו. כל מי שהוא מוסיף על צדקתו. כל מי שהוא מוסיף על תפלתו. כל מי שהוא מוסיף על לימודו. כל מי שהוא מוסיף על שחוקו. כל מי שהוא מוסיף על שיחתו. כל מי שהוא מוסיף על הליכתו. כל מי שהוא מוסיף על שנת

אבל מקח אדם קשה כפרוסה, לא ישוך אדם עד הפרוסה.

שיאמרו הם לא מלינה. לא יפרוס אדם פרוסה על פי הקערה
זה פירוש. הטבח לפיכך לא יאמר להם הרי לאכול עד
שיעלה את הקערה כפי מי שהוא גדול מהם הרי
הוא מוטל עליך הקערה כפי מי שהוא גדול מהם הרי
גדול שבהם שולח ידו תחילה ואחר כך הקטן והשש
אחת מושך ידו מהם. שנים שהיו יושבין על שלחן אחד
בזמן אחת ואוכל ואם היה נא לא יוכל לתלוש מהם בזמן
אחד, שלשה לפי הרוח. לא יאחז אדם בשר בזמן אחת ואפילו
אחת היו יד ארוכה, ובכיה פעמים הוא שותה. שנים לפיכך
כשעברתן, ולא ישתה אדם כוסו בבת אחת והשותה כוסו בבת
אחת הרי זה מגונה. לא יאחז אדם פרוסה בכרסה בזמן שפניו כלפי
מלוקוס הקשה. לא יפרוס אדם פרוסה מלוקוס הדק לתוך
בעל הבית, ועשה. לא יפרוס אדם פרוסה מלוקוס הדק לתוך
החילה ובעל הבית אחרין. הטבח לבעל הבית כל שיאמר עמו
בבית בעל הבית נאמן אחרין, וכשהן יוצאין אומר יוצא
יוצא אדם פתאום לבית הכסא וכל שכן לבית חבירו אומר שיבטח
עד שיטול רשות מבעל הבית, לא הן המוסרים שאפילו
אינם רשאים שהן מלעיגים לא בפני שלבעל הבית ולא שבעל
הבית מחזירו, אומרים הטבחים אפילו בעל הבית
ביחצירה לקערה לפי שאין דעת הבריות שוות. לא ישתה אדם

פ"ק. ויהי תלמוד ולא במאמר אחר וכל פי הוא יכול
עבאם וכלן אמר ויאמר להים יהי שמים וארץ היו עשרה.
עני מאמר הוא דכתיב בהבר יי שמים נעשו וברוח פיו כל
שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות. פי' בעשרה
שמספור המאמרות הנאמרו תשעה ואמרו רבותינו ז"ל בראשית
ברא אלהים את השמים ואת הארץ שכבר טוב לצדיקים
העולם שנברא בעשרה מאמרות ולפיכך לא ניפרע מן הרשעים שמאבדין את
העולם שנברא בעשרה מאמרות ואין לו תגמול על כל אחד ואחד
בעזרת שמים ובגשותא ... פרק חמישי

מאי נפקא לן מהאי עניינא. ומתני לפרק החמישי.
ואין ושנים המוסרים הלכך מעניינא הוי פרקים הקודמים. ואין
מהם יוצאים אלא לך המוסר. ואחרי שבטח אותם כמו זה
שפירשנו אותה ולא פרשנו אותם אפילו שהם פשוטים והרבה
מן הבריות הקטנות אפילו שהם מעניין אותם המוסרים שפ"
עד שיטול רשות מבעל הבית, לא הן המוסרים שאפילו
אינם רשאים שהן מלעיגים לא בפני שלבעל הבית ולא שבעל
הבית מחזירו, אומרים הטבחים אפילו בעל הבית
ביחצירה לקערה לפי שאין דעת הבריות שוות. לא ישתה אדם

המאכר נפש אחת מישראל עליו הכתוב כאלו מאבד את כל העולם
וכל המציל נפש אחת מישראל שכל אחת ואחת מכל הדורות
שנברא בעשרה מאמרות שכן מצינו בכתוב שכל מי שקיים מאמרות
הכתוב כאילו קיים את כל העולם שנברא בעשרה מאמרות
העשה מצוה אחת והמשמר שכר אחת מישקול מעלה עליו
שנברא העולם וכן מה צריך לבאי עולם כדי שלא לעיכך שכל
העשה עבירה אחת והמאבד נפש אחת מישקול מעלה עליו
כל התולדות שנבראו בעשרה מאמרות שכן הם עומדים ומצטרפים
נגדו הא למדת שאדם שקול כנגד מעשה בראשית כלם ומפני
מה לא הניע הספר לא עד עשרה מפני שהוא סוף הספר
משלש שמחזיק מניעין עד עשרה · ועשרות שפרים במחזיק
עשרה ושתי עשיריות ועשרה עשיריות נקראו מאה · והמאות
נספרים מאה מאתים שלש מאות מרובע מאות עד עשר מאות
ונקראו לך לפים עד עשרת לפים ונקראו רבוא וכל הספר
כלו עד אין חקר על האחדים חוץ שהם עד עשרה והם נספר
לפיכך ברא עולם בעשרה שלם להודיע שהוא שלם ·
מהבן עשרה דורות מאדם ועד נח להודיע כמה ארך אפיים
לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין לפניו עד
שהביא עליהם את מי המבול · כי אדם הוליד את שת ושת
הוליד את אנוש ואנוש הוליד את קינן וקינן הוליד את מהללאל
ומהללאל הוליד את ירד וירד הוליד את חנוך וחנוך הוליד
את מתושלח ומתושלח הוליד את למך ולמך הוליד את נח ·
ואמרו באכות דר' נתן בעשרה מאמרות
נברא העולם וכי מה צריך לבאי עולם כדי שלא לעיכך
העושה מצוה אחת והמשמר שכר אחת מישקול מעלה עליו
כל התולדות שנבראו בעשרה מאמרות שכן הם עומדים וצועקים
לפניו הא למדת שאדם שקול כנגד מעשה בראשית כלם ומפני
מה לא הניע הספר לא עד עשרה מפני שהוא סוף הספר
משלש שמחזיק מניעין עד עשרה · ועשרות שפרים במחזיק
עשרה ושתי עשיריות ועשרה עשיריות נקראו מאה · והמאות
נספרים מאה מאתים שלש מאות מרובע מאות עד עשר מאות
ונקראו לך לפים עד עשרת לפים ונקראו רבוא וכל הספר
כלו עד אין חקר על האחדים חוץ שהם עד עשרה והם נספר
לפיכך ברא עולם בעשרה שלם להודיע שהוא שלם ·
מהבן עשרה דורות מאדם ועד נח להודיע כמה ארך אפיים
לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין לפניו עד
שהביא עליהם את מי המבול · כי אדם הוליד את שת ושת
הוליד את אנוש ואנוש הוליד את קינן וקינן הוליד את מהללאל
ומהללאל הוליד את ירד וירד הוליד את חנוך וחנוך הוליד
את מתושלח ומתושלח הוליד את למך ולמך הוליד את נח ·
ואמרו באכות דר' נתן בעשרה מאמרות

היושר ואל יפנה לבו לבטלה . ואת אותו שהטעם שהזכיר
חכמת האדם להתקיים עצמו בעשות החכמות והעשות מעשה
בעשרה מאמרות כבראת העולם שיש בו כדי איך להודיע
מאדם ועד נח ומנח ועד אברהם בשביל קום לך
לך אל הזדמנות הזאת שהיה הולך אז שהיו עשרה דורות
ואחר כך שלשים ושתים שעשרו את הקדמונות מלבא לעולם לבך
עד שהיו שלשת אבות העולם ולא שלשה לבד אלא בחייהן של
עליהם עד שמת מהושלח ולא שלשה לבד אלא בחייהן של ג מיתות
שהיו כהם ויש אומרים כל זמן שהושלח קיים לא הביא מבול

בגאון לשולט בשביל הצדיקים שלא כלה דורות רשעים וחטא
ואשמה יהיה כמים מלאו מקצה צדיק הבא מזרעם ואפלו
שם עשרה דורות והבוא כאייה מנח ואברהם . ואם תלך לא
הרשעים שקדמו בלו הדורות כשביל שיו צדיקים הללו כל
שכן לצדיקים שיולדין לפרקם אחריהם כשביל עיניהם וכל
שכן לרבות ולעתיד הודיע חכמת הצדיקים לפני הקבה כאן
שיודע באי עולם חכמת התשלוד והמעשה ומזדמנין לקטרוג
שהרשעים בן ושב עד דור עשירי העמדה לבולה ומתעכל
מלכות חכמה ועשות מעשים טובים עמדים דור עם דור
ובמדינן מיהם באחרונה כאות דור המבול ודור הפלגה והצדיק?
בגין שהוא מושיב הקבה אותם הדורות שלולין שכר כלם . וכי הזכרים כאן
ראוי אותו הקבה משביע ומכעיל שכר אותו הצדיק הבא
לפוך דורות הרשעים שקדמוהו והרשעים שהוא דר בינתים
ואת נאד מעשיהם לא הכין מדרכי האמת ובעבור אל החכ
החכמה והלך בדרכי יו כאות אברהם אביהן עה שקדמוהו
רשעים ודר בינתים והכין מלשעת האמת והלך בדרכי יו ופסל
עלם ובחר משאם ואותם השכר שהין ראויין לקבל אותן הזדמנ
לו הין צדיקים הקבה מתנה להם היחיד הבא לפוך אותם
הזדמנות לפי שבעל מדם כלם לא שבאו לא לעשות הבראת וכי
והחכמה ולעשות מעשים טובים קהו פי עד שבא אברהם

כשיש שיון בדבר הכתוב שהוא שיון בדבר שעבר אבל
שהוא שיון שבא לא שב אלא לומר שלא נאמר
ע"ז שבא להקיש לה שיש שיון לא שב אלא
לקשור לו מה ראית שיש שיון לא שב אלא
כן אף פרושא שבא להקיש לה שיש שיון לא שב אלא
לשון הזהרות ואזהרות הוא כמו שפירשתי
ע"כ. ומצאתי בספרי שכתב ר' יוסף בן שושן
ז"ל שיש שיון בדבר שעבר אבל אין שיון בדבר
שלא עבר. ואין לו שום ראיה לדבריו אלא
מה שאמרו בפרק ר' ישמעאל (דף פ"ו ע"ב)
שיש שיון בדבר שעבר ואין שיון בדבר שלא

שהוא עבד שעבוד כנעני ואחר כך יצא לחפשי. כי מלחמת
כי אכן ה' ואתה הין על פי הוא אבינו. ואחר כך ירדו במצרים
אברהם אבא נפשותיהו והשלישי לתוך כבשן האש ויצא ואתו עם
אברהם לתוך כבשן האש ועצל אשר לוה מאתן את אשר לוה מן
מן אברהם ואם עצה נאחוך אבא לן נאחוך טוב שיהיה אברהם
אברהם. אשר לוה מאי עבד להון כדין אשר לוה מאי נכסוך מיניך אתא
אברהם והביאוך ויהב בקלבא בזויה דהוה בניהון כיון דאתא
עיה חד פיתן דסלקא אשר לוה קרב קדמיהון קם שכב בקלבא ואת
גבר יומיה והוה מתבזיש והולך לן. חד פיתן אתא אזיתא ושניא

מצרים לשתות ואשר מצרים הוא דלא יכלן הא ישראל יכלן.
וכפתן הם כבל אלה ואלה תוך הן הכנעני. כלם כתן ולא יכלו
מכות הכבא הקלה על המצריים במצרים ועצלן ישראל מהם.
נסים בעשן ומאכלותיהם כמצריים ועשרה על היס. עשרה
אפי נוטל נפשך. וכבל מאזך כבל מאזך. מתני עשרה
אמרו כבל בשבך בשני ידיך בצר טוב ובצר רע. וכבל נפשך
נצטוינו עליה כדכתי ואהבת את יי אלהיך וכל ואפי השומעה
את אשר בלבבך ההשמור מצותיו אם לא. פי להודיע לבאי
עולם מה שלבבך אבל אנני ידוע לפני הוא לבדו וכדי להפ
להתפלל כשרך כדכתי להיטיבך מאחריתך וקן מלמה רבה
ולבותם נאמנין לפניו כדכתיב במעון עיניך לעותך נדעת
לך ואמה עשין לצדיקים כך לפרסם בעולם שהם אוהבי עליון
עד אמת כאה וכאה שאקבל את הצרות בשמחה וחיבה ואלירע
אברהם אוהבי שהוא המקום מעמיס וכתת אני הקל שבעולם
לריק היי אברהם אביכם עד שלא הלך העולם אוהב לי לפני בוא ערב
והצרות באות עלי אלך בשבירות לבב בתאות העולם ולא איגע
לן בעשבן ויאמר ואם איכפת לי לקעת חכמה ומעשים טובים
אברהם לפרסם שאם נתעסק אחר מיתתי אלי יבא לן ואל ירע
לאחרים עשרה שיעורי תורה ומחזיר בבאן עשרה שיעורי שנתעסק
לאחרים עשרה שיעורי תורה. ומחזיר בבאן עשרה שיעורי שנתעסק

הקבה מקוות שבלי ישראל. ה שאתה עשית עמהם עשר מכות
ג וזה נסים הוא לגבי ישראל להודיעך שהיה כל חומר היה ויבש
יבשים שלא יזיקו בהעמקתם כשיטו מחומר לכל חומר מים רבים.
במצרים כאשר עשית קרקעות היה כאות שלעגים אפר
מפכבן עליהן והיו נראין מהלבן בהם כמו חלמות לכל מקבת
המים. כ שנעשו המים עליהם מלמעלה כמו קורות
גזו. פיס עשה על היס פי עשר מפורות. א לכל ובקעת
כמו אלם הלומין להמה הוא לחוו כאן אבל בני ישראל לא הוו
תמצא בהם רמז לסגי וכאלם ובהמה מקיש בני אלם לבהמה
בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו. ואם תעיין בפסוקים שאמרתי בענין
ולבל בני ישראל היה אור במושבותם. ובמכת בכוריה סרו ולבל
בתך ובני מצרים הוא יהוה היה בישראל לא הוה. ובחשך סרו
ואהבה כתו ומלאו בתך ובתי כל עבדיך ובתי כל מצרים
ובברך כתו ים בארץ גשן אשר שם בני ישראל לא היה כתר. וכן
ועל הבהמה כי היה השחין בחרטומים ובכל מצרים. בחרטומים
בחרטומים ובכל מצרים הוא להויא שחין היה בישראל לא חויא.
והפלה יי בין מקנה מצרים ומקנה בישראל. ובשחין כתו והיה על האדם
ובשרוף כתו והפלתי כתם ההוא. ושמתי פדות. ובבבר כתב
ובעמך ועל עפמיעם כך ובעמך הוא לעולם הא בישראל אין עולם.
בעמדעם כתו ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ומחדר ובבה

שבעי. ישראל כלכה לשוחרים סוף לעזרים. ומופת הזור פי שתלק
נעשה כאין מכותה שלא חשבת מים שבי שחקים. פיס
מים. ותאו להם מתוקים מתוך מלחין הקפא היס על שם מלקס.
אתה פורות בעזך ים. נעשה עריסות שלא ובוח אפך נערמו
נעשו נצבו כמו נד נוזלים. ובמכילתא דר שמעון אבא עשרה עסים נעשו
שתיהם קוטאים כדי שלא יפלו באיזה ומתעלל בהו כלכה נעבד
מתוקים ושותים אותם. ו שהיו אותם המים העומדים אחר
כמו שבי שחקים אך ומאיר. ז שהיו עומדים באוקיינוס הקדמוני מים
שהם להאור להם כלכה חשתה מים שבי שחקים. קפיאות המים
אתה פורות בעזך ים. ח שקפאו המים ונעשו כעכבית ואבני
המים משבריס ראשי הגלים כאות סלעים עבותות עריותם בבלי
הרבה כאות סלעים כלכה שברת ראשי הגלים על המים. שהיו
הגלים שלא קפאו המים עד שנעשו אחד מאחר. לא היו מפוזרות
נאה הוצרך לכך. ומי אומר שלא היו הקשתות החלקים ראשי
גלים שנעשו כאות קשתות מחת החת מחת ולא יוכלו
שבעי. ישראל כלכה לשוחרים סוף לעזרים. ומופת הזור פי שתלק

ועוד משלחת מלאכי רעים. חרון אפו אחת. עברה שתים.
ושלח בם חרון אפו עברה וזעם
היתה שלחמש מכות שכ. ושלח בם חרון אפו עברה וזעם
מיין שכל מכה ומכה שהביא הקב"ה על המצריים במצרים
ארבעים מכות ועל הים לקו חמשים מכות. ר' עקיבא אומ'
משלחת מלאכי רעים אחת מעתה במצרים לקו
ארבעים מכות ועל הים לקו חמשים מכות. ר' עקיבא אומ'
פירושן אין מה הין אלא מסתברא שהם מכות כמות שבמצרים
ורוצה לומר זכור מלה הם הלהיט החכם את מצרים בכל
מכה במקבר כלומר בתוך זו סברא דהכא דיקן. אבל
במכילתא אומרים ר' יוסי הגלילי אומ' מיין אתה אומ' שלקו
המצריים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות.
במצרים מהו אומ' ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע
אלהים הוא. ועל הים מהו אומ' וירא ישראל את היד הגדולה
כמה לקו באצבע עשר מכות אחור מעתה במצרים לקו
עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות. ר' ליעזר אומר
מיין שכל מכה ומכה שהביא הקב"ה על המצריים במצרים
היתה שלש מכות שכ. ושלח בם חרון אפו עברה וזעם וצרה
משלחת מלאכי רעים. עברה אחת. זעם שתים. צרה שלש.
משלחת מלאכי רעים אחד מעתה במצרים לקו
ארבעים מכות ועל הים לקו חמשים מכות. ר' עקיבא אומ'
מיין שכל מכה ומכה שהביא הקב"ה על המצריים במצרים
היתה שלש מכות שכ. ושלח בם חרון אפו עברה וזעם וצרה
משלחת מלאכי רעים. עברה אחת. זעם שתים. צרה שלש.
משלחת מלאכי רעים אחד מעתה במצרים לקו
ארבעים מכות ועל הים לקו חמשים מכות. ר' עקיבא אומ'
בתורה דס. צפרדע. כנים. ערוב. דבר. שחין. ברד. ארבה. חשך.
מכת בכורים. אבל עשר מכות שעל הים מהו אומר. ונאד
פירשן נא מה הין אבל מסתברא שהם מכות כמות שבמצרים
ורוצה לומר זכור מלה הם הלהיט החכם את מצרים בכל
מכה במקבר כלומר בתוך זו סברא דהכא דיקן. אבל
במכילתא אומרים ר' יוסי הגלילי אומ' מיין אתה אומ' שלקו
המצריים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות.
במצרים מהו אומ' ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע
אלהים הוא. ועל הים מהו אומ' וירא ישראל את היד הגדולה
כמה לקו באצבע עשר מכות אחור מעתה במצרים לקו
עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות. ר' ליעזר אומר
מיין שכל מכה ומכה שהביא הקב"ה על המצריים במצרים
היתה שלש מכות שכ. ושלח בם חרון אפו עברה וזעם וצרה
משלחת מלאכי רעים. עברה אחת. זעם שתים. צרה שלש.
משלחת מלאכי רעים אחד מעתה במצרים לקו

ארבעים מכות ועל הים לקו חמשים מכות. ר' עקיבא אומ'
מיין שכל מכה ומכה שהביא הקב"ה על המצריים במצרים
היתה שלש מכות שכ. ושלח בם חרון אפו עברה וזעם וצרה
משלחת מלאכי רעים. עברה אחת. זעם שתים. צרה שלש.
משלחת מלאכי רעים אחד מעתה במצרים לקו
ארבעים מכות ועל הים לקו חמשים מכות. ר' עקיבא אומ'
מיין שכל מכה ומכה שהביא הקב"ה על המצריים במצרים
היתה שלש מכות שכ. ושלח בם חרון אפו עברה וזעם וצרה
משלחת מלאכי רעים. עברה אחת. זעם שתים. צרה שלש.
משלחת מלאכי רעים אחד מעתה במצרים לקו
ארבעים מכות ועל הים לקו חמשים מכות. ר' עקיבא אומ'
בתורה דס. צפרדע. כנים. ערוב. דבר. שחין. ברד. ארבה. חשך.
מכת בכורים. אבל עשר מכות שעל הים מהו אומר. ונאד
פירשן נא מה הין אבל מסתברא שהם מכות כמות שבמצרים
ורוצה לומר זכור מלה הם הלהיט החכם את מצרים בכל
מכה במקבר כלומר בתוך זו סברא דהכא דיקן. אבל
במכילתא אומרים ר' יוסי הגלילי אומ' מיין אתה אומ' שלקו
המצריים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות.
במצרים מהו אומ' ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע
אלהים הוא. ועל הים מהו אומ' וירא ישראל את היד הגדולה
כמה לקו באצבע עשר מכות אחור מעתה במצרים לקו
עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות. ר' ליעזר אומר
מיין שכל מכה ומכה שהביא הקב"ה על המצריים במצרים
היתה שלש מכות שכ. ושלח בם חרון אפו עברה וזעם וצרה
משלחת מלאכי רעים. עברה אחת. זעם שתים. צרה שלש.
משלחת מלאכי רעים אחד מעתה במצרים לקו

ג המכ

ארבעים מכות ועל הים לקו חמשים מכות. ר' עקיבא אומ'
בתורה דס. צפרדע. כנים. ערוב. דבר. שחין. ברד. ארבה. חשך.
מכת בכורים. אבל עשר מכות שעל הים מהו אומר. ונאד
פירשן נא מה הין אבל מסתברא שהם מכות כמות שבמצרים
ורוצה לומר זכור מלה הם הלהיט החכם את מצרים בכל
מכה במקבר כלומר בתוך זו סברא דהכא דיקן. אבל
במכילתא אומרים ר' יוסי הגלילי אומ' מיין אתה אומ' שלקו
המצריים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות.
במצרים מהו אומ' ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע
אלהים הוא. ועל הים מהו אומ' וירא ישראל את היד הגדולה
כמה לקו באצבע עשר מכות אחור מעתה במצרים לקו
עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות. ר' ליעזר אומר
מיין שכל מכה ומכה שהביא הקב"ה על המצריים במצרים
היתה שלש מכות שכ. ושלח בם חרון אפו עברה וזעם וצרה
משלחת מלאכי רעים. עברה אחת. זעם שתים. צרה שלש.
משלחת מלאכי רעים אחד מעתה במצרים לקו

ביום השביעי שנים בשנוי אחד במדבר סיני דכתי ויעש כל עדת
בני ישראל וגו׳ ביום השביעי וכתי ויהי ביום השביעי יצאו מן העם
לקוט ולא מצאו . ו׳ בפרעים על המים דכתי ויבאו בני ישראל כל
העדה מדבר צין ואי׳ ולא היה מים לעדה . ויריב העם על משה
ואי׳ . ז׳ בחורב במעשה העגל . ח׳ בתבערה דכתי ויהי העם
כמתאוננים רע באזני יי׳ . ויקרא שם המקום ההוא תבערה .
ט׳ בקברות התאוה על ענין הבשר דכתי וישמע משה את
העם בוכה למשפחותיו . ודכתי בזן שיניהם . ודכתי
ויקרא שם המקום ההוא קברות התאוה . י׳ במדבר פאן במדבר
ושם נאמ׳ ושפו אותו זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי . ובפרשת
עשרה נסיונות שעשו אבותינו את המקום ואלו הן במדבר
ג׳ סוף . ד׳ והוא אומ׳ הרי הוא אומ׳ במדבר מולך סוף . זה
שנים . בים שנים . בשלו שנים . אחר במעשה
העגל ואחר במדבר פארן במרגלים . ובאחרת דיו עתן ברסיני
שמבקשין בקשה רעה ובאתם אחרי עומר ראשית קצירתכם
ונטעה שכח והכן כלוב בשלו בשר . ולא נמצא פסול בעומר
אל הכהן . ובשתי הלחם שמביאין בעצרת דכתי כהן ממושבותיכם
הבאו לחם התופה שנים עשרון סלת . ולא כבר נשמעים
את שלמעלה שעל כל המזבח והיה המקבח באמצע ת
מצריים ואי׳ . מתנו עשרה עסים נעשו בבית המקדש לא
הפילה אשה מהם בשר קודש . ולא הסריח בשר קודש משלש

בני ישראל . ואמרו אלהים בני ישראל מי יתן מותנו ביד ה׳ במצרים
מצרים . שנים בקברות התאוה דכתי ויקבר את הזקנה אשר נשא
לן הנחות . ובעת שעמדו ישראל להתפלל בשרה עמדין
האש שהיה עולה מן המזבח לא עלה עמוד לא עטה ענן
העיר ולא היה מקוה . ולא עמדה פי לא אברה הרוח על עשן
את שלמעלה שעל כל המזבח והיה המקבח באמצע ת
מצריים ואי׳ . מתנו עשרה עסים נעשו בבית המקדש לא
הפילה אשה מהם בשר קודש . ולא הסריח בשר קודש משלש
ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים . ולא נראה זבוב בבית
המטבחים . ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים .
ולא כבו גשמים את אש המערכה . ולא עצתה הרוח את עמוד
העשן . עומדין צפופין ומשתחוין רווחין . ולא הזיק נחש ועקרב
בירושלם . ולא אמר אדם למקום צר לי המקום שאלין בירושלם .
פי׳ השכרות אעפ שהיו מרובות היו בשר קודש לא היה עכב
להן ולא היו מהאוכל לן כדי שלא יפלו ולעותהן . ולא הסניה
פי׳ הבאיש . ופי׳ מטבחיים הלשכה שהיו מבשלין בה ואלשון
ונטעה שכח והכן כלוב בשלו בשר . ולא נמצא פסול בעומר
שמביאין בפסח הכי היה והבאתם את עומר ראשית קצירכם
אל הכהן . ובשתי הלחם שמביאין בעצרת דכתי כהן ממושבותיכם
הבאו לחם התופה שנים עשרון סלת . ולא כבר נשמעים
את שלמעלה שעל כל המזבח והיה המקבח באמצע ת
מצריים ואי׳ . מתנו עשרה עסים נעשו בבית המקדש לא
הפילה אשה מהם בשר קודש . ולא הסריח בשר קודש משלש
ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים . ולא נראה זבוב בבית
המטבחים . ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים .
ולא כבו גשמים את אש המערכה . ולא עצתה הרוח את עמוד
העשן . עומדין צפופין ומשתחוין רווחין . ולא הזיק נחש ועקרב
בירושלם . ולא אמר אדם למקום צר לי המקום שאלין בירושלם .
פי׳ השכרות אעפ שהיו מרובות היו בשר קודש לא היה עכב
להן ולא היו מהאוכל לן כדי שלא יפלו ולעותהן . ולא הסניה
פי׳ הבאיש . ופי׳ מטבחיים הלשכה שהיו מבשלין בה ואלשון

בראשית ומי בראשית משתעה בטבעו אל טבע אחר ויעוד
עליו ומי שאחר עליה להעשות עליו. ואין לך דבר מהפוך?
עבראו עליהם שיהיו באותן הדמיונים שתעשה כל אחת מהן
עשרה עשים נעשו באותיות בירושלם ועולם לא נקרא אדם
בירושלם. לא נבשל אדם בירושלם, ועולם לא נפוץ אדם
בירושלם. ועולם לא היתה לקה בירושלם. ועולם לא אמר
אדם לחבירו לא ממצא ואר שאלה בן פסחי בירושלם. ועולם
לא חיק נחש ועקרב בירושלם. ועולם לא אמר אדם לחבירו
צר לי המקום שאין בירושלם. הודיע בראן שהעשים נעשין
כתקנן ובמחשורין ובריקועין ובפסבסין וחבת העב
השבלה לפני המקום. מתני׳ עשרה דברים נבראו בין השמשות
פי הארץ ופי הבאר. ופי האתון והקשת והמן והשמיר
והכתב והמכתם ולוחות. ויש אומרים אף המזיקין וקבורתו של
משה ואיל שלאברהם אבינו. ויש אומרים אף צבת בצבת עשויה.
פי כל שהיה מהאותות והמופתים שעשה משה בארץ מצרים
עשה בירושלם חוץ מב׳ שלשה פעמים לא היו עשים
ומיתתם היתה בירושלם. ובאבות מ׳ נתן ואסיון
מכולן מוצאותיהן חוץ בירושלם שלשה פעמים לא היו עשים
היו מרוחים. ובעת שהיו ישראל עונין שלא מכרו
בתוכן אין בתיהן ריוח זאת אומרת ובשמשתחוין על הארץ לא

האותות שהיו ושיהיו. והוא שאמר שלמה בתפלתו אין כמו
אלהי ישראל ועזריה. אתה הדין שיקיא את הגוף ואת הנפש
צבאם ציבא את היום שיקריב ואת האור שלא השיק לחנניה
מישאל ועזריה. אתה הדין שיקיא את הנחש ואת העקרב
אשר נא עבדו קולם לפן כאות צעקת האש לאברהם אבינו
באור כשדים ולהצלה מישאל ועזריה בתפלת דורא וקריעת ים
סוף למשה רבינו עה׳ ועמידת חמה ולבנה ועמידת מימי ת
הירדן קמעה אחד ליהושע בן נון וחיות בן הצרפית וכן השמשית
לאיהו הלישבי. ופתיחת פי האתון לבלעם וכן אומרין
רבותינו כל בבראשית רבה אבל יחזקאל תמיה הקבה עם
היום שיהא עקיע לעני ישראל ההר וישב היום לפעות בקר לאחתו
אבל יחזקאל לא עם היום בלבד היתה אלא עם כל מה שברא
הקבה מששת ימי בראשית ההר את ימי נעו שמים וכל
מה שבתוכם לא חזרו לבריות שהיו לעולם כמהותם עומד והאותות
וה מופתים מטבע הברואים שנעשו בהם הם עם כל זה הדרך שאר
אות והצעת העניין כך היא. בעת שברא הקבה את בריותיו
על אותן הטבעים שברא אותן על אותן הטבעים שילך בהם
כל מה שהיה מהאותות ושיהיה ואותות הנבראים עד זה הדרך
יוציא הקבה את הנברא הזמן ועת שיעשה בו המעשה העלא
אשר לא נברא קולם לפן כאות צעקת האש לאברהם אבינו
באור כשדים ולהצלה מישאל ועזריה בתפלת דורא וקריעת ים
סוף למשה רבינו עה׳ ועמידת חמה ולבנה ועמידת מימי ת
הירדן קמעה אחד ליהושע בן נון וחיות בן הצרפית וכן השמשית
לאיהו הלישבי. ופתיחת פי האתון לבלעם וכן אומרין
רבותינו כל בבראשית רבה אבל יחזקאל תמיה הקבה עם
היום שיהא עקיע לעני ישראל ההר וישב היום לפעות בקר לאחתו
אבל יחזקאל לא עם היום בלבד היתה אלא עם כל מה שברא
הקבה מששת ימי בראשית ההר את ימי נעו שמים וכל
מה שבתוכם לא חזרו לבריות שהיו לעולם כמהותם עומד והאותות
וה מופתים מטבע הברואים שנעשו בהם הם עם כל זה הדרך שאר
אות והצעת העניין כך היא. בעת שברא הקבה את בריותיו
על אותן הטבעים שברא אותן על אותן הטבעים שילך בהם
כל מה שהיה מהאותות ושיהיה ואותות הנבראים עד זה הדרך
יוציא הקבה את הנברא הזמן ועת שיעשה בו המעשה העלא

והמטה שלאחרן שהוצאו פרח והציץ ויצא שקדים בכדי
השמשות שנעוס שבי שהוא ספק מיום שיבי ואילך שלישי.
שהיה מהלך שם ישראל במדבר ומשקה אותם ואת בהמתם בכדי
ספק מיום ראשון ספק שהוא מיום שיבי. וכי תאמר באר המים
שהרוה וקבורת שלאשה בכדי השמשות שנעוס ראשון שהוא
חדש תחת השמש. ואם תאמר יש דבר שאין ראוי שיהא כלוי
בעת הבריאה עדיין שיעשה בזה הזמן ויעלה בדעת הבריות
שנשתנה מטבעו ואינו לא בעת בריאתו התבה הקבה עמו
שבזמן ההוא נעשה כן לכך וכך אין דבר מהם מתחדש בכל שעת ושעת
ולא נתחדש חפצו בהם בלו הזמנים לא בעת שחפץ בבריאת
העבריאים. וברא בטבעם שיעשה בהם חפצו לא שנאמר אורך
והחפץ בדוב הזמן והוא הנקרא טבע ולא בפעם אחת מהזמן
והוא הנקרא תוקף ואחרי שבארנו זה העיקר אנו מפרשים את
ההלכה. עשרה דברים נבראו בין השמשות בערב בין השמשות
שהוא ספק יום הוא ספק לילה שלאחריו כל אחד ואחד
מהם בבין השמשות שנעוס בריאתו כיצד הקשת שבענן והמן
והצבת פי אתונים כדכתיב במלחים נקח מעל המזבח ובלשון
ערבי כלבתין יפי הארץ שבלעה קרח וחבריו כדכתיב
ותפתח הארץ את פיה ואמר. ולוחות האבן שבתבה עליהן את
התורה וקבורת שלאשה בבין השמשות שנעוס ראשון שהוא
ספק מיום ראשון ספק שהוא מיום שיבי. וכי תאמר באר המים
שהרוה בהם בשעת הבריאה מאי שנא הני מיניהו
שאמרינן נברא החפץ בפי שיעשו באותן הזמנים כתבתי
שנבראו בין השמשות ולא אמר בהם כמו שאמרינן באותות
שנברא החפץ בפי שיעשו באותן הזמנים. והשיב מופת
הדור על זה השאלה ואמר לא נבראו אילן העשוי בלבד

השמשות שנעוס שנעשו ספק שנבראו ואילן שנאכלים אבינו שנפ
שנתקלה בו יצחק והעלהו עולה תחת בנו. ופי האתון לשבר עם בנעני
והשמיר פי בהמה קטנה מהלבנת על האבנים ומפסקת אותם ובה
חלק שלמה האבנים לבנין בית המקדש מפני שאסור להניף
ברזל על אבני המקדש שלא נתנה עליהם ברזל. וכתיב בבנין
בית המקדש והבית בהבנותו אבן שלמה מסע עבה ואמרי
נבראו בבין השמשות שנעוס שני. והכתב היא האותיות שנכתבה
בלוחות על הלוחות. והמכתב הם האותיות הכתובות שם והלוחות
מעשה להים המה והמכתב מכתב להים הוא כדכתיב ויהי נשן
שמים שפי בראו שמים גם הם נבראים בבין השמשות שנעוס
ששי מפני שכתוב ששי עבראת העקש והתהה שהוא חיה והי
והמכתב שחורה עליה. והאי דקאמר על לוחות שנבראו בין השמשות
להודיע חבתן שהן משלמין לבריאת אותן הימים שנבראו
בהן אותן הבריות והמשלים משובח פראמרי משנים עשר
שבר גלם. ואם תשאל ותאמר אם האותות והמופתים כמו
שאמרינן נברא החפץ בפי שיעשו באותן הזמנים כתבתי
שהרבה בהם בשעת הבריאה מאי שנא הני מיניהו
שנבראו בין השמשות ולא אמר בהם כמו שאמרינן באותות
שנברא החפץ בפי שיעשו באותן הזמנים. והשיב מופת
הדור על זה השאלה ואמר לא נבראו אילן העשוי בלבד

עשר מיני שהבריא הקב"ה במעשיו וקריעת ים סוף והניחן
בזמן הזה ואי אפשר על שינוין ונשאר על ידי שלוח מיני
עליהם שבעת הבריאות הללו עליהם הקב"ה שישתנו
מיתתם בכך לא במופתים שהיו ושעתידים להיות שנאמר עלי
אם אינו העשירי לא למיד שבריותיו הן בכלל השמשות שלמים
כלבד. ושאר המופתים נברא בהם בשעתם מטבעם
באותן הזמנים בעת בריאתם. ולא השיב תשובת השאילה
להפריש בין איזה העשרה האותות שנבראו אלא בין השמשות
לאחר השלמה בריאתן. ושאר האותות בעת בריאתן נבראו
החפץ לא שישתנו באותן הזמנים. לא השיב תשובה שלמה
שאלת השואל ולא בארה לעם הדברים ואין חקירת על העם
המקורב בעיניהם לשאלה זו בלבד. והתפרש שיש ביניהן שש
שעשרה דברים הללו עצמן שנבראו קודם ברית בין הבתרים ושאר
העשרה שלא על ידי שלשה לא הקב"ה בבקעת בראם בין השמ
השמשות לא ששת ימי בראשית וכשלם תפקיד בהם שיעשו
בשעתם מלומדים מאחר ששת ימי המעשה. ושאם משה
רבינו עליו אם בריאה יברא ה' ונבקש דבר אם שיברא לנו
הוא בבבואה שלותם כך היא שאלת מאת הקב"ה שתהא
מיתתם בכך לא במופתים שהיו ושעתידים להיות שנאמר על
אם אינו העשירי לא למיד שבריותיו הן בכלל השמשות שלמים
כלבד. ושאר המופתים נברא בהם בשעתם מטבעם
באותן הזמנים בעת בריאתם. ולא השיב תשובת השאילה
להפריש בין איזה העשרה האותות שנבראו אלא בין השמשות
לאחר השלמה בריאתן. ושאר האותות בעת בריאתן נבראו
החפץ לא שישתנו באותן הזמנים. לא השיב תשובה שלמה
שאלת השואל ולא בארה לעם הדברים ואין חקירת על העם
המקורב בעיניהם לשאלה זו בלבד. והתפרש שיש ביניהן שש
שעשרה דברים הללו עצמן שנבראו קודם ברית בין הבתרים ושאר
העשרה שלא על ידי שלשה לא הקב"ה בבקעת בראם בין השמ
השמשות לא ששת ימי בראשית וכשלם תפקיד בהם שיעשו
בשעתם מלומדים מאחר ששת ימי המעשה. ושאם משה
רבינו עליו אם בריאה יברא ה' ונבקש דבר אם שיברא לנו

קרקע בור כך זה וזה קרקע בור כדכתיב על שדה איש עצל
כלומר שהוא כעין השדה שלא נחרש ולא נזרע והשם שזה
מכולם כלי ריק עד מהמדעות והידעות וקראוהו בשם השם
מהדברים לא עוכרים ולא רשם ולא מדה מהמדות לא פרטי
וצדיק. בור מלא שאין בו תורה ולא חכמה ולא דרך אבל ולא
ועמי ארץ. ואילן בור ועם הארץ. ואלם וחכם. וחסיד
בפרש אלו השמות הששה שנקראין בהם תלמידי חכמים
עמהם לא שמעתי. ואינו מודה על האמת. פי אין הענין עליו
ראשון אחרון ועל אחרון ראשון. ועל שלא שמע מהבריות
להשיב. ושוא שלא כענינו ומשיב שלא כהלכה. ואומר על
שאול ממנו בחכמה ובבינה ובהבל להשיב
ובאופות לו נתן עסק והולכתיהן באלם מזכר בפני כני
שמע אוזן לא שמעתי ומוזה על האמת והולכתיהן באלם.
ראשון על ראשון ואל אחרון אחרון. ועל מה שלא
להשיב. ושוא עבהל להשיב שוא כענינו ומשיב כהלכה
חבירו. ואינו עבהל להשיב שוא כענינו ומשיב כהלכה
כפני מי שאול ממנו בחכמה. ואינו נבוך לדרך דברי
שבעה דברים באלם ושבעה בחכם. חכם אינו מזכר
עון הוא עד מאד ואוי לקבוע בו מסמרות. מתני'
להאמין בבבואתם שהיו אמת ומבקשין מהל לעשות אותן
משכחת בהו נטה את ידך וכן בשאר כל הנביאים כל מופתיהם

ובערון ובערוב בדרכיו ואינו לא מהיר ולא בקי וקראוהו בזה
אבל לא נמצאו שנמים ומתוקנים כראוי לא יש בהם חסרון
אלא והוא אדם שאין בו תורה ומעשים טובים וזרך ארץ מצוינים
עם הארץ כלומר שהוא ראוי לנשיכת הארץ ומתערב עם הבריות
ארץ ומתערב בדעותיהן עם הבריות ואין בו תורה וחכמה ונקרא
ועם הארץ זו נחלק חלקים. חלק הראשון אדם שיש בו דרך
לא התקין לקבל עשרו לא תלמוד ולא מעשה. שני עם הארץ
עבירה ועל כרס אדם חסר לב והנה עליה כלי קמשונים וחד כלגד

השם מפני שלמותה לבנים שנעשו והוציאום הפועלים מהכח אל
הפועל לא שלא תקנו המלאכה כראוי בהם ויפוי מראיהם ותארן
כיצד ספרים שנשתבשו ונשלמה כתיבתן ונשאר בהם למתנך
ויישרותם ולהיות בשוה ולתרגך את קצות הצלים המשולשים
מהם אחר התפירה ולספר עליהם מקלות אחד בראש ואחד בסוף.
וכן חכשי עץ וחכשי אבן קיר שנשתברו עצים וחצבו האבנים
כאיזות שהם רוצים ונשאר להם התקון לנטות עליהם הקו ולמתוס
בשדר עד שיסירו העקום מהם ומכוונים בהם שלוצים לציור
וזו המלה נשון עבריית כאן אלמי ואו עניך כלומר בעת התעבר
שרשי האדמה קומם קיבל היצרה שלאדם ידעה וממרך
להשלים צורתך על מתכונתה. וראיתי אמרי אלמי כלי עץ
אלמי כלי מתכות. השם הרביעי הוא הנקרא חכם והוא האדם
שיש בו תורה ומעשים טובים בקי בהם ערוך וממולא ונהנה
בזריזי יושר כראוי ומתהלך בדרכים האמצעיים לא
הוסיף עליהם כלום לא שחכמתו מרובה ממעשיו. השם החמישי
צדיק והוא שחכמתו ומעשיו שוים עשה כמצות תלמודו. השם
הששי. והוא הנקרא חסיד והוא שמזלותיו מוסיפין על הדרכים
האמצעיים אל הקצה האחד היתר מהטובות הוסיף במעשיו
על הכאוי ועל מצות התלמוד. ואחר שמירשע אותן השמות
אפיק ההלבה בזה. שכשה דברים וכל הדברים עקר לעוד
החכמה ועליהם אם שלמה בחכמתו חכמות נשים כתורה

להשיב פי׳ אם הטעה הרב לתלמיד בדבר לחלק
מלבדים ואין אנו מתפיסין זה מפסיקין ואינו נכנס
בכלל ואינו עושה כאן הפסקה שאינן מתנועים לחבריהם
עד שמשלימין דבריהם ואומרים להם הרי אנו
בדבריו ואינו עושה כאן הפסקה שאינן מתנועים לחבריהם
פי׳ מאחר למכירו עד שמשלים דבריו ואחר כך מתחיל הוא
ולשון שומר מצרות נפשו . פי׳ ואינו נכנס לתוך דברי חבירו .
לו בדבריך כך וכך הפך אותו שומר מצות שלמה שכן שומר פיו
אוב ואם לא נתברר לו יפה מה ששמע ממנו אחרו לו עקשה
פי׳ שאמר . ישאל בספר הלבה לא יהיה שומע מפיו מה שהוא
מהם . פי׳ אינו מזכר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה
על הראשון ועל אחרון אחרון . והרי אנו מפרשים כל עקר
לדברים אינו נכנל להשיב . שוא כענין ומשיב כהלבה . אומר
האמת . והחלק השני ברוחב הלב ופלבול הלעז יש בו שלשה
כיצד שואל בתעשה בראשית לא יפקש מהמשיב להשיב לו
ראיות ממטריא . היה שואל בתמטריא לא יפקש הראיות שמשיבין
בתעשה בראשית מפני שחכמת מעשה בראשית מלמדים
וצורות לא . פרנן אוש מעל מחין ואפילו בדעון וחכמת ניש
שמא יזכר בחאיות חכמה לא מטבעה . ואם היה משיב לשון
לא משיב לו כהלבה וזע כי העלה מתחלקת מדבנה חלקים .
א עקר הזכר ושרשו . ב הצורה . ג הפועל . ד המלה . הראשונה
בעקר הזכר ושרשו . כיצד אלם הזכר ובלשון יון הילי ובלשון
ערבי מאלה כחות מחבנה שרשים האש והאויר והמים והעפר
שהם שרש כל הנמצא מאלו ובהמה וחיה ועוף וצמח ומינ
בחיים ומינ מתבות ומבנים . והשניה הצורה המיחדת

ובטל דברי המטעה וזה לא יתכן לא לפי שהוא חסם בקי
מחוזק בפלפולן ויודע דרך ההצון ויודע שלשת הדרכים שאדם
שאמרנו בקי בעקרי אותה חכמה קבוצים בראיונ׳ זכר את
כלם . השני להיות בו כח להוציא מאחרן והעקרים הולדותיהן .
והשלישי מבן הדרך שמבטל כח דברי הרובה להטעות מאי
זה הדרך באה אותה הטעיה וכבר פירשנו אותה למעלה .
פי׳ שואל כענין ומשיב כהלבה פי׳ אם היה שואל או אחרים
שואלים מפני שואל כענין שראוי לשאול באותה החכמה
כיצד שאל בתעשה בראשית לא יפקש מהמשיב להשיב לו
ראיות ממטריא . היה שואל בתמטריא לא יפקש הראיות שמשיבין
בתעשה בראשית מפני שחכמת מעשה בראשית מלמדים
וצורות לא . פרנן אוש מעל מחין ואפילו בדעון וחכמת ניש
שמא יזכר בחאיות חכמה לא מטבעה . ואם היה משיב לשון
לא משיב לו כהלבה וזע כי העלה מתחלקת מדבנה חלקים .
א עקר הזכר ושרשו . ב הצורה . ג הפועל . ד המלה . הראשונה
בעקר הזכר ושרשו . כיצד אלם הזכר ובלשון יון הילי ובלשון
ערבי מאלה כחות מחבנה שרשים האש והאויר והמים והעפר
שהם שרש כל הנמצא מאלו ובהמה וחיה ועוף וצמח ומינ
בחיים ומינ מתבות ומבנים . והשניה הצורה המיחדת

אל הגולם כמות צורת האדם וצורת הבהמה · השלישית הפועל
והיא הכח שנתן יוצר הכל יתברך שמו בטבע הנראה להשלים
את החפץ · הרביעי המגמה שבשכילה נברא היוצר כמות
בריאת האדם לעשות רצון קונו · לפיכך אם שאל השואל על עלת
השורש לא ישיבינו בעלת הצורה שאלו בעלת הצורה בעלת
הפועל אלא ישיבינו על עניין שלה ששאלו · וכן אם היו עוסקים
באסור והיתר לא ישאל בעניין טומאה וטהרה וכן בחלוף · ואם
השיב השואל לא ישיבינו לא תשובת אמת שסומכין עליה ולא
ידיחינו בקנה · פי׳ ואנ׳ על ראשון ראשון ועל אחרן אחרן פי׳
מקדים הדברים שראוים לקדימה ומאחר מהם מה שראוי
לאחרו וזה הדרך בלימוד החכמה מהנה עד מאד ואמרו חכמים
הראשונים שהדבר הקודם את חבירו נחלק על חמשה חלקים ·
החלק הראשון הקודם בזמן · השני הקודם בטבע · השלישי הקודם
במעלה · הרביעי הקודם בעלוי ובשמחה · החמישי הקודם בעלה
והוא שיהיה גורמת העלול · קודם בזמן כיצד אם בזמן העובר הרי
הוא הזמן הרחוק מן הזמן הבינוני שאנחנו בו אשר הוא ממוצע
בין העובר ובין הנהיה המאוחר והעובר הוא הזמן הרחוק ממנו ·
ובזמן הערך המוקדם הוא הזמן הקרוב לזמן הבינוני והמאוחר
הוא הזמן הערך הרחוק ממנו · והקודם בטבע את חבירו והוא
השני כיצד לעולם אם נמצא האחד ימצא הוא ואם נפקד הוא
יפקד הוא · ואם נמצא הוא לא ימצא לעולם מן הדין הדבר האחר

לא אפשר שימצא ואפשר שלא ימצא · כיצד האחד והשנים האחד
קודם השנים בטבע · ואם נמצאו השנים ימצא האחד מן הדין
ואם נסתלקו השנים עד שלא נמצאו לא יסתלק האחד לא יהיה
מן הדין ואיפשר שלא ימצאו נמצא האחד קודם השנים · וכן הגשם
המרגיש הפורה והרובה לא נמצא האדם ונפקד לא יהיה מן הדין
שיפקד הגשם המרגיש הפורה והרובה לא שימצא ואפשר שלא
ימצא נפקד אותו הגשם ולא נמצא יפקד האדם · נמצא הגשם
המרגיש הפורה והרובה קודם בטבע לעולם · השלישי קודם במ׳
במעלה · כיצד לימוד האותיות קודם לתיבות בלימוד והודאת
הלא ותושבחתו קודמת בספר לכל וטופס הכתב קודם לתורף ולמ׳
ולמידת תורה שבכתב קודמת ללמידת תורה שבעלפה · וראובן
מעלתו לפני המלך אם היה קרוב אליו גדולה ומטשאת ממעלת
שמעון וכן כל הקרוב תחלה בדבר מהדברים הוא קודם במעלה ·
הרביעי שהיא קודמת העילוי השבח כיצד שני חכמים יודעים
חכמה מהחכמות הותיק והזריז וממולא מהם באותה חכמה
הוא קודם לחבירו · וכן בשתי חכמות האחת משובחת מחברתה
כחכמת מעשה בראשית אנו אומרי׳ החכם במעשה מרכבה
משובח מחכם במעשה בראשית · וכן במלאכות הנעשות הפחמי
ואורג המשי אורג המשי קודם לפחמי · החמישי שהיא קדימת
העלה לעלול · כיצד זריחת השמש ומצאת היום בהארת האור
שהאור והיא קודמתו בעלה · ואע״פ שאין אחד מהם קודם בזמן

הילך. והילך קודם ליתן בשלו. ובשבח לפיכך צריך האדם לב
הזקן קודם את הילך בפיו ליתן בשלו שנראה בעולם קודם שנראה
הילך והילך קריין בקי ומתולא באותה חכמה יותר מהחזקן.
אחד. כגון שני חכמים בחכמה אחד זקן ואחד
שיהיה דבר קודם לדבר אחד בכל מהצדקים ומאוחר לא מצד
את חבירו ראוי להקדימו ולחבבו וצריך אדם ליזהר שאיפשר
הוא והוא האדם בעצמו בעולם ובני הקדמות שקדם הדבר
מה כחכמה. ואם האב קודם את כן בעלה שהוא עליה מצוות
מהכן. ואם האב קודם בשבח ובעיני, לפי שהוא גדול ממנו
קודם לבא כאשלה לפי שהאב קרוב לגדולה בעיני בני אדם
ומצא. ואם נפקד האב ולא נראה אי אפשר שיוצא הכן. והוא
האב והכשהלך הכן לא יסתלק האב ואם לא יוצא האב
לא יהיה הכן מצוי בעולם לא איפשר שיוצא ואפשר שלא
בחכמה לבנים בשלו וכשבא שלפעמים הבן בעולם ויוצא
ברובם. כיצד האב ואין האב גדול בחכמה לן הבן קודמין
שיהיה לבר קודם את חבירו בכל מקום המיוחס החכמה אז
שאין מהשנין בלא מורה הרבה עד מאד וצריך אותה לידע שאיפשר
האהיר לדעת אותן כבני שלא יאחר המוקדם ויקדים המאוחר
אש. וכן האש והצל האש עלת הצל. עכ"ל ויראת אינו הזכרי?
יצא האור. וכן האש והעשן האש עלת העשן ולא יוצא בלא
לחברת לא שעשה באין בעת אחת שבעת שתצרת השמש

שמע לא שמעתי. והוא על האמת. והתשובה מה שאת מוכיח
ואחר כך פירש שם הדברים שהם מלך אינו אומר על מה שלא
אינו נכהל להשיב. ושואל בעניין. ואומר על ראשון ראשון.
והעני השנים האחרים ופרש השלשה שהם מלך החכמה. ואני
בפני מי שאדון ממנו בחכמה. ואינו נכנס לתוך דברי חבירו.
ארץ קודם לזכר החכמה. ופרש מהם שעם והם אינו מדבר
האמת. ויש לשאול למה התחיל באותן הדברים שהם מזיקין
השיבו שאול תשאתו שוב כגד זוד כי לא ארעלך. והוא לו על
וקבא אל מכבר כבכה ויקרא זוד אל העם ואל מכבר ואל
וכבר אותן הרפתות שהתוכחת עם העם ושם מכבר ושם המלך
כי אתה מחלתני הטובה כאב למלמדך הרעה והוא לו על האמת
וכעת השעות כעת שלקח החצר וצפחת המים מראשתו שאול
הזה כאן עומדך ואתה השיבו שאול ואתה לו צדיק אתה ממני
ומשאול משיח השם בעבר שהוטחן זוד ויאמר לו הנה היום
והורה לתאר כבכה ויכר והורה ויאמר צדקה ממני. ומשא
יחזור לדרך האמת כדי שלא יראה עלוב. כא ולמד מהולאת
יהא סרבן בדברים וירבה בהעיון ויעמוד על דבריו ולא
יקל כעניני אדם ויתבזה. פיס מוכה על האמת. פי שלא
שמעתי שואלין לן על אותן הדבר ואיני יודע להשיב עליהן
פי כדי שלא יתבזה ויאמר שאם יאמר על מה שלא שמע
להחזיר בדברים אילן. פיס ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי.

והחלקה שהמוכרה בשניים מועלין מזה כשמקצין שמקצין
שבשניים מועלין חלקה אחת הימנה וחלקה אחת לא תימר.
ועל אלו עניות ועל שפיכות דמים. פי' כשם שהצדקות הנזכרות
על שבועה שוא ועל חילול השם. אלות הא לעולם על עסקי עכו"ם
הניח. ועל המורים בדרומה שלא כהלכה. חייב היה באה לעולם
שלא נאסרו בבית דין. חיב הא לעולם על עיני הדיין-ועל עוות
דין. ועל המורים בדרומה שלא כהלכה. חייב היה באה לעולם

ששלחה שני בניה ללקט ולא הניחן בעל השדה ללקט אמן אוד
אומרת אימתי יבואו שני בני שאמצא בידם כלום והם אומרים
מתי נלך אצל אימיו שנמצא בידה כלום היא לא מצאה
בידם כלום והם לא מצאו בידה כלום הניחן ראשיהן בן ברכי
אמן ומתו שלשתן ניום אחד אד להם הקב״ה הואיל ואין אתם
זכין מהם לא נפשות אף אני איני זכה מכם לא נפשות וכן
הוא אוד אל תאזול דל כי דל הוא כי יי׳ יריב ריבם וקבע את
קובעיהם נפש. פיס׳ חרב בא לעולם פי׳ עניי הדין שמניחין
אותו מיום לנום ימים הרבה והוא ברור להם ואין אומרין אותו
ומקנטין את בעלי הדין ואע״פ שדנין אותו לבסוף דין אמת.
ועיות הדין שאין דנין כמשפט לא מטין את הדין ומורין בתורה
שלא כהלכה ששואלים אותן השואלים בתורה ומתבוונין להורות
להם שלא כדין. ואם נתבוונו לעשות אחת משלש לא הקב״ה
מביא חרב לעולם כדכת׳ והבאתי עליהם חרב נוקמת נקם ברית
כלוד מפני שעברו על התורה שניתנה בשלש בריתות דכתיב
אלה דברי הברית אשר כרת יי׳ את בני ישראל מלבד הברית
אשר כרת אתם בחורב. וכתיב באתם ניצבים לעברך בברית
יי׳ אלהיך ובאלתו ואד׳. פיס׳ חיה רעה באה לעולם על שבועת
שוא וכו׳ פי׳ הם נשאו את השם לשוא ולא יראו את
יי׳ ועברו על הכתוב דכת׳ לא תשא את שם יי׳ אלהיך לשוא. או
עברו על לאו דכתי׳ ולא תחללו את שם קדשי ואד׳ לפיכך

הקב״ה הביא יראת חיות רעות עליהם והגרה אותן בהם כדאמרי׳
בשבת פרק שול הגיא ר׳ שמעון בן לעזר אוד תיעוק בן יומו
חי אין צריך לשמרו מן העכברים. עוג מלך הבשן מת צריך
לשמרו מן העכברים עוג מלך הבשן דכתי׳ ומוראכם וחיתכם
והיה ואוד כל זמן שאדם חי אימתו מוטלת על הבריות כיון
שמת אימתו מוטלת עליהם אד רמי בר חמא אין חיה שולטת
בן באדם לא אם נדמה לבהמה שנ׳ אדם ביקר בל ילין נמשל
כבהמות נדמו. פיס׳ גלות בא לעולם וכו׳ פי׳ אילו השלש
עבירות חמורות מכל המצות שבתורה אם אומרין לו
לאדם שלא בשעת השמד ולא נתבוון להעבירו עבור ואל
תהרג יעבור ואל יהרג חוץ משלש עבירות הללו שאם אומרי׳
לו עבור על אחת מהן יהרג ואל יעבור. ולפי שעברו עליהם
ברצון. הקב״ה מיסרן בגלות שהוא השבי שאין בכל הייסורין
קשה ממנו שהוא ברשות אחרים ואינו ברשות עצמו ומנא
לן שהשבי קשה מן הייסורין שאד הקב״ה להביא על ישראל
שבברית הר סיני כתו׳ קללה אחר קללה ואם עד אלה לא
תשמעו לו ואד׳ ואם תלכו עמי ואד׳. והבאתי אתכם בארץ
אויביכם. ובקללות ערבות מואב בסוף והפיצך יי׳ בכל העמים
מקצה הארץ ועד קצה הארץ. ואמרו חכמים ז״ל בפירוש והיה
כי יאמרו אליך אנא נצא ואמרת אליהם כה אמר יי׳ צבאות
אשר למות למות ואשר לשבי לשבי כל המאוחר בפסוק זה

אחר עמוד הזרע הקצר הרי מאה והוא הקראוי תרומה
ומעשרות ומהחות עניים עקרם מפורש בסדר זכעים מפרישין
ושנה מפני גזל מהחות עניים. פי׳ סדר הפרשת תרומות
שבעית מפני פירות שביעית. כאוצאי החג שבכל שנה
שבשלשית. כשביעית מפני מעשר עני שבשלשית. כאוצאי
ושנה. כשביעית מפני מעשר שני ומהחות עניים. כאוצאי החג
שבכל שנה ושנה מפני שביעית. כאוצאי החג שבכל שנה
ושנה

טבעת עטה את החמיות ואת הרטיבות יהיה כל מעשיו
לרצות חסיד. נוח לבעס וקשה לרצות נשב. כי אם היה
לבעס וקשה לרצות יצא שכרו בהפסידו. קשה לבעס ונח
לו לב אחר. מהרע מרובע מידות בריעות
נח לבעס ונוח לרצות יצא הפסדו בשפע. קשה
ובראשונה לא לקח ולא ערך. מהטוב מרובע מידות בריעות
להתרפס מכבסין שמא יהיו כיוצר מה שהתה ושוב בפחות
סחורה ואפשר שהתה מכבד אדם ומזלזל בעת שרוצה
נהנה ואינו מהנה שהוא עושה דברים הללו לא על דרך
יותר מהשניה שרוצה להיות על מנת שיהיו מכבסין ושמא
מחרים ואינו לוקח ואינו עוזב וזו המדה המשובחת
מהשניים והראה בינונית. התשובה כי שהוא מתרחק מאחד
כאוך. ואם תשאל למה חכם הנה קמא בבא ראשונה מהש
נקרא חשוב שלא קיים מצות הכתוב שאהב לרעך
שרוצה שיהיו מכבדין אותם ואינו רוצה לעשות להם כלום הרי זה
חסידות. ואי שתאה אל הקצה האחרונה נבוא לך הדרך הבינונית
מהנה בין אדם מכבסין ואינו רוצה להיות מהם הרי זו מדת
נאי שתופיע על המדה הבינונית ונטה אל הקצה השלפרש
מה שהתה מהם הרי זו מדת עם הארץ שלא יתן לא אם נקח
הזאת כאנשי סדום הם היו עשירים כך לא נהנין ולא מהנין.
ואתן מאחד כלום לא תפסו מאחד בידו ויש אוסר בעל המדה

קשה לשמוע ומהר לאבד זה חלק רע. כי מכין במהרה
לאבד יצא הפסדו בשברו. מהר לשמוע וקשה לאבד חכם.
שכרו בהפסדו. קשה לשמוע וקשה
ומהר לאבד יצא
לב אחר. מהרע מרובע מידות בלתיים מהר לשמוע
האדם לעשותם ומוטב נעשו מהם באופר החכמה עד שיהפך
כאן האומר שלי שלי. והדעות הם הדברים המוכנים בטבע
מדות וידיעות שהמדות הם הדברים שהם כוחי אדם לעשותן
הרי זה רשע לפי שכח העקר המתאוה וההפרש שיש בין ה
ומפיסין אותן בדברים אינו שב אחר זולתו מוטה ובקושי
דבר שאין בני אדם רגילים בבעס עליו ובשמרגיל אותו
טבעו שם יבש יהיה הפך הדברים נוח לבעס על כל דבר
הזין וכבש כח הבעס וכבש תאוותו ומשל עליה. ואם היה
מיד שוכבת חמתו הרי זה חסיד לפי שעשה לפנים משורת
על דברים קשים שמקניטין הרבה ובעת שמישפין לעשות
ואם היה טבעו קר וטוב הוא קשה לבעס שאינו כועס אלא
ועל דבר גדול טובא הפסדו שב מיהו לא אחר צער הרבה.
וקשה לרצות ויצא שכר מדתו שאינו כועס לא לזולתו מהרה
היה טבעו טוב אל הקרירות ואל היבשות קשה לבעס
שב במהרה כנגד ההפסד שבעשן והם שקולים זה בזה. ואם
ושובבה חמתו במהרה כאלו אחשורוש ויצא שכר רצונו שהוא
עשה אותם במהרה ואינו מתעשב בדברו לפיכך כועס במהרה

הדבר המוכן בטבעו ולפי שיש בזמן זה הדבר קראו ושע וזה
יותר מן הראוי וכ"ש להתעסק בחכמה עד שיהפך את
היא בטבע שעליה כן ובעוה"ב שבטבעו הבנה אל הכעס
וקשה לדעת מפני שאין קיימין זמן המילה בזמן לא נזכרו שמים
חלק רע ולא שמו ושע כאשר קרא שם לפי שהוא טוב לבעלים
ועשה כפי חכמתו ואם קרא שם מה שקשה לתלמוד ומיהר לאבד
אל תעזבה ולפיכך קרא אותו חסיד שנתעסק במוסר החכמה
בטבעו להם ועוד לא נקבלם מוסר החכמה ואתך אותה ההבנה
נמי שקשה לדעות מפני שאותן המילות ואע"פ שהוא מוכן כ"ש
קרא לפי שמכין מהרה חכם ולא קרא אותו חסיד כאשר קרא
שהם מיתת הלהים והוא בטבעם האדם ואין בידך התלמיד לקחת
וזה יתכן בהיות טבעם מוכן קל ורוב. ואילו הדברים בשבעל
לא בקושי ושוכח במהרה זה חלק רע לפי שהוא כפיל וסבל
בהיות טבעם מוכן וכבש. ואם היה הפך הדבר אינו מכין
שלמדנו אותו וקשה לאבדן זו המילה מלת החכמים וזה יתכן
ויצא זה בנגד זה. ובטבע מוכן קל וכבש ממהר לשמוע כל מה
בקושי שכתוב ומה שהתפיד בקושי התלמוד רוח בקושי השכחה
עמיד אינו ממהר לשוכחו ולאבדו. ויצא הפסד קושי לימודו
כעוב. וכן אם היה קשה בקבלת התלמוד מפני הרב ומה שהוא
כתוב הפסד שבידוע וזה יתכן בהיות טבעם מוח שבראשו חם
מה שלמדנו חותם ושומרו מיד. ויצא שכר קבלת התלמוד במהרה

על המצות שעשיהן לא נתרע משכרן כלום. ואם הפך הזכה
אחרים כאותן ואינו עין רעה הוא באחרים שאם יקבל שכר
שלא יעשה אדם מצוה לא הוא כדי שיקבל השכר ולא יהיו
והוא אחרים רשע. פי' מקוה לאחרים בעשייתם המצות אדוקה
לא יתן עינו רעה בשלו יהיו והוא אחרים חסיד. לא יתן ולא
אחרים עינו רעה בשלאחרים. רוצה שיהא אחרים והוא
מהנו. ארבעה מדות בהתנהג בדעה רוצה שיהיו ולא יהיו
ולמדו אחרים שהוא מכשיל את הרבים מעשות דבר מצוה.
החכמה ואין מכשילין אותם בעת הלמוד כמו הרוצה שלא
המשפט והדין שיתקיים שלבם בזכם בין המלמד בין התלמוד
רבוסין מלוטם בדם ואין מרבין מהם לאחרים כלום ואוי להם
לקחת ולא היו משתמשין עמו ומתעסקין לאבדו מהם לא תוכל
מלת סלום פי' שלא היו אנשי סלום מקפידין עד מהן אחרים
נמי שנתנצא בו לבר טוב שרוצה שילמדו אחרים. ויש אומרים
הקודמת לפי הבבא רשע נמי הוא אבל לא יקרא רשע עמוד
לאחרים וראיה לדבר שקראו רשע עמוד כלומר מעמיד
לא לעבדה לעבד בבא לסיפא שאינו רוצה בלמוד לאו ולבו
נמי שהוא רוצה שילמדו אחרים והוא לא ילמוד לעומתה בישעית
עין טובה. שילמוד ולא ילמדו אחרים יהו רשע עמוד. פי' לא יקנא
לו ערך אחרי מדות בלמדים רוצה שילמוד וילמדו אחרים
שאין בידו ממש כלום לא עלך בזה הטבע קרא חלק רע. וכאותה

הלך בדרך האמצעית נקרא חכם כשר מי שאינו מרגיש
אבל אם לא הלך בה לא נשה אעפ"י שהוא נקרא חסיד. ואם
שנתרחק הרבה מהדרך הבינונית עד שהלך בסוף הדרך השלפני
האחרון אפי' לא נקרא המהלך בו לא עשה כהוגן או חטא שהרי
החסיד יש לו עוד לקרוב ואינו נקרא
לא שזיך הבינוני ואפי' יש לו עוד לקרוב ואינו נקרא
הדרך הבינונית והשביעית מהבינונית ושתיהן נכנסים בשמים
לגיהנם חסידות החמורות זו מידו הטפלות על
הבינוני שהם הטובים והישרות והקנה השורף עליהם מעט והם
ואעפ"ם טובים ויודע הנכנסים הבינוניים שהם נכנסים הטובות
מצא עינן והשלכם מעל פניו קראו רשע. ומי שיש בידו תורה
שאפ"ם רבה ומעשים טובים נקרא חסיד והמסיר את שעהם
לא נאך ולא עשה נאך ואינו עושה נאך. הנאך ועשה
הולך ולא עשה רשע. פי' מרבעה הלקים הם נאך ועשה וחילופו
כיצד. עשה ואינו הולך שכר מעשה בידו. הולך ועושה חסיד. לא
מיקום כהולכי בדרך המלך ואינו עושה שכר הניכה
מיצר הרי זה רשע אחור אפע שהוא אכזרי. מתעב מרבבה
נתרע אחרים לעשותה ומי שאינו רוצה לתת ואם נתרע אחרי
מתנסר בכבריים כדפרי לתת נקרא חסיד עושה המצוה ומוסיף
נקה נקרא ולא כי לא עד שיזכור כלב אחרים ואחריהן ומי שאינו
ניתן מאיר כלום ומפסיד השכר שהוא מקבל לו עכו"ם. ואם הוא
ורוצה שיתנו אחרים צדקה והוא לא יתן עין רעה בשלו שלא

בתאוות הרי זה נקרא טבע רע ושרוצה אחרים ואינו שבבב
רשעות מזיק בהם את הבריות נקרא חכם להרע כאות יוצב
הלב נקרא רשעים בלבבו אוי לרשע רע. היה חכם בחכמת
רשע רע שהרשע מזיק את הרבים בעזות פנים. וקשי
היותה לו רעה וחכמה היאך יודע לעשות תוכן הדברים נקרא
בשמותם השעם כשר אלם שיש בו מעשים רעים נקרא רשע
היותה לו רעה וחכמה היאך יודע לעשות תוכן הדברים נקרא
חברו ואפשר שיאמר חכמתו שהי רעות אלו באלם אחר ויקרא
אלם. עם הארץ. כור. לבל איש אלו השמות רעה משונה מרעת
רעות טובות ואלם רעות ואלו הן חסיד. חכם. רשע. רע.
הרי אלו השמות שכנגד הרעות שבכל אלם מהם
חסיד. ואי שראוי לקרותו רשע. ואי שראוי לקרותו חוטא.
לקרותו עם הארץ. ואי שראוי לקרותו חכם. ואי שראוי לקרותו
אי שראוי לקרותו אלם. ואי שראוי לקרותו כור. ואי שראוי
נשה אליה וקרב אליה מעט נקרא חסיד ומתברר ממה שפרשנו
בקצה השורף נקרא חוטא כקצה בשביר וכפר עון מאשר
חטא על הנפש ואינו שלא מצא שבאו לא לן היין ואשר
הראוה נמצא אי שנעשה הרבה עד שהיתה מזיקו מהלכת
מיחוש בה נקרא רע לא שלא נקרא רשע כאות הרוקח אחר
לחיות הנפש בלבד ואי שאינו משתת עד התאוה עד שאינו
האחצעית הוא שיהיה האלם מתאוה בבלי המספיק לגוף
מהם הרי זה רע והם שתי הקצוות הרחוקות זו מזו והדרך

שבשבע הנקע כלם היו כמשה רבינו עה ועליו נאמר והמסרהו
הכתוב הלך שאמיתת מדרכי הטוב והישר ומדות הטובות
והישרה וקרוב למעלת המלאכים מכבי אדם. וכשהוא
מחפץ בה היאך עושה מעשה הרשע. וכמות עצמו אחיתופל
הגילוני ועל לא נאמר חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו.
כלומר חכמתם לא היו לא במעשה הרשע לא במעשה הטובות
אבל אדם שיתאוה בו דרכי הישר כלם נאספים המדות הטובות
שבשבע והמדות הישרות שהנביא נקשן ויפרה לבית בהם
עד שלא שארה מדה מהמדות הטובות ולא חסר מהן הרי זה
אדם גדול מעלה ולא יתצא אדם אחר כמותו זה לא בבחי
מאות מהשנים ועליו הכתוב אומר מוקיר אנשי מפץ ואדם
מכתם אופיר. וקרוב להיתצא אדם אחד מיני אלף בשנים אלף ואיני
מהזכריים הנמנעים ואם נתצא קונין אותו מלאך יה כמו
שנקרא משה רבינו עה מלאך כדכתיב וישלח מלאך ואת ויעל
מלאך יה מן הגלגל אל הבוכים. וקרא נמי איש האלהים. וזה
האיש לא נתצא בין הקדמונים אלך וראוי להתלוצץ על המציאה
ולא על המציאה בלבד אלא על כל המציאות ואף על כל האומות
ואף על היישוב כלו מפני שמתנהגים בדרכי יה הדרך הטובה
והישרה וקרוב למעלת המלאכים מכבי אדם. וכשהוא
הנמצא הנלוז שאמרנו מדרכי הטוב והישר ומדות הטובות
שבשבע הנקע כלם היו כמשה רבינו עה ועליו נאמר והמסרהו

מעט מלאים כלומר שהיתה מעלתו קרובה ממעלת המלאכים
שהן טובות בלי אלמים והמעט שחסרה מעלתו ממעלתם
שהיתה נפשו קשורה באלם והייגו דכתיב ביה וזכר ימי עם
משה פעם אל פעם ואת בלא משל וכלא חידה. וכבר בארנו
בחיבורינו הגדול העזר כמשקטים וחקים ההפרש שבין נבו
נבואת משה רבינו עה ושאר נבואות הנביאים ואמרנו שלא
היתה נבוא למעלתו והבאנו ראיות הרבה על זה העניין כאן
כאותו החיבור כדכתיב ולא קם נביא עוד בישראל כמשה ואין צורך
לו מזה הפסוק שלא היתה נבוא למעלתו כדי שיעבור בזה להבא
בעבור שנתרחק מדרכי בני אדם והלך בדרכי בני האלהים הלא
תראה בעת שאמר לו הקבה לך אמור להם שובו לכם לאהליכם
ואתה פה עמוד עמדי הכיר מזה הרמז אלך מעלתו לפני הקבה
ולא חזר להיות עמהם ופרש מאשתו ומתאוות העולם ונקשה נפשו
בה יה צור עולמים וקרון עור פניו מאין השכינה שהאירה
לעתו. ואמרו הקדמונים שרחוק להתצא אדם שיאסף בו הש
הדעות כלם מדרכי טבע הנפש היודעת ומדות הרשע מ
מעשה הרשעות כלם אחת מהנה לא נעדרה אין בן מדברי חכמה
ולא מדרך אבן כלום ורוחק את התאוות ושונא העבירות ואם
נתצא אדם נתחברו בו כל הדעות כלם וש לו שמות הרבה זולר
קראו קון דכתי ובלעם בקון מושב ואת. שלמה עה קראו דוד
בן בשם בוא שכול באיש ואל כסיל באולתו מפני שיש בו

שלא הצליחו קיומא אי שלא ישאר בלבם.
שהרשע בעוה"ז המשקין ומוציא הכל מן הפה האחר
מה שישמע ואיע שמיד לעולם לא שוכחו מיד כמשפך
כשעון שבא מאליהו ז' בחר. וזהו התלמיד שמבין מהיות
כשפוך שפוכה כל לתועלת שיוציא בין טוב בין רע ופי' פשוט
מהם והבין הדברים העמוקים שיש בהם שוא ודופי
הזוכר כל הדברים שישמע מפי רבו ואין דעתו יכולה להסבין
את היין וקולטת השמרים. נמצא שהיא מוציאה את הקמח
ומכשפת את הסולת. פי' זהו התלמיד היושב לפני רבו למוד
משפך שהוא מכניס כאן ומוציא בזו. משרת שהוא מוציאה
ומשפך משרת ונמצא. משפך שהוא סופך את הכל.
מתני' מרכיב מדות בושבי לפני חכמים פסולת
לו הדעות הישרות ומי שאסף שש דברים הללו ואלו לקרותו
כי מלאך י"י צבאות הוא. דעה לו המדעות והחכמות. ותהיה
היושר קראו הכתוב מלאך י"י בזכרי כי שפתי כהן ישמרו דעת
ומאיש שאסף המדעות והחכמות והדעות להלך בדרכי ה'
מעוה מאיע שיש לו שמות הרבה קוב שכול קוץ בפעוב.
והאיש הצבעה לבעלי עשר עשה חכם להרע. והרביעי שאין
האוהב שכח אין למעלה היאע והוא הנקרא מלאך י"י והאי
בפעוב לפי בפעוב בקעב. נמצא לו השמות המחוברים
כסיפות ופעלות ומעשה הרשע שחזיק בהם. ושעיה קראו

וזה
והבר שהוא שומע מדרש הגבות ואגדות שמעט והולך לו.
על דבר ודבר המטיל בחוכו שכחו והולך לו הוא כל דבר
לפני חכמים שומע מדרש הגבות ואגדות כשם שהמשכך
את היפה. זהו למשכך בעבר זה התלמיד שפך שיושב
המקח וקולטת את הסולת כך הוא מוציא את הרע וקולט
חכמים שומע מדרש הגבות ואגדות כשם שהנפה מוציאה
את הכל. זהו לנפה בעבר זה התלמיד שפך שיושב לפני
הגבות ואגדות כשם שסופך הוא סופך את הכל כך הוא סופך
בעבר זה התלמיד הוותיק שיושב לפני חכמים שומע מוציא
לנפה. וש זהו למשכך. וש זהו למשכך. זהו לסופך
מרכיב מדות בושבי לפני חכמים. וש זהו לסופך. וזה זהו
והשלישי חלק רע. והרביעי חכם. ובאמת לו נתן אפיכן
לאלו האוהבה שהות הראשון נקרא תם. והשני כופש. והשלישי
ומוציאה הקמח הלק. ונפה בלשון ערבי מנכל. ואלו לקרות
דברים שיש לזוף וספק בנפה שאותה שקולטת הסולת הטובה
כלשון ערבי מצפאה. וזהו התלמיד שעלה בידו מתלמודו
שמוציאה היין הצלול וקולטת השמרים וקורין למשמרים
ומצאנו כיוב וזהו ושוכח דברי האמת כמשמרת שאין שותין
עצה בידו מהלמודו לא דברים שאין עליהם ראויה וכשיסחט
ומשפך כשעון שבא מליהו התלמיד שאין ליבין מהיות ש

כשם שהמשמעת מוציאה יין וקולעת שמרים כך הוא מוציא את
היפה וקולט את היפה. מתני' כל אהבה שהיא תלויה
בדבר בטל דבר בטלה אהבה ושאינה תלויה בדבר אינה
בטילה לעולם. אי זו היא אהבה שהיא תלויה בדבר זו אהבת
אמנון ותמר ושאינה תלויה בדבר זו אהבת דוד ויהונתן.
מי כלום כל אהבה שהיא תלויה בדבר בטל דבר ובטלה אהבה
ושאינה תלויה בדבר אינה בטילה לעולם. ואי זהו דבר בטל
כגון האות העולם כגון החושך אשה או אוהב חברו בשביל
שתהנה אותו ממעונו חלוה אשה ונשתעבד יפיה וזיו פניה
בטלה אהבתו לה פסק חברו וקפץ ידו מלתת לו בטלה אהבתו
וכן כל כיוצא בזה מהדברים שהם מפרכי האדם אותה האהבה
סופה לבטל בשעה שתבטל השלה שבעל. אבל אם היתה
זו אהבה לשם שמים כאהבת התלמיד את הרב ללמוד ממנו
וחכמים אוהבי האמת בהיוועצם ללמוד אין אהבתם בטילה
לעולם. מפני שהעלה והחכמה קיימת לעולם לפיכך העלה
שהיא האהבה אינה בטילה. מתני' כל מחלוקת שהיא
לשום שמים סופה להתקיים. ושאינה לשום שמים
אין סופה להתקיים. אי זו היא מחלוקת שהוא לשום שמים
זו מחלוקת שמאי והלל. ושאינה לשום שמים זו מחלוקת
קרח וכל עדתו. מי מחלוקת החכמים בעניין החכמה אינה
בכדי להראות כל אחד מהם שהוא גדול מחברו או להשגת

הכבוד אלא כל מחלוקת שהיתה לשם שמים סופה להתקיים
שנאמר כה אמר ה' צבאות משפט אמת ושלום שפטו בשעריכם
חכירו מדרך האמת אל השקר. לא כלם לדרך אחת פונים אלא
כל אחד ואחד לפי שהכוונה בזו הכוונה אל הטובה שהחפץ בה עצמה ואל
לא יראע באותו הקיבוץ חלוקה ולא הבלה ולא פירוד ולא שחת
הקלקולים כי הקבוץ של החכמות ועל מדות היושר והטוב
שאינה לשום שמים כאן כנסת זוד הפלגה. ואמרו חכמים
כשעה צדיקים לא כדבר אחד לפיכך אין אחד מהם מקבל בחבירו
ולא מבקש רשות מפני שעלה בידיהם שאותה המחלוקת אינה
מהלבון כי עד שתצמצם האמת והיא מאירתם ולא יצא האמת
לאור. לא כלם לדרך אחת פונים אלא כל אחד ואחד

והלבן מודיעות עקלקלות וכל אחד מהם אין נשלל אמר שקר
כוונתם לפי תאוותם משום שהם הבינו את הדרכים הישרים
חלף הלך לו לפי שאינו עומד על האמת והמהלכין בה נהלה
ולפיכך לא יחלטו ויזכו לו הלך אין ראוי לנבוה בה והולך
וקבוץ העדה הראשונה על האמת מצאו אם שהיו מבקשין מ
ועוד כי באמת הוא הראוי בכל הדברים מהמידות והדעות
השובבים על מה שכתוב בתורה ואהבת לרעך כמוך ואחר
מהבה שאין אחד מהם אוהב לחבירו מה שאוהב לעצמו
חבירו להוסיף על מימון וקנינו כאלו שאין בנפשם
הסוחרים במשא ובמתן כל אחד מהם כוונתו לקחת מה שבידך
ותלמוד מכאן עדי מעשה והקיבוץ השני הוא קבוצת
הראשון שהוא קיבוץ החכמים והחסידים לדרך הטוב והישר
אותה הכוונה שאין לה על מה שתסמוך והקבוץ
שאע"פ חוזרים אותן מכוונים עליך האמת מופלגים הם
ומתקרבים מפני שכל אחד ואחד מהם נחלק על חבירו ונוצר
חבירו להוסיף על מימון וקנינו כאלו שאין בנפשם
מהבה שאין אחד מהם אוהב לחבירו מה שאוהב לעצמו
השוכרים על מה שכתוב בתורה ואהבת לרעך כמוך ואחר
ועוד כי באמת הוא הראוי בכל הדברים מהמידות והדעות
וקבוץ העדה הראשונה על האמת מצאו אם שהיו מבקשין מ
ולפיכך לא יחלטו ויזכו לו הלך אין ראוי לנבוה בה והולך
חלף הלך לו לפי שאינו עומד על האמת והמהלכין בה נהלה
כוונתם לפי תאוותם משום שהם הבינו את הדרכים הישרים
והלבן מודיעות עקלקלות וכל אחד מהם אין נשלל אמר שקר

האמת הוא שראוי לנבוה כה מפני שהכיר הנפש לנדוש על
האמת ומדקה בו. אבל התאוות הם הפרידו בינם ובין האמת
בדבק שהתיכם העולה והטאתיכם מענין הטוב מכם.
ובשכל ברשון מדעתם וכשיגותם ומאורעות מאווי העולם
הזה נעדרו מחיי העולם הבא. מתעב כל המזכה את
הרבים אין חטא בא על ידו וכל המחטיא את הרבים אין
מספיקין בידו לעשות תשובה. משה זכה וקיבה את הרבים
וזכות הרבים תלוי בו שנ' צדקת ה' עשה ומשפטיו עם
ישראל. וירבעם חטא והחטיא את הרבים וחבות הרבים תלוי
בו שנ' על חטאות וירבעם בן נבט אשר חטא ואשר החטיא
את ישראל. פי' כבר בארנו שיש מהעונשין שעונש הקבה
החטאים על חטאתם שעושין שמחזק את לבם כדי שלא
לעשות תשובה כדי להפרע מהם על כפר פשעיהם כמו ש
שאמרנו בפרעה את אחזק אלב פרעה וחבריו. וכן העושה
מצוה אחת מאהבת המקום על מנת שלא לקבל פרס הקבה
מסייע אותו לעשות מצוה אחרת כאשר פירשנו בתחילת
והיה אם שמוע תשמעו ואמ' וכגאל לקיים שכר מצוה
מצוה שכר עבירה עבירה. ואלו שהזכיר את הרבים בדרך
הטובה והישרה וזכה אותם לחיי העולם הבא הקבה עושה
עמו מדות חסידות ומרחיק ממנו יצר הרע שלא ישלטו
בו ולא יבוא חטא על ידו ומסייע לעשות מצות אחרות

ענין טובה וצדיקות נפשו שהשיב למלך סדום כל הדברים
עקא כעל ענין טובה. ומציע באברהם מבוע שהיה בעל
מקפיד בחמורת עם כל אדם ואינו מקפיד עליהם ומוחל
נאצת שיעור שמח בחלקו כמה שעשיר לו אין העוף ואינו
יותר. ויש כי עניותו עקב כאשר ענין טובה מאוכלים מחך
שמוח בחלקו ואפי היו מיזוחותו מצמצמין ואינו מקפיד
ש ואוצרותיהם אמלא. פי׳ ענין טובה אפילו אינה ענין אדם
אוכלין העולם הזה ואחלקין העולם הבא שיש להשיל מוהבי
להים תורים לבאר שחת שיש ואחת שבעם הדשע יוכלין לאכלם ואחלקין באר שחת שיש ואחת
אברהם מבוע אבינו לתלמידיו שלבעם הדשע. תלמידיו
כלעם הדשע עין רעה ורוח גבוהה. מה בין תלמידי
אברהם מבוע עין טובה. ורוח נמוכה. תלמידיו שלבעם הדשע
הלך מתלמידיו שלאברהם אבינו. ואל מי שאין כיוצא
בעולם הבא. מתני׳ כל מי שיש בידו שנעשה לבניס טובים
לפנינו בדרכו התשובה. לפי שדרך בעל הקבה שמוא
ויבעס כן נבט חטא הדברים תלוי בו ועשאו לפני הקבה שמוא
מלאוך באור צדיקים והושבם במחשבתם כמתי עולם כאלו
החוטא ומחטיא את הרבים הוריהם לבאר שחת והבשילם
בשכר המצוה שעשה וזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו. ול

ששכח ממנו המלאכים כדכתי ואם מחוט ועד שרוך נעל ואפי׳ נעל
בלעם שיכין לו אם יקבל ולא יהא להם כלכלה ואשר שכר
עניך את בלעם בן בעור ואפי׳. פי׳ נפש שפלה. ורוח נמוכה
פי׳ מאחר מה הוא הנפש נמה הוא הרוח וההפרש שיש ביניהם
וכבלל לו השמות מאחר בלעם מיוחסת האדם. דע כי הרוח
עשם קל מתהלך בתוך האדם בחיים היוצאים מהלב עד
האיברים שהבית לו החיים והנשמה ואינו הגופים הם הידועים
אצל הרופאים אינם מבינים והנאים וקוראין להן בלשון יון
שראין. ומפעולותיה הנעשה הגופים ונדמה יום ולילה לא ישבותו.
ומבחוץ רוח קלה אל תחוך ומוציאה רוח חמה העלבה כי
בלב שני חלקים מחך מימין ומחך משמל וכל אחד מהם לם
ונכוה תהיה החיות באדם ואמרו חכמי הרפואה כי אצל
מהחלל השמאלי שיש בגופים האחד הולך אל הריאה ושואב
הרוח בימין שיש בו לם הזה יותר ממה שיש בו מהרוח ויוצאין
ובהאסף הלב הולך ונסר ויוצא האויר העבוש שעלה בו מחם

שבראש ושרשו החמימות שבלב הרי אינו מפרישין אותה.
והוא הנמצא באדם בזמן ובלא תמצא כאותה במות
בהמה ואין החיה ואין השפות. והאחרת שנקראת נפש
העיקרית שיש בה בין האדם בין שאר בעלי הנשמה אין
נקראת בלשון שברי רוח חיים על האישים המרכשים העיקר
אחר יציאתה ראשית הנשמים הם האיברים כשעת יציאתה ובטל
וכל הסיוע ותועלת לשאר האיברים כשעת יציאתה
אל הריאה ויוצאה אל האויר אין הפה ויסגר הפה פתיחה לא
הצלעות החופפין את הלב וראשית הפה ליציאתה מחלל הלב
מרוח ויציאתה כשעת המיתה נראשת הבטן והעור שעל הצלעות
התחתון את החיים. וראייה שהנשם המרכש העיקר
ומתחלק בבהמה לפרות לבד מאבר מאיברי מחצית
מהאדם. והחלק השני הולך ויורד עד שמגיע אל הרגלים וזה
פארוק אל עצי הראש והוא עתה רוח חיים בקצה העליון
כשני חלקים האחד עולה על אבהות החוץ ומתחלק שם לבמה
הקרום שם על המוח שבראש לשני חלקים. הראשון מהם הוא
הקרוב שהוא כלפי הפנים והוא הגדול. והשני האחרון
שהוא כלפי העורף והוא הקטן. והחלק הראשון מתחלק לשני
חלקים ונקראים כאחד ואינם אל החלל שבאמצעית המוח
שבראש והוא הנקרא שכבל. והחלק האחרון אין בו אל חלל
נתונה אלא חלל השכבל שמאמצע והשכבל שמאמצע הוא
שמשרה בין חלל הראשון ובין שני חלקים הקדמונים והאיזים
הקטנים היוצאים מהשכבה שעל המוח אל המוח ומאחין אל
החלל אחר שיצאו מאותן שני חלקים שהן כלפי פנים ותפקד
שם הרוח שיוצאה ממנו אל החלל השני ותתבשל שם עד
שתתהפך לרוח אחרת ברה וחכה ונקייה וקלה מהרוח שבלב
ויוצאה ממנו בשכבל האמצעי אל החלל האחרון ובזה השכבל
המשותף בין שני החלקים שהוא כלפי פנים ובין החלל שלפני
הראש חלק המוח צורתו כצורת הלשד עולה ויורד באורכו
השפל ובעלייתו יפתח השכבל ובירידתו ייסגר ושעלה
למעלה מכלפי פנים אל החלל השני האחרון ולא יהיה זקוק
ויפתח הצא אותו הרוח העבוטה בשכבל משני החלקים שהם
ראשונים ויחזור באורכו השפל ובעלייתו יסגר ושעלה
למעלה מכלפי פנים אל החלל השני האחרון ולא יהיה זקוק
להזדקק מהזדקקות הדברים השוכחין מהדברים

דע כי החלק הראשון מהאיך היוצא מהלב אל הקצה העליון מה

ממנו כדה ונקויה והיה כעל מקהו ושכל ופלפול וחזוק
שעברו ואם לא העלה אותם ההתעוררות ולא יפתח השכל לא תצא
הרוח אל החלל השלישי ולא יזכור אותם הדברים ולא ימצא
אדם תשובה לשואלים אותו על ענין מה דברים שהיו בעת
שהוא שוכל את עצמו ופתיחת זה השכל איזה שוה בכל
אדם לא ראשונה היא כבני אדם בקיאות פתיחתן ובריחוקן
יש מהם אדם מי שאותו השכל שבראשו נפתח במהרה
ובקלות קרוב ויש מהם שלא נפתח אלא לאחר זמן וזה האיש
שנפתח אותו השכל שבראשו נפתח במהרה ממהר בתשוב
בתשובתו במהרה ואין ענין שופח בכך. והשני ששכל
ראשון לא יפתח אלא לאחר זמן מרובה אינו ממהר להשיב
לא משתומם קמן כשיעור פתיחת שכל שבראשו ולפיכך תמצא
תמצא מי שהוא מבקש לחבור דברים קוקח ראשו למעלה
ואינו מוצא למוה כדי לסייע להפתח אותו השכל כעליית
אותה הרוח שלומה להתעורר ומי שחפץ להתבונן בדברים
ולחקור על המדעות ולחדד את דעותיו ואין הדברים לא יהיו
לא כרוח שבאותן שני החלקים שלפני הפנים וכאותה הרוח
שיוצאה אל השכל שבאמצע לפיכך יהיו המתבוננים בדברים
והחוקר על העניינים ודעותיו משתומם משחה ראשו על
הארץ ומביט אנה כדי לסייע אותו השכל האמצעי אל
הסייעה באותה התעוררות ומי שיש הרוח שבזה השכל
ממנו כדה ונקויה והיה כעל מקהו ושכל ופלפול וחזוק

M.T. AKADÉMIA KÖNYV-TÁRA

ומי שאותו הרוח שבשכל ממנו חלוף הן הראשון שבה ואפלה
ונואת תמצא אותו סכל חסר מדע ותבונה מהולל. ומצא זה
הרוח משכנה באורבעה מקומות ויש להם שלש רוחות לכל
חלק מהם כח שע חללים כלפי פנים וש בהם הזמיון בלשון
עבריית אל תרמי בנפשך כלעג אל העלה כדעתך שתצלי
אה בעצמך והוא לא כן ידמה. ובלשון חכמיים נבואה כזאת
כראה התם אית ליה בבואה דבאומאה אית להו. ובלשון ערבי
אלהל והשכל שבאמצע ש בהם הרעיון בלשון ערבי אלשון
רעיונך על משכבך סלקו. ובלשון ערבי פלי · והחלל שלפני
העורף וש בהם הזיכרון בלשון ערבי חפ"ר · ומוצאם מפני
מפני הרוח שבא זוע סכלות ובקראות בלשון ערבי אעצב
הזוע הראשון ומצא מאותן שני הסלנים שלפני הפנים הזוע
האחד מהם מאיע העינים והוא חלל ואין בסרכות מי שהוא
חלל לא הוא ובן ומצא האור אל העינים ומאיע האור ובראי
חלל בשכל שיהיה הרוח הבאה מאוסף אף ובקי לא יתערב
עם אחר זולתו מפני שהאור צריך לבך · והסוף השני
מאיע בבך אל כסוי העינים והוא המעיד אותם להסגר ·
והזוע השלישי מהסיבות יוצא אל הלשון ונתת לו הבחנת
העם · והרביעי מאיע אל החך · והחמישי אל האזנים לתת
לו הבחנת השמע · השישי יוצא אל הכתף ואל המעים לרבת
להם ההתנשה ויוצא מעט מעט אל הקצה · והשביעי מאיע

ומונח מהם חוץ בהם הוה הטעה הדינים והדומים ושאר
נלמד אל המלה ונוצאין מזמין חוזות מהסרכות כדין כל חולים
הנקרא חוץ השלמה. ובלשון ערבי חכמי ג'רבי. ופא מהואש
העצמות מלין שהוא יך וקרוב שיצטיע אינ המאורעות ואחד
כתוך החלות שלשלה כלי להסתרו מהמאורעות באורכן
מוח שכלבו העורך כמו ניד הדוב ושבה ועלנו קרוס לכן ווזר
תשובות ואין זה מקום זכרתין. ויוצא מהחלק השלישי של-
קבלת הטהואה או היה הראייה שלפוחים על דבריה. ועלינה
בטלע מפעלות האיברים או נפסדו עד שמרפאים אותה אם
או נסתרו שבטלהן כולה הטעת אותן האיברים לעמדו
הסירכות מהחלאים פגוד מוחבורה או מכה או חתכה
והם בדרעה איברין ובפשוטין ובכפיפתן ואם אירעה לאו
קטע ואלו הפשעים תהיינה הרגעות ההוות בדבון האדם
כדוס עליהם ובפי מדלן וקטען האוכל לפי אלא והקטן לפי
האיברים לא כל אחד מהם צורתו כצורת האיברים שהיה
הלא הקרא בלשון ערבי עקל. ואין צורתה זה הפשע שהיה
המוח עד שרבו על פי מהות הקריאות והיבשות

ומספרם אחד ושלשים יום וסירכא וחילית ואין לה יום
ואינה סוף כל אחד מהם אל פשם מחובר בשבר וסירכא וכבר
שחחבר כדין העצמות כמו קרוס צמות מסוף זה העצם
ונמשך אצל עד שיתחבר כדין בראש העצם האחר הסמוך
אצל לאותו זה בזה והפשם הנאסף משלשה הדברים
הלא הקרא בלשון ערבי עקל. ואין צורתה זה הפשע שהיה
באיברים לא כל אחד מהם צורתו כצורת האיברים שהיה
קרוס עליהם ובפי מדלן וקטען האוכל לפי אלא והקטן לפי
קטע ואלו הפשעים תהיינה הרגעות ההוות בדבון האדם
והם בדרעה איברין ובפשוטין ובכפיפתן ואם אירעה לאו
הסירכות מהחלאים פגוד מוחבורה או מכה או חתכה
או נסתרו שבטלהן כולה הטעת אותן האיברים לעמדו
או נפסדה לפי חוזק החולי ורפיונו ושאר האיברים שנשאתו
סירכותיהן שלמות והיו איבריהן שלמים עד שמתרפאין
אותן אם אפשר להן לקבל הרפואה אבל אם נסתבר
מקבלין רפואה ולא ירפאו אותן האיברים המלעגים עליהם
אותן הסירכות והאיברים שלמעלה מהם נשארות שלמים
כגון שהיו מפרק שאותן הסירכות המלעגות אותן
מחוץ השלמה מלמעלה מאותן החתך. ואם
איבד מקום באותן שהי החלגים שהפרם מחלי
המוח עד שרבו על פי מהות הקריאות והיבשות

הנפש את החיים וניחס הדעת את הכשר מפני שנפסדת עם
זה אחר הכאוב אשר בגוף כל חי ורוח כל בשר מישי וחס
שיצאת אלינו מהלב ושרשו במוח שבראש והוא הנפש ועל
זאת אמרה תורה שפיכות דמים מדוח חיים
ומפני כח הלישים את הנפש עקרה מדוח חיים
בחיבורן והרעון חוזרין וממיין או בממיין והרעון אם
ואוזב החולי כשלשתם כלם נמצאת הדוח שרשה בלב ויצא
בהיכלות אחת מערי היוענים שחלן ואחר שמיו מחלים
שבחם נפשותם ושמותם. ומפני שיאריך בשני כחות מהם
האחרונ בלבד ויבאר מאיר בה הקבוצות כאן שאיריך
בלא אחר החולי לא ברעונו. ואם יאריך המאוחר לחלש
מבני אדם המבקרים אותו מפני שהיה קבוצו שלם ורעונו
כלי ומן הולצאו ל מעלי והיה מכיר כל אחד ואחד מ
בבחרת משנים מקדמים על גבל וכבר ותוך וחלל ובשאך
שמועה ואינה על נבון ואותו הדופא שהיה מקמה שיש
וקדמה שיראה בעינו לבדים שאינם אמת וזכאי וישמע
בשבל האמצעי ובעל מאמר כח הרעיון או יפסד בלבד
מבדוע שלם ולא מיבע החולי לא ברעונו ואם יאריך המאוחר
עלבלי וכל שהיה משלנך על כך וכך מהכלים מפני שהיה
כלים מן העליה אל השוק ומשתברים ואוזב לעוברים ולשפט
כראוי כמו שאירע לאדם אחד שהיה שוכן בעליה ומשלך
ולא יוכל לראות אם יבעל לאחרי אם יפסד למיוען ולא יהיה

הכשר והנפש קיימת לעולמי עד. והרי אינו מפרשים האור
הנפש כדי שיתבאר זה השם מהן. ואחרי הקדמונים שתאר
הנפש עצם משלים לעולם הנברא יש כאחרו להיות חי והרי אינו לעולם
מפרשים כל אלה ואלה מזה התאר כדי שיתבאר כאר היטב
אחרי עצם להתניע בין ובין המקרה שהעצם אינו מוזיע
מאחרי דבר שהוא חוץ ממנו לא מוזיע מאחתו בלבד.
בחות אם אחרים על איש ראיהו מיכיש פרה ורבה או אינ
אחרים עליו שהוא אדם לא הוזעתו מזה האיש דבר שהוא
חוץ ממנו לא הוזעתו אחתה עצמו בלבד ולא זולתה וזהו ג
בראור העצם הכולל את הפנים אינו מבאר כלום כמו ראוק
ושמעון היזועים אינם מבארים דבר מהזברים לא אינ
אחתה עצם ולא חוץ והמקרה אם הוא כלל מבאר שני עניינים
מוזיע מדבר אחתה ומדבר אחר מוזיע דבר שהוא חוץ
מאחתה כמו התלמוד אם אינ על הנפש ועל הכתיבה הרי
הוזיע התלמוד מהכתיבה אחתה מפני שהכתיבה תלמוד
ולא הוזיע דבר שהוא חוץ ממנה לפי שהתלמוד סייע לכ
לכתיבה התלמוד אינו מוזיע אחתה הנפש לא הוזיע שלא
שלמוד הנפש והנפש היא הלמוד ולא הנפש לא היה התלמוד
ואם המקרה פרט כמותה זה האדמיות וזה הלבן שלבבינ
אינם מוזיעים מלן התלמים שהם אדמים או לבנים אחתה האלה
לא דברים זולתי אחתה מפני האחים אינם אחתה

וכבר נתאמת העניין באר היטב בחבוריו האחרונים הידועים
שתפרוץ בין האדם אויבה עפ"ד ואיבתי שיפקר האדם.
ואהבתי והוא עצמך בחיקיהן וכך הנפש היודעת בעת
הפרידה אם העת אותה והלך הרי היא מרוצה בזה
שעבדה בין האדם עסקים כאלה רק החובל המתגבר
לברוח רוצה וכך הנפש משלמות האדם בכל את שיכנה
קומה לפי שהוא בקי בכתבות סופר מהיר בכל את שירצה
הנעשים על ידי שמים ומעשה צורת הנפש באדם האדם
כיוצא בהם לגמרי על הנפש שאינה משלמת אלא באדמים
והחותם והנסמא ואיני הבשיטין ואיני בגדים וכל
והמלכים והאדם הנעשים בידי אדם כאן המציאה והבנית
ובין האדם הנברא על ידי אדם שהנברא כאלה השמים והכוכבים
ואמרינן אדם נברא להפריש בין האדם הנברא על ידי שמים
משלמות אותו עד שלא נחסר מפעלות כלום תמים בדרכיו.
והאדם חוכך בפועל אינה לא בצורתו שהיא הנפש שבו והיא
אחד הם ולו האדמים אין אומרים מצוייה לא בצורותיהם
משהנפש לא מצוי חלוד פיסיותיהם והם צורתם והאדמים אינם
אדמים לא מפני חלוד פיסיותיהם שהן משתנין עליהם אבל האדמים
דמות הסייף והסכין שאין מיתתם בעבור בדאם שהוא
האדמים וזה נאמר על הנפש שהיא עצם ואינה מקרה ופי'

בחוקים ובמשפטים. ועוד כשם שהחובל הוא שמשלם את
הספינה לעשות חפץ היורדים בה ומאמתם והבגאי והחרש
הם שמשלמים את העניין ואת חרישת העצים להשלים החפץ
כאים ופסיל וכחול ובאבנים ועצים עד שתשלם המלאכה על
ידן כבעל הבנין וחרש העץ כדבתי חרש עצים שהן יתאר
יתאהו בשדר ואזל והכלים אינם עושים המלאכה לא הבגאי
והחרש הם העושים המלאכה כדבתי היתאר העץ על החג
החובב כן כך הנפש משלמת מפעלות האדם לא מפני שהיא
בעצמה לא מפני שהיא משלמת את האדם בבני אומותה
שהאדם אינם נמצא לא חסר עד שתחול הנפש בו ושלם והיה
תמים. ואם תאמר מאחר שהנפש היא המשלמת למה אינה נקי
נקראת קודם שתתחבר אל האדם או לאחר פרידתה ממנו כ
אינשת במה שנקראת בהתחברה אנו. והתשובה אינה מתאמת
כ אף בהיותה עם כל אומותה שהם איברי האדם כאן הכח
שבעין לאות משלמת אבר העין ומאוחותיה מאירה ולא
ואמר לאותן הכח מאיר לא עם העין ואמרינן בברכות
להיות חי להפריש בין האדם הנברא שיש בהחו לקבל
החיים כאות האדם בין האדמים הנבראים שאינם מקבלים
החיים כאן הכסף והזהב והברזל והנחושת והבדיל והעופרת
והאבנים וכוונת כהם הרי פירשנו מלות תואר הנפש פי מבואר
וכראוי

משמע לפעמים הנפש משני עניינים אחרונים מפני שהנשמ
יותר זך ונקי וברור מהרוח שבחלל הלב נמצא שתוך יותר
ושכפירתה. וזה העיקר השלישי יותר זך ונקי ושכחלל המוח
שכחלל המוח שכראש ושכחושים היוצאים מהלב ושכפי
והשלישי הרוח החם שכחלל הלב שבח
והלחות הלבנה. והשלישי הרוח החם שכחלל הלב שבח
והם התערובתיות הארבעה הדם והמרה הירוקה והמרה השחורה
ושכפירתה. וזה העיקר הראשון העצמות והגידים
לפי עניינו משלשה עניינים. העיקר הראשון העצמות והגידים
והסיבות ובולטא בלע שטבעם יבש. והשני לבדים הלחים
צמח והשוכנים קרוב מקו היושר כח נפשם זכה ונקייה. וכן
ש פרוח מעלות שלשה הראשונה החמימות שכחלל הלב
ומפעלותיה כאוץ החיים והנשימה והשושת הגידים. ומעלה
מחנה הרוח שכחלל המוח שלפי פעם שהשכל בגידי
השכבה שעל המוח ומפעלותיה ההרגשות החמש והדמיון
ומעלה מחנה הרוח שבשכל האחרון שכל
שלפי העורף ומפעלותיה הזכרון. ונחלקו כוחות

הרוח בהלבטת בגידי השכבה שלמוח ובהסך אחרון משלה
מחנה שהיה כפי עקיותו ושהרתו מקבל מאת האוץ. ואמרו
חכמים הרופאים שכחות הנפש נעדרות אחר מציאת התערובת
אבל וכהם הם תלויות. כיצד אם היו מציאת התערובתיו בר
כבר במעקל והיה הרוח שכחלל הלב וכגידים כושר והרוח
שהשלה כסדרא שלמוח אבה ונקייה ועושה מפעלותיה
באוץ לכושר וכשמתקבר אחת מהתערובתיו על חילופן או
שעם מהם על חלופיהם ונתקלקל ותהיה הרוח שכחלל הלב
אינה הולכת כדרך הישרה לא יעלה נקבה אחד מהקבוות והחו
שכחלל המוח כן עקומה ומפעלותיה הכאות כאו כן עקשים
ונלחים. ומפני כן נמצאת כח הנפש כקטנים אוזנים וכשיש
חלשה. וכן כאומות שאבר עליהם החום כאו השוכנים כחבב
ומשיאבר עליהם הקור כאות האשכנזים השוכנים בירכתי
צפון והשוכנים קרוב מקו היושר כח נפשם זכה ונקייה. וכן
ש פרוח מעלות שלשה הראשונה החמימות שכחלל הלב
ומפעלותיה כאוץ החיים והנשימה והשושת הגידים. ומעלה
מחנה הרוח שכחלל המוח שלפי פעם שהשכל בגידי
השכבה שעל המוח ומפעלותיה ההרגשות החמש והדמיון
שלפי העורף ומפעלותיה הזכרון. ונחלקו כוחות

שכן ובהות הנפש ושפלותה אל הקצה העודף שהוא
משות הזין ממדה האמצעית שהיא עזות והוא הנוך
הנפש בעלת המדע והשכל והחכמה שתלך לפעמים
הלבה . שאמרה נפש שפלה ורוח עמוקה צוה לפיות
להובים כה . ואחר שפירשנו אלה הדברים נשוב לפרש
ההלוך שהוא החיים שהוא מהלב הלאו הוא רוח וכוח
שמחשבת חלק מה שאבר מהם ואויה לשבר שהקטיר
עלה בנוף שלא חיו האדם אשר עלה לא בעבורה
נשמה או שמשכנה בשבר והויה לכח ערכן נשמה נעם
שמחזקת נרן החיים בשר לכח ורוח כל בשר איש .
היודעת שמשכנה במוח . ורוח זו החכמיות שבלב שה
ולכח הנה לא ידעתי כי משה יפת מראה את . ואם הכוונע
כאברהם שהיה כעל נפש עמוקה לכח הנה שפתחתי בזכן .
שבאדם חלשים מקבלים מהנפש בעלת המדע ומציע
שומע אמרי ל . ורוח נעוכה שתהיה כח התאוה והכעס
הגוף ומציע בבלעם שהיה בן בהות הנפש שאה שם
ואמר . וחלוף זו המדה ובהות שהוא בקצה האחרון הוא
ומציע נפש שפלה כאברהם אבינו עה לכתי ואנכי עפר
והאיש משה ענו מאד כלום שהוסיפה מדתו אל העצוה .

שפלות הנפש ומשום הכן אמר בעצות משה רבינו עה
מתו מישראל מרבעה ועשרים אלף כלכתי הן הנה היו לבני
היה יועצן לעשותה ואם הוא איש כמים מפני שבעצתו
אחר סברתו ולו לא היה אוהב הזמה ושטוף בה לא
ויתחייבו כליה לפני המקום לפי שעצת האדם הוא
המקושטות כמיני פקישוטין בשביל שיקנו אחריהן
רוח רחבה שיעזן כלב להושיב נשים בקובה בשוק לעיות
אחר מראית עינו והמור לבן . ומציע בבלעם שהיה בעל
העולם באוכל ובמשקה וכמלבוש וכנשים ובקנין והולך
המדה רוח רחבה שהולך אחר ראוותנו מדלף מאוני
כה ואין למעלה מזה שבכל האוותנו עד כאן . והלוף זו
קל שראה בבואה על צורתה במים ומאוהה לבן לא שתבל
ולכח הנה לא ידעתי כי משה יפת מראה את . ואם הכוונע
כאברהם שהיה כעל נפש עמוקה לכח הנה שפתחתי בזכן .
שבאדם חלשים מקבלים מהנפש בעלת המדע ומציע
שומע אמרי ל . ורוח נעוכה שתהיה כח התאוה והכעס
הגוף ומציע בבלעם שהיה בן בהות הנפש שאה שם
ואמר . וחלוף זו המדה ובהות שהוא בקצה האחרון הוא
ומציע נפש שפלה כאברהם אבינו עה לכתי ואנכי עפר
והאיש משה ענו מאד כלום שהוסיפה מדתו אל העצוה .

לפי שקירות הוא המקום ואינה מרחבת אותו נמצא
הלב מקום רחוק שהוא הפלגות המחופפות לו עד
כלות שהרוח שבלבו משמעת הנפש ומקומה נמוך ובית
והשוכה שבמוח בראן בלשון חכמים שמא מקום נמוך
הנפש היודעת אלא הומיה היא וסוף כל מחר תאוותה
נפש שפלה שיהיו כח התאוה והכעס שכו חלשים
והכנא ראויה מאברהם אביהם שאמר לשרה הנה
שפחתך בידך ולא כעס ואם הכניא ראויה מהכתוב הזה
שנתברר בחכמת הרפואה ומשום הכי אמר חלף הנמוך
והמשיבה את מקומה שהחמימות מרחבת המקום כמו
חלפה רוח רחבה כלומר שהיא חלפה חמימותה וזולה והיא

מיום שנשאה עד אותו היום שראה בבושה שלה במים.
לא ידעתי כי אשה יכול מיראה אפילו שלא ראה ערותה
שפחתך בידך ולא כעס ואם הכניא ראויה מהכתוב הזה
והכנא ראויה מאברהם אביהם שאמר לשרה הנה
נפש שפלה שיהיו כח התאוה והכעס שכו חלשים
לחוק הוא מעלטה ושבחה כשתהיה מזוכה . פיס
נמוכה . ולפי שראה שלא שהנפש המשובחת אם היה מקומה
החמימות הרחיבה חלפה משום הכי הוי רחבה חלף גם
לא מקומה לחוק וחלל המוח לחוקים . ונפש רחבה
נפש שפלה אינה מרחבת המקום מפני שאין לה חמימות
ויש להשיב אליבא דאלו נמי כדפרקינן אליבא דאלו נמי
נפש שפלה נפש רחבה והלא אין חלפה לא נפש שפלה .
וחלפה רוח שהוה ובאי קשיא לה נמי היאך יהיה חלף
נמוך שפלה רוח שהוה . ויצא מכלל לכרוע שמוכה משלון מקום נמוך
נפש שפלה וחלפה רוח רחבה ואמר רוח נמוכה וחלפה
החזקה אם הוא משלון מך . ומופלה הזמן שלא אמר
החב ולא אמר האהוה אם הוא משלון חכמים נמוך ורוי
שנתברר בחכמת הרפואה ומשום הכי אמר חלף הנמוך
והמשיבה את מקומה שהחמימות מרחבת המקום כמו
חלפה רוח רחבה כלומר שהיא חלפה חמימותה וזולה והיא

הנפש היודעת הוצאה בלשון נאוה ולא הוצאה בלשון
שהוא למטה הימינה במקום מעלתה שהיא משמעת
משמשות אותה צוה אותה להשפיל את עצמה והרוח לפי
האוף והיא בעלת המדע המולבת על הכל והמות כלם
שהנפש במות כמו שאמרנו שמשכנה במוח והוא ובהות
שלמה בחכמתא נתן השפל במרומים רכוס ואתי. ולפי
אדם שפל. ושח ובהות האדם ושפל רוח אנשים ואנש. ואש
ומשפילים אותו או הוא משפיל עצמו כדכתי עניי ובהות
נשון שפלות. והתשובה ט לא קוא שפל לא מי שהוא ובהו
נשון שפלות או חלוף על הנפש נשון נאוה ועל המוח
שפלות ועל הרוח נשון בחיות ולמה לא אש על שתיקה
כדפרש. ואם תשאל ותאמר למה אמר על הנפש נשון שפ
המדע שמשכנה בחלל המוח והרוח היא החמימות שלב
אחב שיש פירוש זה ולבוש חומרא שבשת ואין הנפש לא בעלת
הנפש היודעת השלמה מזותיה וכדמפרשי לעיל. וכוזאי
במזות אינה נרוח שלב לא לנפש שמשכנה במוח שהוא
שכה התאוה והכעס נרוח שמשכנה בלב הוא ולא נרוח
שמשכנה במוח שהוא הנפש וחלוך הדברים האמצעית
האמצעית אל הקצה העודף. והאי פירוש לאו פירוש דווקא אלא
וכי רוח נאוה שיהלך לפניהם משורת הדין מהדרך האמ

לפיות את נפשו ואיוב כן דעת קל וחומר לאדם שהוא
עלול רבו לא יכלם ואם הגמר ישוח פעמו עד שיקח טרפו
ואמר לרבו למדני פעם אחרת עד שיכין לאדם שבועם
שלמדו הרב פעם ראשונה או שניה ושלישית ולא למד
יותר מבויש לשאול בשעת הלמוד ולא יכין ויאמר הכתוב אין
הלמוד קהוץ. הראשונה שיהיה התלמיד עז כנמר ולא
יבויש לשאול ולהקשות אחרי מזות הלמד כדי שיעלה כדעתו
ציוה אותה למוד אהבת מזות הלמד כדי שיעלה כדעתו
ראין מחשיכין בין טוב לרע שלש מהן בחיות ואחד בשוף
כאן אביך שבשמים. כי אהבת מזות הלמד בבעל השמ
אוש הוא עם כנמר וקל כנשר ורץ כצבי ואבור כאי לעשות
שציבנו לבאר הגלוחי החכמה. מתני. יהודה בן תימא
והוצאת לאור התלמוד והקדקע כפי מלותיה דרוך המקום
המוסר מדריכה בדרך הטובה. מרי הריחבע בפי זו ההלבה
מועיל לה שבעת בריאתה מוכנת לקבל הטוב והרע והמוב
לא מכנסה תחת מאסורת הבריות מפני שיסור הנפש
ואל יתיאש ממנה ואפלו שרואה אותה ועטה אל התאוות
אבל מוחיה קפל שבריך האדם להשתדל בסודות הנפש
שהיא העלה שברמה לה להלך אחר התאותה. והתשובה דמלת
ואמר בהנפה רוח נאוה תלמה בשבעה והיא החמימות
שפלות. ואם תשאל למה אף רוח נאוה תלמה בהפעלותה

בן דעת שיעיז פניו לקנות חיי הנפש בעולם הבא · והדה
השניה כל כשכר לפני חכמים לבדם ולשמשם ואל יראה
כבוד לעצמו כזאב הוי כל כשכר לראש והמשל לעשר לה
למדנו שאמר שהוא למעלה במרום הרי הוא יורד למטה
כך תלמידי חכמים אמר שיש להם פלפול וחדוד אל יגיעם
דעתן לפני מלמדיהן כדי שילמוד · והדה השלישית כי
כן כשבני שילך ממקום למקום וממדינה אל מדינה ומעיר
לעיר כראוי הוי הלה למקום תורה ואל תאמר שהוא תבוא
אחריך · ואל תשב בקל תדקוף הלך אחר חכמים לשיבך
אחר רבן יוחנן בן זכאי לברור חיל · אחר ר׳ אליעזר לוי · אחר
ר׳ יהושע לפקיעין · אחר רבן גמליאל ליבנה · אחר ר׳ עקיבא
לבני ברק · אחר ר׳ מתתיה בן חרש לרומי · אחר ר׳ יוחנן בן
תרדיון לסיחי · אחר ר׳ יוסי לציפורי · אחר ר׳ חנניה בן
אחר ר׳ יהושע לעלה · אחר ר׳ לבית שערים · אחר חכמים
למשכה הגזית · והדה הרביעית שיתאמץ ויחזיק בכח
ויעיר כלילות ויתעסק כלימוד יומם ולילה ואל יהי שינה לעינו
ועל שפעניו תנומה · ולא יאמר קיימי הרבה ושעתי הרבה
מהן נחת רוח לעצמי לא ידע בודאי שהרבה הם הלכרים
שלא למד מהלכרים שלמד ואל יפסיד ויתן לבטלה ויקנא
בחבירים שלמד ואל יפסיד ויתן לבטלה ויקנא
בחבירו שהוא גדול ממנו בחכמה ולא יהי עינו כעי שהוא
מכבה את עצמו · כי למעלה ממנה ויהיה כניעה שלמדנו
לפני רבותינו שמשמש ולא ישתבר על שמושם ואמר היאך
הוא עתיד משריך וטוב לך כזכה אלם כי ימות באהלי אין
עצמו ואכל פרי במלא וישן על הארץ וחיי צער יחיה ובתורה
תורה מצוייה לא כדי שתמיתי עצמו עליה · והמשל באדי
למדך שלא יצטרך בבלשון ניעה לא כתורה שהוא חיי הנפש
כמות האויה שכולם בכל מה מיושתבין בעולם הזה · ויש
לפרש עד כאן למד להוכיח בני אדם שעשיון שלא מהודן וכשוה
ואל יאמר היאך אכניס אותם משום לכך אין חכמה ואין תבונה
נאין עיצה לנגד ה׳ · ומי שהנף עצמו במדות הללו מוחזק
הוא ושתיד ובזן הוא ניזל סתרי התורה וצפון החכמה
ואדבק מדות הללו מוחזק הוא ועתיד באדבע מעלות כל
המאוחדות אזולה מחכמתה הסמוכה לה מלמעלה · א׳ לפוף
עשין במקום העמות שלא יתבייש ולא ילמוד וזו היא עלה
היא עד שתקבע בנפשו · ב׳ יהרה תמיד ביניעה לפוף
לפני רבותינו שמשמש ולא ישתבר על שמושם ואמר היאך
מכבה את עצמי · ג׳ למעלה ממנה ויהיה כניעה שלמדנו

בפרק אלו דברים ואמר כי לא שאני גדול ממנו ויהיה מדתו חמוץ
קטן ממנו בחכמה ואמר כי לא שאני גדול ממנו ויהיה מדתו חמוץ

כ' פעם רחמים כלכה ועין לך רחמים
שהשפעת לו טובה זה המידה ושמח בו כשת
מלפניך וז' שהינו. פ' זה ההבה ואמר כשם
ואמרי רבנן זה כשת פעם. פ"ם כן יהי רצון
ובעבור תהיה ירחמו על פעמם לבלתי תחשו.
מהם אוהבי. כישעם רחמים ואמת חסדים
ובשבת פעם מסמנין והכי אמרי התם שיבב
ואמר מי שיש לו כשת פעמים שיורש גן עדן וש
הרשעים על מעשיהם כלכה ושם עקש תתפל.
כך זו המידה שאין עזות פעם מצוי אצ בתוכחת
וצריך אתה להזהר שלא תהא עז פעם בכל מילי והקבוצ
להזהר מעזות פעם במילי דשמיא פרעלמא וכן הבריות
שיהא אדם עז פעם כמלי דשמיא אמר בבאן שניך אתה
ותן חלקך בתורתך ועם עושי רצונך. פ' לפי שצוה למעלה
כן יהי רצון מלפניך ז' שתהא שחבה עזרך בתמיד
מתני. הוא היה אומר עז פנים לגיהנם. וביש פנים לגן עדן.
ואין לך בהם יחיעה אלוה אחו לפניך אחרה לפסוק.
עצמו בלמוד ואל יתן שיחה בעניו ויפנה מהאוות העולם
חוקים ממנו. ל' נאעלה ממנה ויתרה בחיצה נצער
שצריך לעמוד אחריהם בחקומות אם לא היו במקומו אצל

והאיר בו יומם ולילה. פ"ם. שאין לך מלה עובה הימנה.
עולמה כלכתי לא ומיש ספר התורה הזה מפיך
ראיתי. פ"ם. ומנה לא המוש. פ' לא יהיה לך עסק אחר
שבכל יום תראה בה חדשות ואלו לך מצפונה הוא שלא
ובלי בה פ' ההשפל בה מעשותיך עד שיכתך ועד בעותך
הסכלות מלבבך ויפקח לחיים את עין שכלך. פ"ם שיב
ובה תחזה אותה. פ' כלומר באורה האור ואלה חשך
צפעים בתורה פרע והיה תחת כלמתיה - פ"ם
פ"ם דאולא בה פ' כל החכמות והמוסרות התלמא אותם
הטוב בה תרי זמנים חד למאכם וחד לעתיד כשמא.
כלכתי את האם ומספרה הכינה ואם חקרה. וזהו שאמר
התבונן בתורה וחקור עד מצפונה ואדום אותה הרבה
אלוה ממנה. כן הוא אומר לפום צערא אגרא. פ'
התחזו סיב ולא בה ומנה לא תמוש שאין לך מלה
מתני. כן בה בה אומ הטוך והטוך בה לפלה בה ובה
התורה עשויית רצונך כדי שתהיה לעולם ושמים.
שטנה למקומה ותן חלקך בתורתך ותהיה שם למזת
בעולם הסכלות חנוך בהתהרה בבבין עריך כדי שתחזור
רחמים על הבריות מרחמין עליו מן השמים וחמתא
ויחמך והרבך. ותשוהו רכוזי זל כל מי שעתן הקב"ה בלב

כימים. אז ידושע בן נון בכל יום ויום כת קול יוצאת
שכרכו המקום בעבודתכם ובקשתם שכר כאן
עוד ושכון בשיבה ואז אתה מוצא באברהם אבינו עה
מהו אומר וקוויתי לה וחלציך כה ואז אומר
ונותנה לך אחרית ותקוה בעבודתך ובקשתך. בעבודתך
שמה שהיה כותב אבל תורה משמרתך מבלעדיה ובן
שכחו עגון אבל אם כא בידי זקנה אין שומין מלאנה
מעיד כל אומניות שבעולם אין עומדין בן לאדם אלא בעבודתו
ומדומה עליו כל המעשים כלם. ר' נהוראי אומר אני
פוסק והולך והוי צנוע ובן רוח ומוחל על עלבונך ומאלהיך
את השמים ירחיקו ותורה ובעשה כמעיין המתבבר וכנהר שאינו
ילך ואזלה. ותהיה לך מלחמה וממשלה בזולה וחיקור דין ומשלים
לך עצה ותושיה וכינה ובחוה שכל לך עצה ותושיה אני כינה
חסיד ישר ונאמן מרחקתך מן החטא ומקרבתך לצדקה ותורה
משמח את הבריות מלבשתך ענוה ויראה מכשרתך להיות צדיק
ובחיק לך מאיר ברסי ר מאיר אומר העוסק בתורה לשמה זוכה
לדברים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדי הוא לו שנקרא
ריע אהוב אוהב את המקום ואוהב את הבריות משמח המקום
משמח את הבריות מלבשתך ענוה ויראה מכשרתך להיות צדיק
ישר והגון מרחקתך מן החטא ומקרבתך לצדקה ותורה
נר עצה ותושיה וכינה ובחוה שכל לך עצה ותושיה אני כינה
לך גבורה ומלחמה וממשלה בזולה וחיקור דין ומשלים
את השמים ויהי תורה ובעשה כמעיין המתבבר וכנהר שאינו
פוסק והולך והוי צנוע ובן רוח ומוחל על עלבונך ומאלהיך
ומרוממתך על כל המעשים כלם. ר' נהוראי אומר אני

טוב מן העולם הזה שכל מי שבא בעולם הזה חייב למות
אבל אתה חי וקיים לעולם הבא. עשה נחת רוח ליוצרך שכל
בהרה. עשה נחת רוח ליוצרך שכל בשם טוב ונפטר בשם
עובדות ומדקדקות לא תורה ומעשים טובים כלבד שכך כתוב
בספר תהילים עוב ל תורת פיך מאלפי זהב וכסף. והתם
בשעה שהאדם שלאדם אין מלוין אותו לא כסף וזהב ומרגלית
ואבנים טובות אלא תורה ומעשים טובים בלבד שכך כתוב
בכל דרכיך דעהו ואז יישר אורחותיך. ואז כי אורך ימים ושנות חיים יוסיפו לך
ואז ארך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד. ואז דרכיה
בשלום מרפא. ואז רפאות תהי לשורך ושקוי לעצמותיך.
בעולם הזה ובעולם הבא שכן כי חיים הם למוצאיהם ולכל
משולחנם וכתרך בזול מכתרם ואמן הוא בעל בריתך שישלם
לך שכר פעולתך. בזולה התורה שהיא נותנת חיים לעושיה
מלמודך עשה ואל תתאוה לשלמן מלבים ששולחנך בזול
ואמתלינו בחיות. אל תבקש בזולה ואל תחמוד בבזיונה
והעוסק בתלמוד תורה הריזה מתעלה שכן וממתנה נחלינו
כן חורין מדינה שלעתידם לא מי שהוא עוסק בתלמוד תורה
המה ואז חרות על הלוחות. אל תקרי חרות אלא חירות שאין לך
באף בחיר אשה יפה וסרת טעם. ואז והלוחות מעשה אלהים
שכל מי שאינו עוסק בתלמוד תורה הרי זה נחוץ שכן נשם זהב
מהר חורב ומכרשת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה שלתורה

הוא יצחק אביו עה"ו ולפי שסבל אותו הנסיון הגדול בצער
כך עשוה. הוא הוא עשרה. ויש מי שמפרש שכן הוא הוא
בשלותיהם שהו להם שמות על שם אותן העשרה בקב
עה"י שהיו נביים ולפי שהוסיף הוא לאברהם והוא לשרה בשם
נביים היו ונקראו על שם אברהם אביהם ועל שם שרה אימם
בעצלות. ואפי' יצחק בן הזקונים בך בך וכן הוא /
כל יגיעה ברוב הטבעים אין סופה להתקיים מפני שעמל
שיראו מהם ולמדו ומה שעמל אדם מהחכמה בשחת
קל לרוץ את התלמידים ואמרו חזק מרה בתלמידים כדי
לא יגיעו לחכמה באף הוא עמידה לו. ולפיכך צוו רבותינו
עצמו ואחרו רבותינו זכל שאין מתקיים בלב האדם מן התורה
אלא מה שלומד ממיני בציעה וברוב טורח ובאהל הצער
וכראה מהחכמים המלמדים אותן שיאהב חכמתו עמהם
לו. חכמה שלמדתה באף הוא עמידה לך. ולפיכך צוו רבותינו
זכל לרוץ את התלמידים ואמרו חזק מרה בתלמידים כדי
שיראו מהם ולמדו ומה שעמל אדם מהחכמה בשחת
כלא יגיעה ברוב הטבעים אין סופה להתקיים מפני שעמל
בעצלות. ואפי' יצחק בן הזקונים בך בך וכן הוא /
נביים היו ונקראו על שם אברהם אביהם ועל שם שרה אימם
עה"י שהיו נביים ולפי שהוסיף הוא לאברהם והוא לשרה בשם
כשמותיהם שהו להם שמות על שם אותן העשרה בקב
הוא יצחק אביו עה"ו ולפי שסבל אותו הנסיון הגדול בצער

Ex Libris AKADÉMIAI KÖNYVTÁR TARA

השקידה נתן לו הקב"ה שכר הרבה על אותו הצער. ולפי
שהוסיף בשם אבינו ואמנו הוא נקרא בזה השם.

ברוך רחמנא דסייענן.

הפסיר

נשלם זה פירוש משנת אבות שחיבר ר' יוסף בר' הורה
בר' יוסף בר' יעקב חפרוני על ידי אבינדור ויקוי בגמהר
שלמה ישרון ביום ו' בראש חודש תמוז שנת חמשים
אלפים וחמשה ותשעים לבריאת עולם וכתבתיו למורי
העבבד ר' נתנאל יקוי בגמהר שלמה ישרון ה' ברוך בניו
ושמחהו ויקבהו ויכתיר להות בן וכשאר סיפרי תורת
הוא וקרעו וקרע זרעו עד סוף כל הדורות ויקיים עליו
קרא לכתו לא ימוש ספר התורה הזה מפיך וכו'. וה'
אשר ציוה לכותבו. ויקויע לראות בניו על. וכנין
מריאל. עם כל עמו ישראל. אמן ואמן יקם הל. ויזכה
להיות מן הנכתבים לחיים בירושלם אמן.

Ex Libris AKADÉMIAI KÖNYVTÁR TARA

כך שיש חכמים בלשון המשנה וכלל אומר אע"פ שהחכם
שהחכמים הראשונים שהניחו לומר פרקים הללו
בבית הכנסת לא היו שונים כלם אחר בעשרה מאה
מאמרות מהגבא ר' נתן אומר ואילך לא הוא היה אומר
וכלל . איפשר לומר שהיו שונין לפי שקבלו שמואל הקטן
היא שאף בפרקים הראשונים בעולם אומרים אל תשמח
ואותם בבא הם היו רואין לשונה בפה בעשרה
מאמרות כדי שלא יהיה הוא היה אומר כמו שמצינו
בכל המחזורים הישנים . ואפשר שבסדר המשנה היא
שנונין למעלה . וסידרו אחריכן בעין פרק מעין האבות
מכרייתה וזכרי האמוראין הן והניחו הן לאומרן
בשבת בפני עצמו וזהו שאנו אומר כך שיש חכמים
בלשון המשנה קבריתא היא ובלשון המשנה היא
שניויה שאף הבריתא נקראת משנה . משנת ר'
חייא ור' הושעיה . משנת ר' נתן ובר קפרא ושמואל .
ותניא ר' נתן אומר כלל חכמים האחרונים הוסיפו אות
אחת שאף היא יש מעניינה בפרקים הראשונים .
שמלמא קבעה הראשונים היו קובעין אותה .

ר' מאיר אומר זוכה לתורה הרבה בפרוש למטה זוכה
להיות חסיד כולל . כלומר הוא לבדו אם לא נברא כל העולם
לא כשביל כאן שתירצו חכמים בהסכת שמת את הטס
ורא נאת מ'נתנו שמור כי זה כל האדם . כל העולם נאי
נברא אלא לצות לזה שיעבוד בעבד . ויש לו מה יקרין
ויעניך ג' . נאהוב את מוהכני מהב כמו מאהב . ומלבש
נמלבשתא עטוה וירמה . שבעשיים לו העטרה והירמה .
כמלבוש שאדם עוטה כן נקרא פרק לבשתי ומלבשני .
ומלבש צדקה כשריון . ומלבש קללה כאדר . שהעטרה מכיסה
נלי וירמה שמים שלא עקב עטרה וירמה ה' . וירמה
מכיסה נלי הראה זכות למשית חכמה וירמה ה' הרי
שכל שיש לו יראה יש בו מדות הללו . צדיק הולך בתומו
ואוינ עושה עול ומהנה לאחרים משלו . אוינ ממיר
טובה באפן שרוח בשביל אדם אומלו רעה משלם
לאוינ כמעשהו . אבל מידת חסידות בין באפן בין
באמונו ואוינ אומל שיעוס רע אל עושה עמו לבני
לפנים משורת הדין . ישר הוא מעין חסידות . עשה
צדקה ומשפט ומתהלך באישרים שעשה אף לפנים
משורת הדין . כמו שפירשו חכמים ועשית הישר
והטוב בעיני ה' שעשה לפנים משורת הדין . ואמרו .

לא יתעטה בגלה ולא ידבר כאב ולא ימצא כפיו לשון הרע
תרמיית: והוה נאמן אם לבטל דבר כנגד כולן
שאמן הוא: והוה למשעת אחת לבל הכוטחים בו. ענין
בעלב ואינו שלב. שומע בחיוב ושותק. ומחקתו ולכל
לדבוא לכי ה. שמעל אם קצר בך מעות זה יצר הרע
משכהו לבית המדרש אם אתן הוא עמוד שב מכעס
שחקו מים. ואין מים אלא הורה שנ׳ הוי כל צמא לכו לא
למים. ואם בראל הוא מתפוצץ שנ׳ הלא כה דברי
באש נאם ה׳ וכפטיש יפוצץ סלע. והנזן מחזק
עיבה והשוייה לייטיוי כלשון וירשו חכמים שלבך
עקרא הורה דשויה תפני שהשעה כאן שלמדיה.
על ידי עזרה ומחשבה. ל עיבה והשוייה שלמה תל
מלבר בשביל התורה בראש משל ואוהבן. מלבות
ומשלה שנקרא תלך וספק בידו לתלך שמתנבים
תבל לעשותו האש וקצין וחולקין ל כבוד וזהו שנאמר
כי מלבים ימלוכו. מיכאן פירשו חכמים בפסוק
וישלח שהתלמידים חכמים נקראים מלבים. וחקור
כין. בדרך השנות. שאמרו חכמים כל שאין לבתוב
תלמה שרשות שנ׳ שחים ערוס ומרץ לעמיק ולכ׳
לא מכאן תלמידי חכמים שמעמיקים בדברי
תורה ומחדשים בהם דברים שלא נאמרו למשה
סיני. ואם תאמר הוא מתפוצץ שנ׳ הלא כה דברי
באש נאם ה׳ וכפטיש יפוצץ סלע. והנזן מחזק
עיבה והשוייה לייטיוי כלשון וירשו חכמים שלבך
עקרא הורה דשויה תפני שהשעה כאן שלמדיה.
על ידי עזרה ומחשבה. ל עיבה והשוייה שלמה תל
מלבר בשביל התורה בראש משל ואוהבן. מלבות
ומשלה שנקרא תלך וספק בידו לתלך שמתנבים
תבל לעשותו האש וקצין וחולקין ל כבוד וזהו שנאמר
כי מלבים ימלוכו. מיכאן פירשו חכמים בפסוק
וישלח שהתלמידים חכמים נקראים מלבים. וחקור
כין. בדרך השנות. שאמרו חכמים כל שאין לבתוב
תלמה שרשות שנ׳ שחים ערוס ומרץ לעמיק ולכ׳

לבב חכמה. ר׳ כאן ולא ר׳ לא אוסף לך. כאעין וכל
כרחמיו. כת קול אינה מלאך שמ מידת
מתנ׳ אמ׳ ר׳ יהושע בן לוי וכל. מאה היו
קול היא ויוצאה בפיו עצמה כרוח המשמשתו. וכ
סעקיה פירש שהוא כאלם הקומי והקול עצמו
לו מכאן שברי הדיס והאבות שכשעמד. מה
חובב מקום שעשתה כו הורה לפיכך היא שמעלת
משס. מעלבונה שלהורה. מעלבון שעלבון מרע
ההורה שאין לה עוסקין. נזוק הוא שוריקון שלמשס
נאח דשון ניאבר כו מכאן לתלמידין ובאח שהרי הוא
כמילה שכאן עשס יהב העבון כאח חזיר כך משה
יפה וסרה טעם. תלמיד חכם המסיר עצמו מלכבי
הורה מאוס הוא כמילה זה שקרשים מרעת כש
מלא שאוס שכתוב משה נא דבר שלמה אלא כפני
כתוב יפוצץ מעיינותיך חוצה שנעשה הר גזרים
ומוקל על עלבונו. מעביר על מידותיו מרוב עונה.
מתנ׳ אמ׳ ר׳ יהושע בן לוי וכל. מאה היו
כרחמיו. כת קול אינה מלאך שמ מידת
קול היא ויוצאה בפיו עצמה כרוח המשמשתו. וכ
סעקיה פירש שהוא כאלם הקומי והקול עצמו
לו מכאן שברי הדיס והאבות שכשעמד. מה
חובב מקום שעשתה כו הורה לפיכך היא שמעלת
משס. מעלבונה שלהורה. מעלבון שעלבון מרע
ההורה שאין לה עוסקין. נזוק הוא שוריקון שלמשס
נאח דשון ניאבר כו מכאן לתלמידין ובאח שהרי הוא
כמילה שכאן עשס יהב העבון כאח חזיר כך משה
יפה וסרה טעם. תלמיד חכם המסיר עצמו מלכבי
הורה מאוס הוא כמילה זה שקרשים מרעת כש
מלא שאוס שכתוב משה נא דבר שלמה אלא כפני
כתוב יפוצץ מעיינותיך חוצה שנעשה הר גזרים

חרות על הלוחות נעשה כן חורין עלֿ עסק התורה שכל
מזמן מכבדין אותו ומשמשין לפניו. וכן כתוב בספר כן
סירא סלמניה והרוממך וכן עדיים תושיבך. ומהתה
נתנל. פירשו חכמים בפרק יום הכיפורים שפרחה
הכתוב מדבר לפי שכתוב למעלה ומדבר מתורה.
ופירשו חכמים כיון שעשה את עצמו כמדבר שהוא
מופקר לכל עתה לא בתורה. ומי שעתה לא בתורה
ניחנל על שנ ומתורה מנלי. וכיון שמתנל לו שלא
לעזלה שנ ומתנלנל בחוץ. ואם תאביה עצמו הקבה
משפילו שנ ומכאות הנא. ולא עוד לא עשוקנין בקי
בקיעב שנ הנשקף עלֿ פני הישימון. ואם חוזר בו /
הקבה מאביהו שנ כל נוא ונשא. שני דברים שמציל
שאם לא מחיהופל לגוד. אשר יחזיק בתיתק סוך. בבית
להים עהלך בנגש. שפעם אחת מצאו מחיהופל
לגוד שהיה יושב לפניו ושונה. אמר לו מה אתה עושה
היו כבר בתוב חתב עלֿ הכנים. חכב עלֿ התלמידי חכמ
חכמים שיושבין כל כבך ועוסקין בתורה. ולא עוד
אלא שמיטפשין בתיב הכא ומתנל. ובתיב התם
אשר מנאתנל ואשר תשאנל אמר לו ומה אעשה. אמר לו
חריבה שיטכול בתלמ מעונב אל ימנע עצמו מלעסוק
בתורה. ואם הוא עשיר כל שכן שיעסוק ועוב לו כדי
שיתמל שני עולמים כאותה שמצינו באשרת חלק אמו
של משה שהיתה עשירה גדולה ומלאה כסף וזהב
כמה וכמה כדי שיהא כל שכן שיקוק להשתכל עצמו. או אפילו
אות אחת שכלפי עבודה שמאכל מחיהופל שהשפיל עצמו
עצמו בשני דברים כדי שיזכה אצל חכיתו פוצה
כן באות אחת. ואין כבוד לא תורה. אין לך אלם הראוי
לתת כבוד יותר ממי שהוא בעל תורה וכל שכן זה שלפ
שלא אלו חכמה. כבוד חכמים ינחל ואף תלמידים
על עסק שיקולן טוב. ואין טוב לא תורה. מהנ
פרט בתלת האכל. שאעפ שאין לו אלם לא פרט
חריבה שיטכול בתלת מעונב אל ימנע עצמו מלעסוק
בתורה. ואם הוא עשיר כל שכן שיעסוק ועוב לו כדי

שיתמל שני עולמים כאותה שמצינו באשרת חלק אמו
של משה שהיתה עשירה גדולה ומלאה כסף וזהב
מצאו שהיה הולך ויחילי לבית המדרש בעת שהיה
אשר יחזיק בתיתק סוך. נעשוק בתורה אני ואתה. פעם אחרת

כריתי או אכלי יתרי עלמא מיסב להו · ומיס כמשורת השתדל
מיזה הלח · ואין מזיס עותה בחיה אלא על ידי עשיית מים ·
ואל תחמוד כבוד להתכבד בקלונך דאם אתה עושה
בלומר שלא לשמה · יותר מלעולם עשה שיהיו מעשיך
מרוכזים מחבירתך · ואל תתאוה לשלחנם שלמלכים שאם
יפסוק לעשות כמעשיהם ונתן לך סרוה לא תשמע בו אלא
תאכה · ואל תתחר ואל תקנא בהם · ואף לא תתקרב בהם
בהדי רגלה מחמת שאתה רואה אותן מצליחין · מפני
שלולחנך נעשה הבא אדול משלחנם כשלם הזה · ובתר
וכתרך אדול מכתרם ואפילו כשלם הזה לשלשה נתנים
הם · ומתר שם טוב עולה על גביהם · בעל מלאכתך
הקבה שהקבה עשה מלאכה אצלו · שהמלכות
בשלשה מעלות מקבלת במקרא · מקבלת כאשתקד
בשלשים מעלות מקבלת במקרא · מקבלת כאשתקד
ולא מעידין אותו ולא חולצין לאשתו · ולא
מייבם ולא מוכתין את אשתו · ואין משאירין את אשתו
מת לו אחיו ובא מפתח פלוגין שלו · ובשמכרין
לו ספר תורה נשתו · והיתה עמו בין בחלמיה בין בה
בחליצה בין בהלכה בין בישיבה · ואין יושבין על כסאו
ואין רוכבין על סוסו · ואין משתמשין בתכריטו · ואין
רואין אותו ערום · ולא כשהוא מסתפר משום שנ׳ שום
תשים עליך מלך שתהא מיתתו עליך · אשר יבחר י
להיות כך על פי נביא · מקרב ולא מחצה לארץ · אחיך
ולא אחריס · לא תוכל לתת עליך איש נבדי מלבד שהוי
פסול · ואף כשרצ מאיר · ועבדים פסולים משום פלך
יפה רעייתו שלא יהא אלא ראוי להושיבו סנהדרין · ואם
עתיד אדם לעמוד בכסא תחתיהם זה יהיה משפט המלך
אשר ימלך שפירש שלוש · את בניכם יקח ושם לו
כמרכבתו ופרשיו ורצו לפני מרכבתו · ושום לו שרי
אלפים ושרי חמישים · ולחרוש חרישו ולקצור קצירו ·
ולעשות כלי מלחמתו וכלי רכבו · ואת בנותיכם יקח
לרוקחות ולטבחות ולאופות · את שדותיכם ואת כרמיכם
וזיתיכם הטובים יקח · וזרעכם וכרמיכם יעשר · ואת
עבדיכם ואת שפחותיכם ואת בחוריכם הטובים · ואת
חמוריכם יקח · וצאנכם יעשר ואתם תהיו לו לעבדים ·

שהוא מהנחש מאחריהם אומרין לו היו אתם כפרתך והוא
לאחיו. והוא אשה בבהלה יקח. ומן המקדש לא יצא.
כהונה. מוסף עליהם וכהן גדול שאסור לטמא לאביו ולאמו
לא יטמא. והוא אשה בבתוליה יקח. וכתיב ויקרא
את שם הבן אשר נולד להם עמנואל. ואת מהיכן נאת מקדש להיכן לי. וכתיב וקדשתו כי
מוסיפין לקדושת עצמן מכל כשאר ולהיות קודש. שנ
בעינך. לא אב ולא אם. ולא מרוח אשך. לא בעל
לא שכב יד. ולא שפר רגל. לא עכן. ולא לקן. ולא הבועל
לא יקרב איש עור. ולא פסח. ולא חרוס. ולא שרוע.
לא יקחו. ואשה מאישה לא יקחו. כל אשר בו מום
לא יגעו. ובשרם לא ישרטו שרטת. אשה אונה וחללה
לא יקחו. ולא יטמא. לא יקחו קרחה בראשם. ופאת זקנם
לא יגלחו. ובבשרם לא ישרטו שרטת. אשה אונה וחללה
לא יקחו. ואשה מאישה לא יקחו. כל אשר בו מום
לא יקרב איש עור. ולא פסח. ולא חרוס. ולא שרוע.
לא שכב יד. ולא שפר רגל. לא עכן. ולא לקן. ולא הבועל
כעינך. לא אב ולא אם. ולא מרוח אשך. לא בעל
מוס. וחייבין לקדושת עצמן מכל כשאר ולהיות קודש. שנ
את מהיכן נאת מקדש להיכן לי. וכתיב וקדשתו כי
אתה מוסיף עליהם וכהן גדול שאסור לטמא לאביו ולאמו
כהונה. מוסף עליהם וכהן גדול שאסור לטמא לאביו ולאמו
לא יטמא. והוא אשה בבתוליה יקח. ומן המקדש לא יצא.
שהוא מהנחש מאחריהם אומרין לו היו אתם כפרתך והוא

MTA KÖNYVTÁR

חכמים. שמשמשין ועובד עבודתם כדי לומר לפניהם
מהו שיכנס ויעבוד עבודתו כדי לומר לפניהם
הכוהנים לא יכנס ויעבוד עבודתו כדי לומר לפניהם
כאין עומדין ואין בעזרה במקום שלה שם תהא העזרה.
בעזרה וכתיב בקשו שרק בקשו ואמרו חכמים לא
אחרים סתם מיתיא ורואה בית מה משתמש. ועכשו כאלו
יהב חושן ואפוד ומעיל וצץ של והיה על מצחו תמיד.
וזוכה למלאך יי צבאות. ובעריכות שפתים שמוציאה
כפה ומשמיעה לבל מיכרין כשהוא סוגרה בפיו. כאותה
שמציע בעיוכין ברורין משכחתינן להוא תלמיזא דהוה
ערים בתישה בשעת בוא אמתה ניה לא כתיב עזופה כבל
ושמוכה מס עזופה ברוח מיכרים שמוכה בו ואם לאו מיגה
שמוכה כו. בבינת הלב. כשיכלות הלב. שמתבונן להקשות
וחוזר ומסרבל לתצן ולעמיק לכך על כוריין ושם מלא
הטעמים ורואה ושוקל בליבו לכתיב אז ראה וספרה
הכוונה ואם חקרה. ויאמר לאדם. ואוש מיה סופר מיה שוקל.
לאויה ביראה. אימת שמים שבון שלא יטעה. ומורא
הרב שיהא קלות ראש שבינו כאן שקיבלו חכמים
כאין עומדין ואין בעזרה במקום שלה שם תהא העזרה.
בעזרה וכתיב בקשו שרק בקשו ואמרו חכמים לא
אחרים סתם מיתיא ורואה בית מה משתמש. ועכשו כאלו
יהב חושן ואפוד ומעיל וצץ של והיה על מצחו תמיד.
וזוכה למלאך יי צבאות. ובעריכות שפתים שמוציאה
כפה ומשמיעה לבל מיכרין כשהוא סוגרה בפיו. כאותה
שמציע בעיוכין ברורין משכחתינן להוא תלמיזא דהוה
ערים בתישה בשעת בוא אמתה ניה לא כתיב עזופה כבל
ושמוכה מס עזופה ברוח מיכרים שמוכה בו ואם לאו מיגה
שמוכה כו. בבינת הלב. כשיכלות הלב. שמתבונן להקשות
וחוזר ומסרבל לתצן ולעמיק לכך על כוריין ושם מלא
הטעמים ורואה ושוקל בליבו לכתיב אז ראה וספרה
הכוונה ואם חקרה. ויאמר לאדם. ואוש מיה סופר מיה שוקל.
לאויה ביראה. אימת שמים שבון שלא יטעה. ומורא
מוסיפין על הארץ והוא על הספסל. וכשהוא בשוה לעם
אוה להם התברכו מן השמים. וכשמכרין אותו כל העם מסו

ר' ואפי' מלאך שנשתבחה הבהמ' ממשה · בדרך ארץ
אף כאן הוא אומ' וקברו אל פקודי החיל · ואומר
כנגדו כי שמעו את האורים · ואת תומיך את
איש חסידך · ומשה על פקודי החיל מנין לא אלעזר
כא משה בכלל כאן ובא בכלל תעלה · כיוצא בו אתה
תעלה · ובסיפרי בך שבעת אמ' ר' לעזר בשלשה מקומות
הבהמ' · שלשתם הביאו עליה ברוח ולא נשתבחה מאחד
שהקפידו שלשתם היה זורק כל אחד ואחד כמה קשה הקפדה
אמים · מצינו בסיפרא אמ' ר' יהודה בן חנינא בן יהודה
לבבך לא כאלו החיים מי שמחייה עצמו עליה · ואתה
לך אמ' יעצתי ולא מצאת אל תאמין · סהיעוט תעמוד
שאינם מודים · אמ' אחתכם · שכן אמרו חכמים אם אמר
לך פנ רשעו · בדיקלוס סופרים · בישיבה שמתוך
מרבותי ואפי' שאת הכתוב כרשל בברזל ואיש
כמו שאת' הכה לאחיו מרבותי ומחבריי יותר
מתני החכם הרב מוהר ומתוכח ומתחבק עם התלמידים
התלמידים בלבוש לשון בלבולא חריפתא שאלמד
שומע תלמידי חכמים לפסוק סברא · ובלבוש התלמיד
אמרו חכמים אי אפשי עם הארץ כל שקרא ושנה ולא שיש
תלמוד וסברא · לאפ מי שקרא שישה סדרי משנה · ועוד

טובה שעשתה כל מה שנתוך אינו מתפאר בתקון
פרשו בראכלגא אצל אכילת פסחים · ואינו מחזיק
עד שיעלה עמוד השחר ואומרו חכמים עד חצות · וכך
אמ' סיפ' בפרי כאן מילו האומרים כאומרי קורן שהצוות
שאמרנו בפרק ראשון חכמים הקהרו בבריכה וכו' · ואי
אפשר כגי אלא בהוראתו · ומהר מה בהשובתו · כאותה
כשלמה בפרי תורה נתהר לעשות סיוע לדברי בני שלא
בפני אחר לדברי תורה מהקיימות כן · והעשה סיוע כשם
מילה המקום שאתך שאין לבן ערוך ואינו מחשב בפני
שהקפה מזקין לא הוא מקבל מאהבה ואינו מהרהר אחר
שעשים ומעריב עליהם · והשמח בחלקו שכל מי
לתלמיד שחורות בעוה · בני אתה מוצא לפני תורה כאי
לבית המדרש והוא צריך להכיר את מקומו שלא קלקלתו
איני לא בתורה · המכיר את מקומו שמקלים וכאי
שאינו מעשים עליו לן היסורין · בחייהם · שהוא שפקו
מלעשות כתורה לקהות תפר ולעיר שלבות הוא עתל מאחר
ולקבל מאהבה ולא יכעס בהם ולא יפה לבן אותם
וכייהוסין · ולקבלה ויסורין · שאם ויסורין כאין עליו
כאחות חכמים שאמרין בבריהם ולא בצקין וכיוצא
כאן שעשינו לאעלה יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ ·

כלבו

מוב כלבב שהדבר מוטל עליו חובה ואעפשיו אין דיו לו
בכל מה שעשק. מוכח. שאתה כך מתיקר ואתבבד אין
הבריות והכל רגין מאחרין והכל מחזיקין את ידיו לעשות
כה. ואיך יוכל אפילו כשמניח עליו. כדרך
שעשה שאול שהכה את הכלם שאתה כך אינו נראה
עבזה בעינינו ובאמת מלמוד מכל אדם והכתוב מעיד
מכל מלאכי השבלה. ואינו לעם. להיות שמח בהוללה.
אפילו שלומך שמח וכשל בדברי הורה. ועושה בעוד
ואפילו לעוה המלך ואפילו שאינו סריך. ואין צריך
לומר בצדקה. ומכריעין בחיוב שיש להשיב הכבר
לגבות ולהוכה מכריעין בכך שאתה כך הכל
מוכנים אותך ואיפשר לו לעשות. על האמת שאינו
חוייבו בקש. על השלום. כשיש שנאה בינו ובין חו
חבירו. ואוסיף מכין לכך אתה לכך ואין אוסיף
יסיף. והאחנים את רבי. כשם שהיה מקשה לו עשרים ואחד
אחים את רבן יוחנן שהיה מקשה לו עשרים ואחד
קושיות בהלכה ולו יוחנן צריך לברכם וההלכה רווחת
כדי ר' יוחנן משבח כך שמעון בכבר זה כחיבורם בה
והיה ר' יוחנן משבח כך שמעון בכבר זה כחיבורם בה

והאומר לכך בשם אומרו. שכל תלמיד חכם שאומר לכך
שמועה מביו בעולם הזה שפרחיהו רוחות בקבר שכ
הוכב שפרי. שינים כחיבורם בשאתא דשקלים וביבאות.
ונעוד שאפשר הוא לאדם שאומרין לכך שמועה מפני.
ואם של עטרה לעצמו עשאו גדול שכן מעשב את
האומה מכוח. שבזכותו האומה מתקיית לבוא שעתיד
והאומר מסתר לאלך ואוב כחיבורם בקרן והגי. ואעפ
שאין כאן ראייה לזכות מכל מקום לאדון שעל ידי
שהלה הזכר בבעלה עתלאל הזכר שבאה עזן אחותה
ואתאן לך נאמר מה עשה יקי ואזולה לאדרבי על זה
ואוב כחיבורם מושל ואנו לכי שאהו פותח ומוסיף על
האמלות הללו. כי חיים הם למוצאיהם. משאיב בעולם
הזה ומשאיב בעולם הבא כמו שדרש ר' יעקב מהאשה
אשתה. פירוש רבותינו בעירובין חש בבל מקו. שאין
בהוה שם ובבל בשרו מרפא. ואין צריך לומר שאינו
חש כמיעוט שיעשוק בתורה ויבטח שם רפאות תהי
לשורך. ואין צריך לומר שאם חש בראשו שם כ לעיני
חן הם לראשך. ולא עוד לא שמיעה שאין ויסורין
כאין עלינו שם הבלתך. ולא עוד לא שבכל מאשרין
אותו שם ותאמינה מאשר. עין חיים. סם חיים. שם

[illegible] כשבאה לעולם. ואם שאול ואחיו כופל.
[illegible] לן. אחיו כופרת. והקבה רוצעת. ולא הפסיל כפול.
והקבה חותם. אין לו לאדם שום עשה שאינו
עקיבה אומר מאיר הוא הנבה. על כולם היתה כותב
עד פעם ר' ליעזר אומר מאיר הוא הנבה.
יהושע אומר הוא הנבה. ר' יהושע אומר הוא הנבה
עד פעם ר' ליעזר אומר מאיר הוא הנבה. עד פעם לא היתה
הנאה הזרה הוא הקטנים היה הוא זוהה לאוכל ושלל.
הענין ר' נהן אומר
שהוא לאוהבה בסוף בעשרה מאמרות.
שבתו לשוכן בעולמו. או היה הבריות
עליהם. חסלה פיקני מכות
קונה ומיין. לשבחו. שהשבח כהם בעולם ומיליכולו
היה וקונין אחד הוא אומר והבינו ואין. הר זה
כועין ויכין אף הם שלוש קונין. ואם עשרך נמוך הכבה אחד
חשובים לפני המקום כבל קנינינו. שאנחנו הם אין העולם.
אלה ילדי עשתה. והעשייה והקונין הוא. כל הפצי כם שהם
ואין. מלבדו השמים שאמי ואין ובתיב אחרינו כי
שהוא קונין. ולכבי האומר חמשה מוצא קונין שהים
קונין אבני בית המקדש שקונה בשבתה התורה שעלה
האשה ברכו. ובאומו. שרע שעקרו קונין לאין שרע שעקרו

סיימתי מכות ופתחתי. בעזרת הוך והלך לבושיו.
שלום על ישראל.
נתתי אחיו ורעיי מזכרת עד שלום כך ואמה כעם לבעלך
העקרי בעיניך לא כועיך יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך
בעולם שב וכל בעיניך ו"ו ואם שלום בעיניך. אל תיגע
אל ר' לעזר אל ר' חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום
בעולם שנ' ר' חנינא בן עקשיא אומר וכל
עליכים לשתיק לבוא. ר' חנינא בן עקשיא אומר וכל
רוצה הקבה כדי שיזכה לך שכר הרבה. ודע מהן שכרן של
היולדו. לעוד
יום המות מיום
כחכמתו טוב מי משלין טוב
כשם טוב לן העולם. ועתו אל שלמה
ועשה טהר רוח לעובדו ועבד כשם טוב ועבדו
עולמים. ר' אכא אומר אשרי מי שאין כרוחה ועמל כרוחה
סוף מקם לעיר. וסוף כהוה לשחיטה. הכל לעיתה לן עולמי

KARAITE KENISA TARA

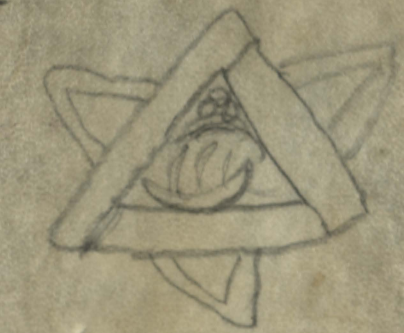

Digitized by the Library and Information Centre of the Hungarian Academy of Sciences

Register at: www.imageaccess.de/Scan2ICC
IMPORTANT:
Keep Test Target in envelope.
Avoid direct exposure of the Test Target to sunlight or other extreme light sources.
IT8.7/2-1993
2013:08
Image Access
IT-8 Target
Charge: R13081

A
130.

ספר מוסר